İKİ AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ • SAYI 08 • ŞUBAT-MART 2008 • 8 YTL

NOTOS

ÖYKÜ 08

YAŞAMINIZI DEĞİŞTİRİR

Margaret Atwood
Sandra Cisneros
İvanka Deneva
Ben Richards
Erhan Bener
Joyce Carol Oates
Semih Gümüş
Hasan Özkılıç
Müge İplikçi
Faruk Duman
Halide Eşber
Albert Sabanoğlu
Sine Ergün
Melike Koçak
Makbule Aras
Serdar Soydan
Şakir Doğan
Berna Mehmetoglu
Gürcan Kurt
Ceyhan Özyıldız
Şenay Eroğlu Aksoy
Mehmet Yeşilbaş

40 Yüzyılın romancısı

2008'in ilk büyük soruşturması

Edebiyat eğitiminde suçlayanlarla suçlananlar
Alp Er Tunga Öldü mü, Alper Tanga Giydi mi?

Selahattin Özpalabıyıklar
Yeni kitaba başlarken ödüm kopuyor

Hakan Şenocak
Benim sistemle sorunum var

Genç yazar adaylarına öneriler
İlk 10 öykü kitabı

ISSN 1307-1181

içindekiler

AGANTA

3 Lorca, Rüzgâr Gibi Geçti, ABD'de sansür, "En İyi 50 İngiliz Yazarı"...

ÖYKÜ

12 **Margaret Atwood**
Mutlu Sonlar

15 **Sandra Cisneros**
Barbie-kü

18 **İvanka Deneva**
Slavyana

24 **Ben Richards**
Fırtına

32 **Erhan Bener**
Türküsünü Arayan Adam

59 **Hasan Özkılıç**
Hayalci

62 **Müge İplikçi**
Hamlık Her Şeydir

68 **Faruk Duman**
Burç

75 **Halide Eşber**
Her Eylül Yağmur Yağar

77 **Albert Sabanoğlu**
Sorular

84 **Sine Ergün**
Kahve

109 **Şakir Doğan**
Yorgunum, Bir Bira İçip Gideceğim

112 **Berna Mehmetoğlu**
Düş Bitimi

116 **Gürcan Kurt**
Yolda Beyaz

119 **Ceyhan Özyıldız**
Beyaz Köpüklerde Bir Yansıma

124 **Şenay Eroğlu Aksoy**
Cebimdeki Çığlık

127 **Mehmet Yeşilbaş**
Sitem

GÜNÜN KONUSU

38 **Yüzyılın 40 Romancısı**
Semih Gümüş

SÖYLEŞİ

44 **Selahattin Özpalabıyıklar**
"Yeni bir kitaba başlarken ödüm kopuyor."

100 **Hakan Şenocak**
"Benim galiba sistemle ilgili sorunum var."

FÜRUZAN'IN SEÇTİKLERİ

88 **Murat Yalçın** Şen Saat

GENÇ YAZAR ADAYLARINA ÖNERİLER

106 **İlk 10 Öykü Kitabı**

GÜNLERİN GETİRDİĞİ

94 **Edebiyat eğitimi-Suçlayanlarla Suçlananların Ezberleri**
Melike Koçak, Makbule Aras

YAZI

52 **Joyce Carol Oates**
Bir Yazar Olarak Okumak

92 **Serdar Soydan**
Osmanlı Edebiyatına Bakmak... Bir daha bakmak!

ESKİDEN, HABERLER

137 **Turgut Çeviker** Sovyet Kitab sergisi

KİTAPLIK

130 Behçet Çelik, Kadir Yüksel, Yalçın Tosun, Banu Yıldıran Genç, Aziz Gültekin, Tuğba Eriş

NOTOS ÖYKÜ

İki Aylık Edebiyat Dergisi
Sayı 08 • Şubat-Mart 2008 • 8 YTL

Genel Yayın Yönetmeni
Semih Gümüş

Editör
Sine Ergün

Yayın Koordinatörleri
Aziz Gültekin, Tuğba Eriş

Katkıda Bulunanlar
Burcu Aktaş, Şavkar Altınel, Z. Heyzen Ateş, Turgut Çeviker, Hasan Özkılıç, Nida Nevra Savcılıoğlu, Derviş Şentekin, Faruk Ulay

Kapak ve Logo
Mehmet Ulusel

Grafik Uygulama
Songül Arslan

Reklam ve Halkla İlişkiler
info@notoskitap.com

Abonelik
info@notoskitap.com
Posta çeki hesap no: 5287565
Garanti Bankası hesap no: 068-6612006

Yayıncı
Notos Kitap Yayınevi

Sahibi ve Yazıişleri Sorumlusu
Semih Gümüş

Yönetim Yeri
Türkgücü Caddesi, 2/4, Boğazkesen, Firuzağa Mahallesi, Beyoğlu
34425 İstanbul
Tel: 0212 243 49 07
Faks: 0212 252 38 05
e-posta: editor@notoskitap.com
KKTC fiyatı: 10 YTL

Yayın Türü
Yerel, Süreli Yayın

Baskı ve Cilt
Ertem Basım Yayın Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Nasuh Akar Mahallesi, 25. Sok., No: 19
Balgat-Ankara
0312 284 18 14

Dağıtım
DPP, 0212 622 22 22

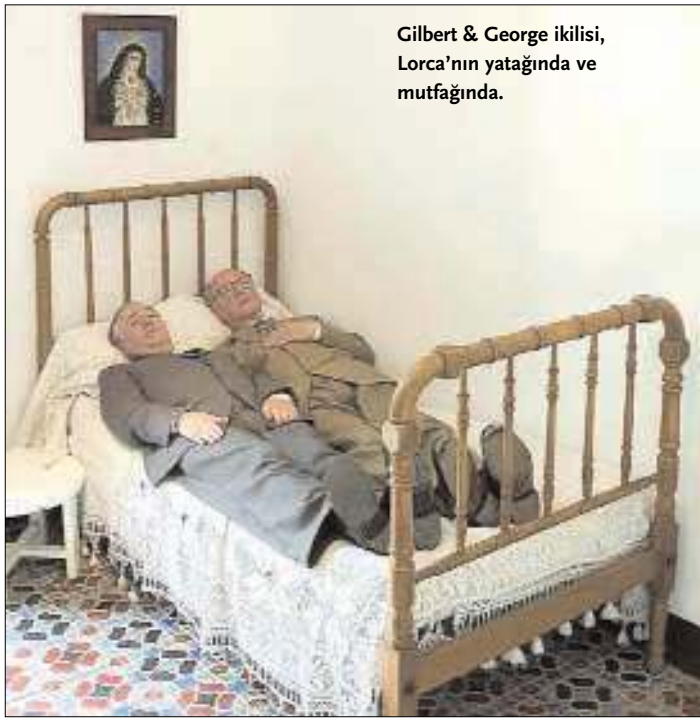
2008 14 Şubat Dünya Öykü Günü
bildirisini Selim İleri yazdı

Gençliğimde, benden gitgide uzaklaşan o zaman diliminde bir öykü okumuştum: "Bu Salı". Gençliğinin en coşkun yıllarını savaşta tüketmiş bir genç adam yazmıştı bu öyküyü:
"Haftada bir Salı var.
Yılda elli.
Ve savaşta bir yığın."
Wolfgang Borchert 1947'de sadece yirmi altı yaşındayken öldü. Olağanüstü öyküler yazmış ve öykülerini savaştan korumaya çalışmıştı.
"Ulla akşamleyin oturmuş, defterine büyük harflerle aşağıdaki cümleyi yazıyordu:
SAVAŞTA HERKESİN BABASI ASKERDİR.
SAVAŞTA HERKESİN BABASI ASKERDİR.
On defa yazdı cümleyi. Büyük harflerle. Ve savaşı, şöyle. Şeker yazar gibi."
"Bu Salı"yı dilimize gizli usta Kâmuran Şipal çevirmişti. Türkçe yazılmış kadar güzel bir çeviri. Besbelli, yeryüzünün her yerinde has öykücüler birbirine kardeş. Yeryüzünün en büyük illeti savaş, hiçbir zaman, onların kardeşliğini sona erdiremiyor.
Savaşta, zindanda insanın onuruna inancını hiç kaybetmeyen Borchert yeryüzünün en büyük illetine bugün, şimdi, şu dakika, şu saniye yine baş kaldırıyor.
Dünya Öykü Günü, barışı yazanlar için ve barışı yazanları okuyanlar için kutlu olsun.

Lorca, hep, hâlâ...

İspanya'ya gitmeyecekseniz kaygılanmayın, www.huertadesanvicente.com adresine bakın.

İspanya İç Savaşı sırasında 18 Ağustos 1936 günü falanjistler tarafından kurşuna dizilen Federico García Lorca'yı anmak için bir yıl sürecek bir sergi projesi başlatıldı. Lorca'nın şehri Granada'yı ziyaret eden, aralarında John Armleder, Leonora Carrington, Tacita Dean, Gilbert & George, Douglas Gordon, Rivane Neuenschwander, Pere Portabella ve Enrique Vila-Mata gibi dünyaca ünlü adların da bulunduğu otuzdan fazla görsel sanatçının şairin hayatından ve yapıtlarından esinlenerek ürettiği ve üretmekte olduğu yapıtlar, başta Lorca'nın, bugün Lorca Müzesi olan Granada'daki yazlık evi olmak üzere, Granada ve Madrid'de bir dizi mekânda sergilenecek.

Gilbert & George ikilisi, Lorca'nın yatağında ve mutfağında.

Daha önce büyük Meksikalı mimar Luis Barragán'ın Mexico City'de bir zamanlar yaşadığı evle Nietzsche'nin İsviçre'de Sils Maria'daki eski evinde sergiler düzenleyen proje küratörü Hans Ulrich Obrist, görsel sanatlarla edebiyat arasındaki ilişkilerin günümüzde yeterince vurgulanmadığını belirtiyor ve kendisi de resim yapan ve bazı yapıtlarını da sergileyen Lorca'nın gerçekte görsel sanatçılara hitap eden bir şair olduğunu ileri sürüyor. Projenin "Hep, Hâlâ" anlamına gelen adı Siempretodavía ise, İskoç sanatçı Douglas Gordon'ın buluşu. Gordon bu adı seçerken Lorca'nın boğa güreşçisi arkadaşı Ignacio Sanchez Mejías için yazdığı ağıttan esinlendiği ve ağıtı okuyanların, ölümü yadsıma değilse de, "askıya alma" isteğini dile getirmek istediğini söylüyor.

Lorca'nın yapıtlarındaki ölüm temasının da, şairin kendi ölümünün de sergide bol bol ele alınacağı açık. Ama daha hafif ve eğlendirici konular seçen Lorca hayranları da var. Brezilyalı sanatçı Rivane Neuenschwander şairin kendi hayvan resimlerinden esinlenerek ortaya çıkardığı kuş desenlerinin, Brezilyalı gelenesel nakış ustaları tarafından işlenecek yorganın Lorca'nın yatağına serileceğini bildiriyor.

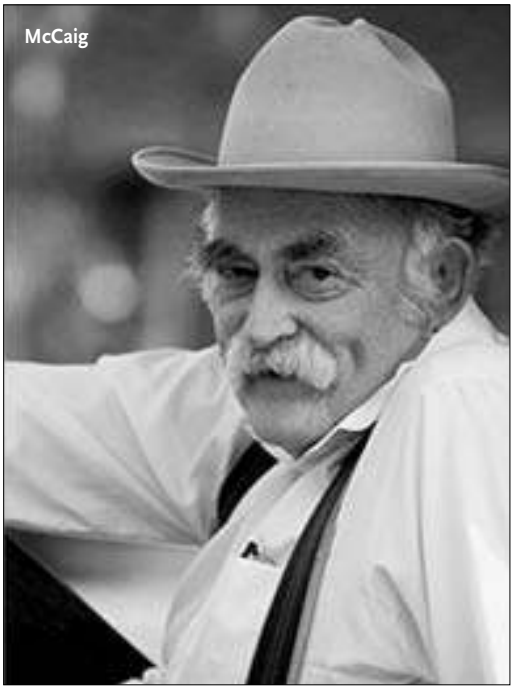
Birkaç sanatçının birden ele almayı seçtiği başka bir konu da Lorca'nın eşcinselliği. Eşcinselliğe neredeyse bütün yapıtlarında yer veren Gilbert & George ikilisinin her zaman giydikleri takım elbiseler içinde Lorca'nın yatağında çektirdikleri fotoğraf da yine şairin eski yatak odasında sergilenenlerden. İngiliz sanatçı Tacita Dean ise Lorca'nın 1922'de Madrid'de tanıştığı büyük aşkı Salvador Dali ile arasındaki ilişki üstünde durmayı seçmiş. Dean'in yarattığı, Lorca'yla Dali'nin altında buluştukları söylenen zeytin ağacını gösteren 1920'li yılların tarzındaki karpostaldan sergi boyunca her gün bir tane Port Lligat'taki Dali Vakfı'ndan Lorca Müzesi'ne gönderilecek ve karpostallar bir masanın üstünde birikerek her şeyin "hep, hâlâ" sürdüğüne işaret edecek.

Geçen Kasım ayında Lorca Müzesi'nde başlayan sergi nin ikinci aşaması Mayıs'ta aynı yerde devreye girdikten sonra üçüncü aşaması Eylül'de Madrid'de gerçekleşecek. Yolunuz İspanya'ya düşmeyecekse kaygılanmayın; sergilenen yapıtları www.huertadesanvicente.com adresinde de görebilirsiniz.

ŞAVKAR ALTINEL, Londra

Rüzgâr Gibi Geçti'nin modası geçmiyor

Rüzgâr Gibi Geçti'nin büyüsünü sürdürmek isteyenler için Donald McCaig'in romanı var. Onu beğenmeyenler Margaret Mitchell'ın klasiğini yeniden okuyabilir.

McCaig

Çok satanlar listelerindeki kitapların, evet, adı üstünde çok sattığı, ama, "gerçek edebiyat"ın aksine süratle unutulup gittiği hep söylenmiştir. Bu görüşte olanlar için Margaret Mitchell'ın, ilk kez 1936'da yayımlanmış olmasına karşın hâlâ ilgi uyandırmaya devam eden çok satanı *Rüzgâr Gibi Geçti* şaşırtıcı bir karşı örnek oluşturuyor. Bu ilginin bir nedeni Amerikan İç Savaşı yıllarında güney eyaletlerinden Georgia'da geçen kitabın üç baş kişisi arasındaki aşk üçgeninin (dünya denilen gezegene yeni geldiyseniz ve daha duymadıysanız, genç plantasyon sahibesi Scarlett O'Hara "Eski Güney"i temsil eden Ashley Wilkes'e âşıkken, "Eski Güneyli" tipine hiç uymayan Rhett Butler da Scarlett'a âşıktır) gerçekten de çarpıcı olması olabilir. İç Savaşın açtığı yaraların bugün bile içten içe kanamaya devam etmesinin ve Mitchell'ın romanının Hollywood'un en ünlü filmlerinden birine dönüştürülmüş olmasının da kitabın uzun ömürlü olmasını sağladığı öne sürülebilir. Gerçek neden ne olursa olsun, *Rüzgâr Gibi Geçti* yalnız İngilizcede değil, Türkçe dahil bir dizi dilde hâlâ baskıda ve hâlâ her yıl binlerce satmaya devam ediyor.

Rüzgâr Gibi Geçti'nin hem bir çok-satan kitap olup hem de bunca uzun ömürlü oluşunun nedenleri öteden beri düşündürmüştür.

Dahası, bin iki yüz sayfalık bir romanla yetinemeyen Mitchell hayranlarını doyurabilmek için hikâyenin "devamını getiren" kitapların sayısı da az değil. Önce, Mitchell'ın varisleri tarafından ısmarlanıp 1991'de yayımlanan, Scarlett'ının atalarının ülkesi İrlanda'ya dönüşünü anlatan *Scarlett* var. Bunun ardından Amerikalı siyah yazar Alice Randall 2001'de, Scarlett'ın yarı siyah bir kız kardeşi olduğu varsayımından yola çıkıp olayları kölelerin gözünden baştan anlatan "izinsiz" bir kitap yayımlamış. Mitchell'ın varislerinin bir "devam romanı" daha yazacak başka bir yazar bulmak için 1995'te başlattığı arayış ise ilkin çok başarılı olmamış. İngiliz yazarı Emma Tennant "fazla İngiliz" olduğu için görevinden alındıktan sonra, kitapta cinsellikten çok söz edilmemesini, eşcinsellik ve ırklar arasında cinsel ilişkiler gibi konulara da hiç değinilmemesini şart koşan varislerle anlaşamayan Pat Conroy da kendi isteğiyle ayrılmış. Bu sonuncusunun, "Yazık, ilk cümlenin, 'Rhett Butler, Ashley Wilkes'le sevişmeyi bitirdikten sonra, Sana büyükannemin siyah olduğunu söylemiştim, değil mi? dedi,' olmasını istiyordum," esprisini yapmaktan kendini alamadığı söyleniyor.

Bütün bunların ardından Donald McCaig'e ısmarlanan "devam romanı" geçtiğimiz Aralık ayında sonunda yayımlandı. Daha önce Amerikan İç Savaşı'yla ilgili *Yakubun Merdiveni* adlı, büyük övgü alan bir roman yayımlayan McCaig'in yeni yapıtı *Rhett Butler'ın İnsanları* da, eleştirmenlere bakılırsa, temelde ciddi bir edebiyat yapıtı olarak görülebilecek düzeyde. Denildiğine göre, McCaig, Mitchell'ın çizdiği Butler tipini fazla dikkate almadan, siyahlara yakınlık duyan, daha soylu bir Butler yaratmış, "Eski Güney"in içindeki çelişkileri ustalıkla yüzeye çıkarmış ve *Rüzgâr Gibi Geçti*'de büyük rol oynayan, Georgia eyaletinin en önemli şehri Atlanta'nın Kuzeyliler tarafından topa tutulması olayını Mitchell'dan çok daha gerçekçi bir şekilde anlatmış. Durum böyleyken, McCaig'in neden, İç Savaş'la ilgili "bütünüyle kendi kaleminden çıkma" bir roman daha yazmak yerine, Mitchell'ın hikâyesinin ardında gizlenmeyi seçtiğini soranlar var. Bu soruya verilen yanıt da tabii yazarın "Mitchell" markasıyla daha fazla kitap satabileceğini düşünmesi olasılığı. Ama o da *Rüzgâr Gibi Geçti*'nin garip büyüsüne kapılmış olamaz mı? Dilerseniz Mitchell'ın romanına bir göz atıp kendiniz karar verin.

ŞAVKAR ALTINEL, Londra

Yabancı dillerden Arapçaya çevirilere yeşil ışık

İnanması bile zor: İspanyolcaya son bir yıl içinde çevrilmiş kitap sayısı Arapçaya bin yıldır çevrilmiş kitap sayısından fazla!

Birleşmiş Milletler'in dört yıl önce hazırladığı bir rapora göre Arap dünyasının entelektüel yaşamını ve kültürünü zenginleştirmenin bir yolu da yabancı dillerde yazılagenlere sırtını dönmeyi bırakıp hükümetler düzeyinde bir atılımla bu kitapları Arapçaya çevirmek. Çeviri eksikliğinin altını çizmek için de bir kıyaslama eklenmiş rapora:

İspanyolcaya son bir yıl içinde çevrilmiş kitap sayısı Arapçaya bin yıldır çevrilmiş kitap sayısından fazla. Rapor, Batılılar ve Araplar gibi kutuplaşmalara girmeden, biraz daha meraklı olmak aklı geliştirmeye yarar demeye getiriyor.

Raporun çizdiği acıklı tabloyu Araplar da görmüş olmalı ki konuyu ele almaya karar vermişler. Bir komisyon kurulmuş, "Kelime" olarak adlandırılan projenin ilk evresi tamamlanmış. Projeye parasal desteği sağlayan Abu Dabi Kültür Elçiliği'nden yapılan açıklamaya göre ilk altı kitap çevrilmiş bile: Simge (Umberto Eco), Hare Efekti (Phil Rosenzweig), *İnsan Doğasının Geleceği* (Jurgen Habermas), *Zamanın Kısa Tarihi* (Stephen Hawking), Kafka Kıyıda (Haruki Murakami) ve Kapitalizmin Arap Kökleri (Gene Heck). Göstergebilimden postmodern romana, serbest pazar ekonomisinden uzayın derinliklerine dek uzanan kısa ama kapsamlı bir liste.

Gordimer

Habermas

Plana göre 2010 yılının sonuna dek beş yüz yapıt çevrilecek. Bu yıl çevrilmesi planlanan yüz yapıt, on altı dilden toparlanmış. Sırada Nadine Gordimer, Albert Camus, George Eliot, Albert Einstein, Spinoza ve Jacques Lacan'ın kitapları var.

Fransız kültürünün ölümü

Öbür ülkelerde bir yılda ancak on yeni Fransız kitabı yayımlanırsa...

Dünyanın belki de bir numaralı dergisi olan *Time* "Fransız Kültürünün Ölümü" diye başlık atınca ortalık birbirine girdi. (21 Kasım) *Time* dergisine göre kadın dergilerinde bile ciddi kitap eleştirileri bulabileceğiniz, hükümetin sanatçılara önemli vergi indirimleri tanıdığı, insanların en çok kitap aldığı ülkelerden olan Fransa ciddi bir kültür krizinin eşiğinde; bu krizin nedeniyse bütün kotalara karşın durdurulamayan Hollywood ve Fransızların artık eskisi kadar yaratıcı olmamaları.

Time'a göre Fransız edebiyatı ve Fransız kültürü artık ölmekte olan bir tür ve bir zamanlar herkesin hayran olduğu Fransa artık çok gerilerde kalmış durumda.

Fransa'da Fransız edebiyatı/Fransızca edebiyat tartışmasının hâlâ sıcak olduğu son dönemde bu başlığın çok da hafife alınmaması gerekiyor. *Time* bu gerilemenin en önemli örneği olarak yılda en fazla on yeni Fransız kitabının öbür ülkelerde (başta ABD olmak üzere) yayımlanmasını göstermiş.

İran'da sansür var da ABD'de yok mu?

"Bir kültürü yok etmek için kitapları yakmanız gerekmez. İnsanların onları okumalarını engellemeniz yeterlidir." Ray Bradbury

Her fırsatta İran'da sansürden söz ederken ABD'den söz etmemek olmaz. İşte 2007 listesi:

Okunması Teşvik Edilmeyen ve Kütüphanelerin Alımına Engel Konulması Önerilen Kitaplar. (Türkçeye çevrilmiş kitaplar Türkçe adlarıyla verilmiştir.):

• *And Tango Makes Three*, Justin Richardson ve Peter Parnell: eşcinsellik içerdiği ve aile değerlerine aykırı bulunduğu için.

• *Gossip Girls* dizisi, Cecily Von Ziegesar: eşcinsellik, cinsellik, uyuşturucu konusunu ve saldırgan bir dil içerdiği için.

• *Alice* dizisi, Phyllis Reynolds Naylor: cinsellik ve saldırgan bir dil içerdiği için.

• *The Earth, My Butt, and Other Big Round Things*, Carolyn Mackler: cinsellik, aile değerlerine aykırılık ve saldırgan bir dil içerdiği için.

• *En Mavi Göz*, Toni Morrison: cinsellik, saldırgan bir dil içerdiği ve hitap ettiği yaş grubuna uygun olmadığı için.

• *Scary Stories* dizisi, Alvin Schwartz: satanizm ve şiddet içerdiği için.

• *Athletic Shorts*, Chris Crutcher: eşcinsellik ve saldırgan bir dil içerdiği için.

• *The Perks of Being a Wallflower*, Stephen Chbosky: eşcinsellik, cinsellik ve saldırgan bir dil içerdiği için.

• *Sevgili*, Toni Morrison: uygunsuz bir dil kullanılması ve cinsel içerik nedeniyle.

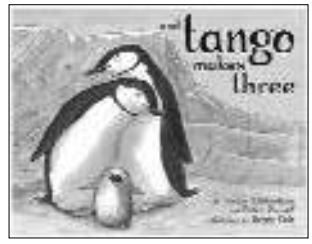
• *The Chocolate War*, Robert Cormier: cinsellik, şiddet ve saldırgan bir dil içerdiği için.

Önceki yıllarda listede yer alan *Gönülçelen* (Salinger); *Fareler ve İnsanlar* (Steinbeck) ve *Huckleberry Finn'in Maceraları* (M. Twain) bu yıl listede yer almadı!

ABD'de cinselliğin kitaplarda konu edilmesinden hoşlanılmıyor.

İran ve sansür: yine yeniden

İran'daki İslam Kültür Bakanlığı Gabriel García Márquez'in son kitabının basımını yasaklayarak yeniden gündeme oturdu. *Benim Hüzünlü Orospularım*'ın (İran'da yayımlandığı adıyla "Benim Hüzünlü Sevgililerim") yasaklanması iki yıl önce bakan olan Harrandi'nin daha önce yayımlanmış ve sansürden geçmiş kitapları dahi yasaklayan ve iki yıldır süregelen tutumunun olası sonuçlarını yeniden tartışmaya açtı. İran'da klasik Pers kültürüne ait olsn kitaplar ve uluslararası kabul görmüş akademik çalışmaların bir kısmı da bu yeni dalga sansüre kurban gitmiş durumda.

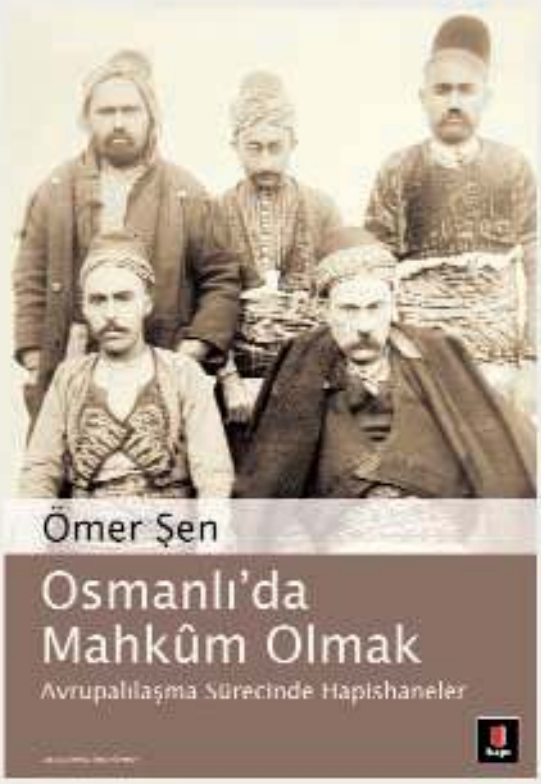
İzlanda edebiyatının uluslararası acısı

ABD'de geçtiğimiz günlerde yayımlanan Yrsa Sigur (ABD'de de oldukça bilinen bir polisiye yazarı) söyleşisi ilginç bir konuyu gündeme getirdi. İzlanda, Avrupa'daki en zengin edebiyat ülkelerinden olmamasına karşın, her yıl önemli sayıda İzlandalı yazarın kitabı dünyaya açılabiliyordu. Yrsa Sigur söyleşisinde, bunun en önemli nedeninin İzlanda'da yayımlanan kitapların niteliğinin ötesinde, çevirmen Bernard Scudder'in bu kitapları İngilizceye çok güzel çevirmesi olduğunu ve kendisinin kitaplarını da çeviren Scudder'in ölümünün İzlanda edebiyatının dünyaya açılmasına büyük sekte vuracağını söylüyor. Gene yazara göre, çevirmenin en önemli özelliklerinden biri de, ülkenin edebiyat klasiklerini değil, popüler edebiyatını uluslararası piyasaya kazandırması, böylece çok daha geniş okuyucu kitlelerine İzlanda edebiyatını tanıtmasıymış. Bir Türk yazarın Nobel kazanmasının rüzgârından yararlanamayan edebiyatımız acaba nerede yanlış yapıyor? Eksiklik, bizim bir Scudder'imizin olmaması mı acaba?

gelenekten modernliğe açılan kapı...

kapı

Ömer Şen
Osmanlı'da Köle Olmak

Osmanlı'da Köle Olmak'ta Osmanlı köleliğinin diğer ülkelerdeki kölelik anlayışından farklı yönleri ortaya konmuş; Osmanlı'daki köle kaynakları, köleliğin bir kurum olarak işleyiş biçimi ve kuralları, toplumun, köle tüccarının, yabancı gezginlerin, devlet erkânının ve resmi kurumların bu kuruma bakışı ve Osmanlı'da köle emeğinin kullanıldığı alanlar, ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Ömer Şen
Osmanlı'da Mahkum Olmak

*Osmanlı'da Mahkûm Olma*k, zindan kültüründen hapishanelere geçişi, hapishanelerdeki reformu, Cumhuriyet ile kurulmuş yeni bir devlete devredilen ceza infaz kurumlarını ve bu kurumların özelliklerini belirleyen bir çalışmadır. Özellikle, Abdülmecid, II. Abdülhamid ve II. Meşrutiyet dönemlerinde, hapishanelerin gelişimi ile ilgili yapılan büyük değişikliği ortaya koymaktadır.

Kapı Yayınları Ticarethane Sokak, No: 55, 34110 Cağaloğlu - İstanbul Tel: (212) 514 50 20-21 Faks: (212) 512 55 76
e-posta: bilgi@kapiyayinlari.com **www.kapiyayinlari.com**

Ingmar Bergman'ın hayatı roman oldu

Geçen yıl ölen Bergman'ın *Yönetmen*'i başlangıçta çarpıcı bulup övdükten sonra kendisini küçülttüğünü söyleyerek kınamış.

Ahndoril'in Bergman romanı ilgiyle karşılandı.

Genç romancı Alexander Ahndoril'in 2006'da İsveç'te büyük yankı uyandıran yapıtı *Yönetmen*'in geçtiğimiz ay İngilizce bir çevirisi sonunda çıktı. Yani kitap artık "dünya sahnesinde" ve çok uzak olmayan bir gelecekte (büyük olasılıkla İngilizcesinden) bir dizi başka dile de çevirileceğine kesin gözüyle bakılabilir.

Ünlü yönetmen Ingmar Bergman'ın 1960'lı yılların başlarında *Kış Işığı* adlı filmini tasarlayıp gerçekleştirmesini anlatan romanın böyle bir ilgiyi hak ettiği de anlaşılıyor. Bergman'ın, kendisi de rahip olan babasının istediği gibi rahip olmuş olsaydı nasıl bir insan olacağını araştırmak için çektiğini söylediği filmdeki katı ve sevgisiz Protestan rahibin gerçekte Bergman değil, babası olduğu film eleştirmenlerinin yıllardır ileri sürdüğü bir gerçek. Edebiyat eleştirmenleri arasında da şimdi, babasıyla olan ilişkisinin Bergman'ın filmini nasıl biçimlendirdiğini anlatan *Yönetmen*'in *Kış Işığı*'ndan aşağı kalmayan bir sanat yapıtı olduğunu ileri sürenler var. "Ahndoril eşsiz bir yazar," diyen *Göteborgsposten* gazetesi ile "Roman o kadar güzel ki okurun yüreğine işliyor," diyen Sydsvenskan'a büyük ölçüde katılan İngiliz *Independent* gazetesi kitapta yaratma sürecinin dürüst, anlayışlı ve saygılı bir anlatımını buluyor. Buna karşılık İngiltere'nin on altı büyük şehrinde her sabah işe gidenlere trenlerde bedava olarak dağıtılan ve büyük bir okur kitlesine ulaşan Metro gazetesininin kitabın gerçek bir sanat yapıtına yakışan vurgularla basmakalıp psikolojik teoriler arasında gelip gittiğini söylediğini de belirtmek gerek. Geçen yıl ölen Bergman'ın kendisi ise *Yönetmen*'i başlangıçta çarpıcı bulup övdükten sonra kendisini küçülttüğünü söyleyerek kınamış ve tabii bu tepkilerin ikisi de romanın satışını körüklemiş. Umarız Ahndoril'in yapıtı yakında dilimize de çevirilip Türk okurları için kendi eleştirilerini dile getirme fırsatı doğar.

Pinter'ın notları British Library'de

Çağdaşı pek çok yazarın notları ve karalama defterlerinin ABD'ye götürülmesinden ya da Hughes gibi zenginler tarafından toplanmasından rahatsız olan Harold Pinter eşyalarının hiçbirinin İngiltere'yi terk etmemesi konusunda kararlı.

J.M. Barrie, Graham Greene ve D.H. Lawrence gibi yazarların notları, İngiliz kütüphaneler ya da kurumlar ABD'deki enstitülerin ödeyebildikleri rakamlarla baş edemediklerinden yurt dışına çıkarılmıştı. Pinter'ın arşiviyse yazarın da desteğiyle British Library tarafından alındı.

Pinter'ın British Library tarafından satın alınan kişisel arşivinde yayımlanmamış otobiyografisi *The Queen of all the Fairies* de yer alıyor.

Yetişkinler ergenler adına karar verirse

ABD'de okul kurullarının okutulacak kitaplara karar vermeleri sonucu bazı kitapların yasaklanması muhafazakâr eğilimlerin ulaştığı noktayı gösteriyor. Bir yanda Darwin-İncil tartışması sürerken öbür yanda da hangi eser edebi hangisi değil tartışması var. Kurullardan bir tanesi son olarak Pulitzer Ödüllü Angelou'nun *I Know Why the Caged Bird Sings* adlı kitabını yasaklayınca muhafazakâr ve liberaller yine birbirlerine girdi. Mahkemeler sonucunda kitabın yeniden yayın listesine alınmasına karar verildi.

Bu da "En İyi 50 İngiliz Yazarı"...

Times gazetesi İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana geçen dönemin "en iyi" 50 İngiliz yazarını seçti...

Dergimizin bu sayısında yapılan "Yüzyılın 40 Romancısı" soruşturmasının bir benzeri geçtiğimiz ocak ayının ilk günlerinde İngiltere'nin ünlü *Times* gazetesi tarafından yapıldı. Gazetenin edebiyat bölümü çalışanları, İkinci Dünya Savaşı'nın sona erdiği 1945 yılından günümüze kadar olan dönemin en iyi 50 İngiliz yazarını seçti. Yazarların yapıtlarının niteliğini, kalıcılığını, etki bırakmasını ve (bu, İngilizce konuşulan dünyada her zaman önemli olduğundan) satmasını ölçü alarak oluşturulan liste şöyle:

1. Philip Larkin
2. George Orwell
3. William Golding
4. Ted Hughes
5. Doris Lessing
6. J.R.R. Tolkien
7. V. S. Naipaul
8. Muriel Spark
9. Kingsley Amis
10. Angela Carter
11. C.S. Lewis
12. Iris Murdoch
13. Salman Rushdie
14. Ian Fleming
15. Jan Morris
16. Roald Dahl
17. Anthony Burgess
18. Mervyn Peake
19. Martin Amis
20. Anthony Powell
21. Alan Sillitoe
22. John Le Carré
23. Penelope Fitzgerald
24. Philippa Pearce
25. Barbara Pym
26. Beryl Bainbridge
27. J.G. Ballard
28. Alan Garner
29. Alasdair Gray
30. John Fowles
31. Derek Walcott
32. Kazuo Ishiguro
33. Anita Brookner
34. A.S. Byatt
35. Ian McEwan
36. Geoffrey Hill
37. Hanif Kureishi
38. Iain Banks
39. George Mackay Brown

THE
CLASH
Dirty bomber's plo
hit stations and h
Larkin

40. A.J.P. Taylor
41. Isaiah Berlin
42. J.K. Rowling
43. Philip Pullman
44. Julian Barnes
45. Colin Thubron
46. Bruce Chatwin
47. Alice Oswald
48. Benjamin Zephaniah
49. Rosemary Sutcliff
50. Michael Moorcock

Bir bölümü Türkiye'de de tanınan bu yazarların kaçı sizler için de önemli?

Çalmak/almak

Yazdığı romantik kitaplarla geniş bir kadın okuyucu kitlesine kavuşan Cassie Edwards'ın başı dertte. Kitaplarındaki bazı pasajları başka kaynaklardan çalmış olmakla suçlanan Edwards bu suçlamaya, "Kaynakça belirtmem gerektiğini bilmiyordum," diye karşılık verdi. Yazarın alıntıladığı pasajlar romantik kitapları ele alan bir internet sitesinin editörü tarafından google'da aramak yoluyla bulundu. Yazarın çalmakla itham edildiği pasajlar arasında Doğa Bilimleri dergisinden alıp hiç değiştirmeden kullandığı 2 sayfa da yer alıyor.

Butto'nun son kitabı yakında

HarperCollins ölümüyle son derece popüler olan Benazir Butto'nun *Reconciliation: Islam, Democracy, and the West* adlı son kitabını 12 Şubat'ta yayınlayacaklarını açıkladı.

Yayınevinden bir yetkili, "Bunların sayın Butto'nun son sözlerini olacağını bilemezdik," yorumunda bulundu. Yazarın kocası ve çocuklarının bir de son söz yazacağı kitabın çok satanlar listesine girmesi bekleniyor.

Kindle e-kitap okuyucu

Yeni yılın hemen öncesinde Amazon yeni e-kitap okuyucusunun tanıtımını yapmaya başladı. E-kitap sistemi dünyada yayılırken yazarlar da iki kutba bölünüyorlar. Stephen King gibi yazarlar e-kitap sistemini hemen benimserken J.K. Rowling gibi yazarlar kitaplarının hiçbir şekilde elektronik ortama aktarılmasına sıcak bakmıyor. Ancak e-kitap okuyucular batıda gün geçtikçe daha popüler hale geliyor. Bakalım 2008 ne gösterecek.

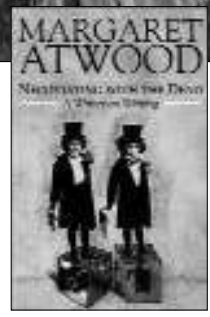
Yazar niçin, kimin için yazar?

- Mutsuz çocukluğumdan kalma karamsarlığımdan kurtulabilmek için.
- Okuyucunun içine girip keyif alacağı, eğlendirici bir gardırop yaratmak için.

Atwood

Her yazarın kendine ve herkesin yazarlara sorduğu bu iki beylik soruyu bir ara Margaret Atwood da sormuş, üçüncü bir soru da ekleyerek bu soruları genişletmiş: Nereden geliyor? Gelen nedir diye soracak olanlar için açıklama: yazarın yazma isteği ve de fikirler, ilham, esin kaynağı filan. Bu iş perilerin yardımıyla olmuyor bilindiği üzere. Yazarda başlayıp, yazarda bitiyor iş.

Margaret Atwood da işi bitirmiş yazarlardan. Kanada'nın medar-ı iftiharı, yetmişine merdiven dayamış, hanım hanımcık görünen ama sert yazan bir kadın yazar. Böyle yazarlara da dünyanın her yerinden çağrılar geliyor, Buraya gelsenize, bize bir konuşma yapsanıza, niçin, kim için yazdığınız konusunda bizi aydınlatsanıza... gibilerinden...

Bir çağrı da Cambridge Üniversitesi'nden gelmiş ve Margaret Atwood bu çağrıyı kabul edip 2000 yılının Mayıs'ında "Ölüyle Pazarlık" olarak adlandırdığı altı konuşma yapmış. Bu konuşmalar da iki yıl sonra aynı adı taşıyan bir kitapta toplanmış.

Margaret Atwood, söylediklerini epey elden geçirmiş yayıncıya vermeden önce. Bir de önsöz yazmış kitap için. Bu altı konuşmanın sandığı denli kolay olmadığını açıklayan, neler konuşacağını belirleyebilmek için önce kendisinin ne olduğunun ve ne yaptığının yanıtını arayan bir önsöz.

Margaret Atwood'un dergilerde, gazetelerde, söyleşilerde, özgeçmişsel kitaplarda okuduğu, kitapçılarda, imza günlerinde, hamburgercilerde kulağına çalınanlardan topladığı, yazar kimdir, niçin ve kim için yazmaktadır sorularına maruz kalmış bir yığın önemli, önemsiz, genç, yaşlı, gözde ya da unutulmuş yazarın verdiği yanıtları içeren, tek solukta okunacak upuzun bir bölüm de var bu önsözde.

Yazının devamını bu uzun bölümle getireceğiz. Ve her yanıt için satırbaşı yapacağız ki tek solukta okumak zorunda kalmayasınız. Evet, sorularımızı bir kez daha soralım: Niçin, kim için yazıyorsunuz, esin kaynağınız nedir?

Dünyayı olduğu gibi göstermek için.

Geçmişi unutulmadan önce yakalayabilmek için.

Unutulmuş geçmişi yeniden günyüzüne çıkarabilmek için.

Öç alma arzumu doyurabilmek için.

Yazmazsam öleceğimi bildiğim için.

Çünkü yazmak risk almayı gerektirir ve ancak risk aldıkça yaşadığımızı anlarız.

Karmaşadan bir düzen kurabilmek için.

Öğretmek ve haz verebilmek için.

Kendimi memnun edebilmek için.

Kendimi ifade edebilmek için.

Kendimi en güzel yoldan ifade edebilmek için.

Yanlışsız bir sanat yapıtı yaratmak için.

İyiyi ödüllendirmek, kötüyü cezalandırmak için ya da tersi.

Doğaya ayna tutmak için.

Okuyucuya ayna tutmak için.

Toplumun ve hastalıklarının portresini yapmak için.

Kitlelerin anlatılmamış yaşamlarını anlatabilmek için.

Henüz adlandırılmamışı adlandırmak için.

İnsanın ruhunu, gururunu ve saygınlığını savunmak için.

Ölüme burun kıvırmak için.

Çocuklarıma ayakkabı alabilecek parayı kazanabilmek için.

Bir zamanlar beni küçümsemişleri küçümseyebileceğim parayı kazanabilmek için.

Orospu çocuklarına gösterebilmek için.

Yaratmak insana özgü olduğu için.

Yaratmak tanrısal olduğu için.

Bir işte çalışmaktan nefret ettiğim için.

Yeni bir sözcük söylemek için.

Yeni bir şey yapmak için.

Bir ulusal bilinç ya da bir ulusal vicdan yaratmak için.

Okuldaki başarısızlığımı haklı çıkarabilmek için.

Yazmasam yazar olamayacağım fikrini haklı çıkarabilmek için.

Kendimi olduğumdan daha ilginç gösterebilmek için.

Güzel bir kadının sevgisini kazanabilmek için.

Güzel ya da çirkin fark etmez, bir kadının sevgisini kazanabilmek için.

Güzel bir erkeğin sevgisini kazanabilmek için.

Mutsuz çocukluğumdan kalma karamsarlığımdan kurtulabilmek için.

Anneme ve babama karşı gelmek için.

Büyüleyici bir öykü dokumak için.

Okuyucuyu eğlendirmek ve hoş kılmak için.

Kendimi eğlendirmek ve hoş kılmak için.

Zaten bir biçimde geçiyor olan zamanı geçirebilmek için.

Yazma fobisi.

Engellenemez bir yazma isteği.

Denetleyemediğim bir güç tarafından yazmaya itildiğim için.

Cin çarptığı için.

Bir melek anlatıyor bana yazdıklarımı.

Çünkü ilham perisi tarafından hamile bırakıldım ve bir kitap doğurmam gerekiyordu.

Çünkü ilham perisinin bana sarıldığını duyumsadım.

Çünkü çocuklar yerine hep kitaplarım oldu.

Sanata hizmet etmek için.

Ortak bilinçaltına hizmet etmek için.

Tarihe hizmet etmek için.

Tanrının insana karşı aldığı tutumu haklı gösterebilmek için.

Gerçek yaşamda cezalandırılacağım toplum karşıtı davranışlarımı istediğimce sergileyebilmek için.

Metinler oluşturabilmek için bir zanaatta ustalaşmam gerektiğinden.

Egemen olanı yıkmak için.

Ne doğruysa onun doğru olduğunu göstermek için.

Yeni algılama formlarını denemek için.

Okuyucunun içine girip keyif alacağı, eğlendirici bir gardırop yaratmak için.

Çünkü öykü yakama sarıldı ve beni bir türlü bırakmadı.

Okuyucunun ve kendimin kavrayışını araştırmak için.

Bunalımımla başa çıkabilmek için.

Çocuklarım için.

Ölümü alt edecek bir ad yapmak için.

Bir azınlığı ya da bastırılmış bir sınıfı savunmak için.

Konuşmalarına izin verilmeyenler adına konuşmak için.

Bağışlanmayacak yanlışları ve insanlık suçlarını gözler önüne sermek için.

Yaşadığım zamanları kaydetmek için.

İçlerinden sağ çıkabildiğim korkunç olayların şahitliğini yapmak için.

Ölmüşlerin adına konuşmak için.

En çapraşık haliyle yaşamı kutlamak için.

Evreni methetmek için.

Umudu ve kurtuluşu da olasılıklar arasına katmak için.

Bana verilmiş bir şeyi geri vermek için.

FARUK ULAY, Los Angeles

Writers Guild grevi devam ediyor

ABD'de özellikle televizyon dünyasını etkileyen grev devam ediyor. Büyük stüdyolar ve kanallarla anlaşma sağlanamayacağı görüldüğü için bizzat şirketlerle görüşmelere başlayan Guild, şimdilik sadece kendisi de Guild üyesi olan David Letterman'la anlaşma yapmış durumda. Yazarların dizilerin gelirlerinden yüzde ve DVD satışlarından elde edilen gelirden de pay (% 0.6) istiyorlar.

Jesse Jackson WG ile.

Bir de reality şov programları meselesi var. Bu programların bir bölümünde yazarlar Guild'e katıldıkları için işten atılmıştı. Daha da önemlisi yazarların adları künyede dahi geçmiyordu. Aynı sorun animasyon filmler ve diziler için de geçerli. Yazarlar bu alanlarda parasal pazarlıkların ötesinde künyede adlarının yer alması savaşı veriyor. Guild'in bu yazarların adlarının "Story producer" ve "supervising story producer" olarak geçmesi yolundaki önerisine firmalar şimdilik sıcak bakmıyor.

Okuma elçisi

Washington Post'un haberine göre popüler çocuk kitabı yazarı Jon Scieszka (Şeska diye okunur) Library of Congress tarafından Ulusal Elçi seçildi. Çocuk kitapları konseyinin de desteklediği Scieszka böylece çocukların okuma alışkanlıklarını geliştirmeleri için düzenlenen ve yüklü bir ödeneği olan programın temsilcisi olmuş oldu.

Asıl ilginç olan Congress açıklaması yorumsuz aktarılabilir:

"Bize göre bir evangelistin elçi olarak seçilmesi önemliydi."

Margaret Atwood

Mutlu Sonlar

JOHN VE MARY TANIŞIR.
Sonra ne mi olur?
Mutlu son isterseniz, A'yı deneyin.

A

John ve Mary âşık olur ve evlenir. İkisinin de iyi gelir getiren, doyurucu ve zevkli buldukları meslekleri vardır. Güzel bir ev satın alırlar. Nihayet, masraflarını karşılayabileceklerinden emin olduklarında iki çocukları olur ve kendilerini onlara adarlar. Çocuklar büyür ve iyi birer yetişkin olur. John ve Mary'nin heyecan verici ve keyifli bir cinsel hayatı ve değerli arkadaşları vardır. Birlikte eğlenceli tatillere çıkarlar. Emekli olurlar ve sonunda ölürler. Öykü de burada biter.

B

Mary John'a âşıktır ancak John Mary'ye âşık değildir. Kızın vücudunu kendi bencil zevkleri ve ılık ego tatminleri için kullanır. Haftada iki kez kızın evine gelir ve kız adama yemek pişirir. Adamın kızı dışarıda yemeğe çıkarmaya değer bile bulmadığını fark etmişsinizdir. Yemeğini yedikten sonra kızı becerir ve ardından uyuyakalır. Bu arada kız etraftaki kirli tabak çanağı toparlayıp adam kendisinin pasaklı olduğunu düşünmesin diye yıkar ve kalktığında adama iyi görünmek için rujunu tazeler. Ama adam kalktığında bunu fark etmez bile ve çoraplarını, şortunu, pantolonunu, gömleğini, ayakkabılarını çıkarma sırasının tam tersi sırayla giyer. Mary'nin giysilerini o çıkarmaz, Mary her seferinde sanki onunla sevişmek için ölüyormuşçasına kendisi çıkarır. Seksi çok sevdiğinden değildir, seksi sevdiği filan da yoktur ancak John'unun öyle düşünmesini ister çünkü bunu yeterince sık yaparlarsa John ona alışacak, ona bağımlı hale gelecektir ve evleneceklerdir, ancak John bazen iyi geceler bile demeden çıkıp gider ve üç gün sonra saat altı gibi çıkagelir. Her şeyi en baştan alırlar.

Mary yorulmuştur. Ağlamak yüze iyi gelmez, bunu herkes gibi Mary de bilir ama kendini tutamaz. İş yerindeki arkadaşları durumu fark eder. Arkadaşları John'un bir sıçan, bir domuz, bir köpek olduğunu, Mary'yi hak edebilecek bir adam olmadığını söyleseler de Mary bunlara inanamaz. John'un içinde çok daha iyi bir başka John'un gizli olduğuna ina-

nır. Bu öteki John'un eğer yeterince sıkılırsa kozadan çıkan kelebek gibi, kutudan aniden fırlayan yaylı kukla gibi, kuru eriğin çekirdeği gibi ortaya çıkıvereceğini düşünmektedir.

Bir akşam John yemekten şikâyet eder. Daha önce yemekten hiç şikâyet etmemiştir. Mary kırılır.

Arkadaşları Mary'ye John'u Madge adında bir kadınla restoranda gördüklerini söyler. Mary'yi üzüp kızdıran şey Madge değil, restorandır. John Mary'yi hiç restorana götürmemiştir. Mary bulduğu bütün uyku haplarını ve aspirinleri alır ve yarım şişe beyaz İspanyol şarabıyla hepsini yutar. Bunu viski içerek yapmamasından bile ne tür bir kadın olduğunu anlayabilirsiniz. John'a bir not bırakır. John'un durumu fark etmesini, zamanında hastaneye yetiştirmesini ve pişman olup evlenebileceklerini söylemesini umut eder ancak bunlar olmaz ve Mary ölür.

John Madge'le evlenir ve her şey A'daki gibi devam eder.

NotosÖykü'nün 2. sayısında da bir öyküsünü, ayrıca her fırsatta kendisiyle ilgili haberleri yayımladığımız Margaret Atwood, Kanada edebiyatının uluslararası figürü olarak tanınıyor. Türkçeye *Kedi Gözü* (1992), *Âdemden Önceki Yaşam* (1992), *Nam-ı Diğer Grace* (1997) *Kör Suikastçı* (2001), *Antilop ve Flurya* (2005), *Penelopia* (2006) adlı kitapları çevrildi. Son öykü kitabı *Moral Disorder* 2006'da yayımlandı.

C

Yaşlı bir adam olan John, daha yirmi iki yaşındaki Mary'ye âşıktır ve Mary adam saçları döküldüğü için endişelendiğinden dolayı adama üzülmektedir. Âşık olmadığı halde John'la yatar. İş yerinde tanışmışlardır. Mary kendisi gibi yirmi iki yaşında olan ve henüz evlenip hayatını kurmaya hazır olmayan James adında bir adama âşıktır.

James'in tersine John uzun zaman önce düzenini kurmuştur ve onun canını sıkan da budur. John'un düzenli, saygın bir işi vardır ve kendi alanında iyilerdendir ancak Mary ondan değil, motosikleti ve muhteşem bir albüm koleksiyonu olan James'ten etkilenmektedir. Ancak James sık sık motosikletine atlayıp özgürce uzaklara gitmektedir. Özgürlük kızlar için aynı anlama gelmediğinden Mary de perşembe akşamlarını John'la geçirir. Perşembeler John'un tek kaçışıdır.

John, Madge adında bir kadınla evlidir ve iki çocukları, emlak fiyatları fırlamadan kısa süre önce aldıkları çok güzel bir evleri ve zaman buldukça yaptıkları keyifli, tatmin edici hobileri vardır. John, Mary'ye ne kadar önemli olduğunu söylemekte ancak karısından ayrılamamaktadır, çünkü ortada verilmiş bir söz vardır. Bu durumdan gereğinden uzun süre ısrarla söz etmekte ve Mary bundan sıkılmaktadır, ama yaşlı adamların lafı uzatması doğaldır ve Mary genelde onunla iyi vakit geçiriyordur.

Bir gün James son model bir Kaliforniya hibrit motosikletle gezmektedir ve Mary'yle

muhtemelen inanamayacağınız kadar ileri giderler ve yatağa girerler. Her şey birdenbire olur ve derken anahtarı olan John içeri girer ve ikisini birlikte, kafaları iyi ve birbirlerine geçmiş halde bulur. Madge'i düşünecek olursak hiç de kıskanabileceği bir durum yoktur ancak yine de umutsuzluk belini büker. Nihayetinde orta yaşlı bir adamdır, iki yıl içinde kafası yumurta gibi kel kalacaktır ve bu duruma katlanamaz. Hedef talimi yapacağını söyleyerek bir tabanca satın alır –bu senaryonun zayıf bölümü ancak daha sonra ele alınabilir– ve hem iki âşığı hem de kendini vurur.

Madge makul bir süre yas tuttuktan sonra Fred adında anlayışlı bir adamla evlenir ve her şey A'daki gibi ancak farklı adlarla devam eder.

D

Fred ve Madge'in hiçbir sorunları yoktur. Çok iyi anlaşırlar ve aralarında çıkabilecek olası sorunları çözmek konusunda da çok başarılıdırlar. Ancak güzel evleri deniz kenarındadır ve günün birinde dev bir dalga gelir. Emlak değerleri çok düşer. Hikâyenin geri kalanı dev dalgadan nasıl kaçtıkları ile ilgili. Kurtulmayı başarırlar, binlerce insan ölür ancak Fred ve Madge erdemli ve şanslıdır. Nihayet yüksek bir tepede sırılsıklam, üstlerinden başlarından su damlar haldeyken minnettarlıkla birbirine sarılırlar ve hikâye A'daki gibi devam eder.

E

Eder ama Fred kalp hastasıdır. Hikâyenin geri kalanı Fred ölene kadar her ikisinin de ne kadar kibar ve anlayışlı oldukları ile ilgili. Sonrasında Madge, A'nın sonuna kadar kendini hayır işlerine adar. İsterseniz bu son "Madge", "kanser", "suçlu ve kafası karışmış" ya da "kuşları izlerken" şeklinde de olabilir.

F

Eğer bu öyküleri çok burjuva bulduysanız John'u devrimci, Mary'yi de casus yapın ve olayların nasıl geliştiğini görün. Unutmayın ki burası Kanada. Arada her ne kadar, günümüzde bir bakıma süreğenleşen tutkulu bir aşk ilişkisinin şehvet dolu destansı kavgaları olsa da, sonunda A'ya varırsınız.

Şununla yüzleşmek zorundasınız, nasıl bölerseniz bölün sonlar aynıdır. Öbür sonlara aldanmayın, hepsi sahtedir. Ya kasten kötü niyetli bir aldatma yüzünden ya da aşırı duygusallıktan olmasa bile aşırı iyimserlik yüzünden abartılmış sahte sonlardır.

Gerçek olan tek şey şudur:

John ve Mary ölür. John ve Mary ölür. John ve Mary ölür.

Sonlardan çok söz ettik. Başlangıçlar her zaman daha eğlencelidir. Ustalık, her nasılsa bu ikisi arasındaki gerilimden yaratılır çünkü bununla bir şey yapmak yapılacak en zor şeylerdendir.

Olası senaryolar hakkında söylenebilecekler bunlardan ibaret, sadece bir şeyin ardından gelen bir şey, bir ne ve ne ve bir ne daha.

Şimdi de Nasıl ve Niçin'i deneyin. □

İngilizceden çeviren **Ayşegül Seç**

Sandra Cisneros

Barbie-kü

Licha için

Seninki haşin bakışlı ve atkuyruklu olanı. Çizgili mayo, topuklu ayakkabılar, güneş gözlükleri ve altın halka küpeler. Benimki kabarık saçları olan. Kırmızı mayo, topuklu ayakkabılar, inci küpeler ve telden ayaklık. Gücümüz ancak buna yetiyor, bir de fazladan birer takım giyecek. Seninki "Kızıl Sezgi", birinci kalite elbise ile Jackie Kennedy tarzı şapka, beyaz eldivenler, el çantası ve topuklu ayakkabılar ile birlikte. Benimki "Sahne Işığı Altında Solo", akşam şıklığında siyah parıltılı açık omuzlu denizkızı kuyruğu gibi kabarık etekli elbise, muntazam uzunlukta eldivenler, pembe şifon şal ve mikrofon ile birlikte. Giyip çıkarmaktan göğüslerinin çıktığı noktadaki siyah parıltılar aşınmış. Bu ve eski bir çoraptan tasarlanmış bura, bura ve burasını kestiğimiz kol ağzı yukarı kıvrılmış göz alıcı, aşktan azade, omuzları açık bir elbise.

Hep aynı hikâye. Senin Barbie bebeğin benim Barbie bebeğimle oda arkadaşı ve benim Barbie bebeğimin erkek arkadaşı gelir ve senin Barbie bebeğin onu çalar, tamam mı? Öpücük, öpücük, öpücük. Sonra iki Barbie bebek kavga eder. Seni gerzek!!! O benim. Hiç de değil seni pis kokulu! Sadece Ken görünmez değil mi? Çünkü aptal bir erkek bebeğe verecek paramız yok, zaten ikimiz de gelecek Noel'de yeni Barbie bebek giysi setini tercih ederiz. Senin haşin bakışlı Barbie bebeğin ve benim kabarık saçlı Barbie bebeğimle çoraptan yapılan elbiseyi saymazsak iki farklı giysi seti ile idare etmek zorundayız.

Gelecek pazar günü Maxwell Caddesi'ndeki bitpazarında dolaştığımız âna kadar ve işte *orada*. Alet parçaları ve topukları ezilmiş platform topuk ayakkabıları ve parlak yeşil çöp kovası ve alüminyum folyolar ve jant kapakları ve pembe tüylü bir kilim ve silecek lastikleri ve tozlu duvarcı kavanozları ve içi paslı çivi dolu bir kahve kavanozunun yanında. İşte, *orada*! Nerede? İki Mattel kutusu. Biri, "Kariyer Kadını" görünüşü, hareketli siyah beyaz takım elbise, üç çeyrek kol uzunluğunda ceket ile arkadan yırtmaçlı bir etek, kırmızı kolsuz bluz, eldivenler, ayakkabılar ve giysiye uygun şapka ile birlikte. Öteki, "Tatlı Rüyalar", fevkalade pembe beyaz ekose gecelik ve geceliğe uygun sabahlık, dantel işlemeli terlikler, saç fırçası ve el aynası ile birlikte. Ne kadar? Lütfen, lütfen, lütfen, lütfen, lütfen, lütfen, lütfen, onlar tamam diyene kadar.

Dışımız zıplayıp vızıldarken içimizde heyecandan parmak uçlarında dönüp havada taklalar atıyoruz. Konserve bezelye ve parlak turuncu tuvalet fırçaları ve lastik eldivenler ve alet çantaları ve tüyden çiçek buketleri ve cam havlu rafları ve çelik yünler ve Alvin ve Chipmunks plaklarının bulunduğu bir sonraki satıcının tezgâhına kadar, işte, *orada*! Ve iş-

te, *orada*! Ve işte, *orada*! Ve işte, *orada*! ve *orada*! Ve işte, *orada*! Ve işte, *orada*! Kıvrılabilen bacaklı ve yeni saç kesimi ile bir Barbie bebek. Midge, Barbie bebeğin en yakın arkadaşı. Ken, Barbie bebeğin erkek arkadaşı. Skipper, Barbie bebeğin küçük kız kardeşi. Tutti ve Todd, Barbie ve Skipper'in küçük ikiz kız ve erkek kardeşleri. Skipper'in arkadaşları, Scooter ve Ricky. Ken'in arkadaşı, Alan. Ve Barbie bebeğin MOD'ern kuzeni Francie.

Bugün herkes sudan zedelenmiş ve is kokan oyuncaklar satıyor. Çünkü dün Halsted Caddesi'ndeki oyuncak deposunda yangın çıkmış –orada, gördün mü?– ve hâlâ yükselen duman Dan Ryan otoyolu üstünde sürükleniyor. Ve şimdi Maxwell Caddesi'nde sadece bugüne özel büyük yangın satışı var.

Ne olmuş yani, kıvrılabilen bacaklı Barbie ve Midge ve Ken ve Skipper ve Tutti ve Todd ve Scooter ve Ricky ve Alan ve Francie'yi temiz ve güzel kutularında almak yerine, Maxwell Caddesi'nden sırılsıklam ve isli almamız gerekmişse. Barbie'lerimizi tekrar tekrar yıkadıktan sonra bile burnumuza götürdüğümüzde duman kokuyorsa. Ve en güzel bebeğin, gerçek kirpikleri olan ve yanında maskara verdikleri Barbie'nin MOD'ern kuzeni Froncie'nin sol ayağı biraz erimişse, yani? Yeni "Balo Pembesi" elbisesini giydirir, kıyafetine uyan saten mantosu, altın kemeri, el çantası ve saç tokası ile birlikte, kıyafetini de kaldırmadığın sürece –kim bilecek ki. □

Cisneros'un çocukluğu Mexico City ile ABD arasında geçmiş.

İngilizceden çeviren **Efe Songun**

Sandra Cisneros (d. 1954) Chicago'da doğdu ve büyüdü. Meksika asıllı babası ve yarı-Meksikalı yarı-Amerikalı annesinin yedi çocuğu arasındaki tek kız çocuğuydu. Chicago'daki Loyola Üniversitesi'ni bitirdikten sonra Iowa Üniversitesi'nde Yazar Atölyesi yüksek lisansı yaptığı sırada çift kültürlü deneyiminin yazınsal bir boşluğu doldurabileceğini anladı. • Cisneros'un ilk romanı *Bad Boys* (1980) küçük bir yayınevi olan Mango Yayınlarından çıkan küçük bir şiir kitabıydı. O zamandan beri feminizm, cinsellik ve kültürel kimlik gibi unsurlar içeren iki ayrı şiir kitabı daha yayınladı. *The House on Mango Street* (1984) ve *Woman Hallering Creek* (1991) adlı romanları, Colombus Vakfı Amerikan Kitap Ödülleri kazanmasını ve eleştirmenlerin ve daha geniş bir kitlenin dikkatini çekmesini sağladı.

Çift Dilli Üslup

Sandra Cisneros ile soru-yanıt

İspanyolca, yazdıklarınıza ne katıyor? Her şeyi nasıl değiştiriyor?
Yazılarımın kafiyesini değiştiriyor. Bence İspanyolcayı dahil etmek, İngilizce yeni ifade biçimleri yaratmamı sağladığını düşünüyorum –İngilizcede hiç söylenmemişleri söylemek için. Ve bunu harfi harfine çevirerek yapıyorum. Öykülerde, İspanyolca ifadeler kullanmaya bayılıyorum. "Salvador, Geç ya da Erken" adında bir öyküm var. Güzel bir başlık. "Er ya da Geç" anlamına geliyor, *tarde o temprano*, sözcüğü sözcüğüne çevirdiğinde geç ya da erken oluyor. Aniden İngilizceye yeni bir baharat ekleniyor.

Bazen bir İspanyolca deyimi verip daha sonra hemen üç İngilizce eş anlamlısını veriyorsunuz. O anda ne gibi kararlar veriyorsunuz?
O eğlenceli yanı! Bazen her şeyi söylemek zorunda değilsindir. Aslında söylenenin İspanyolca olduğunu karşındakinin anlaması için İngilizce nasıl söylemem gerektiğini öğreniyorum. Bundan hoşlanıyorum. İspanyolca bir deyim söyleyebilirsin ve çevirmemeyi seçebilirsin, ama içerik yoluyla ne anlama geldiğini açıklayabilirsin. "Ve sonra benim *abuelita* bana *sin verguenza* dedi ve şerefimi lekelemediğim için ağladı." Anladınız mı? Aynı tümce içinde bile anlatabilirsin. Bunu yapmak çok keyifli; bana göre, ben henüz ana damarı belirledim, açığa çıkarmadım. İspanyolcadaki tüm ifadeler çevrildiğinde İngilizceyi mükemmel yapar. Ben daha ortalığı karıştırmayı bitirmediğimi hissediyorum. Kendimi o kadar zengin hissediyorum ki, sanki siz bana yepyeni bir alan verip, "Tamam, içeri girip, oynayabilirsin," demişsiniz gibi.

İki dil arasında gidip gelmek adına, gözünüz İspanyolca bilmeyen okurların üstünde mi ya da sadece iki dil arasında gidip gelebilecek okuyuculara yönelik yazılar mı yazıyorsunuz?
Benim öykülerimde, editörümün bile yakalayamadığı bütün altmetinleri ve tüm incelikleri anlayacak okurlar yarı-Meksikalı, yarı-Amerikalı okurlardır. Yarı-Meksikalı yarı-Amerikalı izleyiciler aramızda konuştuğumuz şeylere güler. Ve Random House'taki editörümün bu esprileri anlaması olanaksız. Ama bu kültürü bilemeyen insanlara kapılar açmak için yazdığımda da epeyce bilinçliyim. Elimden gelenin en iyisini yapıyorum. Ama bunu Anglo okuyucuların daha net anlamalarını sağlamak için yapmayacağım. Öykümün bir yerinde örneğin, "Büyükanne ağladı çünkü benim '*dar a luz*' olacağımı öğrenmişti," gibi bir bölüm var. Editörüm sonunda, "Bence bunu çevirmelisin," dedi. "Keşke yapabilseydim, ama çıkıntı gibi durur, bu nedenle böyle bırakmak zorundayız. İnsanların sözlük kullanması gerekecek; öyle de anlayabilirler," dedim. Gerçekten de öyle düşünüyorum. İspanyol olmayan okurlara imtiyaz tanımayacağım. Akıcılık sağlamak adına elimden geleni yapacağım ama çıkıntı gibi duracaksa, karakterin, "Büyükanne ağladı, çünkü benim '*dar a luz*' olacağımı, doğum yapacağımı," diye bir şey söylemesi çok biçimsiz durur. Bunu tek dilli insanlar için yapmam, ama öykünün geri kalanında olayı kurmayı çalışırım ki yazıyı anlayabilsinler. □

İngilizceden çeviren **Efe Songun**

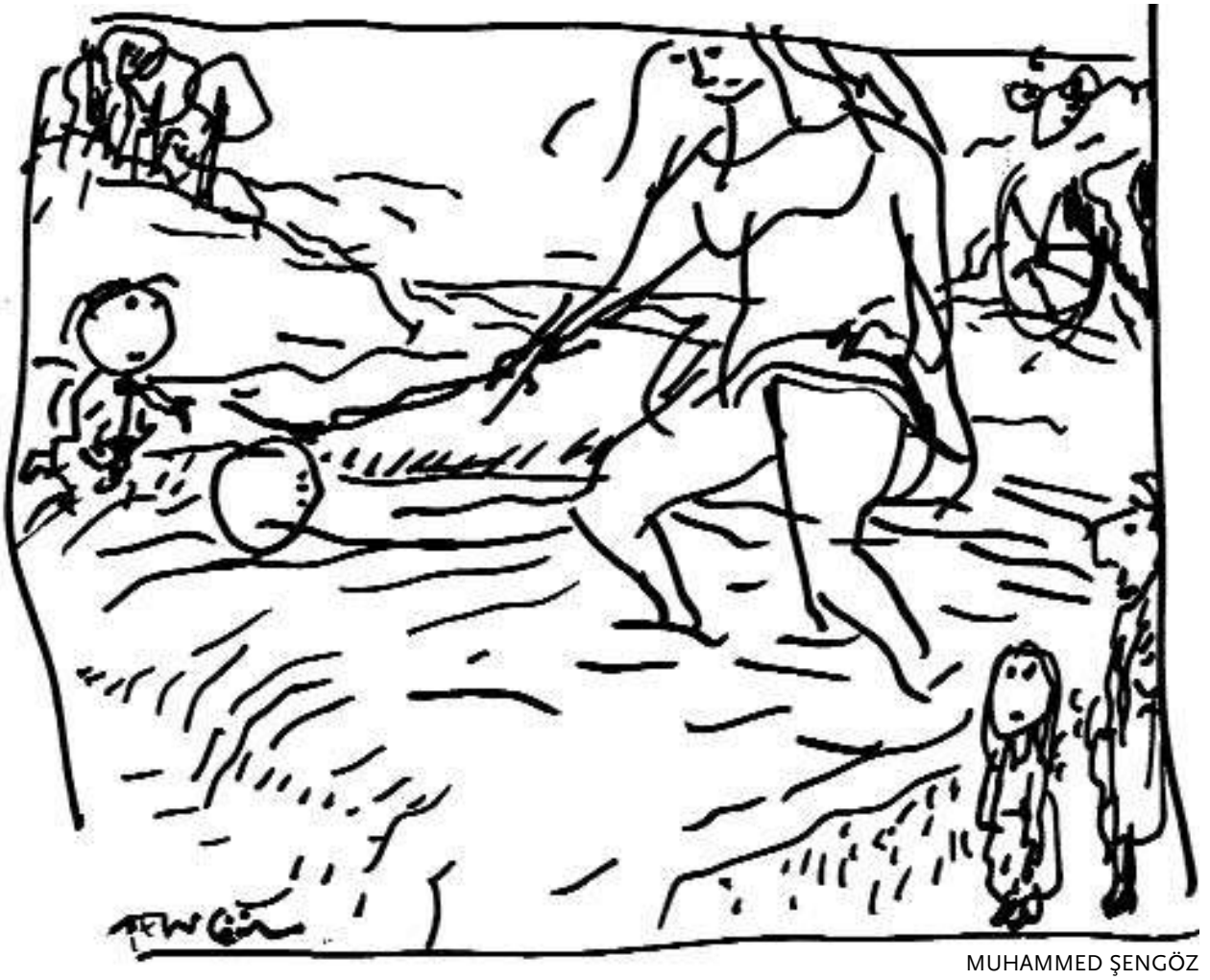
İVANKA DENEVA

Slavyana

SİNYAK MUTAF'IN ÖLÜMÜNDEN SONRA YAVRULARIYLA BİRLİKTE BİRDENbire darboğaza düşen Slavyana'ın aklı kapkara düşüncelerle meşguldü sürekli. Gündüz güneş altında göz açıp dal budak süren umut, geceleri aniden kuruyup soluyor ve sabahı pörsümüş bir çiçek gibi bir yana atılıyordu. Sanki kötücül bir büyücü, avucundaki son meteliği de gizlice kapıp arnavutkaldırımındaki aralıklara saklamaya çalışıyordu: Taşlardan birini kaldırıyor, otların köklerini karıştırıyor, ne ki orada yapışkan haşarattan ve yassı solucanlardan başka bir şey görünmüyordu. Kısacası ileride daha da sıkıntılı günler vardı bekleyen –kocasının, kuruş kuruş biriktirip temelini atma düşleriyle yaşadığı han da elden gidebilirdi. Kredi açanlarla aralarında baş gösteren acımasız sinir mücadelesi de bunun işaretiydi belki. Stefan Stanimaşki ne denli merhametli ve ısrarsızsa, kilise kasası sorumlusu Dragoya Pisankolev o denli sıkboğazcıydı ve itiraz kabul etmeme duygusu uyandıran o istek dolu bakışlarını ondan bir an olsun ayırmıyordu. Slavyana ise kızlık yıllarından beri hoşlanmıyordu bu heriften: Zaten hakkında "aristokratlık" tasladığı ve insanlara "yüksekten" baktığı türden bir de söylenti yayılmıştı. Dedelerinin Eflak'tan gelmiş olmasıyla övünüyor, bir şey onun istediği gibi olmuyorsa hemen ağzına geleni söylemeye başlıyor, ne dediğini hiç kimse anlamasa da, boydaşları bunların küfür olduğunu biliyor ve kıs kıs gülüyorlardı ona. Oysa Dobruca'da geniş arazi ve çiftlikleri olan babası, herkese cömertlik ve hayırseverlik gösterdiği için, köylülerce çok sevilir sayılırdı.

Oğlu Dragoya'yı, bilim öğrenmesi için Atina'daki üniversiteye gönderdiyse de, o bu işi başaramadı ve köyüne dönerek kendini mal mülk işlerine kaptırdı. Slavyana'da gönlü vardı ve sık sık yolunu kesip ona dünürcü göndermekten söz etse de, ne kız ne de babası böyle bir şeyi duymak istiyordu. Daha doğrusu kız, bu gencin damarlarında karanlık bir gücün dolaştığını hissediyordu. O öyle bir güçtü ki, sessizce dolaşıyor gibi görünse de, fışkırmak için uygun zamanı kolluyordu ve böyle bir fırsat doğduğunda ona karşı koymak imkânsız olacaktı.

Nitekim o beklenen an Stanimaşki'nin eline geçmişti işte. Kasa üyeleri Slavyana'yı birkaç kez çağırıp ona karşı sanılandan çok daha soğuk bir tavır sergiledi. Hatta Stanimaşki bile taş kesilmiş gibi, ayaklarının uçlarına bakıyordu sadece. Hepsinin kesin kararlı olduğu ortadaydı. Ama onuruna asla toz kondurmayan kadınlardandı Slavyana ve hiç kimseden merhamet dilenmek niyetinde değildi. Gereken kesin yanıtı önceden verdiği ve ötekiler de bu yanıtın yalnız biraz süre istemekten ibaret olduğunu çok iyi bildikleri için, bu

MUHAMMED ŞENGÖZ

kez yine fazla bir şey söylemeden çekip gitti. Pisankolev'in kışkırtmaları meyvesini vermişti yani –bu çamurlu ortam beklenen fırsatı doğurmuştu en sonunda. O şimdi, somurtkan bir yüz ifadesiyle susuyordu. Bir ara enfiye kutusundan birkaç derin nefes çektikten sonra, kakmalı kutuyu herkesin duyabileceği bir şıraklayışla kapayıp kadına arkadan yetişti:

– Bak Slavyana, her şeye karşın bir çözüm yolu var ve sen de onu çok iyi biliyorsun, dedi homurdanırcasına.

Yıllardan beri peşinden koşan bu adamın ne istediğini Slavyana pekâlâ biliyordu. Çiftlik üstüne çiftlik, sürü üstüne sürü katıp tüm eşyalarını Viyana'dan getirten Pisankolev ailesi, gözlerini bu kez ona, bu kimsesiz kadına dikmişti. Adamın boynundaki kara kanla dolu o şişkin damar birden morardı ve korkutucu bir şekilde, çatlayacakmışçasına titremeye başladı –zaptedilmez bir güç, gözü dönmüş bu adamı ileriye, Slavyana'nın üzerine doğru itmekteydi sanki.

– Sen yalnız bir kadınsın, ben de, dedi. Bugüne dek niçin evlenmediğimi de çok iyi biliyorsun... Kasaya olan borcunun tamamını öder, hanı sana veririm. Çocuklarının da karnı doyar böylece. Ne dersin ha? Biraz düşün istersen.

Slavyana, benzeri şeyleri önceden defalarca yaşamış olmasına karşın, adamın bu denli açık teklifi karşısında şaşırmış gibiydi. O, gece yaşantılarının çeşitli olanaklarını bir bez topu gibi kafasının içinde yuvarlayarak uygun bir çıkış yolu ararken, Dragoy Pisankolev ise sanki dediğim dedik havasındaydı.

Her şeye tez elden kavuşmaya alışık, ancak karşısındaki bu bembeyaz teni sadece düş-

lerinde görmekle yetinen çiftlikçi, artık hiç de söz anlayacak gibi görünmüyordu. Kadının direnciyse onu daha da azdırıyor, tükenmekte olan sabrı öfkeye dönüşüyor ve Pisankolev şimdi, korkunç bir boşluğa bakarmış gibi bakıyordu. Elleri titremeye başlayan bu kırklık adamın çehresi de birdenbire uzamaya başlayarak kapkara kesildi ve bir kerkenez yüzüne dönüştü sanki. Doğuştan cesaretli biri olarak bilinen, ancak Sinyak Mutaf'sız kalınca kendini savunmakta güçlük çekmeye başlayan Slavyana bir an ürkmüş gibi oldu. Üstünde bir yorgunluk hissettiği için geri dönüp gitmek istediyse de öteki, elinde Atina'daki üniversite yıllarından kalma incecik bastonuyla, ona iyice yaklaşarak son kozunu da kullanıverdi:

– Kimsenin ruhu bile duymayacak. Sadece sen ve ben!..

Oysa, keşke bunları hiç söylememiş olsaydı! Çünkü bu sözler Slavyana'ya kendini beğenmiş bu tiple mücadele etme cesareti verdi bir anda: Eriyip giden yorgunluğu, yerini müthiş bir öfkeye bıraktı sanki. Sararmaya başlamış çirkin dişleriyle arsızca gülümsemeye çalışan bu iğrenç adamın omzunda kurulan oymalı ve sedef kakma bastonun şaşırtıcı bir hareketle alınıp tıpkı bir çubuk şekeri gibi parçalanması bir an içinde oldu. Bir parçasını şaşkın bakışlarla gerilemeye çalışan Pisankolev'in yüzüne indirdikten sonra, öteki parçaları da ayaklarının dibine fırlattı. Bu şaşkınlık, herifi âdeta felç etti, yerine mıhladı sanki. Sonra geldiği gibi dağıldı. İşte o zaman damarlarında karanlık bir akımın hücumunu hissetti Pisankolev, karşısındaki kadını tekmeleme isteği duydu önce, sonra yere yıkmak ve oracıkta... hemen, herkesin bakışları önünde ona sahip olma hırsına dönüştü bu istek. Bir de ağlamak geçti içinden, hem de dizlerine kapanarak doya doya ağlamak! Bu sonuncu isteği pek belirgin değildi ve önceki ikisi üstün geldiler birden. Çok canlı ve derinden hissetti onları, çünkü düşleriyle yaşamıştı yıllarca. Ve işte o düş de yıkılmıştı şimdi ve onunla alay etmişçesine beyaz giysilerinin eteklerini havalı havalı savurarak hızla uzaklaşıp gidiyordu ondan. Arkasından bakakaldı ve "Kancık!" diye mırıldandı sadece. Bu sözü Slavyana da duymuş olmalı ki, geriye dönüp hınç dolu gözlerinin zehirli oklarını bir kez daha fırlattı ona. Toparlanmaya çalışan Dragoy Pisankolev ise hiç durmadan küfürlü sözler yağdırmaya devam ettiyse de, bu sözleri sağa sola dağıtan rüzgâr, ileride de dramatik karşılaşmaların kahramanları olacak bu kişiler arasındaki mesafeyi ne yazık ki kısaltacak güçte değildi.

İVANKA DENEVA Bulgaristan'ın Sliven iline bağlı Kermen köyünde doğdu. Sliven'de Ekonomi Lisesi'ni, Sofya Üniversitesi'nin Bulgar Filolojisi Bölümü'nü bitirdi (1971). Moskova Pedagoji Bilimleri Devlet Enstitüsü'nde "Edebiyat Yöntembilimi" konulu tezini savundu ve pedagoji doktoru unvanını kazandı (1977). Ülkenin çeşitli il ve ilçelerinde Bulgar Dili ve Edebiyatı başuzmanı olarak çalıştı. Sliven İl Eğitim Müdürlüğü'nde, ardından Sliven Öğretmen Enstitüsü'nde müdür yardımcılığı yaptı. Bulgar Yazarlar Birliği üyesi. Öykü ve roman alanındaki çalışmalarına koşut olarak tiyatro eleştirisiyle de yakından ilgileniyor. Halen Bulgar Yazarlar Birliği'nin yayın organı olan Günümüzde Söz gazetesinin Sliven muhabiri görevini sürdürüyor. • Son dönem Bulgar edebiyatı temsilcileri arasında kendinden övgüyle söz ettiren İvanka Deneva'nın öyküleri genelde bireyin iç dünyasına yönelik. Geniş planda bakılacak olursa bu öyküler, ulusal değerlerin yanında evrensel sorunları da büyük bir sorumluluk duygusu ve etkileyici bir psikolojik açılımla yansıttıkları için güncelliğini hiç yitirmez. Yazarın, Elin Pelin ve Yordan Yovkov gibi Bulgar klasiklerinden olumlu etkiler taşıyan anlatımında, biçem konusuna gösterdiği titizlik hemen dikkati çeker. • Yazdıklarını Bulgaristan'ın önde gelen edebiyat dergilerinde yayımlıyor. Birçok ulusal ve uluslararası ödüle değer görülen İvanka Deneva'nın yapıtları İngiltere, Avustralya, ABD, Kanada, Sırbistan, Nepal, Çek Cumhuriyeti gibi ülkelerde de yayımlandı. • Başlıca yapıtları: Maneviyat Öğretmeni (uzun öykü, 1999), Kor (roman, 1999), Yaşam Dedikleri Bu Katı Lokma (öyküler, 2003), Düğüm Düğüm Bir Ömür (uzun öyküler, 2006).

Şurada çocuklarının mutlu oyununa dalmışken ve miniciğinin beşiğini sallarken, bu Pisankolev de nerden esti aklına? Onlarla ilgili olarak ruhunun derinliğinde duyduğu o endişeden mi; yoksa kapısını hiç arasız zorlayan aç ve açıkta kalma kaygısından mı, kim bilir... Hele tüm annelik özverisiyle korumaya çalıştığı şu minik Proyda yok muydu... Küçük kız yerinde kımıldanır gibi oldu, sonra doğruldu ve bacacığını zorlukla sürükleyerek yürümeye başladı. Acı çektiği yüzünden belleydi. Oysa, çocukları arasında yıllarca düşlenip beklenmiş tek kızdı o. Ne ki Tanrı, kız evlada kavuşma sevinciyle birlikte, bu yavrunun sonsuz acılarına bakıp bakıp, hiçbir şey yapmama gibi bir de büyük ceza reva görmüştü ona... Bir de, daha Sinyak Mutaf'ın sağlıklı zamanlarından kalma, Venzelos derdi musallat oldu başına...

Çocuklar topu bırakıp, isteksizce de olsa, "Aç Kapıyı Bezirgânbaşı" oyununa başladı, el çırptılar, birbirlerine su püskürttüler, derken, tansıksal yuvarlak olarak bildikleri topta karar kıldılar yeniden. Kızı dönüp geldi ve annesinin yanına oturarak kendini gergef işine kaptırdı. Top sürekli Stamen'in ellerinden Mitko Gırbata'nın kocaman pençelerine, oradan da ortanca oğlana geçiyordu. Bu duruma kızan ötekiler yaygara koparıyor, bu öfke anında küfürlere varan sözler bile söylüyorlardı. Bir ara o tansıksal yuvarlak, karaağacın dallarına çarparak aşağı, dereye doğru yöneldi ve akıntıya kapıldı. Çocukların hepsi telaşla koşuşarak dereyi işaret etmeye ve haykırmaya başladı. Çünkü top kâh batıp kâh çıkarak suda sürükleniyordu. Zaman zaman gözden kaybolması onları iyice korkutuyordu. Hatta umutlarını yitirip dudak bükerek durumu kabullenmek üzereydiler neredeyse. Bu sırada Gırbata suya atlayıp topu kurtarma kararlılığı içinde keten gömleğinin düğmelerini çözmeye başladıysa da hem çocukların itirazı hem de Slavyana'nın kesin yasağıyla karşılaştı. Eline uzun bir çatal dal alan Slavyana, eteklerini yukarı doğru çekerek derenin hızlı suyuna giriverdi. Çocukların sevinç kaynağını gerisin geriye getirebilmek adına ne suyun sert akıntısına aldırış etmiş ne de onların karşısında eteklerini dizlerinden yukarı çekmenin ayıbını düşünebilmişti. Elindeki çatalla bent kenarındaki çalı çırpılar üzerinde topu tam durdurmak üzereydi ki, kızının narasından irkildi. Karaağacın gövdesine dayanmış olan küçük kız, ellerini huni gibi yaparak: "Anne, Yunanlı geliyor!" diye bar bar bağırıyordu.

"Slavyana, köşeye sıkıştırdığı topu almak üzere eğildiği bir sırada, birdenbire karşısındaki erkeğin onun çıplak bacaklarına yönelttiği bakışlarla karşılaşıverdi."

Yolda, Stana ninenin rehberliği altında, faytonunu hızla sürerek, sabırsızlıkla onlara doğru yaklaşan bu tuhaf yabancı –oydu. Meğerse onlar, topu kurtarma telaşına kendilerini iyice kaptırdıkları için, küf rengi ot halısı üzerinde tıslayarak kayan lastik tekerlekli faytonun farkında bile olmamışlar. Slavyana, köşeye sıkıştırdığı topu almak üzere eğildiği bir sırada, birdenbire karşısındaki erkeğin onun çıplak bacaklarına yönelttiği bakışlarla karşılaşıverdi. Hem onun hem de top derdindeki büyük çocukların bakışlarını mıknatıs gibi çeken bu beyaz ve mükemmel bacaklar, Teodoros Venzelos için her insanın düşlemini süsleyen eşsiz bir Tanrı armağını olabilirdi ancak. Oysa şans, bu armağanı ona bir tepsinin içinde hazır ve hiç beklenmedik bir anda sunuyordu şimdi. Venzelos, önce beyazlıktan körelen gözlerle seyretti bu bacakları, sonra lüks gözlüklerini takarak baktı –o müthiş beyazlık hep öyle büyüleyiciydi ve o, onlara sahip olmak istiyor, bu nirvananın sürüp gitmesi, bu şahane mermer güzelliğin bitmemesi için dua ediyordu.

Faytonu çeken at birden arka ayakları üstüne dikilerek kişnemeye başlayınca genç kadın büsbütün o yana döndü ve eteklerini salmak da ancak o zaman aklına geldi. Sudan çıkar çıkmaz yavruları tarafından çevrelenen kadına dokunmak, hatta yanındaki çocuklardan bile sıkılmadan, onun serinliğini hissetmek özlemiyle kıvranan Yunanlı, atın faytonu sürüklediğinden tamamen habersiz, dizginlerin idaresini temelli, yaşlı Stavros'un ellerine teslim etti. Kadının sırtındaki ince fistandan sızım sızım sular süzülüyordu. Çocuklar annelerine sıkı sıkı sarılıyor, ara sıra hıçkırıkları duyulan Proyda ise onun sırılsıklam elbise-

sini sıkmaya çalışıyordu. Bitkin düşen Slavyana Yunanlının yüzüne ancak o zaman bakabildi ve utandı. Atı sakinleştirmeyi başarmış olan Stavros faytoncu yerinde uyuklarken, Venzelos, Tanrı'nın cömertçe verdiği tüm güzellik ve cesaretten bol bol nasiplenmiş bu kadını hayranlıkla seyretmekten kendini alamıyordu. Tanışma anındaki o güçsüzlük yine geriye döndü ve bu kez onu faytonda da rahat bırakmıyordu...

Yine konuşmuyorlardı –laf kalabalığına gerek de yoktu... Hancı kadın, böyle tehlikeli yerlerde bir daha oynamamaları konusunda ciddi uyarılarda bulunduktan sonra, çocukları misafirhane tarafına yönlendirdi. Onlar da, epey su emmiş olan topu ateş başında kurutma şansına kavuştukları için öylesine memnundular ki mutluluktan çığlıklar atıyorlardı. Slavyana ise kalbinde tuhaf bir eziklik, bir burukluk hissediyordu: her şeye karşın o yine de gelmişti! Ama gelişi neredendi acaba? Ticaret rüzgârları onu nerelere savurmuştu kim bilir ve şimdi burada Bulgar topraklarında bulunmasının nedeni yine ticaret miydi, yoksa... yoksa onun için gelmiş olabilir mi? Onun gibi ketum bir adamdan gerçeği öğrenmek bu sefer de güç olacaktı... Ve en çok kızdığı şey de çıplak bacaklarını görmüş olmasıydı. Aslında gurur duyuyordu bacaklarıyla, ama onları sadece Sinyak Mutaf'a gösterebilirdi, çünkü oydu onların sahibi; ölümünden önce de, öldükten sonra da bu hep böyle olacaktı! Ama bugün, ne hikmetse, Tanrı çok tuhaf bir iş yaptı: aynı kader yerine ve aynı saatte Venzelos'u gönderdi... Slavyana büyük bir şaşkınlık içindeydi. Çocukları akşam yemeği için Stanka Nine'nin yanında bıraktıktan sonra yanan mangalın yanına uzandı. Alacakaranlık oda içinde, düşüncelerinin tıpkı yağmura tutulmuş civcivler gibi çırpındıklarını hissetti. Kalbi hiç arasız, "Niçin böyle oldu?" diyerek, içeride onun olduğunu bildiği, bitişikteki misafirhane odasının eşiğine kadar uçuyor, ama daha öteye gidemiyordu. Bugün atın ön ayaklarını havaya kaldırarak kişnemesi de bir uyarı alameti değil miydi? Teodoros bu alameti anlayabildi mi acaba?

Beyni ateşler içindeydi, soğuk suyun iyice emdiği kemiklerinde, saplanmış binlerce şişin acısını duyuyordu. Boğazının içinde ise, yüreğinin ortasında harlayan mangaldan farksız, onlarca mangal yanıyor ve o, ne yazık ki, onları söndürmek için hiçbir şey yapamıyordu... Bacaklarını görmüş olmasına aslında üzüldüğü ölçüde seviniyor gibiydi bir yandan: Onun baldırlarının da, ipekliler giyinip nice mis kokular sürünen narin Yunan kızlarının baldırlarından daha kötü olmadıklarını anlamıştır en azından... Bu konuda aşırı duyarlı olan iyi kalpli Sinyak Mutaf'ın öfkesini uzak bir yerlere gizlemek geliyordu içinden şu anda. Hem çocukların hem de bu gurbetçi adamın gördüklerini suskunlukla geçiştireceklerine inanmak istiyordu. Kocası bağbozumundan yorgun argın döndüyse de, hancı kadın ona huzur vermedi, çocuklar gibi düşüncesizce davranarak soğuk dereye girdiği için, bütün gece kendisini suçlayıp durdu. Oysa onu asıl rahatsız eden başka bir şey vardı, bir korkuydu bu aslında: Erkek gözü, bir kadının çıplaklığını bir kez gördükten sonra, yeniden bakma hevesini yitirebilirdi çünkü. İşte bu yüzden bugünkü olay asla olmamalıydı...

Sonunda, yazgı buyruğu olarak kabullendiği bu yükün ağırlığından yorgun düştü ve Tanrı yarattığı kullara karşı nasıl davranacağını herkesten daha iyi bilir, avuntusuna sarılarak uykuya daldı. □

Bulgarcadan çeviren **Ahmet Emin Atasoy**

iki ayın ilk beşi

1 Nâzım Hikmet'in yayımlanmamış şiiri

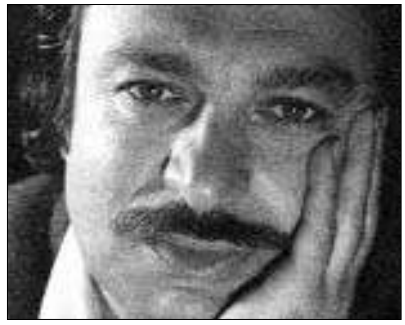
Nâzım Hikmet'in yayımlanmamış bir şiiri gün ışığına çıktı. Eşi Piraye'nin torunu Kenan Bengü'nün arşivinde bulunan "Dört Güvercin"

adlı şiir, ilk kez *Sözcükler* dergisinin Ocak- Şubat 2008 sayısında yayımlandı. Nâzım Hikmet'in bütün şiirlerinin yayımlandığı düşünüldüğü için, "Dört Güvercin"in ortaya çıkışı haklı bir heyecana yol açtı. Bu şiiri 1938'de İstanbul Tevkifhanesi'nde yazıp Piraye'ye gönderen Nâzım'ın cezaevi cezaevi dolaştığı göz önünde tutulursa, şiirin daha önce yayımlanmamasının nedeni büyük olasılıkla unutulmuş olmasıdır.

2 Oğuz Atay Sempozyumu

"Türk edebiyatının oyunbozanı" Oğuz Atay, Ölümünün 30. Yılında Oğuz Atay Sempozyumu ile 13–14 Aralık 2007 tarihlerinde Fındıklı'daki Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Oditoryumu'nda anıldı. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi ve İletişim Yayınları'nın işbirliğiyle düzenlenen etkinlikte, Cevat Çapan, Doğan Hızlan, Talat S. Halman, Selim İleri, Oğuz Demiralp, Füsun Akatlı, Seval Şahin, Feridun Andaç, Elif Şafak, Sibel Irzık, Fatih Özgüven gibi birçok yazar, akademisyen, öğrenci, edebiyatçı ve sanatçı çeşitli sunumlar yaptı. Etkinliğin yaratıcısı MSGSÜ Türk Dili ve Edebiyatı öğretim üyesi Doç. Dr. Handan İnci'nin

hazırladığı, İletişim Yayınları'ndan çıkan *Oğuz Atay'a Armağan* kitabında da, 1970'ten günümüze Atay için yazılan ve söylenenler ile Oğuz Atay'ın kendi yazıları ve onunla yapılan söyleşile yer alıyor.

3 Sabahattin Ali 100 yaşında

Çağdaş Türk edebiyatının büyük yaratıcılarından Sabahattin Ali, doğumunun 100. yılında İstanbul Bilgi Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü'nün düzenlediği etkinliklerle anıldı. Santralistanbul'da yapılan etkinliğe, Filiz Ali, Sabahattin Ali'nin kız kardeşi Süheyla Conkman, Murat Belge, Atilla Birkiye, Levent Cantek, Nüket Esen, Doğan Hızlan, Gürsel Korat, Öcal Oğuz, Sevengül Sönmez, Mahmut Temizyürek, Hıfzı Topuz, M. Fatih Uslu'nun aralarında bulunduğu birçok araştırmacı, eleştirmen, akademisyen ve yazar konuşmacı olarak katıldı.

4 Abidin Dino

Sabancı Müzesi'nde açılan, modern resim sanatımızın öncülerinden Abidin Dino'nun (1913-1993) yapıtlarından önemli bir bir kesit sunan "Dino-Bir Dünya" başlıklı sergiyle hemen aynı günlerde Can Yayınları da Abidin

Dino'nun dört kitabını yayımladı: *Kısa Hayat Öyküm*, *Sinan*, *Yeditepe Öyküleri*, *Sensiz Her Şey Renksiz*. Abidin Dino ile Güzin Dino'nun yaşadığı aşkın izlerini taşıyan mektuplaşmalardan (1952-1973) oluşan *Sensiz Her Şey Renksiz* dışında, bizi Dino'nun edebiyatçı yönü ile buluşturan üç kitap, daha önce Adam, Yapı Kredi ve Sel Yayınları tarafından yayımlanmıştı. Abidin Dino'nun yaratıcı yazı dili onun aynı zamanda usta bir edebiyatçı olduğunu da gösteriyor.

5 Amargi Feminist Kitabevi

Feminist Kitabevi, bağımsız feminist oluşumu Amargi tarafından Aralık ayında açıldı. İstanbul Kadın Eserleri Kütüphanesi'nden sonra kadın kitaplarının toplandığı ikinci oluşum olarak işlev görmesi amaçlanan Feminist Kitabevi'nde yalnızca kadın kitaplarının satılmayacağını belirten Amargi Kadın Dayanışma Kooperatifi'nin kurucularından Pınar Selek, gene de önceliklerinin feminist edebiyat olacağını vurguluyor.

Ben Richards

Fırtına

"OCAK, ŞUBAT, MART, NİY-SAN, MAYIS, HAZİRAN, TEMMUZ."

İri barmen bana bakarak gür kaşlarını kaldırdı, yumruklarını sıkıyordu. Kibarca gülümsedim, boğazımı temizleyip şarkı söylemeyi denedim.

"Ocak, Şubat, Mart, NİY-SAN, Mayıs, Haziran, Temmuz."

Barmen başını geriye doğru attı ve bir kahkaha patlattı. Gülerken elmacık kemiği üstünde altın bir haç işareti belirdi. Adının bisküvi olduğunu söylediği ev yapımı likörün şişesini kavradı ve ikimize de birer bardak daha içki doldurdu. Elleri kocamandı.

"İçebilceğimi düşünmü...." diye söze başladım. Barmen eliyle sus işareti yaptı ve bardağı işaret etti. İç. İkimiz de bir dikişte bardaklardaki içkiyi bitirdik. Tadı vahşi bitkileri andıran bu alkollü içki, içimde sıcak bir yanma hissi yarattı. Barmenin gözleri parladı. Gözlerinde ne iyi ne de kötü bir anlam vardı; adamın bakışları, sinekleri yakaladıktan sonra onları yerde boylu boyunca sürükleyen kedim Blackburn'ü anımsattı.

"Ağustos, Eylül, Ekim, Kasım, Aralık," diye gürledi ayağa kalkar kalkmaz, dansı bana *Rezervuar Köpekleri*'ndeki adamı çağrıştırdı.

Bu aptal şarkıyı kim yazmıştı ve barmen niçin bu şarkıya bu kadar kafayı takmıştı? Alkolün verdiği sersemlikle bunu düşündüm. Ama daha da ilginci nasıl olmuştu da ben Rovinj'in kıyı kasabası Istrian'da boş bir barda bu sapıkla baş başa içmeye başlamıştım?

*

Tam sahile varmak üzereydik ki, Gemma'nın tamponunun bittiğini fark etmesiyle her şey kötü bir şekilde başlamış oldu.

"Kasabaya geri dönmemiz gerek," dedi.

İçimi çektim. Sıcaktı ve güneşin deniz üzerindeki yansımasını görebiliyordum. Kasabanın merkezinden daha yeni gelmiştik. Kaba etlerim sürtünmekten yara olmuştu, kendini küçük bir rahatsızlıktan iç parçalayıcı bir kedere dönüştürebilen türden bir ağrıydı bu. Niçin Gemma biz daha kasabadayken kahrolası tamponlarını hatırlamamıştı ki? Tipik Gemma, senden nefret ediyorum, niçin seninle beraberim, keşke hiç tanışmamış olsaydık.

"Senin için sorun olacaksa ben tek başıma giderim," dedi. "Dönüşte de dondurma getiririm."

"Evet sonra sapık bir Hırvat kamyoncu seni kaçırsın, uzak bir çiftliğe götürürsün, tecavüz etsin, bir kutunun içine koyup gömsün ve ben burda senin nerde olduğun hakkın-

da hiçbir fikre sahip olmadan elim kolum bağlı beklemek zorunda kalayım, işte o zaman gerçekten harika bir tatil geçirmiş olurum."

İki çocuk dondurmalarıyla önümüzden geçerken ve üç ayaklı bir köpek ayaklarımızı koklarken Gemma elimi tuttu ve, "Ya ya, tabii," dedi.

Her binada Hırvatistan bayrağının dalgalandığı kasabaya doğru yola çıktık. Milliyetçilik gururunun gösterilmesinden nefret ederim ve bu görüntü de özellikle sinirlerimi bozdu. Ayrıca Rovinj'de bırak eczaneyi, süpermarket bile yoktu. Aslında bu kıyı kasabasında kafeler, lokantalar, lastik sandaletler, raket, top, ucuz güneş gözlükleri, diri göğüslü kızların fotoğraflarının olduğu kartpostallar satan dükkânlar dışında pek bir şey yoktu.

Gemma turist dükkânlarından birini işaret ederek, "Buraya gir," dedi ve ekledi: "Ve tampon satıp satmadıklarını öğren."

"Ya ya, tabii," diye yanıt verdim.

Sonuç olarak turist ofisine gittik.

Tezgâhın arkasındaki sevimli ama somurtkan kıza, "Bize en yakın eczanenin yerini tarif edebilir misiniz?" diye sordum. Kız sadece Almanca ve İtalyanca konuşuyordu, bunun da bize bir yararı yoktu. Ardından telefon çaldı ve kızın bana cevap vereceği yerde telefona bakması tüm sinirlerimi altüst etti. Kız telefona kulağını götürür götürmez yüzü gülümsemeyle aydınlandı. Kızın bukleleriyle oynamasından anladığım kadarıyla erkek arkadaşından gelen kişisel bir telefondu bu.

"Burası yeni en gözde tatil yöresi olabilir," dedim tek ayağı üzerinde duran Gemma'ya, "ama hizmet anlayışından yoksun oldukları kesin."

Bir önceki gün oturduğumuz kafede aksi suratlı bir garson kızın Gemma'nın üzerine bir şişe kolayı boca etmesi ve yerine yenisini getirmek şöyle dursun bir de üstüne üstlük hesaba bu döktüğü şişeyi de eklemesi zaten hâlâ canımı sıkıyordu. Tamam, yedek tamponlarını yanında getirmeyi akıl edememiş turistlerin gereksiz isteklerine hizmet etmeyi istememelerini anlayabilirim ama daha fazla toprak için savaş çıkaracak kadar aptallarsa, daha fazla kapitalizm istiyorlarsa tüm bu kaba zorunluluklara ayak uydurmaları gerekecekti.

Ayın çalışanı telefonu kapattı ve hâlâ orda olduğumuza inanamayarak bize gözlerini dikti. Gemma'nın bir an ağlamaya başlayacağını düşündüm, sonra kıza durumun aciliyetini açıklayınca kız yumuşadı ve kendi tamponlarından birini bize verdi. Gemma tuvalete gittiğinde kıza kasabadaki bayrakları sordum.

"Fırtına," dedi sanki hava durumunu sormuşum gibi.

Tam bir moronsun bakışı fırlattım. Gökyüzünde tek bulut bile yoktu.

Plaja dönerken Gemma'yla küçük bir tartışma daha yaşadık. Plaj çakıllıysa diye şu saçma lastik ayakkabılardan almak istedi. Her zamanki otoriter tavrıyla, "Sen de kendine almalısın," dedi. Almak istemediğimi söyledim ama ısrar etti. "Yapma ama, sadece iki sentler," dedi. Bir anda şu dakikada Rovinj'de değil de nerde olmak istediğimi hayal ederken buldum kendimi. Hafif güneşin olduğu, yağmurun gelişini müjdeleyen bulutlu bir günde bir fincan çayımla, kedim Blackburn omzumda hırıldarken radyoda Bob Dylan "Absolutely Sweet Marie"yi söylerken, bilgisayar ekranımda yanıp sönen "mesajınız var" uyarısıyla oturma odamda olmayı nasıl isterdim. O ayakkabıları almamak nerdeyse bir inat halini aldı benim için. Hiçbir zaman bu kararımdan dönmeyecektim, o salak ayakkabıları alacağıma denizin derin yerlerine yüzmek ya da ağıotu içmeyi yeğlerdim. Bunu Gemma'ya söylediğimde gözlerini yuvarladı, beni bencil, sıkıcı bir yabani ilan ederek kendine bir çift ayakkabı aldı. Sonra dondurma tezgâhı önünde on yaşındaki çocuklarla zaman geçirmeye başladı.

Ben Richards (d. 1964), Birmingham Üniversitesi'nde ders verdi, Güney Amerika'da çalıştı. *Throwing the House out of the Window* (1996), *Don't Step on the Lines* (1997), *The Silver River* (1999), A *Sweetheart Deal* (2001), *The Mermaid and the Drunks* (2004) ve *Confidence* (2006) adlı romanları yayımlandı. "Fırtına" öyküsü yazarın *Croatian Nights* adlı öykü kitabında yer alıyor.

En iğneliyici tonumu kullanarak, "Sence bugün içersinde ayak parmaklarımızı Adriyatik'e sokabilecek miyiz?" diye sordum. Kaba etlerim sürtünmesin diye bacaklarımı kırarak yürümek zorundaydım. Kilo vermem lazımdı. "Şişko herif," dedim kendi kendime, "şişko, terli, gereksiz herif."

Tamam, herkes benim gibi olabilir –belli ki.

Gemma çikolatalı dondurmadan vazgeçip fıstıklı dondurma almaya karar verdi ve patavatsız bir şekilde Hırvatça nasıl ahududu dendiğini dönüp bana sordu.

Ama çoğu kişi senin gibi olamaz –TANRI'YA ŞÜKÜR.

"Sen!"

"Ne?"

"Sıra sende. Şarkı söyle."

Onu eğlendirmezsem kamyonuna atıp bana tecavüz edeceği ve beni bir kutu içine koyup gömeceği açıkça ortadaydı. En az on bira ve barmenin tezgâhın altından bir zafer gülümsemesiyle çıkardığı ökseotlu içkinin yarısını tüketmiş olduğumdan epey sarhoştum. İlk başta müşterisi olduğu için memnun olduğundan böyle davrandığını düşünmüştüm. Ama beni arka kapıdan kamyonuna sürüklemeden önce beni oyaladığının farkında varmıştım artık. Tanıştığım tüm Hırvatlar –kabul etmek gerekirse çok da değil– böyle garip bir şekilde içiyordu. Hepsi en başta cana yakındı ama canavara dönüşmeleri uzun sürmüyordu.

Barmen, kolumu kavramış, bir ada hakkında bir şeyler söylüyordu. Adanın adını tam anlayamadım ama Brian'a benzer bir şeydi.

"2 Şubat 1905. James Joyce. Doğum günü. Pula'da, evet, ama adaya da gitti. Tüm sivrisinekler ortadan kaybolmuştu –petrol yüzünden. Robert Koch için iyi bir Nobel ödülü. Beraber bira içtik. Ve Nehru ve Nasser ve Sophia Loren. Ve zebralar ve antiloplar. Ho Chi Minh. Hepsi şimdi çok geride kaldı, çok gerilerde kaldı..."

Bir bardak daha içki doldurdu ve bir dikişte midesine indirdi. Ardından ağzını sildi. Hırvatistan'da deli bir adamın Brian adasındaki zebralar hakkında anlattığı anlamsız sözleri dinliyordum. Sonunda canlı canlı gömüleceğini bile bile *Ulysses* okumak kadar eğlenceliydi bu. Burdan kurtulmalıydım. Ayağa kalkmaya yeltendim ama elini elimin üstüne koydu.

"Şarkı söyle!"

Sımsıkı sıktığı yumruklarına tekrar gözüm takıldı.

"Tamam, ımmm, Ağustos, Ekim, Kasım, Aralıııık."

Tekrar ayağa kalkmaya çalıştım ama beni tuttu.

"Eylül'ü unuttun. Ben bile senden daha iyi İngilizce konuşuyorum. Dinle."

Her ayın adını söylerken parmağını sallayarak sözcükleri dikkatlice telafuz etti.

"Ağustos, Eylül, Ekim, Kasım, Aralıııık."

İkimiz için de birer bardak daha içki doldurdu.

"Sıra sende."

"Ağustos, Ekim, Kasım..."

Yumruğunu masaya vurdu.

"Hayır! Eylül'ü unutuyorsun. Eylül'ü unutma. Önemli."

Tabii ki önemli, tabii ki önemli. Ağlamak üzereydim. Oh, nerdesin Gemma, niçin senden kaçtım ki? İstediğin dondurmayı seç, dünyanın tüm vakitleri senin olsun, üstüne tamponlar yağdırayım ve hayatımın geri kalanı boyunca lastik ayakkabılar giyeyim, ama şimdi nerdesin, nerdesin bu akşam?

"Hadi, zıpla seni koca kız."

Rovinj'deki plaj bu terimi kullanma cesareti gösterilmesi sebebiyle bile kapanmalıydı. Çakıllar lüks olarak kalmalıydı. Plaj olarak adlandırılan bu yer aslında büyük kayalardan oluşan bir kıyı şeridiydi ve denize girmek için bu kayalardan atlamak gerekiyordu. Gemma bir çırpıda kıyafetlerini üstünden çıkarmış ve muhtemelen yatılı kız okulunda öğrendiği suçlu bir atlayışla denize dalmış, altımda berrak deniz yüzeyinde süzülüyordu. Ben de atlamak istedim çünkü deniz çok güzel görünüyordu ama çok yüksekti ve ekstra ağırlığa sahip olduğumdan Gemma kadar aşağı sarkamazdım, bacağımı kırar ve boğulurdum. Gemma'nın yanında orta yaşlı bir Alman, yüzünde teşvik edici bir gülümsemeyle sırtüstü yüzüyordu. Onların yanında eşcinsel olduğu her halinden belli olan bir Meksikalı adam mayosunu çıkarmış, kumsaldaki arkadaşlarına gülüyor ve el sallıyordu. Alman adam bir şekilde atlamamın onu ilgilendirdiğini düşünüp,

"Hadi, çok kolay. Atla, Ja, çok güvenli," dedi.

Evet, bir Almanın bunu söyleyebileceğine inanabilirim.

"Biliyorum, teşekkürler, korkmuyorum da zaten. Sadece atlayacak doğru yeri bulmaya çalışıyorum."

Alman ve eşcinsel Meksikalı birden kahkahalara boğuldu ve Alman adam uzun kızıl saçları Leydi Shalott gibi su üzerinde dans eden Gemma'ya dönerek,

"Korkmuyorsa neden bacakları titriyor o zaman?" dedi. Bunun üzerine Meksikalı adam bir kahkaha daha patlattı ve dolayısıyla bir dolu su yuttu.

En azından İNGİLİZİM. En azından HETEROSEKSÜELİM.

"Ölmek üzereydim, anafor vardı, kayaların altında sıkışıp kalacaktım, kaçmalıydım, tekrar savruldum, son bir çabayla kendimi kayanın üstüne attım."

Atladım.

"Oleeeey," diyerek bana doğru yüzdü Gemma. "Harika değil mi?"

Gerçekten de harikaydı. Sırtüstü suya uzandım, açık mavi gökyüzünü seyrederken fırtına çıkacağını söyleyen aptal turist kadını düşündüm. Sonra sıkıldım ve kitabımı okumaya devam etmek için sudan çıkmaya karar verdim ve işte tam bu noktadan sonra tüm sıkıntılar başladı.

Nasıl çıkacaktım?

"Çok kolay, bak bana." Gemma kayalara doğru yüzdü, dalgaların onu kaldırmasını bekledi ve bir anda kendini dışarda buldu.

Ama Gemma lastik ayakkabılarını giymişti. Aynı Hitler gibi, aynı *y tu mamá también* gibi, aynı daha önce gördüğümüz dondurma yiyen çocuklar gibi, denizdeki benim dışımdaki herkes gibi.

Gemma burnunu tuttu ve beni ıslatarak denize çivileme atladı.

"Gördün mü?"

Ayakkabıların ona böyle bir haklılık kazandıracağını tahmin edememiştim. Kayalara doğru gittim ve dalganın tehlikeli, kaba gücünü üzerimde hissettim. Sonra gözlerimi yumdum, deli gibi çırpınarak, geriye düşerek, sadece ayağımı kaya üzerinde tutabilerek yarı sürüklendim yarı kendimi kayalara doğru fırlattım. Ölmek üzereydim, anafor vardı, kayaların altında sıkışıp kalacaktım, kaçmalıydım, tekrar savruldum, son bir çabayla kendimi kayanın üstüne attım.

Beyaz karnımı kırmızı çizikler kapladı. Tırnaklarım acıyordu ve aşağı baktığımda ayaklarım yaralar içindeydi. Acı içinde birkaç adım attım, şok ve acı içindeki Gemma'yı telkin etmek için kafamla iyi olduğumu belirten bir işaret yaptım.

Hepsi kahkahalarla bana gülüyorlardı.

Son. Çöp.

Arkamdan birinin bağırdığını duydum: "Geri dön. Nereye gidiyorsun? Lütfen, Reuben.

Aptallaşma." Ama gözlerim yaşlarla doluydu. Tatillerden nefret ediyordum, sabahın dört buçuğunda Trieste'ye uçmayı aslında hiç istememiştim, evde gayet iyiydim, oturma odamda gayet güvendeydim, çok şişmandım, kaba etlerim sürtünmekten yara olmuştu, ayaklarım kanıyordu, Hırvatlar modern kapitalizmin gerektirdiği hizmet kültüründen bihaberdi, olmayacağı gün gibi apaçık olan bir fırtınanın yaklaştığını söyleyerek insanlar yalan söylüyordu, herkes iki sentlik plastik ayakkabılarıyla denize girip çıkabiliyordu, bir Alman bana kahkahalarla gülmüştü, elektronik postamı kontrol edebilmek için internet kafeye gitmem gerekiyordu, kedimi özlüyordum.

"Artık barmenin bana tecavüz edip öldüreceğini düşünmüyordum. Öncelikle o kadar sarhoştu ki bırakın kamyon sürüp derin bir mezar kazmayı, düğüm atacak hali yoktu. İkinci olarak, ağlıyordu."

Öfkeyle kıyafetlerimi yerden toparladım, üstüme geçirdim ve kasabaya doğru yola çıktım. Küçük Denizkızı benimle kıyaslayınca acı hakkında hiçbir şey bilmiyordu ama bunu umursamayacak kadar kızgın ve mutsuzdum. Plastik sandaletler, kovalar ve kürekler satan dükkanları hızlıca geçtim. Turist ofisindeki kız kendi bedenini kızın bedeninden daha fazla beğenen süslü bir İtalyan adamla muhabbet ediyordu. Yanlarından geçerken bana gülümsedi ve kafasıyla selam verdi ama ben görmezlikten geldim.

Soğuk bir bira.

Ve sonra da sözde kız arkadaşımdan nasıl kurtulacağımı düşünmek.

Vatan haini.

Soğuk bir bira ve sigara.

Ayıklık güzel de o zaman yaşamanın ne anlamı var?

İçinde içebileceğim, yemek pişirebileceğim ve her hafta farklı bir kızı eğlendirebileceğim küçük ama kullanışlı bir mutfağa sahip tek yatak odalı bir daire tutacaktım.

Ama öncelikle soğuk bir bira ve incinmiş ayağım için dinlenme şarttı.

Dışında ulusal bir sembolün asılı olmadığı bir bar bulmak istedim. Kırmızı çizgili bayrakların çokluğu midemi bulandırıyordu. Sonra küçük bir ara sokakta tam aradığım şeyi buldum. Bayraksız, adı bile olmayan, beyaz bir plastik masa ve yamuk bir güneşliğe sahip eski püskü bir bar. İnanılmaz tembel ve isteksiz bir yönetimi olmalıydı bu barın. Burası o kadar samimi bir yerdi ki, tek endişem içerinin yere tüküren çingene tipli insanlarla veya beni etnik düşmanlarına benzetebilecek Hırvat dazlaklarla dolu olmasıydı ama şansıma içerdeki kırmızı plastik sandalyelerde oturan kimse yoktu. İçerde sadece boynunda altın bir haç kolyesi asılı, beline kadar düğmeleri açık bir gömlek giymiş olan çok iri bir barmenden başka kimse yoktu.

Artık barmenin bana tecavüz edip öldüreceğini düşünmüyordum. Öncelikle o kadar sarhoştu ki, bırakın kamyon sürüp derin bir mezar kazmayı, düğüm atacak hali yoktu. İkinci olarak, ağlıyordu. Bara bir şişe daha bisküvi ve bazı fotoğraflar almak için gitti. Fotoğraflardan birinde barmen sırıtarak elinde bir tüfek tutuyordu. İnanılmaz derecede Gina Lollobrigida'ya benzeyen bir kadın ve başka bir adam onun yanında duruyordu. Öbür fotoğrafta barmen, önceki fotoğraftaki adam ve Çinli bir adamla beraberdi. Üçü de hasır şapka takmıştı.

"Ho Chi Minh," dedi Barmen. Güldüm çünkü adam birazcık da olsa Ho Chi Minh'e benziyordu.

"Öbür adam kim?" diye sordum.

Barmen şeytani, ağlamaklı gözlerini bana dikti.

"Ağustos, Eylül, Ekim, Kasım, Aralık," diye mırıldandı ve Istrian kıyısındaki Brian adasında olduklarını iddia ettiği bir zebra ve bazı antilopların fotoğrafını gösterdi.

"Tamam," dedim ve kapıya doğru huzursuzca bakarken, Gemma'yı –vatan hainiydi ama olsun– gördüm ve hayatımda hiçbir zaman birini gördüğümde bu kadar rahatlama-

mıştım.

"Oh, Reuben," dedi, "Rovinj'deki her bara baktım. Senin için çok endişelendim."

İçtiğimiz içkiye gözü takıldı.

"Biska gayet öldürücüdür,"dedi.

"Öldürücü." Sanki dünyadaki en güzel sıfatmış gibi barmen bu sözcüğü duyunca yüzünde mutlu bir tebessüm belirdi. "Bu gece kendimizi öldürüyoruz," dedi.

"Tamam o kendisini öldürebilir," dedi Gemma ve bana bakarak ekledi: "Çok iyi görürüyorsun ve seninle gurur duyuyorum."

"Ayıklık," dedim özlü bir söz söylüyor gibi, "güzel de o zaman yaşamanın ne anlamı var?"

Gemma bir saniye bana baktı ve gözyaşlarına boğuldu.

Bira şişelerine, taşan küllüklere, boş ve yarı dolu bisküvi şişelerine şöyle bir baktım. En baştan başlamam gerekecekti.

Barmen Gemma'yı oturttu ve ona bisküviden ikram etti. Gemma içkiyi içerken burnunu kırıştırdı, ondan nefret etmediğimi hatırladım. Barmen Gemma'nın kafasını okşadı ve bana böyle bir kız arkadaşa sahip olduğum için ne kadar şanslı olduğumu söyledi. Sonunda Gemma gözyaşlarını sildi ve fotoğraflardan birini eline aldı.

"Bu, Gina Lollobrigida," diyerek burnunu çekti.

"Ona benziyor," diye Gemma'ya katıldım. "Bu fotoğraf açıkça Istrian kıyısındaki Brian adasında çekilmiş," dedim ev sahibimizin küçük alayımı fark etmeyeceğini umarak.

"Brioni," dedi Gemma. "Hakkında bir şeyler okumuştum. İçinde safari parkı var ve birçok ünlü insan oraya giderdi şeyden önce... biliyorsun işte."

Fotoğrafa dikkatlice baktı.

"Bu, Gina Lollobrigida." Öbür fotoğrafa baktı ve barmene doğru döndü, yüzükleri barın solgun ışığında parlıyordu. "Ve bu da sensin, ne kadar yakışıklı göründüğüne bir bak, vay be bu diğer adam da Ti....."

"Ocak, Şubat, Mart, NİY-SAN, Mayıs, Haziran, Temmuz," diye şarkısına başladı barmen.

Gemma adama uzun uzun baktı.

"Tamam," dedi. "Tabii ki de."

Onlara şöyle bir baktım. İkisi de deliydi ama eve döner dönmez büyük olasılıkla hemen yeni daireme taşınamayacağımı düşündüm. Affedilmeyecek bazı şeyler vardır ama Gemma Almanla beraber güldüğünde ayaklarımın ne kadar kötü durumda olduğunu bilmiyordu. Ona daha sonra ayaklarımı göstermeliydim, o zaman anlayacaktı durumumu ve Küçük Denizkızı gibi yürümeye çalışarak onu güldürecektim.

"Eylülü unuttu," dedi Barmen Gemma'ya.

"O birçok şeyi unutur," dedi Gemma.

Bunun Gemma'nın benden daha popüler olacağı senaryolardan birine dönüşeceğini görebiliyordum.

"Niçin bayrağın yok?" diye sordum barmene.

Şaşırarak bana baktı ve sonra kafasıyla onaylayarak, "Fırtına," diye mırıldandı biraz somurtkan bir ifadeyle.

"Fırtına falan olmayacak," diye parladım birden ama Gemma elini koluma koydu.

"Fırtına Operasyonu," dedi hemen ardından. "Rehberde okudum. Hırvatların Knin şehrini Sırplardan geri aldığı büyük bir zafer."

Barmen Knin sözcüğünü duymuş olmalı ki, sanki Knin'i geri almak Hulk'u ele geçirmekle eşdeğermiş gibi garip homurtular çıkardı.

"Knin'de ne var?" diye sordum.

"Bayraklar," dedi barmen. "Çok sayıda bayrak."

Bize biraz daha içki doldurdu ve Gina Lollobrigida ile Ho Chi Minh'in fotoğraflarına baktı. O kadar üzgün ve kafamda tasarladığım tecavüzcü görüntüsünden o kadar uzaktı ki onu neşelendirmeye kendimi mecbur hissettim. Bu yüzden ayağa kalktım ve kükredim.

"Ağustos, EYLÜL, Ekim, Kasım, Aralıııık."

Barmen ve Gemma beni alkışladı ve batan güneş barın girişini aydınlattı. Açık kapıdan denizin parlamasını görebiliyordum ve taze balık kızartmasının kokusunu alabiliyordum. Blackburn'e biraz da olsa benzeyen ama onun kadar sevimli ve bakımlı olmayan uykulu bir kedi barın içinde dolanırken belki de biraz çaba harcamalıyım diye düşündüm. Sonra kedi yere oturdu ve sanki beni kolluyormuş gibi bal rengi gözleriyle beni izlerken sokağın tozunu kulağından yalayarak çıkarmak için uğraşmaya başladı. □

İngilizceden çeviren **Duygu Arslan**

Atilla Birkiye'den otuzuncu yıla yeni kitap

Geçen yıl yayımlanan *Gümüşsuyu Papatyalar*'dan bugüne ne yazıyorsunuz?
1 Ekim 2008 yazarlığımın otuzuncu yılı. Bu tarihte yayımlanmak üzere yeni bir kitap hazırlıyorum. Daha önce yayımlanmış "lirik metin"lerden oluşuyor bu kitap. (Bu yazıların bir bölümü kitaplaştı.) Ama bir kısmı gözden geçiriliyor, bir kısmı yeniden yazılıyor, bir kısmı "atılıyor". Bir "bağ" işlevini gören aradaki bölümler de yeniden yazılıyor. Böylece bir yazı serüveni, dolayısıyla benim yazı serüvenim ortaya çıkıyor. Bunlara "lirik metin"ler diyorum. "Anlatımcı" özelliği olan deneme, günce, düzyazı, vb.

***Cumhuriyet*'ten sonra, *Referans* gazetesinde de haftalık yazılar yazıyorsunuz. Gazete yazarlığı edebiyatçının asıl uğraşından zaman çalar mı?**
Bence çalıyor. Çoğu zaman bu yazı için küçük bü-yük bir araştırma yapıyorsunuz. Bu "vakit" ile ilgili olmakla birlikte, zihinsel olarak sizi meşgul ediyor, başka okumalara sürüklüyor; ve yaratıcılığınızın bir bölümü, ister istemez "güncel" olana gidiyor.

Edebiyatımızın şimdiki zamanlarını tanımlamanızı istesek...
Kısaca şunu söylemek isterim (uzun bir görüş hakkını saklı tutarak): Öncekilere pek benzemeyen, "aydınlık", metinle haşir neşir olmasını bilen yeni bir Türkolog kuşağı var. Ürünlerini zevkle okuyorum.

Yazmanın dışında, en çok tiyatroyla mı iç içesiniz?
Evet. Ama son yıllarda da üniversitede hocalık (Türk dili ve edebiyatı dersi) ve hazırladığım "şiir dinletileri" var. Yani her zaman olduğu gibi, pek de edebiyatın dışına çıkamıyorum.

10 soruda Edebiyat ve Aşk

1 Evliliğe kutsallık veren aşktır, sözü kime ait? Söz, seksen iki yaşında, "Hoşça kal Sofiya, hayatı yaşadığı yıllarla değerlendirmemeli. Önümüzde kalmış birkaç ay geride kalanlarından daha değerli olabilir..." notunu bırakarak evden kaçan Tolstoy'a ait. Evliliklerinin başlarında Tolstoy'un yazdıklarını büyük bir zevkle temize çeken Sofiya, kırk sekiz yıllık evliliklerinin sonuna doğru Tolstoy uyuduktan sonra özel notlarını karıştırır, tanıdık kişilerle ilgili yazdıklarını sansürler olmuştu.

2 Yazınsal üretkenlik ve aşk?.. Şair, oyun ve roman yazarı, ressam, senarist ve yönetmen Jean Cocteau ile oyuncu Jean Marais ilişkisi, aralarındaki yirmi dört yaş ve haklarında çıkan tüm dedikodulara karşın, Fransa'nın en büyük aşk hikâyelerinden biri oldu. Belki de Marais, Cocteau'nun edebi üretkenliğinin nedeniydi. Oynaması için roller yarattı. Marais ise sevgilisini ve ilişkisine her durumda sahip çıktı. Buna Cocteau'nun bir oyununu eleştiren tiyatro eleştirmenini sokakta dövmek de dahil.

3 Edebiyat, aşk ve intihar?.. Ted Hughes ve Sylvia Plath birlikteliği ikisine de bir şair olarak çok şey kazandırdı. Butscher, *Sylvia Plath: Yöntem ve Delilik* adlı kitabında, Plath ve Hughes için, "şiirin yalnızca önemli değil, varoluşlarının merkezi olduğu inancını paylaşıyorlardı," der. Hughes'un "Şarkı" adlı şiirinden bir bölüm: "Kadınım, okşadığında deniz seni / Mermerden köpük oldun, olmayan dili. / Ne zaman açacak taş gömütünü? / Ne zaman salacak dalga köpüğünü? / Ne ölüyorsun, ne dönüyorsun geri / Ah, kadınım." Plath'in intiharına dair yapılan yorumların bazılarında, her ne kadar tek başına yeterli bir neden gibi görünmese de, Hughes'un onu ünlenince yüzüstü bıraktığı olasılığı üstünde durulur.

4 Henry Miller, *Insomnia* adlı kitabında aşk hakkında ne der? "... Konu aşk olunca, hiçbir şey, hiç kimse, hiçbir durum tümüyle saçma olamaz. Hiçbir zaman yeterince sahip olamadığımız bir şey varsa, o da aşktır. Ve yeterince vermediğimiz tek şey de."

5 Sevim Burak'a aşk mektupları yazan ünlü yazar kimdi? Peyami Safa ve Sevim Burak'ın arasındaki yakınlaşmanın eski bir mektup sayfasındaki yansımaları... Ankara Palas'ta yazılmış, "Sevim, ruhum" diye başlayan mektuptan satırlar: "Sevimciğim, Sevimciğim, okumağa bir türlü doyamadığımız mektuplarımızın dar çerçeveleri içinde hislerimizin yerlerini fikir meselelerimizin kapmasına razı mısın? Bunları hep İstanbul'da konuşalım olmaz mı ruhum?"

6 Gerçekten aşk nedir? Âşık olduğumuzda, içimizde olup biten nedir? Bir adam, kendini bir kıza kaptırdığında ve de ondan karşılık alamadığında kafasından ne tür düşünceler geçmektedir? Orhan Pamuk, Ocak ayında çıkması beklenen kitabı *Masumiyet Müzesi*'nde bu sorunun yanıtını arayacak. Roman 70'lerden günümüze kadar, varlıklı bir adamın yoksul ve güzel akrabasına olan aşkını anlatıyor.

7 Ayrı yataklarımızda / ne anlarız şiirden John Berger'ın *Ve Yüzlerimiz, Kalbim, Fotoğraflar Kadar Kısa Ömürlü* adlı kitabında yer verdiği "Ayrılık" şiirinden iki dize. Şiirin hemen ardından Berger, aşk ve ayrılık arasındaki ilişkiyi şöyle tanımlıyor: "Aşkın karşıtı nefret değil ayrılıktır. Aşk ve nefrette ortak olan bir şey varsa, bu her iki durumda da var olan enerjidir. .... Her iki tutku da ayrılıkla sınanır."

8 Dünyanın En Güzel Aşk Şiirleri Cevat Çapan'ın hazırladığı seçkide (*Yürekteki Ok*, K Kitaplığı) Sappho'dan Baudelaire'e, Kavafis'ten Ritsos'a birçok şairin şiiri bulunuyor. Kitap, Sappho'nun şu dizeleriyle başlıyor: "Kasırga nasıl sökerse / meşeleri kökünden / öyle sarsıyor yüreğimi aşk."

9 Aşktan Söz Ettiğimizde Sözünü Ettiklerimiz adlı öyküsünde Raymond Carver, aşkın hallerinden söz eder. Dört kişinin bir mutfak masası etrafında aşka dair alkole bulanmış konuşmalarından oluşan öykünün kurmaca kişilerinden biri şöyle der: "... aşktan söz ettiğimizde neden söz ettiğimizi bilirmiş gibi konuşmamız utanç vermeli bize."

10 Hasan Ali Toptaş'ın *Uykuların Doğusu*'ndaki Haydar Dayı aşk hakkında ne der? "Ezeli hastalıklarımızın başında gelen aşk aklın terazisinde tartılamayacak kadar ağır, ağır olduğu kadar da hafiftir ve bu yüzden hem bütün kitapların ortasında, hem de Tandırname'nin ilk sayfasında yer alacak bir konudur..."

ERHAN BENER

Türküsünü Arayan Adam

Sayın Dr. Zehra Mutlu'ya

TÜLÜMSÜ BİR BULUTUN ARKASINDAN GELİYORDU SES; HAFİF, DUYGUlu, acılı bir kadın sesi. Yüzünü seçemiyordum, daha doğrusu, sislerin arasından, bir an, dolunay gibi parlak, ıpılık bir görüntü beliriyor, çizgilerini belleğime çizmeme vakit bırakmadan hemen kayboluyordu. Onu tanıyor gibiydim, ama o kadar belirsizdi ki. Yine de bu sesi biliyordum. Sözlerini ayırt edemediğim o türkü öylesine tanıdık, öylesine içimde yaşıyordu ki, onunla doğmuş, onunla büyümüş gibiydim.

Gözlerimi açtığımda dudaklarıma kendiliğinden yapışmış, düş ile gerçek arasında bir boşlukta, o türküyü mırıldanmakta olduğumu fark ettim. Bildiğim, daha önce işittiğim hiçbir ezgiyle benzerliği yoktu, ama ben, kendiliğimden, kendi içimden çıkarmışım gibi, hiç duraksamadan, hatta hiçbir anlam veremediğim birtakım ses dizileri halinde, sözlerini bile mırıldanıyordum yüksek sesle. Yavaş yavaş, yinelenerek, bu sesler bilinçaltımda gizli birtakım şifreli anlamlar kazanmaya başladı.

Karanlık bir dünyadaydım. Işıksız, ama sıcak, yumuşak, yapayalnız olmama karşın beni sımsıkı saran, güven veren, dost bir dünyaydı bu. Kimse yoktu, sadece birtakım kıpırtılar hissediyordum. Çevremde, bir ilahiyi andıran, ya da bir ağıta benzeyen sesler bir gidiyor, bir geliyordu. Duyuyor muydum o sesleri, bir karar veremiyordum. Sonra karanlık önce kızıla boyandı, ardından keskin bir ışık gözlerimi kamaştırdı, aynı anda o gizemli ilahi, ya da ağıta benzeyen ses, kulak zarımı patlatırcasına yükseldi. Ürktüm ve ağlamaya başladım. Acıyordu her yanım. Derilerim kabuk kabuk dökülüyordu. Sonra yine sessizlik. Ancak bu kez çok daha derin ve ürkütücü.

Ne kadar kaldım öyle, bilmiyorum. Uyuyordum galiba, ama gözlerim açıktı. Doğruldum, çıplak ayaklarımı soğuk muşamba zemine bastım. Ürperdim. Bambaşka bir dünyadaydım. Burası benim alışkın olduğum mekân değildi. Karşımda, çok yüksek, bembeyaz badanalı bir duvar yükseliyordu. Bomboş bir duvar. Benim güzel tablolarımı kaldırmışlardı. Kitaplarım, müzik setim, televizyonum yoktu. Penceremdeki kavuniçi rengi kadife perdeler de alınmıştı. Camların arkasında bir deniz uçurumunu andıran korkutuculuğu ile giderek sonsuzluğa doğru uzanan, koyulaşan bir lacivertlik.

Sonra kulaklarımda yine o büyüleyici ezgi. Bu kez sanki sözleri daha bir tanıdık. Biraz gayret edebilsem, anlayacağımı sanıyorum, ama boşuna. Belleğimin hiçbir köşesinde bu sesleri içeren bir kavram, hatta tek bir sözcük yok, yine de tanıdık... Rıhtıma vuran küçü-

Erhan Bener, eşi Neşecan Bener ile.

cük dalgaların sesi gibi. Tanımlanamaz, ama içimizde nice anılar, duygular uyandırabilir nitelikte. Bu ses de öyle bir sesti. Önce içimde yaşanmış güzel anları çağrıştıran, hemen ardından çocukluğumun gulyabanilerini gözlerimin önüne getiren, sonra yine mutluluklarıma eşlik eden bir ses.

"Bu bir düş olmalı," dedim sonunda ve her şey eski haline döndü. Daha doğrusu öyle sandım. Yatağımın tam karşısındaki, uyanır uyanmaz gözüme çarpması için özellikle iki Duffy arasına yerleştirdiğim, sevgili yârimin –ben ona hep böyle seslenirdim– geçen yaz birlikte çıktığımız gezi sırasında çektiğim, sonradan bastırıp büyüttürdüğüm, arkasında derin bir vadi ve küçük çavlanların şarıldadığı duyulan o güzelim fotoğrafı kaybolmuştu.

Hüzünlü bir bakışı vardı o fotoğrafta, daha sonra olacakları biliyormuş gibiydi ve ben daha o resimde gözlerinde belirginleşen koyuluğu görür görmez sezmiştim onun benden ayrılma zamanının gelmiş olduğunu.

Kim kaldırmış olabilirdi o resmi duvarda asılı olduğu yerden? Ama orada bir boşluk yoktu. Tuhaf bir şeydi. Resim yoktu, ama çerçevesi duruyordu ve çerçevenin ortasında, artık rüyamda gördüğüme inandığım, sislerin arasından, bir an, dolunay gibi parlak, ıpılık bir belirsiz kadın yüzünün tülümsü görüntüsü görünüp kayboluyordu.

O benden önce gitti. Beni yapayalnız bırakıp... Oysa sıra bendeydi. Yoksa iyileşmeye başladığım anlamına mı geliyor bu gizemli oluşum? Kalktım, çerçeveye yaklaşıp baktım, hayır, değişen bir şey yoktu, fotoğraf yerli yerinde duruyordu. Göz göze geldik. Hüzünlü değil, daha çok sitemli bir bakışı vardı.

Sonra birden dudakları kımıldadı, çavlanların sakladığı bir ezgiyi mırıldanmaya başladı. Mutfakta çalışırken, yalnız olduğunu sandığı zamanlar yaptığı gibi. Ne olduğunu hiç-

bir zaman sormadığım, ama uyanır uyanmaz dudaklarıma yapışan türküydü. Bir yakınma gibi, içe işliyor, sonra birden neşeli bir halk havasına dönüyordu. Bu kez ben de onunla birlikte söylemeye başladım.

Bu ne kadar sürdü bilmiyorum. Sonra, birden o yok oldu. Belki de birlikteydik, ben onu görmüyordum. Önümde ya da arkamdaydı. İlerde, aşağılarda bir yerde, onun fotoğrafını çektiğim, vadinin en yüksek yerinde durduğu çavlanların akıntısını görüyordum. Yavaşça aşağıya indim. Kol kola girmiş, bilmediğim bir oyunu birlikte ve coşkuyla oynayan kadınlı erkekli neşeli insan yüzleri dolanıyordu çevremde. Hep birlikte, durdukları yerde kollarını kaldırarak dönüyor, ayaklarıyla yeri tepikliyorlardı.

Terlemiştim. Güçsüzdüm, yine de kalkıp aralarına karışmak istiyordum. "Gelin, elimden tutun, beni de aranıza alın," diye seslenmek istedim. Sesim çıkmadı. Daha doğrusu mırıldanmakta olduğum ezgi, boğazımdan başka seslerin çıkmasını engelliyordu.

Yine de onlarla birlikte tepinmişim gibi dizlerim kesik kesikti. Kendimi sırtüstü yatağa bıraktım. Şimdi de ağlamak istiyordum. Babam, kaşlarını çatmış, erkekler ağlamaz diyordu. Oysa o öleli kırk yıl olmuştu. Konuştu mu gerçekten? Düş görüyorsam, olanaksız. Ölüler düşlerde sesli konuşmazlar. Ama belki de o ölmedi, ya da onun yanına giden benim. Bunun için de daha vakit var. Belki de düş değildi gördüğüm. Uykuyla uyanıklık arası bir uyuşukluk içindeydim.

Peki, neden babamla konuştuğumu düşledim? O benim kendisi gibi, sert bir erkek olarak yetişmemi isterdi hep. Bunun için öyle derdi: Erkekler ağlamaz! Evet, düşüp bir yerimi berelediğimde öyle derdi, ben de susardım.

Neden ağlamazdı erkekler? Ya da neden yalnız kadınlar ağlardı? Bunun fizyolojik bir açıklaması olmalı. Benim yârim, o da hiç ağlamazdı, ama onun iki kere arkasını bana dönüp gözlerini elinin tersiyle sildiğini fark etmiştim. O zaman benim yakında ölebileceğimi düşünüyordu. Çok hastaydım. Oysa ben işte hâlâ yaşıyorum, oysa o gitti. Nasıl, bilmiyorum. Uzaktaydı. Gelmesini bekliyordum. Gelmedi. O hiç böyle yapmazdı. Gidiverdi. Telefondaki son konuşmamızda dargın gibiydi sesi. Neden dargındı, hiç anlamamıştım. Belki de öldü. Kimse bir şey söylemedi. Sadece beni bırakıp gitti. Artık hiç yok. "Ben artık yokum," demişti telefonda, son kez aradığında. Ne zamandır ne sesi var, ne görüntüsü...

Şimdi niye bu sesleri duyuyorum? Bir şeyler mi anlatmak istiyorlar bana? Dilimden atamıyorum bir türlü. Aslında rahatsız edici bir türkü değil. Bazen bir ağıtı andırsa da daha çok kıvrak, insanda kalkıp oynama isteği uyandıran bir türkü. Bu türkü nereden geldi, yapıştı dilimin ucuna? Bulmalıyım.

Bu kez uyanığım artık. Odamda her şey yerli yerinde. Bilgisayarımı açıyorum. Evlenmemizden önce elektronik posta ile yolladığı kimi resimli iletilerini topladığım dosyaya göz gezdiriyorum. Hemen hepsi, seni çok seviyorum sözcükleriyle tamamlanmış iletilerinin. Benim ona yolladıklarım gibi.

Uyanmadan gördüklerim içinde bir tek bu doğru. O artık hiç yok. Eğer öldüyse ki ölüm her şeyi yok etmez; dahası kimi anları sonsuzlaştırır, kimi sevgileri yüceltir, acıları derinleştirir. Oysa yok ölüm, dudaklarıma yapışan türkü gibi. Bazen duyuyorum, her seferinde şaşırıyorum, sonra geldiği gibi gidiyor.

Dün gece, son zamanlarda iyi uyuyamadığım için doktorumun verdiği uyku ilacını ilk kez kullanmıştım. Onun sersemliği var hâlâ üstümde. Ben düşlerin, hayallerin etkisinde kalan bir insan değilim, ama bu düş nereden çıktı şimdi ortaya, durup dururken?

Yatağımın kenarına oturdum, düşünmeye çalıştım. Yok, hiç de öyle birdenbire çıkmamıştı. Akşam, yatmadan önce, internette gezinirken, adını ilk kez duyduğum bir internet sitesinde karşıma çıkmış, ilgimi çekmişti. Bir yabanıl Afrika kabilesinin inançlarından söz

Erhan Bener
1929 yılında, Kıbrıs'ta doğdu. 1950'de, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. 1956 yılında AÜ Hukuk Fakültesi'nden lisans diploması aldı. 1950-1975 yıllarında, aralarında ABD, Hindistan, Danimarka ve İsrail'in de bulunduğu birçok ülkede ve yurtiçinde çeşitli kamu görevlerinde bulundu. 1975'te emekli oldu. Günümüz Türk edebiyatının en verimli yazarlarındandı. 10 Aralık 2007 tarihinde Ankara'da yitirdik.

Erhan Bener, eşi Neşecan, kız kardeşi Bilge ve oğlu Yiğit ile, Luxemburg Parkı'nda, Paris 1958.

ediliyordu. Anlatıya belli belirsiz bir ezgi de eşlik ediyordu. Bir kadın gebe kalınca, kabilenin öteki kadınları çevresini sarar ve o anda uydurdukları bir türküyü söyleyerek el ele tutuşur gebe kadının çevresinde dönüşürlermiş. Bu türkü, doğacak çocuğun türküsü olurmuş. Çocuk doğduğunda, aynı koro yine çevresinde toplanır, aynı türküyü söylermiş. Bu hep sürüp gidermiş. Çocuk büyüdükçe, hayatının önemli anlarında o türkü ona eşlik edermiş. Kimi zaman neşeli, kimi zaman hüzünlü. Öldüğü zaman, mezarının başında yine aynı türkü söylenirmiş, ama bu kez bütün yaşamöyküsünü anlatan bir ağıt olarak.

Artık karar verdim, uykuyla uyanıklık arasında dudaklarıma yapışan ezgi de benim türküm olmalıydı. Düşünüyorum ve bu türkünün benim türküm olduğuna giderek daha içten inanıyorum. Üstelik artık onu bugün ilk olarak duymadığımdan eminim. Zaman zaman, şimdiki gibi dudaklarıma yapışmıştır, rasgele söylemişimdir. Belki bunun ne olduğunun daha önce farkına varmadığım için, ne anlama geldiğini bilememişim, düşünememişimdir.

Bugün gördüğüm rüya son derecede anlamlıydı. Rüya ya da düş. Daha doğrusu bana bir şeyler anlatıyordu o türkünün sözleri. Yârim gittiğinden beri ilk kez duyuyordum. Hayatla ölüm arasında bir yerden sesleniliyordu bana. Bunun ne olduğunu öğrenmeliydim. Çok önemli bu benim için. Bu kez anlamazdan gelemem. Şimdi artık, türkümü arayıp bulmam ve onu izlemem gerekiyor.

Evet, ama nasıl? Kime sorabilirim, nasıl öğrenebilirim? Ben bir müzikolog değilim. Üstelik halk türküleriyle pek bir aşinalığım yoktur. Çok sevdiğim türküler var, Anadolu'nun kuzeyinden, güneyinden, doğusundan, batısından, ama dillerinden hiç anlamam, sözlerini bilmem. Yârim gitmemiş olsa, yanımda olsa, ona sorardım. Ancak canı sıkıldığı zaman mırıldanırdı kimilerini. Hemen hepsini bilirdi. Ne ki yok o artık. Oysa bu türküyü söylediğini anımsıyorum. Yoksa bu onun türküsü müydü?

Tek umudum kasetçilerde. Ezgiyi iyice ezberledim. Hatta sözlerini hiç anlamasam da, bir ses yığını olarak hiç yabancı değil bana. Belki bir kasetçiye gider, mırıldanırım, kulakları iyi işitiyorsa çıkarır ne olduğunu.

Hemen giyinip fırladım sokağa. Dışarıda keskin, yakıcı bir güneş vardı. Bir an sersem-

ledim. Bu sabahtan beri zaten hep sersem gibiyim. Biraz yürüdüm, dolmuş durağına doğru. Kimsecikler yoktu durakta. Azıcık bekledim, ama sıcak soluğumu kesiyordu. Daha fazla duramayacaktım. Tam eve dönmeye karar vermiştim ki, sokaktan boş bir taksi çıktı. Bir an paramı hesapladım. Yakında öleceksem ki öleceğim, biraz hovardalık yapabilirdim. Elimi kaldırdım.

Taksinin içi de, şoför bütün pencereleri fora etmiş olduğu halde, hamam gibiydi. Yanına geçip oturdum. Serinletici aygıtı yokmuş. Araba kendisinin değilmiş. Mal sahibi serinleticilerin çok yakıt sarf ettiğini söylüyor, taktırmıyormuş.

Gideceğimiz yeri söyledim. Bir ara dalmışım, farkında olmadan türkümü söylüyordum ağzımın içinden. Baktım, adam dikkat kesilmiş, beni dinliyor. Birden umutlandım. "Biliyor musun bu türküyü?" dedim. "Bilmiyorum, ama bizim oranın türkülerine benziyor," dedi. "Nerelisin sen?" dedim. "Abazyalıyım," dedi. "Yoksa sen de bizim memleketten misin?"

Kim bilir. Nicedir nereli olduğumu unuttum. Hiç bağlama limanım olmadı. Yine de düşündüm. Galiba, bir uzak akrabamız Abaza'ydı. Çocukluğumda bize gelirlerdi. Acaba, ondan duymuş olabilir miydim? Oysa bunun olanaksız olduğunu biliyorum. O uzak akrabamızı yıllardan beri görmüşlüğüm yok. Üstelik çok uzaklarda oturuyorlardı. Sağ olup olmadığını bile bilmiyorum.

Yine de, belki genler aracılığıyla...

Gülmeye başladım. Artık her şey genlerle açıklanıyor, mikroçiplerle hesaplanıyor. Benim genlerimde de bir Abaza türküsü mü vardı? Bilen birisini bulsam da sözlerinin anlamını sorsam...

Yüksel Caddesinin girişinde bıraktı beni şoför. O zaman aklım başıma geldi. Dükkânlara girip çıkanlar sayısızdı. O kalabalıkta hangi kasetçi beni dinler de benim yarım yamalak mırıldanışımdan ne türküsü olduğunu çıkarırdı?

Yine de umudumu kesmedim. Alay edecekleri kesindi, ama aldırış etmedim. Caddedeki en büyük müzik mağazasından içeri girdim. Burası görece olarak tenha ve serindi. Satıcılardan birine yaklaştım. Şoförün sözüne güvenerek,

"Sizde Abaza türküleri olan kaset, ya da CD bulunur mu acaba?" dedim.

Satıcı garip bir şekilde yüzüme baktı. Sonra eliyle mağazanın dip tarafındaki bir reyonu işaret etti, "Oraya bakın," dedi. "Varsa orada vardır..."

Tam yürüyüp o tarafa doğru gidiyordum ki, hemen aklıma bir şey geldi, döndüm, satıcıya,

"Ama ben belli bir türkü arıyorum," dedim. "Kasetleri dinleyebilir miyim?"

Omzunu silkti:

"Bizde öyle şey yok. Kasetlerin hepsi naylon kaplı," dedi. "Sen bir bak bakalım, istediğin gibi bir şey bulursan, alır, evinde dinlersin..."

"Ukala," dedim içimden. "Başka nerde dinleyecektim?"

Yine de şansımı denemek için yürüdüm. Reyonda çeşitli yörelere ait halk türkülerinin kasetleri vardı. Yalnız Anadolu değil, Rumeli, Kafkasya, Azerbaycan, Türkmenistan halk türkülerinden derlenmiş kasetler de vardı. Arka kapaklarında içindekiler yazılıydı, ama hangisi benim türküm olabilirdi? Nerden bilecektim? Üstelik kimilerinin yazıları Kiril alfabesini andırıyordu. Anlamam olanaksızdı.

Vazgeçip mağazadan çıkmak üzereydim ki, beni arkamdan izleyen satıcı,

"Bir dakika beyefendi," diye seslendi, "bu türkülerin klipleri de var. Onlara da bir bakın. En popüler olanlar onlar..."

Bu kez beni başka bir reyona doğru yönlendirdi. Yerli, yabancı ünlü türkücülerin ses-

Erhan Bener edebiyat yaşamına, 1945 yılında çeşitli dergilerde yayımlanan şiir ve öyküleriyle atıldı. Romanları, öyküleri, anıları, denemeleri ve tiyatro oyunları dışında, çocuk kitapları, radyo oyunları ve senaryolar yazdı, çeviriler yaptı. *Böcek*, *Sisli Yaz*, *Ölü Bir Deniz* ve *Yalnızlar* romanları sinemaya aktarıldı. Bunlardan *Böcek*, 1997'de Altın Portakal Ödülü'ne değer görüldü. *Hızır Doktor*, *Bürokratlar* ve *Şahmeran* adlı oyunları, İstanbul Şehir Tiyatrosu, Ankara Halk Tiyatrosu ve Ankara, Konya, Diyarbakır Devlet Tiyatroları'nca sahneye konuldu. Fransız-Türk Kültür Cemiyeti, Yunus Nadi ve Orhan Kemal roman ödüllerine; Haldun Taner, Yunus Nadi ve Dil Derneği Ömer Asım Aksoy öykü ödüllerine; Muhsin Ertuğrul Oyun Ödülü'ne, Edebiyatçılar Derneği Onur Ödülü Altın Madalyası'na, Fransa'nın l'Officier des Arts et des Lettres (Sanat ve Edebiyat Ustası) unvanına sahiptir.

lendirdiği görüntülü CD kayıtlarıydı bunlar. Sıkılmış, yorulmuştum. Satıcının Abhazya türküleri diye garanti verdiği birkaç tanesini rasgele aldım. Eve döndüm. Paketi açmadan aynada yüzüme baktım. Hiç iyi görünmedim gözüme.

İçimde bir garip telaş, yüreğimde beni korkutan bir çarpıntı... Ateşim çıkmıştı galiba. Benim hastalığımda ateşin çıkması hiç hayra alamet değil. Hemen koltuğumun altına dereceyi koydum, baktım. 38'e yakın. Antibiyotiğe başlamam gerek. Bugün cumartesi. Doktorumu bulamam. Her olasılığa karşı ecza dolabımda onun daha önce yazdığı reçeteden artan antibiyotik vardı. Bir bardak su doldurdum. Kapsüllerden birini ağzıma atacakken duraksadım.

Hastalığım hakkında internetten bilgi edinmiştim. Doktorum da üstü kapalı olarak açıklamıştı. Bu hastalıktan tam olarak iyileşmem olanaksızdı. Daha ne kadar yaşayabilirdim? Bu soruma açık bir yanıt vermemişti doktorum. Gizemli bir dudak büküşüyle sözüm ona gülümseyerek, "Olabildiğince, elimizden geldiğince uzatacağız," demişti. "Üç ay, beş ay, bir yıl, belki daha fazla. Bu hastalıktan kimseyi öldürmedik şimdiye kadar. Ancak, kendinize çok dikkat edin. Mikrop kapmamaya bakın..."

Peki, nasıl bir ölüm olurdu bu hastalıktan ölmeyeceksem?

Acı acı güldüm. Bu ölümü düşünürken, sevgilimin, biricik yârimin yanı başımda olacağını, ellerimden tutarak bana moral vereceğini düşlemiştim. Sık sık yaptığı gibi saçlarımı okşayacak, dudaklarıma bir öpücük konduracak, ben son nefesimi verirken, onun imgesi tülümsü bulutlar arasında yitip gidecekti. O artık yok. Şimdi kendi başıma mı çekeceğim bütün o dayanılması güç ölüm acılarını? Oysa bir hızlı gelişen akciğer hastalığı çabucak kavuşturur beni ona.

Kapsülleri çöp kutusuna attım. Birden rahatladım. Kendime kallavi bir kahve pişirdim. Canım fena halde cıgara istiyordu. Kaç yıl olmuştu bırakalı? Karım da bırakmıştı son zamanlarda, ama dostlarımız için birkaç çeşit bulunduruyorduk evde. Artık yeter dedim ve sigara paketini zulasından çıkarıp bir sigara yaktım. Öylesine tatlı bir baş dönmesiyle âdeta çöktüm ki koltuğuma, bugüne kadar ne diye kendimi bu zevkten mahrum ettim diye hayıflandım. Öyle de böyle de ölüyordu insan, nasıl olsa...

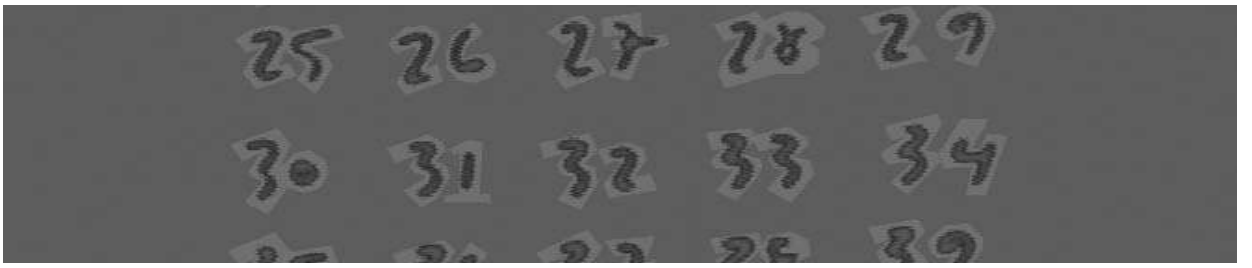
Kahvemi höpürdettim. Kahve pişirmesi hep bana aitti. Üç beş gün, üç beş ay daha, tek başıma, yaşamanın anlamsızlığı içinde, bütün zevklerden uzaklaşarak yaşamak isteği ne saçma bir şeydi.

Gözüm o sırada CD paketine ilişti. Artık hiç kuşkum yoktu. Bu sabah dilime pelesenk olan benim türkümdü. Yaşamımın en önemli saatinin geldiğini haber veriyordu bana. Yine de bir hüzün vardı içimde. Kalktım, paketi açtım, kliplere göz attım. Hepsinin kapağında müzisyenlerin fotoğrafları vardı. Hiçbirini tanımıyordum. En üsttekini kapağından çıkardım, VCD'ye koydum. Önce sazların tınısı duyuldu. Sonra ezgi çıktı ortaya. Adeta donup kaldım. Bu türkü aradığım türküydü.

Tülümsü bir bulutun arkasından geliyordu ses; hafif, duygulu, acılı bir kadın sesi. Yüzünü seçemiyordum, daha doğrusu, sislerin arasından, bir an, dolunay gibi parlak, ıpılık bir görüntü beliriyor, çizgilerini belleğime çizmeme vakit bırakmadan hemen kayboluyordu. Ürperdim. Hayır, onu tanıyordum, unutmam olanaksızdı. Sesini biliyordum. Bu yârim, meleğimdi. Bu türkü onun türküsüydü. Kendi türküsünü söylüyordu. Bu türküyle beni yanına çağırıyordu.

İkimizin olmuştu bu türkü artık. Amerikan filmlerindeki evlenme sahneleriyle alay ederek, "Hastalıkta ve sağlıkta, ölüm bizi ayırıncaya kadar..." diye az mı antlar etmiştik. Kimseninkine benzemeyen sevgimiz sonsuza kadar yaşayacaktı. Bir hafif müzik topluluğunun şarkılarından birinde söylendiği gibi, aşk hiç biter miydi? □

Yüzyılın 40 Romancısı

NotosÖykü'nün 2008 soruşturması

135 seçicinin önerdiği 97 romancı arasından seçilen 40 romancı.

Çağdaş Türk romanının geçen yüzyılının 40 romancısını edebiyatımızın kamuoyunu oluşturan büyük bir seçici kurul seçti. Daha önce yapılmış edebiyat soruşturmalarında bu denli geniş bir seçici listesi oluşturulmamıştı. Dolayısıyla bu kez sonuç daha önemli. Nitelikli tartışmalara yol açabilir. Aynı zamanda tarihsel bir dönem saptaması yerine geçebilecek bu sonuç, çağdaş Türk romanının kanonunu sorgulayanlar için sağlam bir temel de oluşturuyor. Bu arada yazarların, okurların, araştırmacıların, eğitimcilerin göz önünde tutmaları gereken bir 40 romancı listesi çıktığı da kaydedilebilir.

Semih Gümüş

Roman sanatımızı geç kalma endişesinden yirminci yüzyılın başlarında yaşadığımız toplumsal ve kültürel kırılma kurtardı. Güçlü bir siyasal değişimin ipuçlarının da görüldüğü o sırada, Batı, bir kültür olarak daha çok hissedilmeye başladı. Gene de Cumhuriyet'in ilk yıllarına dek yayımlanan romanların sayısında belirgin bir artış görülmediği gibi, roman anlayışında da yenilikçi atılımlar için cesaret veren koşullar oluşmadı. Halit Ziya Uşaklıgil, dönemin en önemli yaratıcısı olarak hem de neredeyse bir başına ortaya çıktı ki, onun da değeri yetmiş yıl sonra anlaşıldı.

Aşk-ı Memnu'nun 1900 yılında yayımlanması da mucizelerimizden biri midir? Ne de olsa yirminci yüzyıldan söz ettiğimizde 1900 yılından başlıyoruz ve neden sonra *Aşk-ı Memnu* yerinde bir seçimle çağdaş Türk romanının başlangıcına konuyor.

Yüzyılın 40 Romancısı soruşturması için de kesin bir başlangıç yılı verilemezdi, ama 1900 yılı, kendiliğinden bir im koyarak ele aldığımız dönemin tetikleyicisi yerine geçiyor. Roman sanatımız, Cumhuriyet döneminin yeni bir ulus ve dil yaratma bilinci doğrultusunda öne çıkan bir büyük romancı kuşağıyla atıldı ileri; sonra Kemalizmin aydınları ve yazarları etki alanı içinde tuttuğu bir dönemin ertesinde, bu kez 1950 kuşağının modernizmi keşfettiği açılma ve zenginleşme dönemine girdi; 1960'larda köy gerçekliğinin sert dünyasıyla karşılaştı; hemen ardından toplumcu dünya görüşleri ve siyasallaşma sürecinde yeni bir romancı kuşağı oluşturdu; bu dönem 1970'lerde tırmanışa geçti. 1980'lerde yaşanan yıkım ve yenilenmenin sonunda ortaya çıkan yenilikçi genç kuşak ise, modernizmi tamamlayan anlayışlardan postmodernizmi roman içinde yeniden üreten anlayışlara varıncaya dek, roman sanatımızın kesintili tarihini onarma ve tamamlama çabasını özellikle son yıllarda enerjik ve coşkulu biçimde yaşamayı sürdürüyor.

Edebiyat ve eleştiri belli aralarla geçmişe dönüp yeni değerlendirmeler yaparken öncekileri de gözden

Yüzyılın 40 Romancısı

1. YAŞAR KEMAL
2. OĞUZ ATAY
3. AHMET HAMDİ TANPINAR
4. ORHAN PAMUK
5. ORHAN KEMAL
6. ADALET AĞAOĞLU
7. YUSUF ATILGAN
8. HALİT ZİYA UŞAKLIGİL
9. KEMAL TAHİR
10. REŞAT NURİ GÜNTEKİN
11. YAKUP KADRİ KARAOSMANOĞLU
12. HASAN ALİ TOPTAŞ
13. LATİFE TEKİN
14. SABAHATTİN ALİ
15. SELİM İLERİ
16. İHSAN OKTAY ANAR
17. TAHSİN YÜCEL
18. SEVGİ SOYSAL
19. BİLGE KARASU
20. LEYLA ERBİL
21. PEYAMİ SAFA
22. VÜS'AT O. BENER
23. VEDAT TÜRKALİ
24. NAHİT SIRRI ÖRİK
25. HALİDE EDİP ADIVAR
26. FAKİR BAYKURT
27. FERİT EDGÜ
28. HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR
29. OYA BAYDAR
30. FÜRUZAN
31. ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR
32. REFİK HALİT KARAY
33. ATTİLÂ İLHAN
34. MEHMET RAUF
35. TARIK BUĞRA
36. ELİF ŞAFAK
37. MURAT UYURKULAK
38. AHMET MİTHAT
39. İNCİ ARAL
40. AZİZ NESİN

geçirip yeniler. Düşüncenin doğasında vardır bu. Üstelik zaman içinde değişen yazınsal anlayış ve düşünme biçimi içinde yapılan her yeni değerlendirme, yeni sonuçlar ortaya koyar.

Bazen zorlanır eleştiri: yeni bir oluşumu anlamakta güçlük çekebileceği gibi, yeni bir yazarı doğru değerlendirmekte de kararsız kalabilir; öte yandan siyasal, toplumsal ya da kültürel değişimlerin köktenci biçimleri karşısında savrulmalar yaşayabilir, geriye düşebilir. Burada eleştiri derken, edebiyatımızın topyekûn alımlama ve yorumlama yetisinden söz ettiğimi yinelemem gerekebilir. Bir edebiyatın kendini değerlendirip yenilemesi, onun bir –ve küçük– parçası olan eleştiri türünün değil, edebiyatımızın tümünün eleştirel aklının yükümüdür.

NotosÖykü'nün sorunu

NotosÖykü Aralık 2006'da yayın yaşamına başladığında, kendini edebiyat dergiciliğimizin yenilenmesinde bir örnek alan olarak ortaya koymuştu. Onun yalnızca bir öykü dergisi olmadığını biliyoruz; öyküyü eksenine almış –belki zamanla öykünün dışına daha da açılmayı tasarlayan– bir edebiyat dergisi olarak hem genç tavırlı olmayı, hem yerleşik dergicilik anlayışından farklı bir anlayış geliştirmeyi, hem de yenilikçiliği dışarıdan aldığı etkilerle de yaygın bir yaratıcı düşünme biçimi olarak sunmayı amaçlıyordu.

Bunların bir yıl içinde gerçekleştirilmesi elbette düşünülemez; dolayısıyla *NotosÖykü*'nün bu özellikleri henüz taşımadığını düşünenler varsa, onlara hak veririm, ama edebiyat dergiciliğini yukarıdaki amaçlar çerçevesinde yenilemek için çok daha uzun bir yayın süresi gerektiğini unutmamak gerekir. Elimizde *Notos Öykü*'nün daha 8. sayısı duruyor, oysa sıraladığım amaçlar doğrultusunda kalıcı izler bırakmak için birkaç yıllık bir yayın süresi gerekir.

Demek ki *NotosÖykü*'nün yönetenleri, yazarları ve okuryazar çevresiyle birlikte amaçlarına ulaşması için daha zamanımız var. Yeter ki doğru bir başlangıç yapıp doğru bir yola girmiş olalım.

Ölmeden Önce Okunması Zorunlu 40 Kitap soruşturması

NotosÖykü edebiyatımızın kırık dökük, çoğun ümitsiz ve karamsar

Yüzyılın 40 Romancısı Seçicileri

A. Ömer Türkeş, Abdullah Ataşçı, Abdullah Uçman, Abdülkadir Budak, Adnan Binyazar, Ahmet Ada, Ahmet Sait Akçay, Ali Akay, Ali Püsküllüoğlu, Ali Teoman, Alper Akçam, Aslı Tohumcu, Atilla Birkiye, Attila Şenkon, Aysu Erden, Ayşe Kilimci, Ayşe Nihal Akbulut, Behçet Çelik, Bilgin Adalı, Birhan Keskin, Celal Özcan, Celâl Üster, Cem Erciyes, Cemal Bâli Akal, Cemil Kavukçu, Cihat Taşçıoğlu, Çağatay Anadol, Derviş Şentekin, Dinçer Sezgin, Emin Özdemir, Ethem Baran, Faruk Duman, Fatih Özgüven, Ferit Edgü, Ferruh Tunç, Feyza Hepçilingirler, Fuat Keyman, Füsun Akatlı, Gökhan Cengizhan, Gültekin Emre, Gündüz Vassaf, Gürsel Korat, Hakan Ergül, Hakan Şenocak, Halil İbrahim Özcan, Handan İnci, Hasan Ali Toptaş, Hasan Özkılıç, Hayri K. Yetik, Hikmet Altınkaynak, Hikmet Temel Akarsu, Hüseyin Alemdar, Hüseyin Ferhad, Hüseyin Peker, İlknur Özdemir, İnan Çetin, İshak Reyna, İsmail Yerguz, İzzet Göldeli, Jale Parla, Kadir Aydemir, Kadir Yüksel, Kadri Öztopçu, Karin Karakaşlı, Kawa Nemir, Kemal Atakay, Kemal Gündüzalp, Kemal Selçuk, küçük İskender, Lal Laleş, Leyla İpekçi, Leyla Ruhan Okyay, Mahmut Temizyürek, Mehmet Can Doğan, Mehmet Erte, Mehmet Rifat, Melike Koçak, Menekşe Toprak, Metin Fındıkçı, Mine Söğüt, Muharrem Erbey, Muhsin Kızılkaya, Murat Özyaşar, Murat Yalçın, Müge Gürsoy Sökmen, Müge İplikçi, Nedim Gürsel, Nemika Tuğcu, Nihat Ziyalan, Nüket Esen, Oğuz Demiralp, Okay Gönensin, Onur Caymaz, Orhan Suda, Oruç Aruoba, Osman Senemoğlu, Ömer Ayhan, Özcan Karabulut, Özge Baykan, Özgen Ergin, Refik Algan, Refik Durbaş, Roni Margulies, Saba Kırer, Sadık Yalsızuçanlar, Seçkin Selvi, Selahattin Özpalabıyıklar, Selim İleri, Sema Aslan, Sema Kaygusuz, Semih Gümüş, Serpil Gülgûn, Seval Şahin, Sevengül Sönmez, Seyhan Erözçelik, Seyit Göktepe, Sezer Ateş Ayvaz, Şavkar Altınel, Şeyhmus Diken, Şükrü Erbaş, Tahir Abacı, Talat S. Halman, Taner Karakoç, Tuğrul Eryılmaz, Tuncay Birkan, Tuncer Uçarol, Turgay Fişekçi, Turgut Çeviker, Umut Dağıstan, Yasemin Yazıcı, Yavuz Ekinci, Yekta Kopan, Yıldız Ecevit, Yücel Demirel, Yücel Kayıran.

dünyasına taze hava körüklemeye, iyimser ve güler yüzlü bir tavırla edebiyatımızı canlandırmaya da çalışıyor. Kendi çevresindeki havanın iyimserlikle değiştiğini pekâlâ söyleyebiliriz. Nisan-Mayıs 2007, 3. sayısında yayımladığımız **Ölmeden Önce Okunması Zorunlu 40 Kitap** soruşturmasının sonuçları, doğrusu beklediğimizden daha iyi oldu. Gazetelerin ve dergilerin ilgisi büyüktü. Birçok yazar soruşturmayı değerlendirdi. İnternet alanında sayılamayacak, belki bazılarından bizim hâlâ haberimizin olmadığı sayısız haber kullanıldı. Birçok okulda ya da dersanede ortaöğretim öğrencileri için hazır bir kılavuz olarak kullanıldı. Sanırım resmi "100 Temel Eser" başarısızlığının ertesinde, çok daha anlamlı bir liste ortaya çıkmış oldu ki, seçicileri edebiyat ve kültür dünyamızın 74 saygın adıydı.

2008'in soruşturması

Böylece *NotosÖykü* her yıl bir soruşturma yapmaya karar verdi. Bu soruşturmalara verdiğimiz değer, sayıca daha çoğunu yapmayı önlüyor. Çünkü bu sayıda sonuçlarını yayımladığımız **Yüzyılın 40 Romancısı** soruşturması için üç ay ha-

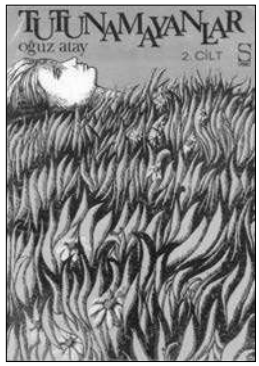
zırlandık, edebiyat ve kültür dünyamızdan önde gelen 279 kişiye soruşturma sorumuzu yönelttik ve bu kez çok daha yaygın bir soruşturma yapmış olduk. Sonunda da daha büyük bir kamuoyunun seçimleri çıktı ortaya.

Soruşturmamıza yanıt veren ve tümü de bizim için vazgeçilmez olan 135 adı alt alta sıraladığımızda, güvenilirliği, saygınlığı, inandırıcılığı kuşku götürmeyecek, belki bir benzeri daha önce görülmemiş, büyük bir seçici listesi çıktı ortaya. Biz bu adların tümünü **Yüzyılın 40 Romancısı** soruşturmasının "Seçici Kurul"u gibi görüyoruz. Bu adların toplamının bugünkü edebiyat kamuoyumuzu yaygın biçimde temsil ettiği de pekâlâ kabul edilebilir.

Yüzyılın 40 Romancısı soruşturmasının anlamı

Dolayısıyla, 135 kişilik seçici kurulun yaptığı oylamayla oluşturulmuş **Yüzyılın 40 Romancısı** listesi bir dizi önemli anlamı yükleniyor:

• Bu soruşturmaya değerini veren ilk etmen, 135 kişilik seçici kurulun niteliği. Bizim bütünüyle bir seçici kurul gibi gördüğümüz 135 kişinin adlarını alt alta okumak bile soruşturmanın değerini anlatabilir. Daha önce yapılmış edebiyat soruşturmalarında bu kapsam ve nitelikte bir seçici listesine rastlanmadı.

• Bir dergi, kendi başına ya da oluşturduğu bir yayın kuruluyla da bu seçimi yapıp yayımlayabilir ya da sözüne güvenilir bir eleştirmenin yargısıyla da oluşturulabilir benzer listeler. Ama *NotosÖykü*'nün burada sunduğu 135 kişinin seçimiyle ortaya çıkmış seçici listesiyle ötekilerin karşılaştırılması bile niteliksel bir fark koyar ortaya.

• Bir tarihsel durum saptaması yapmanın çeşitli yolları vardır. Yukarıdakilerin bazıları yapılmış saptamaların kısa sürede geçersizleşmesini önlemekte güçlük çekerken, **Yüzyılın 40 Romancısı**'nın edebiyat kamuoyumuzun ağırlığını temsil eder nitelikte oluşu, onun kalıcı bir iz olarak gelecek yıllarda da hatırlanmasını sağlayacaktır.

• Yıllar sonra aynı başlıkta başka bir soruşturmayla yenilenecek bu soruşturmanın sonucu, demek ki o zamana dek edebiyat kamuoyumuzun düşüncesini ve duyarlığını taşıyacaktır.

• Böylece akademik kurumlarla özel kültür kurumlarının, öğretmenlerle öğrencilerin çeşitli çalışmalarda kullanabilecekleri, çağdaş Türk edebiyatının yüzyılı içinden süzülmüş, nitelikli bir **Yüzyılın 40 Romancısı** listesi çıkmış oluyor.

• **Yüzyılın 40 Romancısı** listesi, edebiyatımızın bugünkü düşünsel düzeyini, ulaştığımız yazınsal anlayışı yansıttığı için, tarihsel bir yorum da taşıyacaktır ki, gelecekte geçmişe dönük çalışmalar yapacak bütün edebiyat araştırmacıları için başvurulması gerekli kaynaklar arasında bulunacaktır.

Sonucu yorumlama

• **Yüzyılın 40 Romancısı** soruşturmasında 135 seçicinin ilk üç sıraya değer gördüğü Yaşar Kemal, Oğuz Atay ve Ahmet Hamdi Tanpınar, edebiyat kamuoyunun özellikle 1980'den sonra üstünde tam bir uzlaşmaya vardığı adlar. Bu üç yazarın listenin ilk sıralarında yer alacağı soruşturmanın daha başında da kesti-

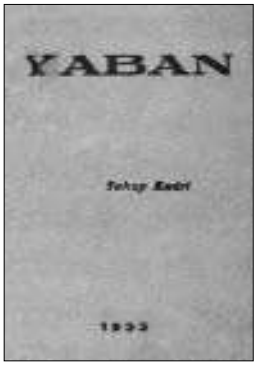

rilebilirdi. Yaşar Kemal seçicilerin yüzde 86'sının, Oğuz Atay yüzde 84,4'ünün oyunu aldı. Tanpınar da yüzde 77,8'ini.

• Dördüncü sırada Orhan Pamuk'un bulunması (yüzde 70,4) belki şaşırtıcı gelebilirdi, ama özellikle Nobel Edebiyat Ödülü'nden sonra edebiyat içinde tutulabilen değerlendirmelerde, Orhan Pamuk'un romancılığı üstüne verilmiş yeni yargılar onu daha çok öne çıkardı. Demek edebiyat kamuoyumuzun dörtte üçü için Orhan Pamuk ilk dört romancı arasında bulunuyor.

• İlk on romancı arasında bulunan Orhan Kemal, Yusuf Atılgan, Adalet Ağaoğlu, Halit Ziya Uşaklıgil çağdaş Türk edebiyatının tümü de birbirinden ayrı özelliklere sahip, dört büyük yaratıcısı. İlk on romancı arasında bulunan Kemal Tahir ile Reşat Nuri Güntekin de, çağdaş Türk edebiyatının kanonu söz konusu edildiğinde, birbirinden apayrı iki yazar kimliğinin göstergesi olarak öteden beri onay görmüştür. İkisi de seçicilerin yüzde 36'sının oyunu aldı.

• İlk on romancıya bakınca, edebiyat kamuoyumuzun seçiminin niteliksel düzeyi konusunda olumlu bir gösterge ayırt edilebilir. Elbette birbiri arasında yakınlıklar kurulabilecek çiftler var, ama Reşat Nuri Güntekin gibi Cumhuriyet edebiyatının kurucularından birinin yanı sıra, Yusuf Atılgan ve Adalet Ağaoğlu gibi roman sanatımızda modernizmin yaratıcılarından iki yazar, bu arada Orhan Pamuk gibi postmodern roman anlayışının özgün bir yaratıcısı ilk onda büyük çoğunluğun seçimiyle sıralanıyor. Demek ki bugün artık edebiyatımızın yeniliklere gitgide açıldığını söyleyebiliriz.

• Sonra gelen ikinci on romancı için de benzer değerlendirmeler yapılabilir. Sabahattin Ali dışında, 1950 kuşağı ile sonra gelen dönemlerin romancıları yanı sıra, 1980'den sonraki edebiyatımız içinden kazanılmış üç yazarın da bulunduğu bu grup, yapılan seçimin yeniye açık olduğunu gösteriyor.

• Sonra gelenler arasında 1970'lerin başlarından Peyami Safa, Nahit Sırrı Örik, Halide Edip Adıvar ve Hüseyin Rahmi Gürpınar'a kadar uzanan bir grup da yer alıyor; listenin bu grubunun aldığı oy da yüzde 14,8 ile 7,4 arasında değişiyor. Hemen yanı başında gene edebiyatımızın Mehmet Rauf'a, giderek Ahmet Mithat'a uzanan geçmişi, **Yüzyılın 40 Romancısı** arasına unutulmadan giriyor.

• Listenin belirgin bir özelliği, 40 romancının büyük çoğunluğunun 1970'lerden geriye doğru uzanan kuşaklar arasından seçilmesi. En genç kuşaktan yazarların giremediği listede, en eskisi Orhan Pamuk (1952), en genci Murat Uyurkulak (1972) olan, 1950'den sonra doğumlu romancılardan yalnızca altı yazar var ki, 40 kişilik listenin yüzde 15'ini oluşturuyorlar.

• Demek ki bugün yazarları olumlayan bir soruşturmaya verilen

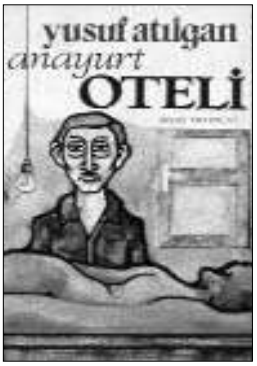

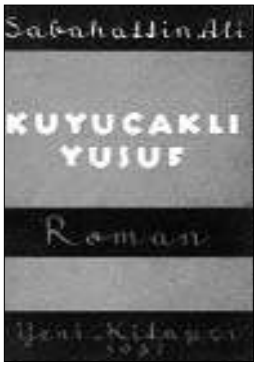
yanıtlar geçmişe daha dönük oluyor. Bunun iki nedeni olabilir: Birincisi, edebiyat kamuoyunun değerbilirliği nedeniyle eski kuşaklardan usta adların atlanmaması kaygısı. İkincisi de, yanıt verenlerin yaşayanlardan çok kaybettiklerimiz arasından, kendi kuşaklarından çok eski kuşaklardan yazarların adlarını vermeye yatkın olması. Öyle ki, kaybettiklerimizin sayısı 24 iken, yaşayan romancıların sayısı 16. Yaşayanların sayısının daha az oluşunun da bu ikinci nedeni pekiştirdiğini varsayabiliriz.

• Soruşturmaya katılanlardan 10 romancı adı önermeleri istendi. Bunun bir nedeni, herkes için en uygun sayının yaklaşık on romancı çevresinde toparlanabileceği düşün-

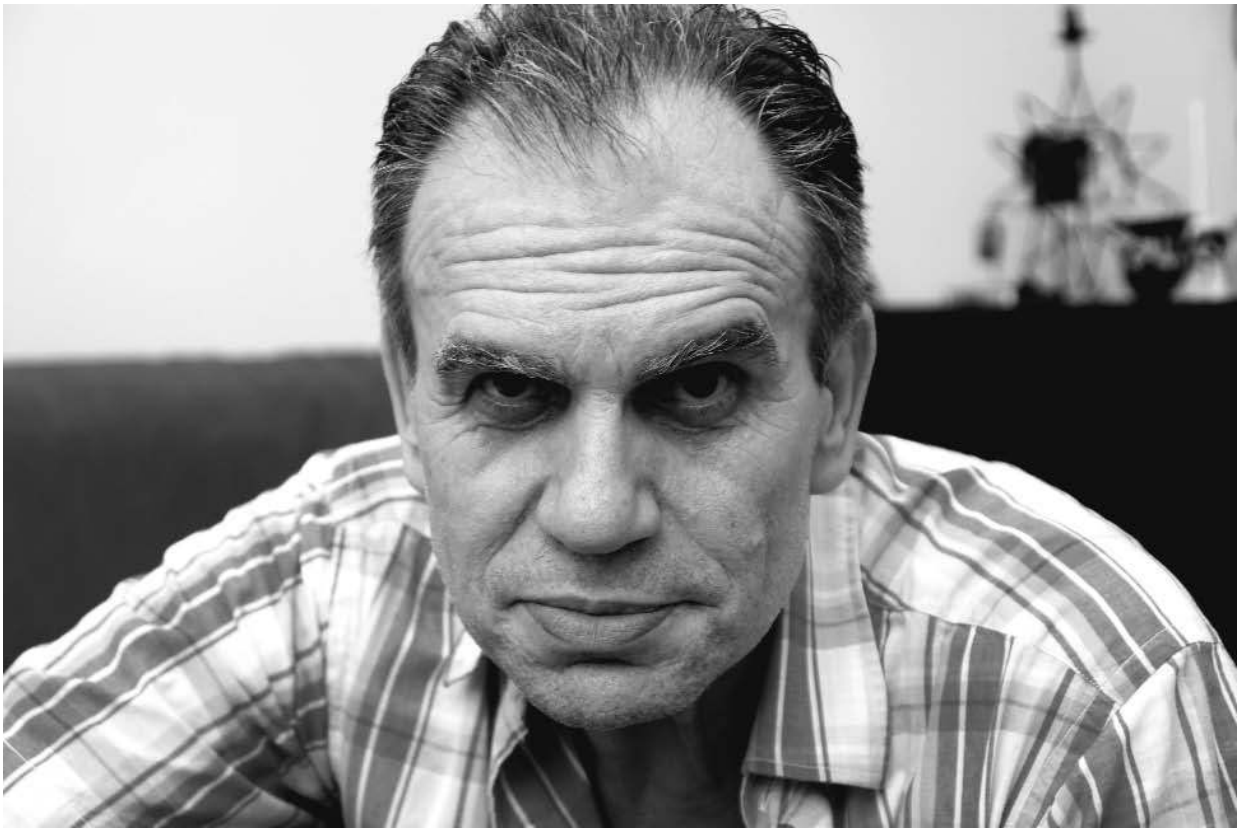

cesiydi. İkincisi de, önerilecek yazarların sayısı artırıldıkça yapılacak seçimlerin zorlamayla karşılaşabileceği, dolayısıyla en akla yatkın sayıda yazarın önerilmesinin sağlanmasıydı. Bu da belki ilk akla gelen romancıların özellikle listenin ilk yarısındaki adların çevresinde doğlaşması sonucunu verdi. Ama önemli olan, onların dışından kimlerin önerildiğidir ki, kimler önerilmişse onlar da listenin ikinci yarısındaki yazarları oluşturmuştur.

Sonsöz

NotosÖykü'nün ikinci büyük soruşturması olan **Yüzyılın 40 Romancısı**, sonuçları bir süre tartışılıp izlerini bırakacak nitelikte bir soruşturma olmuşsa, bunun nedeni sanırım iyi tasarlanıp iyi uygulanmış olmasıdır. Durduğumuz yerde böyle bir sonucu alamayacağımıza göre, bu soruşturmayı yararlı bir çalışma olarak değerlendirmek yerinde olur. Sonunda çağdaş Türk romanının kanonunu kimlerin oluşturduğuna ilişkin sorgulamalar yapanlar, *NotosÖykü*'nün bu soruşturmasında adları ortaya çıkan romancıların kanonu temelini, asıl eksenini oluşturduklarını görecektir. □

YAZ ÖZPALABIYIKLAR

SELAHATTİN ÖZPALABIYIKLAR

"Yeni kitaba başlarken ödüm kopuyor."

SEMİH GÜMÜŞ

Yayıncılık dünyamızın kıdemli editörleri arasında sayımız azalmış görünüyor. Sen kaç yıldır editörlük yapıyorsun ve niçin seçtin bu belalı mesleği?

1993'ün Mart ayından beri YKY'deyim, düzeltmen olarak girmiştim, kısa bir süre sonra editör, sonra da şef editör oldum. Yani kitap editörlüğüm on dört yıldır devam ediyor. Bu iş nerdeyse kader gibi bir şey benim için. Çocukluğumda bir gün, galiba ortaokula giderken, kendi kendime "Ben ilerde masa başında kâğıt kalemle bir iş yapacağım" diye bir söz vermiştim. Bunu yıllarca unutmuşum; 1988'de *Temel Britannica*'da redaktörlüğe başlarken masama ilk oturduğumda birden hatırladım. Hatta o vakitler sandalyemin dönerli ve tekerlekli olacağını hiç düşünmediğimi hatırlayıp güldüm de.

YKY'de editörlüğünü yaptığım ilk kitap Amin Maalouf'un *Semerkant*'ıydı. (O sıralar arka kapak yazılarını Enis'e [Batur] onaylatırdık. Kitabın arka kapak yazısını yazıp onaylattığımda, "Bu benim ilk arka kapak yazım," demiştim de, "İnşallah son olmaz!" dediydi.)

Selahattin Özpalabıyıklar yirmi yıldır yayıncılık dünyasında, çetin koşullar içinde kendini yetiştirmiş bir editör. Şimdi Yapı Kredi Yayınları'nın en kıdemli editörlerinden biri olarak çalışıyor. Kendisiyle editörlük uğraşının ne olup ne olmadığını, yayıncılık dünyasının sorunlarını, editör ile yazar ve çevirmenler arasındaki ilişkileri, edebiyatın içindeki kişisel serüvenini konuştuk. Edebiyat dergilerinde pek rastlanmayan, sıra dışı bir söyleşi ortaya çıktığını da kaydedebilir miyiz?

Bugüne dek kaç kitabın editörlüğünü yapıp yayına hazırlık çalışmasını yürüttüğünü söyleyebilir misin?
Valla, saymadım ama, 100'ü geçmiştir desem? Geçenlerde YKY listelerinden sayayım dedim, işin içinden çıkamadım. Bizim burda ara ara editör adı yazmadığımız olmuştur kitap künyelerine, işi biraz da o karıştırıyor. Ben de kitabı görmeden editörü ben miydim, hatırlayamıyorum artık. Tek ümidim yaşlanınca geriye dönük hatırlamaların güçlenmesi, anılar yaşlanınca yazılır ya, herhalde bu garantiyle oluyor diye düşünüyorum. Bir aralar arkadaşlarım, "Yahu, Yapı Kredi'de senden başka editör yok mu? Hangi kitabın künyesine baksak senin adını görüyoruz!" diyordu. Artık o kadar hızlı değilim galiba, daha doğrusu editör sayısı arttığı için bana o kadar iş kalmıyor.

Genç bir editör adayına kitapları yayına hazırlama sürecini tanıyıp tanımadığını sorduğumda, Evet, demişti, bir kitabı yayına hazırladım. Bu genç editör adayına ne söylerdin?
Eşref saatimde miyim yoksa eşek saatimde mi, ona göre değişirdi söyleyeceğim: Ya, "Git işine kardeşim!" derdim kibarca, ya da bunu kabaca söylerdim. Öyle şey olur mu yahu! Ben bunca yıldır editörlük yapıyorum, hâlâ her yeni kitaba başlarken ödüm kopuyor bir halt edeceğim diye! Her kitap başkadır, her kitabın ihtiyacı başkadır, kitaplar bireyler gibidir.

YKY'nin dergilerinin de yayın kurulunda yer aldın. Ben dergi yayıncılığıyla kitap yayıncılığının birbirinden apayrı olduğunu savunurum. Sen ne dersin?
Bence de ikisi tamamen farklı alanlar, farklı "disiplin"ler. Bunu şurdan da anlayabiliyorum: Kitap editörlüğünde –neden mütevazı olayım ki– hiç de fena değilim, hatta bayağı iyiyim. Ama dergi editörlüğünde hiç öyle değil… Başlarda *Kitap-lık*'ta adı konulmamış bir editörlük yaptım bir süre, sonunda Enis (Batur) bir yayın kurulu toplantısında, "Bana bak, sen bu dergiyi yönetmek istiyor musun, istemiyor musun?" diye sormak zorunda kaldı. "Aslında istemiyorum ama…" diyebildim. "İstemiyorsan bırak o zaman!" dedi. Dergiyi bıraktığımda üstümden nasıl bir yük kalktığını bugün gibi hatırlıyorum. Diyeceğim, dergi editörlüğü hakikaten kitap editörlüğünden çok farklı ve hiç de bana göre değil. Sana ve tanıdığım bildiğim kimi dergi editörlerine hayranlığım da bu yüzden işte! İşin ilginci, yakından tanıdığım birkaç dergi editörünün edebi donanımının çok da yüklü olmadığını gördüm ben. Üstelik bunların bazıları yazar ya da şairdi. Enis'le de sık sık konuşmuşumdur, o da aynı kanıdaydı: Dergi editörünün yazar, çevirmen, kitap editörü kadar zengin bir donanıma sahip olması gerekmiyor; bazen zayıf donanımlı bir kişi çok iyi dergi editörü olabiliyor. Tabii seni ve senin gibi hem iyi editör hem de donanımlı okur/yazar/eleştirmen birkaç dergici editörünü bu tespitin dışında tutuyorum.

Editörlüğün yanı sıra yazarlığı yürütemediğini görüyorum. Bunu senin seçimin olarak düşünebilir miyiz? Yoksa başka nedenler mi var?
Biraz benim seçimimse biraz da tembelliğimden galiba… Bir de ben kendimi hâlâ "yazar"

Kitap editörlüğünde –neden mütevazı olayım ki– hiç de fena değilim, hatta bayağı iyiyim. Ama dergi editörlüğünde hiç öyle değil...

olarak göremiyorum, biliyor musun? Hiç unutmam, Cemal Süreya'nın *Toplu Yazılar I* kitabını hazırlarken –alışıldık bir editörlük değil ciddi ciddi sıfırdan kitap kotarmaydı biraz, Alpay Kabacalı ile Kaan Özkan yazıları derlemişlerdi, kitaba girecek yazıların seçimini ben yapmıştım, Enis nerdeyse aynen onaylatmıştı listemi– Enis bir sunuş yazmamı istedi kitaba. Ben de oturup imzasız bir editör sunuşu yazdım. Enis, "Sen 'teknik' bir sunuş yazmışsın, ben ciddi bir 'yazar sunuşu' istiyorum," dedi. (Belki de "edebi bir sunuş" demiştir.) Yazdığım yeni sunuşu gördüğünde ise, "Sen artık yazar oldun!" dedi. O zaman inandım, hâlâ da inanıyorum elbette, ama gene de kendimi yazar olarak göremiyorum. Mesleki bilgilerimi vermek gerektiğinde de, "Editör, çevirmen, yazar," diye sıralıyorum zaten! Çevirmenliğe gelince, onu olabildiğince sürdürmeye çalışıyorum, bunda daha istikrarlıyım sanki.

Editör dediğin Havari Kuşkucu Tomas gibi olmalıdır. İsa'nın ölüden dirildiğine böğründeki yaraya parmağını sokmadan inanmamalıdır yani. Bir yandan da Yahuda ya da İbn Mülcem gibi olmalıdır, imanı gerektiriyorsa ihaneti göze alabilmelidir!

Bir yayınevinde, hem de tepeden tırnağa kurumlaşmış bir büyük yayınevinde ücretli çalışan olmanın sıkıntıları da vardır... Daha çok, hem deneyimli bir editör olup hem de kendi istediklerini yayınevine kabul ettirememe, inisiyitafin sınırlanması gibi sıkıntılardan söz ediyorum...

Biz her ne kadar Batılı anlamda editörler değilsek de –yani sıfırdan kitap üretme, "edited by" diye etiketlenen kitaplar yapma anlamında diyorum, bu tür işler pek yapmıyoruz, benim terimlememle daha çok "teknik editör" denebilir bize– sözünü ettiğin sıkıntılar bizim için de geçerli. Burda yine Enis'ten söz edeceğim (burdan da şu sonuca varılabilir editörlüğüme ilişkin olarak: Elbette Memet Fuat en önce, en büyük, en önemli etki kaynağı, ama galiba Enis de benim editörlüğümü, kitaba "editör olarak" bakışımı bayağı etkilemiş), Enis biz editörlere sık sık, "Siz aslında editör falan değilsiniz, sadece kitapları yayına hazırlıyorsunuz!" derdi (o yüzden YKY'de bir dönem künyelerde "Yayına hazırlayan" denmiştir editörlere), çok da haksız değildi aslında. Ama bizim işimiz de yabana atılmaz. Bir kere ben kendi adıma yaptığım işten memnunum. Sıfırdan yaptığım kitap çok az belki ama, yayıma hazırlamam için verilen bütün kitapları, sevmediklerim dahil, çok az benzerimin becerebileceği kadar iyi hazırladığımı söyleyebilirim. (Hem benim zekâm galiba "geliştirici", "yaratıcı" değil.) Ama bu kadar teknik, nerdeyse mekanik, büyük ölçüde teknisyenlikle yürütülen bir işte bile, seyrek de olsa yaratıcı patlamalar görülebiliyor ve genellikle engelleniyor. Sonra da, "Yaratıcı olun," deniyor. Umutsuz muyum? Bunca yıldan sonra, galiba evet!

Editörlüğünü yaptığın bir kitapta en çok neyin üstünde durursun?

Kitabına, kitabın alanına göre değişiyor elbette. Ama galiba en çok dile, dilin işlenmesine (iki anlamda da: hem bildiğimiz işleme, hem de zenginleştirme), yani dile katkısına bakıyorum. Telifse yazarın, çeviriyse çevirmenin. Bunun üstüne ben ne gibi katkılarda bulunabilirim diye soruyorum. Aslında en önce şunu söylemem gerek: (Her zaman söylerim, bilenler bıkmıştır.) Editör dediğin Havari Kuşkucu Tomas gibi olmalıdır. İsa'nın ölüden dirildiğine böğründeki yaraya parmağını sokmadan inanmamalıdır yani. Bir yandan da Yahuda ya da İbn Mülcem gibi olmalıdır, imanı gerektiriyorsa ihaneti göze alabilmelidir! (Bunlar da benim Yahuda ve İbn Mülcem değişkelerim!) Yani bir yandan metinde gördüğünüz her şeye doğru gözüyle bakacaksınız, bir yandan da yanlış gözüyle. Kimdi unuttum, akıllı biri, "Genç çevirmenin en büyük handikapı özgün metinde gördüğü (ve önceden bilmediği) bir öğenin yazarın buluşu olduğunu sanmak ve onu bu önbilgiyle çevirmektir," diyordu. Aynı sorun editör için de geçerli: Ben genç bir arkadaşımın "ufak tefek" ikilemesini –sırf kendisi bilmediği için– yanlış sandığına şahit oldum. İşte bu noktada, demin sözünü ettiğim, aynı şeye hem yanlış hem de doğru gözüyle bakabilmek (ve şizofren olmamak!) becerisi gündeme geliyor. Bu da elbette büyük ölçüde, donanım, (İngilizcedeki "experience"in karşılığı olarak hem "tecrübe" hem de "yaşantı" anlamında) deneyim, ve, sen ne dersin bilmem ama, sezgiyle oluyor.

Bizim gençlik yıllarımızın yayıncılık dünyasıyla şimdiki arasında olumlu ve olumsuz ayrımlar nelerdir?

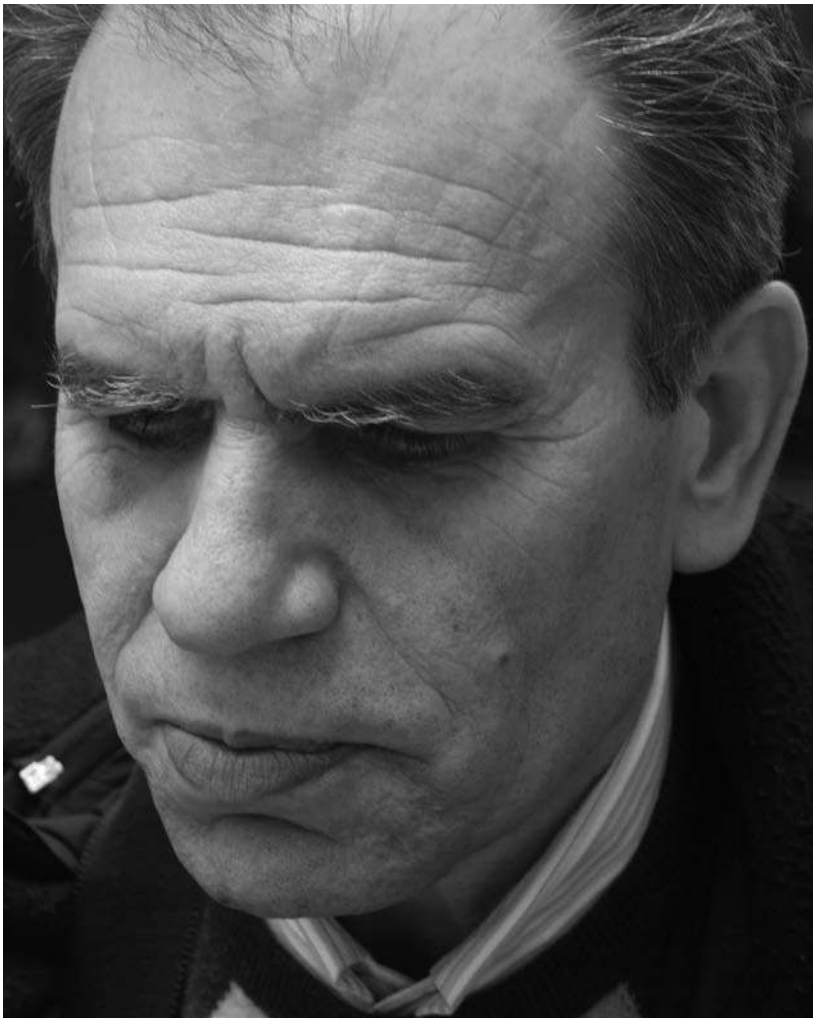
Bugünün en olumlu yanı, eskiden Yaşar Nabi, Salim Şengil, Memet Fuat gibi yayıncıların iş ahlakıyla kaim olan telif ücreti meselesinin (Seçilmiş Hikâyeler Dergisi Kitapları'nda "Copyright (Yayın Hakkı) Seçilmiş Hikâyeler

Dergisi Kitaplarınındır" notu da olurdu) büyük ölçüde rayına oturmuş olması. Editörün, çevirmenin, düzeltmenin, kapak tasarımcısının, dizgicinin kitaba katkılarının genel kabul görüyor olması da öyle. Bu insanların bir iş yaptığının ve bu işin ücreti olduğunun kurumlaşmış bilgi düzeyine gelmiş olması iyi. Kötü (ya da başarısız) çeviri ya da editörlük yüzünden yayınevlerinin koca koca kitaplarını toplayıp yeniden basması gibi gerçekten göz yaşartıcı örnekler bile gördük. Bunlar olumlu gelişmeler. Bu gelişmelerde YKY'nin ve bir YKY çalışanı olarak benim de payımın olduğunu bilmek beni daha da mutlu ediyor elbette. Tabii Adam Yayınları'nın vaktiyle yayıncılığa getirmeye çalıştığı iyilikleri de unutmuyorum. Olumsuz yanlara gelince, bu galiba daha çok günümüzün hızlı dünyasında kitap alanında da hızlı tüketimin pompalanmasıyla ilgili. Bir saat oturup adam gibi bir yemek yemek yerine ayakta bir şeyler atıştırmaya yönlendiriliyor insanlar. Farkında mıyız acaba, ben şimdi söylerken fark ettim: Ayakta bir şeyler atıştırmak "abur cubur yemek"ti eskiden, artık "abur cubur" demiyoruz sanki, çünkü normal olan o artık, eskiden normal yemek tarzı olan oturup uzun uzun yemek şimdi gereksiz vakit kaybı!

Şimdi çok satmak, ticari başarı kaygıları var. Bunların olumsuz etkileri var mı?
Olmaz mı! En büyük zararı da okur görüyor bence. Çok satmak, ticari başarı kazanmak için, demiştim ya, abur cubur yedirmek zorundasın okura. Bu da hızlı üretim demek. Hızlı üretim de yetersiz hatta sıfır editörlük demek. Yazara, çevirmene bile gerek yok hatta, örneklerini özellikle klasiklerden yapılan "sadeleştirme"lerde görüyoruz.

Kendin yayıncılık yapmayı düşünmedin mi?
Katiyen! Annem bana sık sık, "Hep kitap alıyorsun, bir gün de kitap sattığını görsem…" der, sonra da, "… ama sen kitap satamazsın ki, sadece kitap alırsın!" diye bitirirdi sözünü. Yani ben kitapçılık yapamam, yayıncılık da yapamazdım sanırım.

Yapsaydın nasıl bir yayıncılık yapardın: ana başlıklarıyla sıralayabilir misin?
Herhalde bir tür butik yayıncılık yapardım. Alıcısı önceden belirlenmiş, hatta kişi kişi seçilmiş, dolayısıyla az sayıda üretilmiş çok özel kitaplar. Bir divanın tıpkıbasımı da olabilir bu, yepyeni bir kitap da. Ama her durumda "şık" kitaplar.

BURCU ŞAFAK

Artık "abur cubur" demiyoruz sanki, çünkü normal olan o artık, eskiden normal yemek tarzı olan oturup uzun uzun yemek şimdi gereksiz vakit kaybı!

Türkiye'de yayıncılığın en önemli sorunu sence nedir?
Sanıyorum tiraj, tirajın azlığı yani. Bu da büyük ölçüde korsan yayıncılığın yol açtığı bir kısırdöngü. Dediğim gibi işin mali yanından pek anlamam, hiç anlamam, ama tirajların yükselmesi için yapılması gereken en birinci iş korsanın önlenmesidir diye düşünüyorum. Kalitenin yükseltilmesi sektörün iç sorunudur, ama korsan yayıncılık aynı zamanda mali, polisiye vb. bir sorun, yani daha çok tarafı ilgilendiriyor.

Ben editörlük deneyimimi önce kendi kendime, ama kitap okuyup kitaplara bakarak oluşturdum, sonra da Adam Yayınları'nda Memet Fuat'tan öğrendiklerim var. Senin deneyimin nerelerde oluştu?

Enis, "Bilge Bey çok üzgün, kitapta 'yarlıgayıcılık' olması gereken bir sözcük 'yargılayıcılık' olmuş," dedi. Herhalde hiç kimse bu kadar utanmamıştır, üstelik yapmayacağına emin olduğunu bildiği bir hata yapıp!

Ben de çok farklı bir yoldan gelmiyorum sanırım. Bugün gibi hatırlarım: Memet Fuat'ın De Yayınları'nın kitaplarının genellikle sonunda bir künye olurdu. Orda "Sayfa Düzeni: Metin Yasavul, Düzelti: Mehmet Bengü" yazardı. "Sayfa düzeni" ve "düzelti" diye iki "iş", hem de kitabın künyesine yazılacak kadar önemli ve vazgeçilmez iki iş olduğunu ben öyle öğrendim. Salim Şengil'in sonradan Dost Yayınları olan Seçilmiş Hikâyeler Dergisi Yayınları'nın yayımladığı şiir kitaplarında, "Şairin hazırladığı eserin orijinali ve bütünüdür," notu olurdu. Sonra, galiba *Milliyet* gazetesinde "Haber Redaktörü: Vasfiye Özkoçak" vardı. Ben bütün bunlara hayrandım, ve daha ortaokula gidiyordum! Gün oldu devran döndü. İstanbul çapında haftada altı gün çıkan bir akşam gazetesine stajyer muhabir olarak girdim, bir süre sonra patronum Mahmut Bekkine (Abdülaziz Bekkine'nin oğluydu; Mart 2005'te ölmüş) beni habere göndermeyip gazetede bırakmaya başladı, günlük çapraz bulmaca ile şiir köşesini hazırlıyordum, ama asıl işim gelen haberleri yeniden yazmaktı. O arada, birdenbire anladım ki ben "haber redaksiyonu" yapıyorum, "haber redaktörü" olmuşum yani. Sonra Bilgilik Webster ansiklopedisinde madde yazdım, çevirdim, redaksiyon yaptım. Ardından 1988-1991 arası *Temel Britannica*'da redaktör olarak çalıştım. O yıllarda Memet Fuat'la, Cevat (Çapan) Hoca, sen ve Turgay (Fişekçi) ile tanışma şansım oldu. Hatırlarsın, bizim ansiklopediyle Adam Yayınları aynı katta yan yanaydı. Hatta Turgay'la tam anlamıyla sırt sırta çalıştık diyebilirim: bölümlerimiz arasında sırt sırta birer kütüphane vardı sadece. Temel bittikten sonra Anna Kavan'dan yaptığım *Buz* çevirisini teslim ettiğim 15 Mart 1993 günü Enis'ten yarızamanlı düzeltmenlik teklifi aldım ve ertesi gün işe başladım. Seha Meray'ın çevirdiği Lozan Barış Konferansı kitabının Cumhuriyet'in 70. yılına yetiştirilmesi gerekiyordu. Rahmetli Cenk'le (Koyuncu) beraber çalıştık. Sonra editörlüğe getirildim (zaten düzeltmenken bile adı konulmamış bir editörlük yapıyordum), sonra da şef editör oldum. Bilgilik Webster'da işe başlayacağım sırada kendi kendime "şef redaktör" olmaya niyetlenmiştim; YKY'de "şef editör" olduğumda bunu hatırladım mı şimdi hatırlamıyorum ama, Temel Britannica'da masama ilk oturduğumda, ilk soruya cevabımda da söylediğim, çocukluğumda kendime verdiğim sözü hatırladığımı bugün gibi hatırlıyorum. Kitap editörlüğümde özellikle ansiklopedi redaktörlüğümün çok yararını gördüm. Deneyimlerim kısaca bunlar. Aralarda da ilginç ayrıntılar var ama, onları da anılarımda yazarım artık. Ya da –basmayı kabul edecek yayıncı bulunursa tabii– bir nehir söyleşide anlatırım, kim bilir? Necatigil'in dediği gibi: "Kimleri boşladım, borçlarım kimedir? Ödedim, öderim."

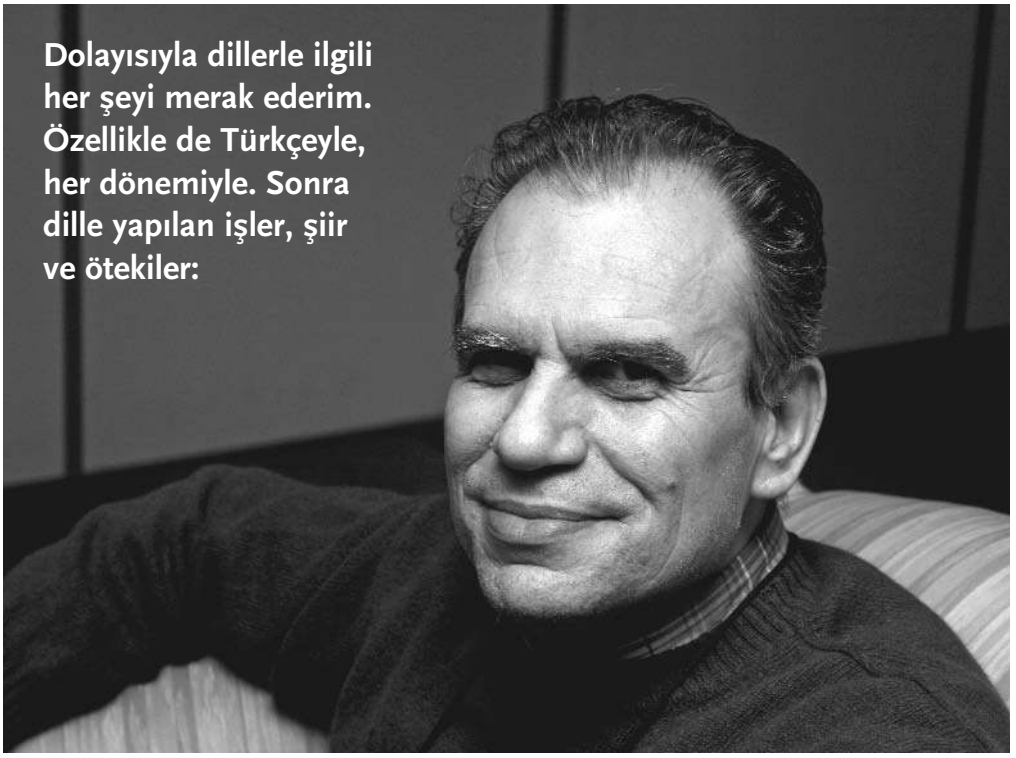
Sormadan edemeyeceğim, merak ederim: En sevdiğin şair, romancı, öykücü, deneme yazarı?

En sevdiğim şair Necatigil. Yazdığı her şeyin, hatta çevirdiklerinin de, altına gözümü kırpmadan imzamı atarım diyebilirim! Necatigil benim gizli ustamdır, hem şiirde (her Türk gibi şiirle başlamadıysam da ben de şiir yazdım, bir düzine kadar, hepsi de yayımlandı, sonra şiirin beni bıraktığını görüp üstüne düşmedim) hem de çeviride (hem şiir çevirisi hem de düzyazı). Sanırım hem şiirlerimde hem de çevirilerimde ondan çok etkilendim. Bu etkilenme elbette yaklaşım benzerliği, yakınlığı demek; yoksa kopya etmek falan değil. Hem galiba anlayışlarımız da benziyor.

Romancı galiba Bilge Karasu, bir de Oğuz Atay (ondaki bireyleşme).

Öykücü, tuhaf gelebilir ama Refik Halit. Günümüz Türkçesinin ona özellikle sözdiziminde çok şey borçlu olduğunu düşünüyorum. Bu borcun bana düşen kısmının birazını olsun ödeyebilmek için yazdım da. Gündağ Kayaoğlu armağan kitabının makalelere ayrılmış olan 2. cildinde bulunabilir.

Deneme yazarı için *Yüz Yıldan Denemeler* kitabıma bakıla. Sevdiklerim de sevmediklerim de orda. Ama ilk aklıma gelen nedense Enis oluyor, belki de iştahlı ve meraklı okurluktan yazarlığa gelişim sürecimde dilimi, üslubumu inkâr edemeyeceğim kadar çok etkilediği içindir.

HAKAN EZİLMEZ

Editörlükte yaptığın ve unutamadığın hataların oldu mu?

Var elbet! Hatalarım değil de aslında elimin ağırlığından ve süre azlığından dilediğim gibi hazırlayamadığım kitaplar var. Ama asıl unutamadığım, hatta hâlâ vicdan azabı duyduğum hatam şu. Enis, madrigal bestecisi Carlo Gesualdo üzerine bir kitap hazırlamıştı: *Gesualdo: Bir Tema Üstüne Çeşitlemeler*. Kitapta Bilge Karasu'nun *Göçmüş Kediler Bahçesi*'nden "Masalın da Yırtılıverdiği Yer" de yer alıyordu. Kitap çıktıktan sonra bir gün Enis odasına çağırdı. Gittim, yanında biri vardı, Bilge Karasu olduğunu ben mi anladım, yoksa Enis mi söyledi şimdi hatırlamıyorum. Neyse, Enis, "Bilge Bey çok üzgün, kitapta 'yarlıgayıcılık' olması gereken bir sözcük 'yargılayıcılık' olmuş," dedi. Herhalde hiç kimse bu kadar utanmamıştır, üstelik yapmayacağına emin olduğunu bildiği bir hata yapıp! O kısacık zamanda ümitsiz çabalamalarımla ne kadar anlatabildim hâlâ bilmiyorum: *Göçmüş Kediler Bahçesi*'ni ilk okuduğumda en çok o öyküyü/masalı sevmiştim, özellikle de Yunus'ta görüp taptığım, artık kimsenin kullanmadığı (burda "enjoy" ne güzel otururdu, hem "kullanmak" hem de "tadını çıkarmak" anlamında) "yarlıgamak" sözcüğünü diriltip kullandığı için Bilge Karasu'ya müthiş bir hayranlık duyuyordum. Oysa şimdi hiç yapmayacağımdan emin olduğum bir yanlışı, "yarlıgama"yı "yargılama" olarak düzeltme (!) günahını işlemiştim, ben nasıl işlediğimi bilmiyordum ama bütün deliller aleyhimeydi! O ilk ve tek karşılaşmamızda Bilge Bey ne kadar tatmin oldu benim beceriksiz açıklamalarımdan, bilmiyorum. Bir gün ikinci bir karşılaşma şansım olursa yeniden ve bu kez ümitle açıklamaya çalışacağım. (Bu arada, bu söyleşide "yarlıg"ların "yargıl" olmayacağına inanıyorum.)

Yapı Kredi Yayınları'ndaki yönetim değişikliği sırasında Enis Batur ile birlikte ayrılanlar oldu, sen kaldın? Neydi senin yayınevinde kalma kararının nedenleri?

Enis'in peşinden ayrılmayı ilk düşünüp dile getirenlerden biri de bendim. Ama Enis hepimize her zaman söylediğini söyledi: "İnsanlar geçicidir, kurumlar kalıcıdır." Kalanların çoğu benim gibi bu gerekçeyle kaldı. Ayrılanların gerekçeleri başka başkaydı, onlar da yazılacaktır herhalde. Gerçi sonradan Enis'in peşinden gelmeyenlere sitem ettiğini, küstüğünü duydum ama, Enis'in bu duygusunun dozunun, hafif bir sitemden müthiş bir hayal kırıklığının ifadesine kadar genişlemesi bir "kulaktan kulağa" efekti olabilir diyorum. Sonra-

ları barışıp görüştük, daha çok onun inceliğiyle. Son olarak da Samih Rifat'ın cenazesinde sarılıp öpüştük: Eski dost düşman olmaz.

Genç şair ve yazarlardan...
En gençlerden benim "Somutçu Çocuklar" dediklerim var. Şimdi isim isim sayamayacağım ama, başta "Heves tayfası" olmak üzere somut şiir, tipografik şiir, buluntu şiir gibi deliliklerle uğraşanlar. Onların yırtıcılığını seviyorum. Gene de, Ataç gibi söyleyeceğim: "Gençleri severim ama canım şiir okumak isteyince eskileri açıyorum."

Edebiyatımızın bugününü ve geleceğini nasıl görüyorsun?
Kim ne derse desin, ben umutluyum. Ne de olsa bugünkü gençler de yaşlanacak, olgunlaşacak! Her devirde önceki devrin gençlerinden yetişmiş olanlar çıkıyor nasılsa. Bir yanı diyalektikse bu gidişin, bir yanı da determinizm galiba!

Yayıncılık dünyamızın geleceği nasıl görünüyor?
Bana umutlu görünüyor. Biraz önce de söyledim ya, yayıncılık sektöründe bir zamanlar Adam Yayınları'nın getirdiği hizanın geliştirilmiş bir benzerini YKY getirmeye çalıştı, bir ölçüde başarılı da oldu. Bu yüzden YKY'nin kapatılma ihtimali beni sadece bu şirketten ekmek yiyen insanlar adına değil sektörün geleceği adına da ürkütmüştü. Ama artık bu istimle bu sektör yürür diye düşünüyorum. Baştan beri sözünü ettiğimiz "inisiyatifin sınırlanması" ve benzeri bütün olumsuzluklara rağmen...

Çok titiz ve meraklı bir editör olduğunu biliyorum. Aslında bu senin kişiliğin. Nedir senin merak dünyanın içine girenler?
Dıranas'ın Baudelaire'e söylettiği, "Aşinasıdır hançerem bütün lisanların" sözünü ben, "Aşinasıdır kulağım bütün lisanların" diye kendime uyarladım. Dolayısıyla dillerle ilgili her şeyi merak ederim. Özellikle de Türkçeyle, her dönemiyle. Sonra dille yapılan işler, şiir ve ötekiler: Kısaca *Akşam-lık*'ta "Küçük Kâğıt Müzesi" sayfamda tam 52 hafta boyunca yazıp durduğum, yazıya, kâğıda, kitaba, yayıncılığa ilişkin her şey...

Eski edebiyata da meraklısın, kitap kurdu gibisin, merak edilmeyen ayrıntılarla ilgilenirsin... Bu ilgilerinden söz eder misin?
Necatigil'in dediği gibi: "Biz bunu yazdık", bir önceki yanıtta.

Şimdiki okuru tanımlar mısın? Bir editör ve yayıncı olarak okura karşı düşüncelerin ve duygularını öğrenebilir miyim?
Eskiden bakkallarda falan "Müşteri velinimetimizdir" diye levhalar olurdu ya, masamızın arkasına tıpkı onun gibi levhalar asmalıyız: "Okur velinimetimizdir." Dalga geçmiyorum, gerçekten öyle. Hem kendine hem de yaptığı işe saygısı olan editör/çevirmen/yazar/yayıncı, yaptığı işin, ürettiği ürünün tüketicisi olan okura da gerekli ve yeterli saygıyı duyacaktır. Çok mu diplomatik bir cevap oldu? O zaman okurdan beklentimin aslında hayli yüksek olduğunu, okurun sıradan okurluktan Eco'nun "ideal okur"u olmaya evrilmesini, yazar/çevir-

Editörlük sürecinde kitapların yazarları ve çevirmenleriyle zor anlar yaşanır. Sen de yaşamışsındır. Özellikle çatışmalı ilişkilerinden söz eder misin?
Keyiflilerden söz etsem? Örneğin, (çeviride gizli ustalarımdan) Tahsin (Yücel) Hoca'nın, bir kitabının arka kapağında onun yazar, çevirmen, bilim adamı gibi değişik kimliklerinden söz ettiğimi gördüğünde, "Keşke masalcı yanımı da söyleseydiniz!" deyişinden… Yine onu hep uyguladığı kendine özgü bir yazım anlayışından –sonraki editörleri durumun farkında olmadığı için ancak bir süreliğine geçerli olsa bile– vazgeçirişimden…
Birazcık çatışmalılar da var elbet. Örneğin (çeviride bir başka gizli ustam olan) Ahmet Cemal'i benzer bir alışkanlıktan vazgeçirememiştim. Selahattin Hilav'ın yıllardır beklenen *Edebiyat Yazıları* ile *Felsefe Yazıları*'nı da büyük bir saygıyla hazırlamıştım. Kitaplar çıktıktan bir süre sonra bir akşam Kaktüs'te karşılaştık. (Yanında galiba Ömer Uluç vardı.) "Merhaba Hocam, kitapları nasıl buldunuz?" demeye kalmadan müthiş bir tekdir yedim! Haklıydı: Kitapların ikisi de tashihten geçilmiyordu! Ama asıl çatışmalı, hatta kavgalı ilişkilerim bana kalsın. Belki sonra, anılarda…

Ben İngilizceyi Shakespeare'in sonelerini orijinalinden okuyup çevireyim, Osmanlıcayı da Yunus'un şiirlerini yazmalardan okuyabileyim diye öğrendim, biliyor musun? Hâlâ yazmalardan Yunus okuyamadım, bir tanecik de yayımlanmamış Shakespeare sonesi çevirdim, o başka!

men/editör olarak bizler nasıl kendimizi paralıyorsak okurun da eh biraz kendini geliştirmesini beklediğimi ve kendimde buna hak gördüğümü söylerim ben de. Örnekse, Coleridge'in "Kubilay Han" şiirindeki "Xanadu" sözcüğünü bir çevirmen "Şengdu" diye çevirmişse ona "İngilizcede 'X' harfi hece başında 'Z' okunur" diye başlayan bir mektup göndermek yerine "Şengdu'yu nerden buldunuz?" diye sormasını beklediğimi söylerim.

Sen kendi çevirilerinde nelere öncelik veriyorsun?

Ben İngilizceyi Shakespeare'in sonelerini orijinalinden okuyup çevireyim, Osmanlıcayı da Yunus'un şiirlerini yazmalardan okuyabileyim diye öğrendim, biliyor musun? Hâlâ yazmalardan Yunus okuyamadım, bir tanecik de yayımlanmamış Shakespeare sonesi çevirdim, o başka! İngilizceden çevirmeye oturduğum ilk şiir Longfellow'dan "Ok ve Şarkı" diye bir şiirdi, alt tarafı üç dörtlükten oluşan, dizeleri kısa kısa çok sade bir şiir, ama hâlâ bitiremedim! Oysa sonradan Longfellow'un birkaç iyi şiirini çevirdim. Benzer şekilde, acemilik yıllarımda Keats'in "Robin Hood" diye bir şiirini çevirdim, fena da olmadı, oysa aynı Keats'in 15-16 yaşında İskoçya'da sürterken kız kardeşine yazdığı bir mektuptaki bir şiiri hâlâ çeviremedim. Bunları şunun için söylüyorum: Daha o ilk denemelerden beri fark ettiğim bir şey var kendi çeviri anlayışıma ilişkin. Bunu sevdiğim çevirmenlerle çeviri üzerine konuşurken de hep söylüyorum, ancak birkaçına derdimi anlatabildim ne yazık ki. Bu şey şu: Ben "Çeviri dediğin çeviri kokmalı" anlayışındayım! Ama bu söyleşi temelde editörlük üzerine olduğu için, "şiir çeviri poetikam"ın ayrıntıları çeviri üzerine bir söyleşiye ya da yazıya kalsın.

Çeviri editörlüğü çok daha çetin bir iş durumunda. Çevirmenlerle yayınevleri arasındaki ilişkilerin şimdiki durumuna ilişkin gözlemlerin...

Çok genel, çok sözü edilen şeyler aslında… En başta telif ücretlerinin düşük olması. Sonra, çevirmenin dilsel seçimlerine yayınevini temsilen editör tarafından müdahale edilmesi. Bu durum bazen özellikle de genç ve az deneyimli çevirmenlerin lehine işleyebiliyor. Ama sanırım o zaman bile çevirmende haksızlığa uğradığı duygusu giderilemiyor.

Ben, yayıncılık yapmak isteyen pek çok gençle karşılaşıyorum. İlkin, onları vazgeçirmeye çalışıyorum. Kararlı olanlarla birlikte çalışmanın yollarını arıyorum. Sen gençlere yayıncı ve editör olmalarını gerçekten önerir misin?

Aslında öneririm tabii. Hiç değilse tek enayiler olarak kalmayız, ya da yeni suç ortakları bulmuş oluruz! Şaka bir yana, benim de tavrım pek farklı değil. Önce ben de vazgeçirmeye çalışıyorum, geçici bir heves olduğunu düşünürsem bu niyetlerinin vazgeçirmeye çalışıyorum, hem onların "istikbal"i hem de işin "selamet"i için. Ama bir yandan da umutluyum: Hadi ben, ilk soruna verdiğim yanıtta da dediğim gibi, nerdeyse mecburiyetten editör oldum diyelim, ama YKY'de çalıştığım bunca zaman içinde, çok değişik alanlarda gayet sıkı eğitim görmüş ama ciddi ciddi bu işi seçmiş, editör olmak isteyen bir sürü genç gördüm. Çoğu da gayet iyi editör oldu ya da olma yolunda bu çocukların. Bu da umutlanmam için yeterli sebeptir sanırım. Öyle değil mi? □

Bir Yazar Olarak Okumak

Zanaatkâr Olarak Sanatçı

Joyce Carol Oates

AMA YİNE DE TEK HEYECAN
VEREN HAYAT HAYALİ OLANDIR.
– Virginia Woolf, *Bir Yazarın Güncesi,* 21 Nisan 1928

Elbette, yazmak bir sanattır. Sanat da insanın hayal gücünün derinliklerinden gelir ve ilk bakışta olduğu gibi son çözümlemede de özgün, gizemli ve kolay yorumlamanın ötesinde olmalıdır. Yalnızlığın en iyi sanatçısını, Emily Dickinson'ı ilhamın geldiği o aşkınlıkta düşünürüz –"*Beyaz ateş*'te hiçbir ruh gördünüz mü?"– ve genç Franz Kafka'nın ilk öyküsü olan "Yargı"yı yazarken çektiği ıstırabı düşünürüz; "kafamdaki muazzam dünyayı", "baskı beni parçalamadan" diye azaltmayı umut ederek, düzyazıya dönüştürmeye çalıştı gece boyunca. Belki daha az hayranlıkla, biyografi romanlarını tüm aklını vererek yazmayan genç Jack Kerouac'ı düşünürüz; alkolle, Benzedrine'le, ateşlenmiş bir gece boyunca tutkuyla yazdığı ve "anlık düzyazı" olarak adlandırdığı şeyi yaratma çılgınlığı yaşadığı *Yolda*, onu bir gecede meşhur etmiş ve dile düşürmüştür; bir araya tutturulmuş tek bir yaprak Çin kâğıdına yazılmış ve Kerouac'ın daktilosunda 4,5 metrelik dev bir rulo oluşturmuştur. Herman Melville'yi başyapıtı *Moby Dick*'i yazarken ilhamın geldiği benzer aşkınlık nöbetlerinde düşünürüz. D.H. Lawrence'ın "At Satıcısının Kızı", "Sallanan At Birincisi" ve "Kaçak Horoz" gibi klasiklerindeki akıcı ve sanattan yoksun görünen öykü anlatıcılığını düşünürüz. Böyle bir duygu seli, mahremiyet ve serbestlik olmadan yaratıcılık olamaz. Ne ki ilham, enerji ve deha bile sanat ortaya koymak için nadiren yeterli olmuştur: Düzyazı kurgusu da bir zanaattır ve zanaat rastlantısal ya da bilinçli olarak öğrenilmelidir.

Burada çok farklı bir gerçeğe varırız: Okuyuculara ve eleştirmenlere fazlasıyla özgün gelen yazarlar bile düzyazı üsluplarını ve görüşlerini kendilerinden önce gelen önemli örneklere dayandırmıştır. Artık genç diyemeyeceğimiz, şiirleri yayımlanmamış şair Robert Frost'u ele alalım: Thomas Hardy'nin şiirlerini özenle incelemiş ve Hardy'nin üslubundaki ahengi ve görüşündeki soylu umutsuzluğu ayırt edilemeyecek kadar Frost'un ruhuna işlemiştir. Bu durum, kendisi dahil, kimsenin öngöremediği bir sonuç yaratmıştır: Frost, öncüsü kadar büyük ve Birleşik Amerika'da ondan çok daha fazla okunan bir şair haline gelmiştir. Genç Flannery O'Connor'u, *Bilge Kan* adlı ilk kısa romanının taslağını yazarken üstünde derin ve uzun süreli bir etki bırakacak Sofokles'in *Kral Oidipus* ve Nathanael West'in *Miss Lonelyhearts*'ını keşfederken düşünün: Oidipus'un kendini kör eden onurunu O'Connor *Bilge Kan*'da yinelemiştir; West'in sert üslubunu, karikatürdeki ince zekâsını ve Miss Lonelyhearts'taki kendini İsa'ya adamış delikanlının inancını inkâr etmesini, O'Connor, kendini İsa'ya adamış genç Hazel Motes karakteriyle yinelemiştir. O'Connor'un West'e olan şükran borcu, kurmacasının her yerinde hissedilir ve "Everything That Rises Must Converge" gibi olgun bir eserde bile West'in esprili ve gülünç anlatımının keskin bir üslup değişimiyle birdenbire öykünün sonuç paragrafında vahşete dönüşmesi gibi özelliklerini sürdürmüştür.

Henry James

Lawrence

Genç ve neşeli bir Herman Melville düşünün; çağdaşı Nathaniel Hawthorne'nın, *Mosses from an Old Manse* adlı alegorik masallar derlemesinden o kadar çok etkilenmiştir ki, *Moby Dick* için taslaklarını gözden geçirip kitabın komik pikaresk tonunu çok daha ciddi, yüceltilmiş ve trajik bir ton ile değiştirip yirminci yüzyılın demesek bile, on dokuzuncu yüzyılın en güçlü romanlarından birini yaratmıştır. Yirmili yaşlarının ortasında bir ses, bir bakış açısı, bir görüş için dönüp dolaşan genç yazar William Faulkner'ı düşünelim: Algernon Swinburne, Aldous Huxley ve çağdaşı Ernest Hemingway de dahil, birbirinden farklı örnekleri benimseyip sonra da bırakmıştır; denk ve değişen mizaçlı James Joyce'un ve bunun yanı sıra Gustave Flaubert'in *Madam Bovary*'si ve Joseph Conrad'ın *Ölüm Seferi* gibi bilinçli işlenmiş eserlerin Faulkner üstünde ölçülemez bir etkisi vardır. Tersi de söz konusu: Faulkner'ın kendine özgü şiirsel üslubu Gabriel García Márquez'den tutun da Cormac McCarthy'e kadar farklı yazarları oldukça etkilemiştir. Amerikan edebiyatını minimalist, duygudan yoksun üslubuyla etkileyen ve böylece çoğunluğun saygısını kazanan Hemingway ise, Mark Twain ve Sherwood Anderson gibi önemli öncülerinden büyük ölçüde etkilenmiştir. Onların Amerikan konuşma dilinde yazılmış *Huckleberry Finn'in Serüvenleri* ve *Winesburg, Ohio* gibi başyapıtları olmasa, Hemingway üslubu gelişmemiş olabilirdi.

Böyle bir duygu seli, mahremiyet ve serbestlik olmadan yaratıcılık olamaz. Ne ki ilham, enerji ve deha bile sanat ortaya koymak için nadiren yeterli olmuştur: Düzyazı kurgusu da bir zanaattır ve zanaat rastlantısal ya da bilinçli olarak öğrenilmelidir.

Bazen parlak bir üslubu olan yazar öbür yazarlardan etkilendiğini inkâr eder ya da bu etkinin bilincinde değildir; 20 Nisan 1935'te Woolf'un da günlüğünde not düştüğü gibi:

> Aklımı, yaratıcılığını bozacak çözümlemeden içgüdüsel olarak mı uzak tutuyorum? Bence bunun payı var. Eğer siz de aynı şeyi yapıyorsanız, yaşayan eserin algılanması tuhaf ve kısmidir.

Burada Virginia Woolf, yalnızca hayranlık uyandıran bir zekânın ürünü olarak değil, aynı zamanda yazınsal kurgu kavramının kökten değiştirecek olan James Joyce'un *Ulysses*'i üstüne de düşünüyor:

> *Ulysses*'i okuyup lehte ve aleyhte görüşler üretmeliyim. Şimdiye kadar iki yüz sayfa okudum, üçte biri bile değil ve ilk iki ve üç bölüm-

O'Connor

Çehov

Hemingway

de eğlendim, canlandım, büyülendim ve meraklandım, ama sonra aklım karıştı, sıkıldım, rahatsız oldum ve hayal kırıklığına uğradım, tıpkı sivilcelerini kaşıyan midesi bulanmış bir üniversite öğrencisi gibi. Tom (T.S. Eliot) bunun *Savaş ve Barış*'la eşdeğer olduğunu düşünüyor. Yanlışlarla dolu, düzgün yazılmamış bir kitap gibi göründü bana; kendi kendini eğitmiş, çalışan bir adamın kitabı, hepimiz ne kadar bunaltıcı olduklarını biliriz, ne kadar bencil, ısrarcı, olgunlaşmamış, çarpıcı ve nihayetinde mide bulandırıcı. (*Bir Yazarın Güncesi*, 16 Ağustos 1922)

Woolf'un züppeliğe kadar dayandırdığı itirazı, *Ulysses*'in enerjisi ve yaratıcılığına imrenmiyorsa, basit bir kıskançlıktan doğmaktadır. Burada Woolf kendininkini aşan bir edebiyat dehasıyla karşılaştığını hisseder. İngiliz kurmacasını dönüştürme isteği ne kadar büyük olursa olsun, kendi üslubunun, Joyce'unkiyle karşılaştırıldığında ne kadar solgun ve izlenimci olduğunu belirtmekten geri kalmamıştır. Ne ki *Deniz Feneri*, *Dalgalar* ve en çok *Perde Arası*'nda da Woolf, Joyce'un kulağa müzik gibi gelen ve on dokuzuncu yüzyılın karakter kavramının tersine, bellekte kısa süre tutulan kopuk bildirişimli devrimci dilinden açıkça etkilenmiştir.

"Etki", çoğu kez hemen fark edilmeyebilir, ama genç bir yazarın duyarlığını, yazınsal anlamda olmasa da karakter yapısını kaplayabilir. Anton Çehov ve Lev Tolstoy sanatçı ve aydın olarak ancak bu kadar farklı olabilir, ama Çehov, Tolstoy'a hiçbir yazara duymadığı kadar saygı duyar:

Hastalığı beni korkuttu ve sürekli zihnimi meşgul ediyor. Tolstoy ölecek diye korkuyorum. Eğer ölürse hayatımda büyük bir boşluk oluşacak. Her şeyden önce, hiçbir insanoğlunu onu sevdiğim kadar sevmedim. Ben bir inançsızım ama tüm inançlar arasında onunkini bana en yakın gelen ve bana en uygunu kabul ederim. İkinci olarak, Tolstoy edebiyatın bir parçası olduğunda yazar olmak kolay ve kabul edilebilir; hiçbir şey başaramadığının ve hiçbir şey başaramayacağının bilgisi bile bu kadar korkunç değildir; çünkü Tolstoy hepimiz için bunu telafi eder. Tolstoy'un uğraşı mektuba iliştirilmiş tüm umut ve beklentileri haklı çıkarır. (M. O. Menshikov'a Mektup, 28 Ocak 1990)

Yine de Çehov mektubunda, yeni yayımlanan kitabı *Diriliş*'i fazla teolojik olduğu için, Tolstoy'u keskin bir dille eleştirmeye devam eder.

Her ne kadar James'in hemen göze çarpmayan duyarlığının parıltıları olmasa da, Flannery O'Connor, Henry James'i muazzam bir saygı ve dikkatle okuduğundan söz eder. Ralph Ellison, Ernest Hemingway ve Gertrude Stein'ı çok yakından çalışmıştır ama tümcelerin ustası William Faulkner'dan çok daha fazla şey öğrenmiş gibi görünür. Lirik fabl yazarı Eudora Welty, gerçekçiliğin ustası Anton Çehov'u takdir eder. Doğanın zengin ayrıntılarını yakalayan görsel sanatçının gözüne ve bu bakışı iletecek kusursuz bir yazın üslubuna sahip Henry David Thoreau, mitoloji şairi Homeros'un mitolojik-şiirselliğinden ve Vedaların *Upanishad*'ı gibi dini-mistik eserlerden, özgün olmayan, felsefi ve doğal olmayan metinlerden hoşlanır. Richard Wright, *Native*

Son'ı yazarken Dostoyevski'nin *Suç ve Ceza*'sından etkilendiğini düşünmüş olabilir ama olay örgüsündeki yüzeysel benzerlikler dışında, siyah Amerikan gettolarını ve ırkçılığı konu alan bu şaşırtıcı romanda, derin ve ayrıntılı Rus din bilincine çok az rastlarız. Henry James'in, Balzac'a hayranlığının nedenini bir yere kadar anlayabiliriz; Balzac'ın 19. yüzyıldaki büyük ününün etkisi olmadığı gibi, üslupçu olarak James'in üstünde de hiçbir etkisi yoktur. İnsan ilişkilerinin pamuk ipliğine bağlı olduğu ve yalnızca içsel bir açıklamanın dramı oluşturduğu Balzac'ın karakteristik olay örgüsü James'te bulunmaz: "Ormandaki Canavar" gibi klasik bir James öyküsünde olduğu gibi, öykünün orta yaşlardaki bekâr kahramanı, birçok okurun hemen fark edeceği şeyi öykünün sonunda fark eder: "hayatı boşa geçmiştir." Ne ki şaşırtıcı olan, Henry James'in, en iyi romanı *Tales of New England* olan, rüştünü kanıtlamamış çağdaşı Sarah Orne Jewett hakkında not defterine yazdıklarıdır:

19 Şubat 1899

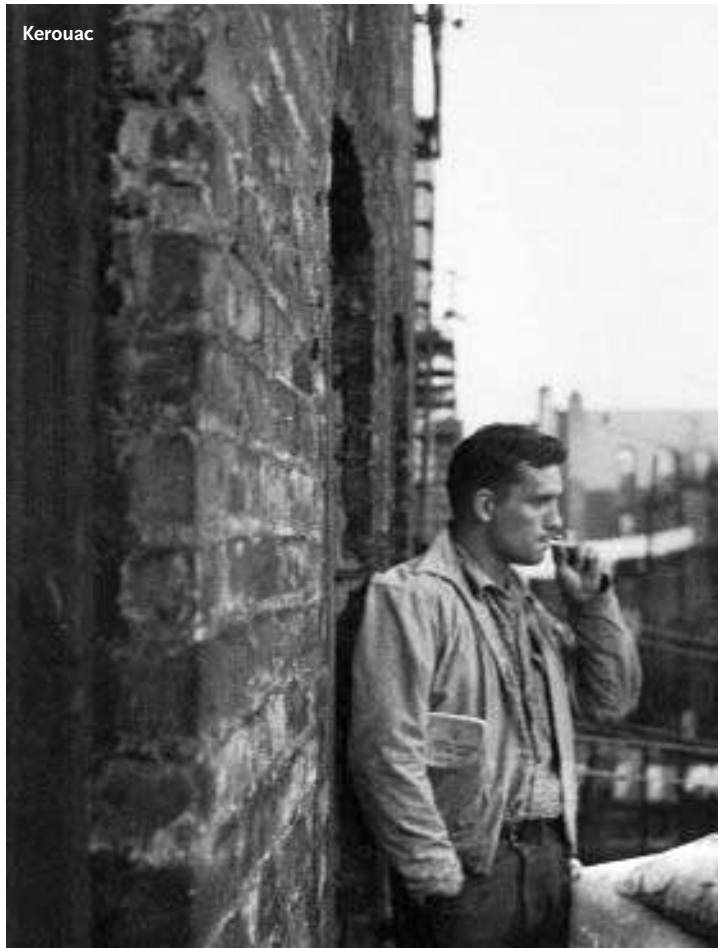
Bir saat önce Bayan Jewett'in büyüleyici kitabının dördüncü ya da beşinci satırında filizlenmiş bir tohum gözüme çarptı. Varlığından yeni haberdar olduğu, demode, evde kalmış bir centilmen olan akrabasını ziyarete giden kız, "yaşlı kuzenini kafasında yüceltti. Bundan kuşkum yok; kızın baskılarına karşın nadir onaylama sözcükleri, sizinle en samimi biçimde çene çalan ve ardından sizi çabucak unutuveren insanlara alışık olan kız için çok etkileyiciydi." Hepsi bu, ama okudukça bu küçük –ufacık– parça beni etkiledi. *Böyle* bir şeyi görürüm, *görmeliyim*; yeni bulduğu yaşlı kuzenini görmeye giden genç bir *erkek*...

Yoğun ve keskin paragraf devam ediyor. Sarah Orne Jewett'in yazdığı "Tone of Time"ın verdiği ilham olmasa hayal edip yazamayacağı öyküsünün taslağını çiziyor. ("Flickerbridge" başlıklı öykü sonra *The Better Sort* adlı kitapta tekrar yayımlandı.) James'in biyografisini yazan Leon Edel ve Lyall H. Powers tarafından yayına hazırlanan tek ciltlik günlük, tüm genç yazarlara önerilir. Yazarın kendisi tarafından toplanmış bu notlar, altın değerinde açıklamalar ve sürprizlerle doludur. Virginia Woolf'un güncesinden bile daha saplantılı biçimde ayrıntılandırılmış bir güncedir bu.

Çehov ve Tolstoy sanatçı ve aydın olarak ancak bu kadar farklı olabilirler, ama Çehov, Tolstoy'a hiçbir yazara duymadığı kadar saygı duyar.

Tanrı'ya şükürler olsun, kafam imgelerle dolu. Hiçbir zaman gereğinden çok değil, hiçbir zaman yeterli değil. Keşke akışına bırakılabilse, yıllardır umut edip (oldukça kahramanca olurdu) beklediğine teslim olabilse; katıksız güç ve görelilik, böylece maddi eylemde miktarın artması, uygulama ve üretme eyleminin. *Daha çok* çalışabilmek için dua edip umutla beklemek. Şimdi sona doğru kendi sınırları içinde varıyorsun oraya sanki. Şu dünyada tek isteğim bu. Kadere boyun eğiyorum, teslimiyet ve mutlulukla. (14 Şubat 1895)

Bir yazarın, önceki yazarlardan aldığı ilham çoğunlukla rastlantısaldır. Yaşamımızın ilham kaynaklarımızı düşünün; kaderlerimizin ayrılmaz birer parçası haline gelen kimi insanlarla ilk karşılaşmamız da böyle rastlantısaldır. Tanışır –âşık olur– dönüşürüz. (Sürekli olmasa bile, hatırlanır biçimde.) Bir yazarın etkilenmeye en yatkın olduğu zaman dilimi şüphesiz gençliğidir. Gençlik üretken ve çalkantılı bir dönemdir; bizden daha deneyimli yazarların yapıtlarını gözümüzde büyüttüğümüz ve bu yapıtların muhtemelen bizim de tutturacağımız yolları gösterdiğini düşündüğümüz ışıltılı hayallerin ve sezgilerin zamanıdır. Genç, tutkulu ve mükemmeliyetçi

Kerouac

Sanat-söylemi tek doğrudur. Sanatçı genelde yola gelmez bir yalancıdır, ancak sanatı, sanatsa eğer, gününün doğrusunu anlatacaktır size. Önemli olan da yalnızca budur. Boş verin sonsuz doğruyu. Doğru günden güne yaşar...

bir şair olan Sylvia Plath'in daktilosundan, o zamanların gözde şairlerinden biri olan Sara Teasdale'inkine benzer şiirler çıkmıştır. Plath günlüğünde (1946), "Böyle yazabilmek için neler vermezdim!" diye feryat eder. Plath, yirmili yaşlarında kabul görecek kısa öyküler yazma konusunda öyle kararlıdır ki, dikkat ve serinkanlılıkla İrlandalı yazar Frank O'Connor'ın öykülerini inceler: "Ondan alabileceklerimi kullanmaya başladığımı hissedene dek onu taklit edeceğim." (*Johnny Panik ve Rüyaların Kutsal Kitabı*'na Ted Hughes'un yazdığı önsözden alıntılanmıştır, Sylvia Plath, 1979) Plath, Wallace Stevens ve James Thurber gibi farklı yazarlardan beslenmiştir; *Seventeen*, *The New Yorker* ve *The Ladies' Home Journal* dergilerinde yayımlanan öyküleri çözümlemiştir; güncesi kendine yönelik öğütleri ve moral verici konuşmalarıyla nefes kesicidir:

Önce, piyasanı seç: *Ladies' Home Journal* mı *Discovery* mi? *Seventeen* mi *Mile* mı?

Sonra, bir konu seç. Sonra düşün.

The Sat Eve Post'a gönder: en üstten başla. McCall's, *Ladies' Home Journal* ve *Good Housekeeping*'i dene .... umutsuzluğa düşmeden önce.

The New Yorker'ı şiirden vurmak istiyorum, *Ladies' Home Journal*'ı ise öykülerden, bu yüzden dergileri incelemeliyim tıpkı *Seventeen*'de yaptığım gibi.

Dişimi tırnağıma takacağım, ta ki şu kaliteli dergilere kapağı atıncaya dek. (Jacqueline Rose, *The Haunting of Sylvia Plath*, s. 170.)

Benzer biçimde John Updike da, Plath'in günlüğü kadar tutkulu olmasa da, içtenliği bakımından ondan geri kalmayan otobiyografisi *Self-Consciousness*'ta (Özbilinçlilik), taşrada geçen çocukluğunda "yazıya değil ama yazılana, düz çizgilere ve onların uzantılarına, endüstriyel cilaya ve onun üstünlüğüne âşık olduğu"ndan, Eliot'un "Çorak Ülke"sinden Faulkner'ın *Requiem For a Nun*'ına, James Joyce, Marcel Proust ve Henry Green'in düzyazılarına kadar pek çok yapıta duyduğu hayranlıktan söz eder. (Updike'ın mozaik üslubunda Joyce, Proust ve Green ile birlikte daha sonra keşfedilmiş olan Vladimir Nabokov etkileri göze çarpar.) Yine de Updike'ın pek çok antolojiye alınan çarpıcı öyküsü "A & P"de, sınıf ve cinsel cazibe gibi vazgeçilmez Updike konuları, Amerikan İngilizcesinin farklı şiveleriyle –Mark Twain, Sherwood Anderson ("Niçin Bilmek İstiyorum") ve J.D. Salinger'ın (*Gönülçelen*) öncü yapıtlarındaki gibi– hayat bulur.

Ergenliğinde bile tutkulu bir genç yazar olan John Gardner, bir başkasının dilindeki düzyazı ritmini "hissetmek" için örnek roman çalışmaları kaleme almaktan söz etmiştir. Gardner, Tolstoy'un ahlaki ve didaktik tonunun romanlarında yankı bulduğu, tam bir Tolstoy hayranıdır. *Klasik Amerikan Edebiyatı Üzerine İncelemeler*'inde Lawrence, beğendiği çoğu düzyazı çalışmalarını (Poe'nun "Usher Evi'nin Çöküşü" ve "Ligeia"sı, Hawthorne'un *Kızıl Damga*'sı, Melville'in *Moby Dick*'i) sanki bir çeşit ortak yazarmışçasına, pasajları özenle yorumlayarak yeniden üretir. Lawrence'ın hararetle, Hawthorne'un Hester Prynne'ı gibi, roman kahramanlarının yalnızca dilin üretimi olmadıkları, bir şekilde gerçek olduklarını savunduğu bu eleştiri, oldukça sempatik, tuhaf biçimde samimidir.

Erkek, kendine, tanrılarına gerçekten inanmadıkça, kendi Kutsal Ruhu'na sıkı sıkıya boyun eğmedikçe; kadını onu yok edecektir. Kuşku duyan erkeğin ceza tanrıçasıdır kadın, elinde olmadan.

Ligeia'nın ardından Hester'le, kadın erkeğin ceza tanrıçası kesilir. Kadın erkeğe dışardan kol verir, içerden yok eder. Ve erkek, Dimmesdale'in yaptığı gibi, kadından nefret ederek ölür...

Erkeğin gözünde kadın, yabansı, oldukça korkunç bir görüngüdür. Kadının bilinçaltı ruhu erkekle yaratıcı birleşmeden geri çekildiğinde, yıkıcı bir güce dönüşür. İstese de, istemese de görülmez bir yıkıcı etki yaratır. Kadın, Ligeia gibi, erkeklerin duraksayan ruhuna sessiz yok etme dalgaları yayar. Bilmeden. Elinde bile olmadan. Ama yapar. Şeytan içindedir kadının...

Kadın cinselliğini saltık kötülükle, zehirle kullanabilir, bir yandan boynu bükük, altın yürekli gibi davranırken. (Nathaniel Hawthorne, *Kızıl Damga*)

Benzer biçimde, Lawrence'ın ihtiraslı romanının okurları, metinsel "analiz"in tanıma ve empatinin sınırlarına ulaştırıldığı bu gibi pasajlarda onun anlatıcı sesini fark edecektir.

Plath

Lawrence'a göre ahlakçılar, sanatın sadece estetik ve dışavurumcu olduğuna inanmadı, onlara göre sanat daha az eğlendiriciydi ama gerçeğin ana damarıydı:

Sanat söylemi tek doğrudur. Sanatçı genelde yola gelmez bir yalancıdır, ancak sanatı sanatsa eğer, gününün doğrusunu anlatacaktır size. Önemli olan da yalnızca budur. Boş verin sonsuz doğruyu. Doğru günden güne yaşar...

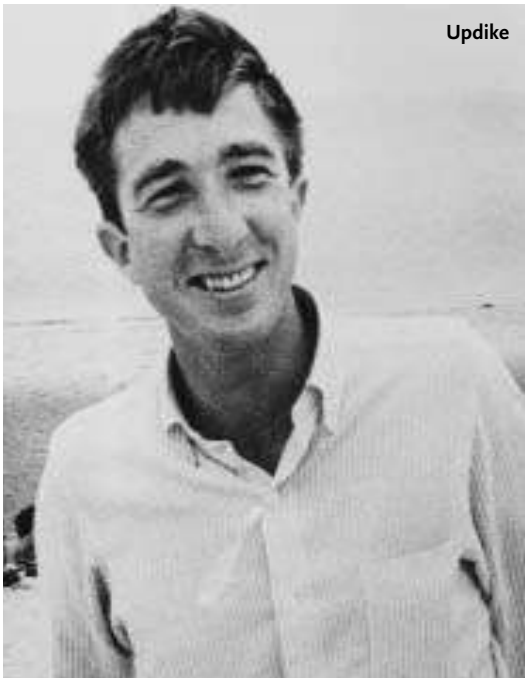
Sanatçı genellikle bir ahlak görüşünü göstermek ve bir öyküyü süslemek üzere yola çıkar –ya da çıkardı. Ancak öykü, hiç şaşmaz, ters yönde ilerler. Birbirine açıkça karşıt iki ahlak görüşü, sanatçınınki ve öykününki. Sanatçıya asla güvenmeyin. Öyküye güvenin. Eleştirmenin gerçek işlevi, öyküyü, onu yaratan sanatçıdan kurtarmaktır. (Giriş, "Yer Ruhu")

D.H. Lawrence, *Klasik Amerikan Edebiyatı Üzerine İncelemeler*'in dönemi olan 1917-1918 yılları arasında, en karmaşık ve hırslı romanı *Âşık Kadınlar*'ı toparlamakla uğraşıyordu. Lawrence, o dönem olduğu kadar uzlaşmaz ve tartışılan bir figürdür günümüzde.

Plath: "Dişimi tırnağıma takacağım, ta ki şu kaliteli dergilere kapağı atıncaya dek."

Gençliğinde hevesli ve seçici bir okur olan F. Scott Fitzgerald, Jack Kerouac'tan bile daha genç yaşta, henüz yirmi dördündeyken, *This Side of Paradise* (1920) yayımlandığında ünlü olacak ve dile düşecekti. Fitzgerald çeşitli derecelerde Joseph Conrad, Theodore Dreiser, T.S. Eliot, James Joyce, Andre Malraux, Ernest Hemingway, Booth Tarkington, Thomas Wolfe ve Gilbert ve Sullivan'dan etkilendi. O zamanlar Vassar kolejinde birinci sınıf öğrencisi olan kızı Scottie'ye yazdığı mektuplarda, öykündüğü farklı yazınsal ve kültürel yapıtları okuması için onu teşvik etmiştir. Bunlar özellikle; Daniel Defoe'nun *Moll Flanders*, Dickens'ın *Kasvetli Ev*, Dostoyevski'nin *Karamazov Kardeşler*, Henry James'in *Daisy Miller*, Joseph Conrad'ın *Lord Jim* ve Dreiser'ın *Kız Kardeşim Carrie* eserleridir.

Geçmiş yılların en örnek alınan kısa öykü yazarlarından biri olan Raymond Carver; Çehov, Isaac Babel, Frank O'Connor, V.S. Pritchett ve Ernest Hemingway gibi biçimlerinin öncüleri olan yazarlara şükranlarını sunar. *Ateşler*'in (Deneme, Şiir, Öykü) girişinde, yazı masasının yanındaki duvara Çehov'un öykülerinden birinde geçen bir tümcenin bir parçasını iliştirdiğini belirtir: "... ve birden onun için açıklığa kavuştu her şey." Carver, Lawrence Durrel ve Henry Miller'dan da, hayranı olduğu yazarlar olarak söz etmesine karşın, ne düzyazı biçeminde belli bir etkilenmeden ne de yazılarında hemen fark edilebilir bir Çehovyen etkiden söz edilebilir. Açık olarak görüleceği gibi, Carver'ın başlarda dramatik diyaloğa vurgusuyla minimalist düzyazısında bir Hemingway yankısı duyulur. Sonraki çalışmalarında, tıpkı yumuşak bir mizahın hâkim olduğu, kişisel anlatılara dayalı, "Katedral"de olduğu gibi Çehov'un tinsel etkileri kendini gösterir. Gören bir adamın kör bir adamla özdeşleşmesiyle tanrı ustaca görünür olur: "Bu zamana kadar başıma gelen hiçbir şeye benzemiyordu." (Burada D.H. Lawrence'ın benzer yumuşaklıktaki tutkulu öyküsü "Kör Adam" ile yakınlığı da aşikârdır.) Çehov'un son günlerini ve ölümünü anlattığı, yayımlanan son öyküsü "Errand", Carver'ın kariyerindeki en farklı işidir. Carver, hemen hemen Çehov'un biyografisinden uyarlanmış bu romanında, Çehov'un ölümünü takiben yaşanan bir olayı anlatırken, ona özgü konuşmalı üslubunun tersine alışılmadık derecede

Updike

aceleci ve damıtılmış bir üslupla şiirseldir. Sanki Raymond Carver, elli gibi genç bir yaştaki kendi ölümü (akciğer kanserinden) yaklaşırken, kahramanı Çehov'un kırk dört yaşında (tüberkülozdan) zamanından önce gelen ölümünü anlattığı bu öyküsü için yeni bir biçimin öncülüğünü yapmıştır. Carver'ın kısa öyküdeki sanatsal yeteneği, "Katedral", "Küçük İyi Bir Şey", "Kuştüyü" ve "Errand" gibi böylesine güçlü öykülerle doruğa ulaşır. Franklin Kütüphanesi'nde bulunan sınırlı sayıdaki baskısının *Where I'm Calling From*'un önsözünde Carver kitabı, "Hayatımda geri kalan pek az şey zarifken, akan bir nehir kadar zarif" olabilme girişimi biçiminde tanımlamıştı.

Roman yazarı ve film yapımcısı John Sayles, Nelson Algren'e hürmetini dile getirirken şöyle der: "İlle de sizi etkileyen insanlar gibi yazmazsınız, ama onların ve onların karakterlerinin var olduğu gerçeği, onlardaki ruh zihninizde bir kapı aralar." Benzer şekilde, Nelson Algren güçlü kişiliğiyle Russel Banks'ı büyük ölçüde etkilemiştir. Cynthia Ozick öncelikle, özgün ve yaratıcı bir üslubu olan Henry James'e olan ölümcül tutkusundan kendini alıkoyamamıştır. Ozick, Anthony Trollope ve Isaac Babel, Edith Wharton ve Virginia Woolf, Isaac Bashevis Singer ve Saul Bellow, Bruno Schulz ve Primo Levi ve şimdi onun neredeyse unutulmuş olan çağdaşlarından Alfred Chester gibi pek çok yazarda neyin ahlaki ve tinsel etki olarak adlandırılabileceğini belirmiştir. Gençlik dönemlerinde, Maxine Kumin W.H. Auden tarafından, Nicholas Christopher de Dostoyevski ve John Donne tarafından büyülenmiştir. Her zaman değil belki ama eksiltili bir biçimde modeller yerleşmiştir: Maureen Howard, romanları kendininkinden hayli farklı olan Willa Cather'i takdir eder. Deneysel romancı Bradford Morrow, hiç kurmaca yazmamış olan Ralph Waldo Emerson'ı över. Deneysel/minimalist şiir "Kara Dağ"ın şairi Robert Creely, "Miniver Cheevy", "Richard Cory" ve "Bay Flood'un Partisi" gibi şiirlerin sahibi yeni İngiliz şairi Edwin Arlington Robinson'u över.

Bize daha mantıklı görünecek olan, Amerika'nın en çok okunan yazarlarından biri olan Stephen King'in, Gotik korku/gerilim romanı öncüsü H.P. Lovecraft'a doğrudan borçlu olduğunu kabul etmesidir. Lovecraft, öykülerinin tek bir kitapta toplandığını göremeden, ucuz dergilerde oluşan umutsuz kariyerinin ardından beş parasız ölmüştür. Postmodernist Gotik yazar Joanna Scott, Poe'yu önemli bir öncü olarak kabul eder. Bir başka postmodernist Paul West, Faulkner'ın baştan çıkarıcı abartılı düzyazı üslubunun "sesi ve şiddetini"; Rick Moody, John Cheever'ın banliyö ortamı ve "dolaylama"sını; Mona Simpson Henry James'in yalnız kahramanlığını; Quincy Troupe Ralph Ellison'un özgünlüğü ve "şaşırtıcı Amerikan dili"ni şükranla anar. Aynı zamanda tür yazarı da olan az sayıdaki edebi yazardan Peter Straub, Raymond Chandler ile hayranlık uyandıran benzerliğini kabul eder. Üstelik Chandler "gizem yazarlığı" diye adlandırılan polisiye tarzının öncüsüyken, Straub "Gotik korku" deneyselcilerindendir. Aslında tüm bu övgüler, genç yazarların empresyonist okumalarının sonucudur.

Bu kısa incelemeden çıkarılabilecek bir sonuç, bir sav var mıdır? Eğer varsa, basitçe şöyle olsa gerek: *Okuma yelpazenizi geniş tutun, hevesle okuyun, size sezgileriniz yol göstersin, planlarınız değil. Okuyorsunuz diye yazar olmak zorunda değilsiniz, ama yazar olmayı diliyorsanız okumak zorundasınız.* □

İngilizceden çevirenler **Selen Kantar, Nurgül Öztürk, Pelin Gokalp, Ezgi Keskin**

Günümüz Amerikan edebiyatının en önemli yaratıcılarından biri olan Joyce Carol Oates'in "Bir Yazar Olarak Okumak-Zanaatkâr Olarak Sanatçı" adlı yazısı, öykü üstüne yararlı, nitelikli eleştiri yazısı arayanlar için biçilmiş kaftan. Bu önemli yazının bu sayıda ilk bölümünü yayımlıyoruz. Gelecek sayıda kalan bölümüne yer vereceğiz.

HASAN ÖZKILIÇ

Hayalci

ANNEME DEDİM Kİ, ANNE, BUGÜN BEN BİR KIZ GÖRDÜM. ANNE BUGÜN bir kız gördüm yüzüm güldü. Öyle baktı bana, şaşırmış baktı annem. Ben de ona baktım, güldü. Dedim, anne hani sen derdin ya, oğul neden yüzün gülmüyor, diye. Kızı gördüm, aklıma sen geldin, bir de bu sözün. Ben çok kitap okudum bilirsin, Âşık kitapları. O kitaplardaki kızlardan birini gördüm bugün anne, kızın yüzü ay gibiydi. Ona dedim ki: Ay kız gel göster bana gül cemalini, dedim. Öyle baktı bana. Güzel güzel baktı. Konuşmaz benimle, atışmaz, dedim içimden, konuştu. Bundan sonra o kitaplardaki Âşıklardan biri de ben oldum anne. Ben konuştum, o konuştu. Uydurmuyorum vallahi. Niye böyle diyorsun anne? Uydurmuyorum. Bugün oldu bunlar. Akşam oldu, boya sandığımı kaldırdım, Nedim Amca'nın çay ocağına bıraktım. Biraz geç mi oldu, dedim Nedim Amca'ya, havaya baktı, başını salladı, bir şeyler söyledi, duymadım. Hava kapalıydı. Güneş batmış mı, belli değildi. Nedim Amca bana, bir akşam çayı içer misin, diye sordu. Sağ ol çok çay içtim, istemem, geç oldu, dedim. Benimle konuşmak istediğinde hep, çay içer misin, der. Bugün de öyle oldu. Anne bana gene, annene selam söyle, dedi. Söylerim, dedim. Çıktım çay ocağından Sürmeli Caddesi'ne girdim. Hanbaba parkına dönüyordum, gördüm kızı. O anda yanımızdan bir atlı geçti, sanki çok acelesi vardı, durmadan atını mahmuzluyordu. İkimiz de ona baktık. Neden bu atlı böyle acele gider ki, dedim, kıza sordum. Baktı bana, öyle bir güzel baktı ki anne, içim gitti. İnan bak, doğru söylüyorum, baktı. Niye yalan söyleyim ki? Kitaplar mı? Çok mu daldım kitaplara? Kitaptan söylemiyorum anne, kızdan söylüyorum. Ne kızdan ya. Aklımı karıştırdın gene. Bırak Nedim Amca'yı. Söyledi dedim ya. Sana selam söyledi, başka bir şey demedi. Bir de turp gibiymiş. Bunu annene söyle, demedi ben söylüyorum. Sana niye söylesin ki turp gibi olduğunu? Ben nerden bileyim, öyle dedi. Neyse dur, kızı anlatıyım. Kızı gördüm, birden dondum kaldım. Başını sallama anne, gördüm, diyorum. Gördüm orada, karşıdan geliyordu. İnce, beyaz bir başörtü vardı başında. Geldi bana doğru, öyle donup kalmıştım. Tabii atlı sonra geldi, kız yanıma geldikten sonra. Ama dur, anlatıyım, geldi ve ben ona dedim ki, kıza: Ay kız göster bana yüzünü, göreyim gül yanağını. Nasıl?.. Demin başka mı dedim? Kıza ha? Ben mi?.. Göster bana gül cemalini mi demiştim? Yok yok, öyle demedim. Sen benden iyi mi bileceksin? Dedim: Göster bana yüzünü göreyim gül yanağını, dedim. Kamber ile Zöhre'de, Kamber de böyle diyor Zöhre'ye. Tamam tamam. Bırak şimdi bunu.

Evet, aynen böyle dedim. O da cevap verdi, dedi: Yanağımı neylersin oğlan, dağlarda çiçek görmedin mi? Öff anne!.. Hiç bana inanmıyorsun, hiiç! Bin kere söyledim, uydurmuyorum. Vallahi billahi, aynen böyle dedi... Nedim Amca'nın hastalığı mı? İyileşti, çok iyi. Turp gibiyim, diyor ya. Sonra da sana selam gönderirken, gene turp gibiyim, diyor. Sanki senin bilmeni istiyor, neden bilmem? Sonra işte öyle durdu, gitmedi. Kim olacak, kız... Beni dinlemiyorsun ki anne. Dinlemiyorsun, aklın başka yerde. Söz mü? Hiç konuşmadan beni dinleyeceksin tamam mı? Peki... Dinle o zaman. Dedim: Ay kız dudağın derdime derman, onları bana göster ay canan. Dedi: Dudaklarımı neylersin oğlan, bağlarda kiraz görmedin mi, dedi. Ne diyorsun anne, ne? Babam mı? Babam da benim gibi hayalci miydi? Onun söylediğinin hangisi hayal, hangisi gerçek bilmiyordun ha? Olsun, ne var bunda? Kötü mü hayalci olmak? Sen değilsin anne, biliyorum. Sen hayalci değilsin, ama babam olabilir. Ne var bunda? Bu yüzden mi yitip gitti babam? Yok yok, başka sebebi vardır mutlaka. Âşıklar gibi mi? Onlar gibi çöllere düştü gitti ha? O kızın, göçerlerin peşinden mi gitti, yoksa başına bir iş mi geldi? Benim babam bir kızın peşine düşüp gitmez anne. Gidip de oğlunu, karsını bırakmaz. Korkuyorsun ben mi? Ben de bir gün birinin peşine düşüp giderim ha? Yok canım. Nerden çıkardın bunu anne? Ben seni hiç bırakır mıyım, hiç gider miyim anne? Dur, bırak şimdi sarılmayı. Kızı anlatıyım, daha sözüm bitmedi. Tabii kimin kimsen yok benden başka, ben bilmez miyim? Seni bu dünyada hiç kimseye değişmem anne. Babam hayalci olabilir, ben de olabilirim, ama seni bırakmam, bunu böyle bil. Nedim Amca mı? O hayalci değil ha? Sen gel onu bana sor. Radyoda bir acıklı türkü başladı mı, sigarayı püfür püfür savurup nasıl kendinden geçiyor, onu sen bana sor. Megafonda, alo alo, nerdesin Nedim Usta, iki çay istemiştim, demli olsun, neden gelmedi, diye bağıran müşterilerin sesini yoldan geçenler duyuyor, bir o duymuyor. Ondan hayalcisi yok bu dünyada. Hayır anne, karısı öldükten sonra böyle olmadı Nedim Amca. O önceden de böyleydi. Neyse... Dur anne bırak Nedim Amca'yı, kızı anlatıyordum... Ne yapayım, ne? Boya sandığını alıp çıkıyım mı? İşime geç mi kaldım diyorsun? Anne, ben ar-

tık boya sandığımı getirmiyorum ki. Nedim Amca'nın çay ocağına koyuyorum ya. İşimden başka şey düşünmeyim ha? Başka ne düşünüyorum? Tamam tamam çok hayal kurmam, bir şey olmaz korkma. Akşama geç kalmam, Âşıklar Kahvesi'ne takılmam anne, tamam. Hangi ozan, şiir okuyan mı? O da orada, kahvede tabii. O aşıklar gibi okumuyor, o bir başka okuyor. Onu dinlemelisin anne. Nerde mi dinleyeceksin? Doğru ya, sen Âşıklar Kahvesi'ne gelemezsin ki. Keşke gelebilseydin. Bir görsen, o şiir okuduğunda Âşıklardan çıt çıkmıyor. Ama o gene de Âşıkları övüyor. Gitmem hafta içinde, tamam, hafta sonunda giderim, merak etme. Ne yapıyım, ne? Nedim Amca'yı yarın yemeye mi çağrıyım? Olur, çok sevinir. Selamını bir gün de kendisi getirsin, turp gibi olduğunu sana kendisi söylesin. Bıktım her gün bunları duymaktan. Tamam tamam, unutmam söylerim, annem seni yarın akşam evimize yemeye çağırıyor, süzme pilav yapacak, Sedir pirincinden, derim. Sedir pirincinden demeyim mi? Haa, bana söylüyorsun demek. Yanına da sarıköklü et pişir, olur mu? Pilavın üstüne koyup yedi mi Nedim Amca, tadına doymayacak. Tamam, ona, Sedir pirincinden süzme pilav, sarıköklü et pişireceğini söylemeyeceğim... Dur ya, daha bitirmedim ki kızla atışmamızı. Ne atışması mı? Hayır Âşık atışması değil dediğim anne. Yani karşılıklı konuşmamızı diyorum. Neyim, ne? Tıpkı babamım ha? O ayağını kaldırmış ben basmışım demek? Olsun, ne güzel... Sahi şimdi babam nerdedir anne? O kadının peşinden Azerbeycan'a mı gitti? Yok, sanmıyorum. Başına bir iş geldi. Yoksa şimdiye bir gören, bir duyan çıkardı anne? Olsun, çok uzak mı Azarbaycan? Çok ha?.. Ben biraz daha büyüyeyim, gidip kendim arayacağım babamı. Onun ardından ben de mi giderim? Yitip giderim ha? Olur mu anne? Nedim Amca nasıl gelecek benimle? Olacak şey mi? Çay ocağı ne olacak? Kim radyonun başına çöküp efkârlanacak, ah çekecek anne? Ben yalnız başıma giderim, korkma. Neyse... Kızı gördüğümde akşamdı. Atlı da bir telaşlıydı anne, herhalde önemli bir haber götürüyordu uzaklara. At kan ter içindeydi, boynundan köpükler süzülüyordu. Sanki Hz. Ali'nin düldülüydü. Adamın ceketinin altından kılıcının ucu görülüyordu. Uçar gibi gidiyordu. Bu zamanda kılıçlı atlı olmaz mı? Olur olur, gördüm. İkimiz de, kızla ben, donup kalmıştık, öyle ona bakıyorduk. Kız nerden çıkmıştı anlamadım. Çok güzeldi anne, çok. Ceylan gibiydi. Bir istedim ona diyeyim, ceylanım, terlanım, nerde kaldın gelmedin. Yok, türkü gibi söylemeyecektim, şiir okur gibi diyecektim. Bana inanmıyorsun hâlâ. Bilirsin bu türküyü benden daha güzel kimse söyleyemez. O anda kendi kendime dedim, bir atım olsaydı, az önce giden adamın atı gibi, kızı vursaydım terkime, sürseydim dağlara, dedim, Köroğlu kimin anne. Nerden çıkardın hep gitmek istediğimi babam gibi? Kim demiş dönüp gelip seni de terkime atıp götürmeyeceğimi? Hayal mi? Gene hayallere daldım ha? Kahvenin, Âşıklar Kahvesi'nin bununla ne ilgisi var anne? Bir kız gördüm bu akşam, eve gelirken, Marğava Caddesi'nde, ona bunları söyledim, o da bana söyledi. Dur daha bitmedi. Hangi cadde demiştim, Sürmeli mi? Yok yanlış demişim, Marğava Caddesi'nde gördüm. Bir atlı geçti, Nedim Amca sana selam söyledi, şehre karanlık çöktü, herkes telaşla evinin yolunu tuttu, ben sokaklarda yalnız kaldım, o kızı gördüm, o da yalnız kalmıştı, köpekler de yalnızdı, kediler de. Herkes yalnızdı anne, yalnız... Dur anne, kıza dedim ki: Sabrım kalmadı ay kız, göster bana o güzel kaşlarını. Kız bana: Oğlan, kaşımı neylersin, geceler göğ'de hilal görmedin mi, dedi. Baktım gökyüzüne, Ay tepsi gibiydi. Kendimden geçtim anne ve son olarak kıza: Hurma dudağın derdime derman, onları bana göster ay canan, dedim. Birden gök gürledi sanki. Şimşekler çaktı. Kız da bana son sözünü söyledi: Oğlan, gel bırak bu ham hayalini, dedi. Evet, aynen böyle dedi, gel bırak ham hayalini, dedi. Ham hayal nedir anne?.. □

Hasan Özkılıç yeni öykü kitabının Can Yayınları'nda yayımlanmasını beklerken öykülerinden yapılacak film için de çalışıyor.

MÜGE İPLİKÇİ

Hamlık Her Şeydir

– ABİ ŞUNU DİNLESENE, ELİMDE BOMBA GİBİ BİR HABER VAR.

– Çabuk özetle, çok işim var.

– Abi dinle. Işık Şile'de kente vuruyor. Şimşek gibi ama değil.

– Hoppala, Turan gene formundasın anam sen...

– Dur abi ya.

Adam adamlarıyla araziye çıkmış bir asker.

O sırada oluyor.

Ve ışığı görüyorlar...

– Let there be light!

– Aynen öyle abi!

Işık çok güçlü olduğu için herkesi değiştiriyor.

Bu ışıktan sonra adamı emekli ediyorlar. Zira adam askerliğe uymayan şeyler söylemeye başlıyor.

– Aman ne hikâye. Bunun hiçbir magazin değeri yok koçum.

– Abi feature be!

– Turannnnnnn...

– Adamla çiftliğinde konuştum. Bu olay başına geldikten sonra Sapanca'ya gitmiş orada bir başına yaşıyor. Çiftliğin adı ne biliyor musun? Boşluk evi... Tuhaf şeyler söylüyor, biraz kaçık gerçekten de. Bütün kentin uyuduğunu söylüyor abi... Siz farkında değilsiniz, o ışık benim gözlerimi açtı, her şeyi gördüm diyor.

– Turan, farkındaysan sen de aynı şeyleri söylüyorsun. Git başımdan Allah aşkına ya! Hay Yarabbim... Bıktım senin esrarlı öykülerinden. Yok UFO'ymuş, yok ışıkmış, denizaltıymış... Yok gelmişler ama gitmemişler! Oğlum git temizinden bir mahkeme haberi falan yap ya. Yok mu doğru dürüst birbirini bıçaklayan falan, hiç değilse kısakısalara gireriz, senin de imzan girer, sen de rahatlarsın ve başımızı biraz daha az ağrıtırsın...

– Peki abi ya, kalbimi kırdın yine bilesin.

– Hadi Turan, toz ol kardeşim... Hadi.

I

Sekiz yıl önce...

2000 yılı Kasımı. Şile'de sabah saatlerinde gökyüzünde derin bir ışık belirdi. Uzaktan

Müge İplikçi zorunlu Washington yılından sonra İstanbul'a alışmaya çalışıyor. Üretkenliğini elbette koruyor. Ama buradaki edebiyat iklimiyle bir arada yaşamanın zorluğunu da görüyor.

seçenler onu şimşek diye tanımladı. Yakınında olanlar ise bunun şimşek olmadığını biliyordu. Ardından bir çan sesi duyuldu. Bu noktada Müslümanlar koptu, olayın dış mihrakların ürünü Hıristiyan bir saldırı olduğuna kanaat getirdiler. Olayın en yakın tanıklarından biri ise olayın hemen ardından ileri geri konuşmaya başladığı için erken emekli edilmiş bir albaydı. Yıllar sonra o zamanın çiçeği burnunda bir gazetecisi, şimdinin şöhretli köşe yazarı, olaya tesadüfen vakıf oldu. Amatör bir kamerayla çekmiş olduğu bu röportajı sizler için yayımlıyoruz...

II

Çiftliğim mi?

Evet ben koydum adını.

Boşluk evi, haklısınız.

Hiçbir şey bitirilmemiştir bu evde. Hiçbir şey simetrik değildir. Gelenler sizin yaptığınız gibi oturur.

Boşluk evi, aslında bir çay evi efendim. Ben çayı çok severim. Kore'den sonra Japonya'ya gittiğim zaman onların bu âdetlerini görmüş hayran olmuştum. Esas olan sessizliktir çay evinde. Durur beklersin çayın olmasını. Çok sessiz, değil mi? Sessizlik esrardır. Bir anlamda gelip geçici varoluşumuzu unutturur bize. Bu sessizlik var ya bu sessizlik, her konuğun deneyimini kendine göre tamamlamasına izin verir bu evde. Dünyanın sırrı da budur aslında. Konuklar bir anlamda evreni seyreder burada ve ölümsüzlüğe, ölümsüzlere ne kadar yakın durduğumuzu anlar, onlarla ortak çizilmiş olan gizli dostlukların farkına varırlar.

Işıktan sonra bir tür ebediyete vardım ben. Derin, düşsüz bir uykudayım, kısacası. Mutlu muyum, mutsuz muyum; bunu sormanızda yatan nedeni anlıyorum.

Hayır.

Saadet içindeyim. Ancak buna mutluluk ya da mutsuzluk denemez. Hayatın içinde de-

ğilim çünkü, başka bir yerdeyim. Kalbimi dinliyorum. Her şeyin kaynağı orasıymış. Bunu çok geç anladım. Uzaydaki her şeyin kaynağı orası. Kalp.

Işık anlattı bunu bana. Varlığıyla anlattı. Bir akkordu ve içimdeki bütün hırs ve tutku ateşini aldı götürdü. Şimdi sadece sonsuzluğu düşünüyorum. Bir yandan da sizleri, o taşlaşmış kent içindeki ölüleri.

Evet, hepiniz uyuyorsunuz, uyumaktasınız Turan Bey.

Siz mi?

Siz de uyuyorsunuz.

Şu an mı?

Sadece bir farkındalık hali var sizde. Bir süre sonra unutacaksınız ama. Bu bir tür yarı bilinçlilik hali. Herkesin uyuduğu bir kentte uyumuyor olmak yalnız bırakır sizi.

Ben mi?

Ben yalnız değilim efendim. Bunu aklınızdan çıkarın.

Buyurun bir çay için.

Şimdi gelelim en baştaki sorunuza.

Tepeden inme gibi olacak ama gerçek bu.

Sonunda olan oldu. İster inanın ister inanmayın kent uyudu.

Böyle efendim. Şu an yaşadığımız kent derin bir uykuda yani. Durum bu. Bu yüzden bu çiftlik evinde yaşıyorum. Ölü bir kentte yaşamak bana göre değil.

Kent, eski bir İran şehrinin yaşamış olduğu kaderi bile bile üstlendi, taş kesti, öleyazdı. Durum vahim. Bir kentin yaşayıp yaşamadığına tarihsel, sosyolojik, hatta politik nedenler ve kanıtlar arayanlara, kent, kendini hayattan çekerek can alıcı bir cevap vermiş de oldu böylece "ben artık yokum ey millet" diyerek.

Teslim etmemiz gerekiyor: Kent artık ölü bir kenttir. Nicedir taş kesmiş, bir pazartesi sabahının en civcivli saatinde derin bir uykuya geçmiştir.

Bu dipsiz derin uykunun sırrı, elbette bir tür kendinden kaçıştır ancak bütün kaçışları bu kategoride değerlendiremeyiz. Bu yüzden kenti suçlamamız taraflı bir bakış olur. Tarafsız bakış bizi aşar diyorsanız bir iyilik yapın hiç değilse bu kenti anlamaya çalışın. Bunun için de yapılacak ilk şey onu biraz da olsa tanımaya çalışmaktır.

Evet.

O halde sorabiliriz: Kent kimdir, diye.

Açıklıyorum efendim: Askerleri, sakinleri, azmışları, öğretmenleri, çoluk ve çocuğuyla, herkestir kent; ağaçlar, toprağa yürüyen solucan, yerdeki balgam izi, bilboardlardaki gülümseyen hemşire, mazgallar, hıza yenilmiş ve az sonra ölecek olan kuryeci, kebapçı dükkanındaki komi, büyük plazalardaki tertipli memurlar, parkta şekerleme yapan Moldovalı çocuk bakıcısı, sürekli annesini çağıran Alzheimerlı yaşlı bir kadın, küfür eden bir Citroenli, boynuzlandığı için bir kutu ilaç içmeyi düşünen sevgili, piyangodan amorti çıkmış overlokçu, Şişli'deki vergi dairesi ahalisi, Bebek karakolu, Üsküdar'daki Kanaat Lokantası, Kapalı Çarşı'daki cevizli sucuk satıcısı, lavantacı çingene kadın, fal bakan herhangi biri, caminin imamı, oto tamircisi, çöpü karıştıran kedi, makası şıkşıklayan kuaför, yetimhanede ağlayan bir çocuk, bıçkın bir yankesici, bıçakçı, çakmakçı, lehimci, kanalizasyon faresi, zilci, zilli, gündelik temizlikçi, Beyazıt Halk Kütüphanesi, yaya geçidinden geçenler, geçmeyenler, birbirlerine sarılanlar, birbirlerini dövenler, birbirlerine sövenler, terlikçiler, doncular, kuru pastacılar, yaş pastacılar, büyük iş adamları, vızıldayan arılar, denizde çıkan fırtına, vapurdaki çaycılar, vara yoğa paldır küldür gülen gençler, züccaciyeciler... Hayatın kendisidir kent, biri diğerinden ayırt edilemez.

Kent bu haliyle uyumaya karar verdiğinde kimsenin yapabileceği pek bir şey de kalma-

mıştı geriye.

Işığın kor çağrısını dinlememişti kent ve kaybetmişti. Şimdi bu kor ışık kim diye soracaksınız siz, değil mi? Sormayınız efendim, lütfen sormayınız. Şimdi ilahi adaletin ışığı diyeceğim, iş iyice karışacak, o yüzden bu konuya girmeyelim.

Nasıl efendim?

Hayır tam manasıyla şimşek değildi efendim.

Hayır, hayır. Trafodaki bir kablo falan da değildi. Bakın efendim bu kentin enerji konusunda yaşadığı zorlukları bilmiyorum. Yani o sırada elektrikler bir yerde kesilmiş de o bir enerji birikimi yaratmış da bilmem ne. Yok böyle bir şey. Benim kastettiğim ışık elektrikle ilgisi olan bir ışık değil. Dolayısıyla tasarruf edilebilecek bir enerji de değil. Benim sözünü ettiğim ışık sizin denetim altında tutabileceğiniz bir ışık olamaz... Faraziye mi? Öyle dediler efendim. Bu yüzden de bendenizi emekliye ayırdılar. Efendim izin verirseniz sözümü tamamlamak istiyorum. Buraya bu kentle ilgili ciddi bir sorunu tartışmaya geldiniz. Ben de size bildiklerimi anlatıyorum. Kent horul horul uyumaktadır efendim. Bu kenti nasıl uyandıracağız?

Lütfen efendim izin verin de sözümü bitireyim.

Teşekkür ederim.

Evet, nerede kalmıştık?

Efendim ben Şile taraflarında askerlerimle arazi üzerinde incelemeler yaparken tanık olmuştum bu ışığın varlığına. Orada bir grup asker bayıldı. Bu ışık. Anlatamam size parlaklığını. Ayık kalan üç-beş insandan biriydim ve inanmayacaksınız ama naçizane bu ışığın kentle konuşmasına tanık olmuştum efendim.

Nasıl efendim?

Arz edeyim.

Mırıldanmaya benzer bir sesti. Mekanik bir ses. Zerzavatçıların kullandığı hoparlörlerden çıkan bir ses var ya onun gibi... "Bir virüs büyüyor kentte," demişti ışık kente. "O virüse karşı önlem almazsan bitersin." Sonra da o çan sesi duyuldu. Bunu anlattığımda Hıristiyanlık propagandası yapıyor dediler benim için. Bir sürü hakaret... Sonra çeşitli sitelerde benim aslında Hıristiyan değil Yahudi kökene sahip biri olduğum, hatta mason olduğum yazıldı. Hatta bir ara bir kitap yayımlandı hakkımda ve epey de sattı Kabala müritleri diye, duymuşsunuzdur. Ben neymişim meğerse, okudukça şaşırdım. Sonra CIA casusu dediler bana. Uyuyan bir kentin mantığı da böyle uyumakta efendim. Koca koca insanlar gerçeği görüyoruz diye yalan söylemekten çekinmiyor ve bunu da halkı uyandırmak adına yaptıklarını söylüyorlar. Bilmiyorlar ki uyku herkesin illetidir ve gerçek bir zillettir.

Benim açımdan o çan sesinin karşılığı ebediyetti. Zaten böyle söyledim diye işime son verdiler.

Hepimizde olan bir şeydir bu. İnsan olmanın zayıflıklarını taşır dururuz. Her birimizin topuğu zaaf noktamızdır. Işık bunun içindi. Çan sesi de. Sınırlı varoluşlarınızı aşın demek içindi, ama gel de anlat!

Şimdi bakıyoruz ve görüyoruz ki artık bitmiştir kent. İçindekilerle birlikte. İçindekileri yönetenlerle birlikte. Sınırlı varoluş, sınırlı yokoluş olmuştur. İstanbul gibi bir kent böylece bitmiştir işte. Işığı ve dolayısıyla kainatın çağrısını dinlemediği için bitmiştir mücadele.

Işığın mesajı belliydi aslında. "Kendini yok ediyorsun, dikkat et," demişti kente.

Ben kainatın sesi olduğunu düşünüyorum sesin efendim, evet.

Kent inanmamıştı besbelli. Büyüktü, yeterince iri, sorunlu bir kent. Bu laflara pabuç

"İnsan olmanın zayıflıklarını taşır dururuz. Her birimizin topuğu zaaf noktamızdır. Işık bunun içindi. Çan sesi de. Sınırlı varoluşlarınızı aşın demek içindi, ama gel de anlat!"

bırakacak, mars olacak değildi hemen.

Efendim?

Elbette inanmayacaktı kent bu sözlere. Siz kent olsanız inanır mısınız? Âlem olduğunuzu söylemeden geçemeyeceğim. Büyük sarayları, kadim bahçeleri, sit alanı ilan edilmiş sokakları, hatta Çelik Gülersoy'u, Dolmabahçe Sarayı'nı, Çamlıca Tepesi'ni, Boğaz'ı, Arnavutköy'ün sırtlarını, Eminönü Meydanı'nı, Mısır Çarşısı'nı, Topkapı Sarayı'nı, Pierre Loti Kahvesi'ni, Aşiyan Mezarlığı'nı, Galata Kulesi'ni, kısaca asıl uzuvları ve can damarı olabilecek organlarını düşünmüştür ve elbette ışığı küçümsemiştir. Kibirse kibir, al sana!

Ama bu hiçbir şeyi değiştirmemiştir. Bugün bu hale düştük işte.

Ne diyordum.

Hah.

Işık, "Sınırlarının içinde seni sana yabancı kılacak küçük kentler var, dikkat et," diyordu ve kentteki yeni yerleşim alanlarını gösteriyordu ona. "Seni sensiz bırakacaklar, meydanlarına, çarşılarına gelmeyecek insanlar, bilesin..." diyordu.

Kent müstehzi müstehzi gülmüştü bu sözlere o zaman; "Benim denizsuyumu özlerler," demişti, çok iyi hatırlıyorum.

Işıksa şaşıp kalmıştı kentin bu çocuksu cevabına.

"Deniz suyu sadece bir nostaljidir," diyecekti ona, "insanlar artık havuzlarla bu işi geçiştiriyor; üstelik bir milim katetmeden evlerinden. Tehlike yok, risk yok, virüs yok, tehdit yok... Sen güven vermiyorsun artık onlara..."

Güven vermemek mi?

İşte bu anlaşılır bir şey değildi kent için. Asırlarca yollarını gece gündüz kendiyle yaşayanlara sunmuş bir kentken ve bütün soydaş kentler içersinde mayası en sağlam kentlerden biriyken...

Anlayamamıştı kent. Işığın amilkent, somkent, elvankent, romanskent, şankent, icatkent vb. biçiminde saydığı bu küçük kentlerin kendi güvenlik duygusuyla ne gibi bir ilişkisi olabilirdi ki?

Olabiliyormuş; bunu çok geçmeden anlayacaktı.

Hepimiz anladık.

Hepimiz anladık efendim. Çok üzgünüm...

Gelecek günler için umutsuz değilim ama. Uyuyan bir kent o. Hayır, ona ölükent diyemem, dememeliyim. Doğrudur, bazı kurbanların yazgısı sonsuza dek uykudur ve bu da bir tür ölümdür... Ancak bazı kurbanların yazgısı ise kurtulmaktır. Biliriz bunu. Işık'ın uyarısında böyle bir umudun mesajı vardı bence. Bu yüzden bu kentin adı Uyuyan Güzel'dir olsa olsa. Biliyorum, hatta eminim: Kurtarılmayı bekleyen bütün kurbanlar gibi tedirgin bir uyku onunkisi. Şimdi asıl soru şu: Prens kim olacak ve birlikte tarihi yeniden nasıl ve ne biçimde yapacaklar?

Tek umut bu Turan Bey evladım.

Ben mi?

Hayır dedim ya benim için korkmanıza gerek yok. Hiçbir korku ve tutkuyu barındırmıyorum içimde. Beni huzursuz kılacak hiçbir şey yok. Benim için o ışık gerçek mutluluk oldu. Koca bir kent uykuya daldı, o ayrı. Belki bunda da vardır bir hayır. Öyle demeli. Bana gelince... Ben iyiyim. Sessiz ve tekmil bir vaazın ortasında yaşıyor gibiyim. Kent içinse... Ne yapıp etmeli onu uyandıracak prensi bulmalı.

Yap şu işi Turan Bey oğlum...

III

Üçüncü sayfa

Turan Saygı

Dün seyrettiniz mi bilmiyorum. Gazetemizin televizyon kanalında bundan sekiz yıl önce amatör bir kamerayla çektiğim son derece çarpıcı bir röportaj yayınlandı primetime'da. İnsan kendisini adamış olduğu mesleğinin ipuçlarını yakaladığı zaman çok farklı hissediyor kendini. Ne yalan söylemeli, o günlerden belliymiş kendini işine adamış bir gazeteci olacağım. Tuttuğunu koparan gazeteci... Şeflerimiz bu halimizle gurur duyardı. Gazetecilik mesleğinin etik dolu, sevgi ve saygı dolu günlerinden geliyoruz bizler. Böyle gördük ve böyle devam ediyoruz.

Bugün ise bütün emeklerin boşa gittiğini görüyor insan ve üzülmeden yapamıyor. Elde değil! Gözünüzün önünde bir meslek eriyor. O mesleğin ulaşabileceği kitle eriyor. Allahım bu gördüğüm rüya olsa. Ama nerede... O umut nereye gitti? Delifişek gençler nerede? Atmaca gözleriyle ileriye doğru atılacak ve ilkelerini tüm şer gözlere rağmen savunacak yiğitler nerede? Bugün gazetelere baktığımız zaman da aynı şeyi görüyoruz. Açın bakın: Herkes kendinden bahsediyor. Bir rüya âleminde herkes. Kentte, dünyada olup bitenler kimsenin umurunda değil. Varsa yoksa kendileri, yok efendim dün bunu yapmış, yok efendim ertesi gün bunu yapacakmış. Bir hayal âlemi... Bu insanlara gazeteci olduklarını hatırlatmak lazım! Vatan elden gitse bunlar kıllarını kıpırdatmayacaklar.

Gazetecilik bir duruştur beyler. Nedir öyle o hal! Bir su katılmışlık, bir esneme hali. Çakı gibi durmazsak yıkılırız. Bunu hâlâ anlamadınızsa ben size ne diyeyim! İşiniz gücünüz sosyetik semtlerin cafelerinde milletle kesişmek, rehavete dalmak ve günün o gün olduğunu unutmak...

Ahali uyuma artık.

Muhtaç olduğun hücreler beyninin içinde aksak aksak gezinen hücrelerdir. Onları tertibe sokmak, nizama getirmek senin asli görevindir.

Yaşam bir arazi savaşıdır arkadaşlar. Topraklarını korumazsan gelir çalarlar. Toprak bir bütündür. Dış mihraklardan sakınmamız gereken çok şey var. İçimizdeki ajanları derhal açığa çıkarmalıyız.

Akinalı Thomas ne demiş: "Bilge olmak, evrenin başlangıcını düşünmek kadar evrenin sonunu da düşünmekle mümkündür."

Dün o röportajdan sonra hemen bu sabah ne yaptığımı söyleyeyim size. Bu yaşlı albayı en yakındaki Ruh ve Sinir Hastalıkları merkezinin yetkililerine haber verdim. Bu benim için gerçek bir vicdan muhasebesiydi. Muhabirlik mi, muhbirlik mi sorusuna, vatan için her şey cevabını veririm. Bilgeliğimi vatanımı düşünmeye borçluyum. Tarih gereken cevabı verecektir. Miskin meslektaşlarımdan da aynı duyarlılığı bekliyor, X işaretinin anlam ve değerinin gereken insan, ev, iş yeri üzerine konulmasının tarihi bir zorunluluk haline geldiğini bu çok okunan köşemden siz kutsal halkıma duyuruyorum.

Bu zır delisi albayın Boşluk Evi artık X'lenmiştir. Kimse bize masal anlatmasın. Sadece gerçeklere ihtiyacımız var.

Sadece GERÇEKLERE. Ki bu gerçeklere vakıf olmak cehenneme giden iyi niyet taşlarını da infilak ettirecektir.

Gazamız mübarek olsun. □

Faruk Duman

Burç

I

İSTANBUL BİR ZAMANLAR BİR ZEYTİN İDİ. SARAYBURNU'NDAN KARŞIYA BAKILdıkta ağaçlar değil, zeytinden bu sofra görülürdü. Arada deniz ışıltıyla akar, gemiler hep esir ya da gazi taşır, Padişah mevsimleri işte bu zeytinliğe bakarak izlerdi. Çünkü renkten renge girer bir zeytin. Yaz başlarıdır, bir gemiden iner. Böylece gezgin, koygun bu yeşil ona yakışmasın da ne yapsın? Bu levent, Suriye denizlerinde, İstanbul'a çok da uzak olmayan bir suda amansız bir muharebeye katılmıştır. Bir söylentiye göre, nişanlını unutsan iyi olur, demişlerdir, bir deniz erinin nişanlısı, muharebedir. Kılıcını kuşandığın zaman, artık bu kılıç sana hükmedecektir. Hem efendim, böyle billur bir kılıcın canlı bir varlık olmamaklığını kim söylesin? Bu, balıklar içinde bir balıktır. Hakkını arayan, görmüş geçirmiş bir balık. Ki yenilgiye katlanamaz. Niçin katlansın? Hem, bu canım hançeri yapan usta yenilmemiştir. Levent böyle sorunca: Tanır mısınız ağalar bu ustayı? Tanırız, demiştir gemidekiler. Dinle de sana bu demirci ustasının hikâyesini anlatalım: Başlangıçta, yani Kapalıçarşı'ya yakın hanlardan birine girip de demircilik öğrenmek istediğini söylediği zaman. Ya hu, demişler, senin hem çıraklık yaşın geçmiş, hem bu yaştan sonra sanatı öğrenmen de olanaksızdır. Bir de sen nereden çıktın bakalım, in misin, cin misin, söyle bize. Demiş ki, erenler, adım şudur. Üsküdar sırtlarında yanaşma idim, bir yanlışlık sonucu efendimi öldürünce, bir daha oralarda duramayarak aç açık kapınıza düştüm. Medet. Demirciler bunu duyunca iyice meraklanarak zeytinin başına toplanıp. Yani bir kaçaksın o zaman, demişler. Hemen bu zatı gelin biz kadı efendiye götürelim. Hem başımıza iş almamış oluruz, hem de ne olur ne olmaz, bir katildir. Bunun üzerine, kadıyla işim yok, demiş delikanlı. Bakın bu iş nasıl oldu:

II

İstanbul bir zamanlar bir zeytin idi. Sarayburnu'ndan karşıya bakıldıkta ağaçlar değil, zeytinden bu sofra görülürdü. Bir zaman bu zeytinlikte, esnafa kolay kolay nasip olmayacak bir konakta bir yağ tüccarı yaşadı. Bu tüccar, başkalarına pek benzemezdi. Sözgelimi, namazında niyazında biri olmamakla birlikte, sevmeyeni de yoktu. Hatta, hacca gitmişliği varsa da bunu kimse anımsamazdı. Yine de, Hacı Efendi denmekle meşhurdu. Üstelik, yaşı da ilerlemiş değildi. Bir gün bu güzel konağın bağlık bağçelik önünde dolaşırken genç, karayağız, saf bir delikanlı gördü. Kimsin, ne arıyorsun burada, diye sordu. Delikanlı Ha-

Faruk Duman yeni romanını yazmayı sürdürüyor. Romanın adı daha konmadı. Bu arada tamamlayıp teslim ettiği deneme kitabının da yayımlanmasını bekliyor.

MUHAMMET ŞENGÖZ

cı Efendi'yi daha önce uzaktan görmüştü, ama konakta çalışmaya başlayalı daha birkaç gün olduğu için beye götürülmemişti: Kâhya beni önceki gün aldı, dedi, topraktan, ağaçtan anlarım, köyümden yeni çıktım. Hacı Efendi önce bir öfkelenmiş gibi durdu, sonra yumuşadı, sonra iyice ifadesiz bir yüzle, hiçbir şey söylemeden uzaklaştı. İşte bu tuhaf, uzun boylu, genç, yakışıklı, kavruk ve iri gözlü acayip gençle Hacı Efendi'nin tanışması böyle oldu. Ama çok sürmedi, Hacı Efendi atına bindikçe –kentteki işleri için kimi zaman günlerce gidip dönmediği oluyordu, ya da av tutkusu yüzünden kimi geceleri ormanda geçirdiği vardı– delikanlının ona kanı ısındı, o da çocuğu sevdi. Çocuktu, gözleri buğulanıyordu kimi zaman. Öfkesini güçlükle soğutuyor, küstüğü vakit yere bakıyordu. Yanaklarının titrediği bile oluyordu. Anasını, babasını düşünüyordu hep. Genç öldüler, diyordu içinden, daha ne idiler ki? Daha ben ne idim ki, beni böyle bırakıp gittiler? Hiç değilse biri dursaydı da yine ayrı kalsaydık. Ama ne yaparsın, böylece bir zaman geçti, çocuk konağa gelip giden kızları görünce –hoş onlar hep gelirdi, civardaki köylerde yaşayarak konağa öteberi getirir, böylece para kazanır, belki üzüm, şarap, yağ ya da süt alır, bununla geçinirlerdi– erkekliğinin uyanmaya başladığını anladı. Anlamadı elbette; bunu insan anlayamıyor. Kızlar çoğunlukla kapalı, başları önde, neşesiz gelip giderlerdi. Sen bu kızlara ne yapıyorsun, Allahsız, demişti bir keresinde Kâhya, gözleri sende. Hiç, demişti çocuk, ne yapacağım? Ama bir gün öyle bir şey oldu ki –

III

İstanbul bir zamanlar bir zeytin idi. Sarayburnu'ndan karşıya bakıldıkta ağaçlar değil, zeytinden bu sofra görülürdü. Ne hoş meyvedir bu, insanın iştahını açmakla mideyi rahatlatır ve çoğu zaman hatta, bir öğün, yalnızca zeytinle bile dört başı mamur bir sofra kılınır. Sarayburnu'ndan Üsküdar taraflarına bakıldıkta böyle bir zeytin cenneti görülürdü işte. En lezzetli zeytin burada gövertilir, en tatlı yağlar burada çıkartılarak bu iş bu tarafın havasını da hoş tutar, insanlarını da sağlıklı eylerdi. Hatta kiminde zeytin bir uzva dönüşür. Ya da bu uzva can üfleyerek onu kendinden bir parça eylerdi. İşte böylece güzel gözlüler dünyaya gelmemiş midir? Delikanlı tam o günlerde, yani geceleri rüyasını bölmekle kendisini cenabet kılan kızlarla kaygılı olduğu, sertleşen zekeri yüzünden –ki geceleri neredeyse hiç inmiyordu bu zeker– korkunç ağrılar çektiği günlerde, göz yerine suratında bir çift zeytin taşıyan birini gördü. Bu o, diye düşündü hemen. Allah yüzüme güldü. Şu

koca dünyada herkes arasın, ben burnumun dibinde bulayım, olacak iş mi? İnce, zarif, beyaz tenli, iri gözlü bir kadındı bu. Konuşmuyordu hiç, sesini neredeyse duyan olmamıştı. Her vakit temiz, ak, kendisine çok yakışan giysilerle dolaşırdı. Kadınla karşılaştığı zaman –olgun bir kadındı, belki otuz beşinde vardı, belki de daha çoktu. Böylece hem bir sevgili, hem de bir yuva olacaktı bu kadın kendisine. Çok istiyordu bunu; her şey bir an önce açıklığa kavuşsun. Yerinde duramıyordu, titriyordu tutkuyla– elinde bir tomar çiçek vardı üstelik, ustası bunları kökleriyle birlikte söküp ona vererek, gel, demişti. Kadın merdiven altındaki kapıyı açınca –buradan konağın yazlığına girilirdi– delikanlıyla göz göze gelmişti. Sonra, bu kadın kim, diye sordu Kâhya'ya. Beyin hanımıdır, dedi Kâhya, ne o? Çok güzelmiş, dedi delikanlı. Hacı Efendi bunu duysa seni hemen öldürür, dedi Kâhya. Deyince delikanlı çok korktu tabii. Önceleri, iyi ki öğrendim bunu, iyi ki zamanında öğrendim de başıma bir iş gelmeden kurtuldum, diye düşündü. Yoksa halim ne olurdu? Allah korusun, ölecek yaşta mıyım? Ama bunları söylemekle olmuyor; bu düşünceler delikanlıyı ancak birkaç gün yatıştırdı. Sonra yine, neredeyse bilincini yitirmiş, kadını düşünmeye başladı. İşinden başını kaldırıp kaldırıp eve bakıyor, kadını beklemekle akşamı ediyordu. Ama bu da işe yarayacak olsa; konakta Hacı Efendi, çocuklar, amcalar, yenge hanımlar her zaman eğlenir, çamaşırcılarla, aşçılar, bakıcılar, herkesle gülüşüp konuşur da bu kadın, sanırsın yalnızca köylülerle işçilere değil, Hacı Efendi ile onun bütün yakınlarına karşı da hep dik başlı ve mesafeli dururdu. Hacı'yı payladığı bile oluyor, ben duyuyorum, demişti biri bir keresinde. Bir Arnavutmuş. Türkçeyi de doğru düzgün bilmezmiş. Bilmez mi, bence dikbaşlılığından yapıyor; ne kadar susarsan o kadar kıymetli olursun, diye yanıtlamıştı bir başkası. O nasıl şey öyle, demişti delikanlı, yani demek ki susacaksın bu dünyada. Ya, en etkili yol budur işte. Bir keresinde de Kâhya'dır, kadının Hacı'dan alabileceği bir şey yok ki, inadına yapıyor ne yapıyorsa, demişti. Bu kadın böyle, çocuklara günde bir bardak yağdan fazlası verilmeyecek dediyse verilmez. Delikanlı kadını öyle az görüyordu ki bu uzun aralar onu açıkça kırbaçlıyordu. Aklını kaçırmış gibiydi. Geceleri uyku hak getire, ondan başka bir şey düşünemiyordu. Bir gün onu –on gün aradan sonra; oysa bu günler kadının umurunda bile değildi, belki kadın delikanlıyı tanımıyordu bile– çamaşırlıkta gördü. Buraya genellikle inilmez, buradan geçilmez, belki bu çamaşırlığın farkında bile olunmazdı. Bu nedenle delikanlı elindeki çapayı yere düşürmekle kadının korkuyla sıçramasına neden oldu. Ama kadın toparlandı hemen. Bu kadın, inanılmayacak kadar garip. Hani hayatta hiçbir şeye, hiçbir düşünceye ya da hiç kimseye bağlı değilmiş. Bir ailesi, ana–babası, çocukları yokmuş gibi bakıyordu. Delikanlı belki daha çok korkmuştu hem. Yanakları kızardı, başını önüne eğerek titremeye başladı. Bir zaman böyle titredi, ama sonra kadının elini yanağında hissetti. Ama bakamadı. Neden sonra baktı ama artık çok geçti; kadın gitmişti. Delikanlı, tahta kapıyı sıyırarak yok olan etek ucunu görmüştü en son.

IV

İstanbul bir zamanlar bir zeytin idi. Sarayburnu'ndan karşıya bakıldıkta ağaçlar değil, zeytinden bu sofra görülürdü. Tarlalar sık, gümrah ormanlarla çevrelendiğinden, insanlar toprak yolları kullanarak –dar, bakımsız yolardı bunlar– gidip gelirlerdi. Ormanlar zira, acayip hayvanlarla dolu olmakla buralara girilemezdi, belki girilse, çıkılamazdı da. Söylenenlere göre bu ormanlarda tek boynuzlu atlardan –öfkeli bu atlar kastan ibaret imişler, avlarını bir vuruşta devirerek, zaten hiç doymadıklarından, onu da öylece yiyip bitirirlermiş– tepegözlere, kaplanlardan geyiklere, zehirli, çatal dilli korkunç yılanlardan semenderlere, bin bir çeşit hayvan bulunurdu. Ama hiçbir hayvan, kocasının yokluğunda evin

en mahrem odasına kapanarak gün ortasına kadar kendinden geçen, neredeyse zehirlenmiş, acılar içinde kıvranarak yavaş yavaş ölen, ölürken ağzından köpükler çıkaran bir kaplanı andıran bir kadına yine de benzeyemezdi. Bir gün delikanlı konağın üst katlarından birindeki çiçekleri sulamak bahanesiyle yukarı çıktı. Hacı Efendi yoktu birkaç gündür; daha birkaç gün de gelmeyecekti. Konak da neredeyse boştu. Çocuk iyice gözden ırak, küçük bir odaya girdi. Girince, iniltiye benzer sesler duymakla, evde bir kedi ölüyor, diye düşündü hemen, ya da bir köpek, iyice acıkmış. Ama böyle değildi. Bu küçük odaya açılan başka bir kapı vardı. Bir yüklük kapısını andıran, neredeyse gizli bu kapı kapalı değildi, ama ardına kadar açık da sayılmazdı. Çocuk buraya yaklaştı, yaklaşınca içeride büyükçe bir yatak gördü. Kadın yatağın üzerinde tek başına olmakla çıplaktı. Parmaklarından birini sonuna kadar fercine sokmuş, öbür parmaklarıyla da bu iri, kabarmış ve kıpkırmızı ferçten akan sıvıyı okşuyordu. İşte bu inilti böylece bu kadının iniltisiydi. Delikanlı hayatında ilk kez böyle bir şey görüyordu. Kadının çıldırdığını düşündü önce, ama ne olursa olsun, bedenlerimizin kendi yasaları vardır. Çocuğun zekeri kalktı, sonra bu zekerdir, kapıyı hafifçe itti. İtince, kadının ferç suyunu okşayan parmakları durdu. Ama kadın doğrulmadı. Başını yastıktan hafifçe kaldırarak baktı, hayır, çocuğu orada kendisini izlerken görünce de doğrulmadı. Güldü. Bir zaman acı acı gülümseyerek çocuğa baktı. Sonra başını tekrar yastığa koydu, yaptığı işe devam etti. Böylece delikanlı içeri girdi, bilincini bütünüyle yitirmiş, kadının elindeki iplerle sürüklenen bir kukla gibi yatağa yürüdü. Sonunda, hep aklındaki şeyi yaptı; kadının fercine eğildi, dilini çıkararak bu ferci uzun uzun–

“Hem av işidir, ustalık isterdi. Öyle ya, bir geyik, usta bir avcı için bir geyik değildir ki yalnızca, bir tasarımdır o.”

V

İstanbul bir zamanlar bir zeytin idi. Sarayburnu’ndan karşıya bakıldıkta ağaçlar değil, zeytinden bu sofra görülürdü. Ama elbette bu sık, koygun ormanlarda yalnızca yabanıl hayvanlarla birtakım acayip yaratıklar yaşamıyordu, birbirinden zarif, birbirinden kurnaz, lezzetli av hayvanları da vardı burada. Hem av işidir, ustalık isterdi. Öyle ya, bir geyik, usta bir avcı için bir geyik değildir ki yalnızca, bir tasarımdır o. Bir düş ürünü, kişinin kendisiyle bir ve aynı şey olarak düşündüğü bir varlık –dahası, bu varlıktan bir parça. Bir geyik, böyle bir şeydir. Hacı Efendi bunu bilirdi, kılıç, bir hayvan için, Allah’ın bize bu lütfu, doğanın bu süsü için bir haksızlık, korkunç bir hor görmedir, derdi. Kılıç ya da hançer belki cenk meydanlarına yakışır. Ama avcı aman olsun uzak durmalıdır bundan, bin kere uzak durmalıdır hem. Avcı kılıcı, hançeri unutmalıdır, ok ve yay, ya da tüfektir onun işi. Ama doğrusu yayını binde bir germeli, boşa ok salmamalı, tüfeğini de nice uğraşlardan sonra ateşlemelidir. Böyle düşünürdü. Avın, Hacı Efendi için, zamanı yoktu. Kiminde aylarca ara verir, kiminde gün aşırı ava çıkardı. İçinde av isteğinin kabarmasını beklerdi. Sonra kabarmış bu istekle kalkıp kuşanır, çizmelerini ayaklarına geçirerek –çizme iyidir, derdi, yılanı senin yerine alıkor– yola çıkardı. Hacı Efendi’nin, belki yıllardır peşinde olduğu bir geyikle bir pars vardı. Bunlar arada görünür yiter, ama kendilerini bir bütün olarak asla göstermezlerdi. Birer hayal gibiydiler. Belki varlıkları da öyleydi. Bir gece yarısı Hacı neşeyle çıkıp geldi. Atından indiği zaman yüzü gülücükler içindeydi. Ceketine kan bulaşmış, bu kan kuruyarak kararmıştı. Çok sürmedi, yanaşmalarından biri atının terkisinde bir pars ölüsüyle göründü. Parsa yaklaştılar, bu pars olağanüstü, neredeyse kutsal bir şeydi. Yere indirilmeyecek, kirlenmiş post hemen temizlenerek çıkarılacaktı. Post, bir hazine değerindeydi, delinmeyecek, yaralanmayacak, böylece bu kutsal emanet en görkemli biçimiyle duvara asılacaktı. Pars yenilmiş, ama saygınlığını yitirmemişti. Hacı Efendi bu emirleri verdikten sonra konağa girdi, karısını hemen uyandırmak, ona ele geçirdi-

ği o olağanüstü posttan söz etmek istiyordu. Kuşkusuz, bir güç gösterisiydi bu. Çıkarken basamaklarda çocuğu gördü. Delikanlı, evin karanlık içinde sanırsın bir işi var, Hacı Efendi'ye iyi geceler dileyerek indi, Hacı da bir zaman onun arkasından baktı ama çok durmadı. Ama ne çalak çizmelerdi onlar; konağın ahşap döşemesini döverek, izler bırakarak gıcırdıyorlardı. Böylece yine neşe içinde odaya girdi, girince kadını ayakta gördü. Kadın, neredeyse bütünüyle çıplak, ayakta kocasını bekliyordu. Odanın havası tükenmişti. Hacı Efendi, kendisini dinçleştiren avın verdiği canlılıkla önce karısına sarılmak istedi, ama kadın, şimdi uyandım, demek zorunda kaldı. Bu, şimdi uyandım, Hacı Efendi'nin işleyen zihnini uyaran bir şey oldu. Kadına yaklaştı, karanlıkta onun yüzünü iyice yakından görmek istedi. Daha ne isteyebilirdi ki, zafere ulaşmış bir avcı ne isteyebilir? Böyle bir avcıyı güçlü, güveninin doruğunda bir erkekle bir tutmak neden yanılgı olsun? Eve bir pars getirmiş bir avcı iyi bir erkektir. Hayvanın gücü Hacı Efendi'ye geçmişti. Güç, o saygın, efsanevi hayvanın damarlarından geçerek erkeğin zekerine ulaşmıştı. Ulaşınca, erkek, sonuna dek kalkmış, zonklayan bir zekerle çıkmıştı odasına. Kadının yüzü yanıyordu. Hacı Efendi yanakları kızarmış, memeleri ter içinde gördü. Eğilip bu memeleri ağzına alınca kalbin hızla çarptığını anladı, sen beni bu kadar ister miydin, dedi. Ben hep… diye yanıt verdi karısı. Hacı Efendi böylece soyunmaya gerek de görmedi, her şey çabucak oldu; böyle durumlarda zamanın nasıl kullanılacağına zeker karar verir. Kadın ıslanmış, çıkan sıvı hemen kuruyarak –

"Eve bir pars getirmiş bir avcı iyi bir erkektir. Hayvanın gücü Hacı Efendi'ye geçmişti. Güç, o saygın, efsanevi hayvanın damarlarından geçerek erkeğin zekerine ulaşmıştı."

VI

İstanbul bir zamanlar bir zeytin idi. Sarayburnu'ndan karşıya bakıldıkta ağaçlar değil, zeytinden bu sofra görülürdü. Burada evler, konaklar ansızın çıkardı insanın karşısına. Yoksa orman gittikçe sıklaşır ve görülecek ufuk bırakmazdı. Bu nedenle pek çok kanun kaçağı buralarda saklanırdı. Ormanı yurt edinenler var, denirdi, ağaçlara tüneyerek kendi beyliklerini ilan edenler. Ya da bu ağaçların arasına girdikte artık bambaşka biri olanlar. Sanırsın bu ağaçlar, sürüngenler, böylelerini büyüleyerek kendisine benzetiyor; işte Kâhya'dır, bunlardan biriydi. Bir akşam neredeyse kıpkırmızı bir gözle delikanlının yatıp kalktığı kulübeye girdi Kâhya. Girince, önce daracık bu kulübenin –zaten bir küçük yataktan başka bir şey sığmazdı buraya– duvarlarına göz gezdirdi. Delikanlı duvara bir çivi çakmış, bu çiviye de kırmızı bir bez bağlamıştı. Ne hikmetse bu bez burada bir adak gibi duruyor, toz içinde, hatta biraz da korkunç görünüyordu. Kâhya'nın beze daldığını görünce –çocuk, severdi Kâhya'sını– anamdan hatıradır, dedi, leçeğimden bir parçadır diye bana vermişti, kokusu hâlâ üzerinde durur. Kâhya, böyle şeylerle hemen hemen hiç ilgilenmezdi. Hacı Efendi'nin, dedi, ne yaptıysan gözüne girmişsin. Senin iyi yetişmeni istiyor. Silah kullanacak, yay kuşanacaksın. Avlanacak, kılıç öğrenecek, at bineceksin. Sevindin mi? Sevindim, dedi delikanlı. Hacı Efendi iyi adammış, demek bana babalık da edecek. Allah'ın sevgili bir kulu imişim. Öyle, dedi Kâhya, sabaha erkenden kalk. Giyin kuşan, gün ağarmadan ava çıkacağız, seni bir görelim. Başımla beraber, dedi delikanlı. Zaten hiç uyumam, istediğiniz saatte de hazır olurum. Ertesi sabah, gerçekten de hiç uyumamış olarak giyinip kuşandı. Hava aydınlanmamıştı henüz. Çocuğa bir tüfek verecekler, atış yaptıracak, yay germeyi, kılıç sallamayı öğreteceklerdi. Delikanlı, elindeki hayali tüfekle parmakları zonklayarak gidip Kâhyasını buldu. Kâhya da tilki gibi bir adam olduğundan –ama gerçekten de öyleydi; kulakları başından ayrı iki yana sivrice uzamış, dişlerinin çoğu dökülmüştü, bu nedenle tıslayarak konuşur, ne zaman hangi köşeden çıkacağı belli olmazdı– elbette çoktan uyanmıştı. Uyku, tembel adamın işidir, böyle derdi. Yanlarına iki usta avcı alarak

bunlar atlara binerek ormanın yolunu tuttular. Delikanlı bu ormanlara ilk kez girecekti, böyle el değmemiş yerlere, karanlık, ıslak, acayip hayvanlarla dolu. Başlangıçta yol alamayacaklarını, konağa geri döneceklerini düşündü. Çünkü ağaçlar o kadar sık, hava o kadar soğuktu ki ilerlemek olanaksız gibi görünüyordu. Ama öyle olmadı, adamlar sanırsın her bir ağacı kendi elleriyle dikmiş. Zaten bir zaman sonra hava da aydınlandı, atlar yavaş da olsa yol almaya başladı. Delikanlı büyülenmiş, ağaçların tepelerine bakarak bir aralık uzaklaştı. Derken Kâhya'yla adamları yitirdi ama çok sürmedi bu; sırtında bir tüfek patlayıverdi.

VII

İstanbul bir zamanlar bir zeytin idi. Sarayburnu'ndan karşıya bakıldıkta ağaçlar değil, zeytinden bu sofra görülürdü. Bu ormanların içinde irili ufaklı tepeler vardı, kayalıklar derin yarıklar açarak birer burç gibi yolları kesiyor, çukurda her şey iyice ıslak olmakla taş parçalarıyla ağaç gövdelerini yosundur, kaplıyordu. Böyle çukurluk yerde solucan mı ararsın, türlü yılanlar mı kıvrıladursun istersin? Kâhya gerçi delikanlıyı orada vuramadığını anladı ama gidip uçurumun dibine bakarak gözlerini kıstı. Belki daha iyi olmuştu böylesi. Kan akmamış, çocuk bağırıp kafa şişirmemiş, cesedi gömme derdi de kalmamıştı. Atına bindi, avcılar da peşinden gelmekle, ya hu, dedi Kâhya, hata mı ettik, uzaklaşmadık pek. Konak şurası, duydu herkes. Kim duyar, dedi çocuklardan biri, hem, duydukları da bir tüfek olup millet öyle bir uykuda ki, değil tüfek, top atsan uyanmazlar. Avcı avında gerek. Öyle, dedi Kâhya, avcı avında gerek. Sonra bu laf hoşuna gitti, gidince yineledi: avcı avında gerek. Bir ara atlardan biri ansızın yerinde durdu, burnunu havaya dikerek sanırsın soluktur, içinde buz tutmuş da onu oracıkta hemen çıkarması gerek; iyice bir püskürdü. Püskürünce de ağzından tuhaf bir böğürtü çıktı. Derken sık yaprakların arasında konağı gördüler. Bu yapraklar ki zorlukla taşıdıkları damlaları ilk fırsatta bırakarak hafifliyor, sonra süzülerek toprağı izlemeyi sürdürüyorlardı. Avluya girince Kâhya parsın postunu görmek istedi. Postu çamaşırlıktaki bir küçük odaya almışlar, saygıda kusur etmeyerek. Aman ışık da görmesin, böylece. Diye emir aldıklarından, gecesini orada ağırlayıp, gündüzünü göz nuru dökerek. İşlerini tamama erdirmeye çalışıyorlardı. Fakat böyle bir hayvanı –post, yaşamaya devam ederdi– özellikle gece vakti has zeytinyağı ile beslemek gerekli idi. Bu yağdı zira, onu besleyip güçlendirerek hem. Sonsuza dek yaşamasını sağlayacaktı. Kâhya çamaşırlığı açtı, postun saklandığı odaya girmek üzere iken. O zaman konakta aslında herkesin az önce uyanmış olduğunu anladı. Yukarıya çıktı. Kadın ifadesiz, gibi perişan, hareketsiz oturuyordu. Hacı Efendi'nin çıplak gövdesi–

VIII

İstanbul bir zamanlar bir zeytin idi. Sarayburnu'ndan karşıya bakıldıkta ağaçlar değil, zeytinden bu sofra görülürdü. Yine de orman, bu yabanıl orman, ne de olsa merhametli bir ormandı, darda kalanın yardımına koşar, sözgelimi yaralı geyiklerle yorgun kuşları kollayarak onları sarıp iyileştirirdi. Çocuk tüfeğin sesini sırtında duyunca neye uğradığını şaşırmış, yuvarlanıp dipte bir zaman baygın yatmıştı. Neden sonra kendine gelince önemsiz birkaç sıyrıktan başka bir şeyinin olmadığını anladı. Kâhya'nın kendisine verdiği, al bakalım, bununla bu ormanların şahini olacaksın, dediği tüfeği az ötesinde buldu. Gidip bu büyük, korkunç, ama yine de zarif tüfeği eline aldı, alınca birkaç adım ötede bir çıtırtı duydu. Çevresinde geyikten ayaklar vardı, bunu, boynuzları görünce anladı hemen. Ama yal-

nızca boynuzları gördü, gerçi bilen bilir, böyle bir ormanda iri, gövermiş bir çatal boynuz görmek hem hayra alamettir. Hem de neden bir kurtuluş umudu olmasın? Evelallah ben bunu izleyerek belki bu çukurdan çıkarım, dedi, böylece sinerek, sessiz, geyiğin ürkmesine engel oldu. Hatta belki birkaç adım uzaklaşarak ona güven verdi. Verince bu geyiktir, ne de olsa durup ormanın merhameti ile yetişmiş. Islak otları koklayarak usul usul yürümeye başladı. Delikanlı, ne olur ne olmaz, diyerek tüfeği yere doğrulttu, geyiği izlemeye başladı. Bir zamanlar, diye düşündü, benim de böyle kınalı bir anam vardı. Aman, bu geyik ona nasıl da benziyor. Ben de onun arkasında böyle yola düşer, o ne yana gitse peşinden ayrılmayarak. Sanki bu peş benim kendi öz yolumdur. Böylece kendimi selamette bulurdum. Peki bu geyikleri vurur da nasıl yola çıkarlar? Bunu düşününce, delikanlı, ansızın kendini farklı, adeta zayıf, ağlamaklı bir kadın gibi hissetti. Sen neden beceriksiz oldun? Ne kılıç kuşanmayı öğrendin, ne ölçülü acımayı. Neden senin de başkalarıyla, başka insanlarla ya da nesnelerle boy ölçüşecek bir şiddetin yok? Bunu sana kim öğretmedi? Bu olsa idi şimdi böyle olur muydu? Bir geyikten medet umacak hale düşer miydin? Delikanlı bunları sordu, ama bunlar asla yanıtlanamayacak sorular olmakla ona acıdan başka bir şey vermedi. Sonra bir de baktı ki ormandan neredeyse çıkmış. Kâhya'yla, öbür atlılarla geçtiği yolu tanıdı, bundan sonrasını bulabileceğini anladı. Dönüp geyiğe baktı. Geyik başını kaldırarak ıslak gözleri ile delikanlıyı süzdü, ama kaçmadı. Kaçmayınca, dur bunu buralarda görmesinler, diyerek delikanlı tüfeğini havaya kaldırdı, bir el ateş etti. Hayvan da gümbürtünün etkisiyle–

IX

İstanbul bir zamanlar bir zeytin idi. Sarayburnu'ndan karşıya bakıldıkta ağaçlar değil, zeytinden bu sofra görülürdü. Ama sonunda orman hem korunaklıydı, hem de emaneti iyice saklayarak vaktinde teslim etmeyi bilirdi. Çocuk gittikçe seyrelen ağaçları açarak konağın yolunu tuttu, çok geçmeden de avluya girdi. Uzakta, sahildeki camilerden birinde öğle ezanı okunuyordu. Girince, delikanlı konağın bahçesinde kopkoyu bir sessizlikle karşılaştı. Çamaşırcılar, aşçı yamakları, seyisler, her biri bir köşeye çömelmiş. Evde çocuklar hıçkırıyordu. Bir şey olmuş, diye düşünerek çocuklardan birine yaklaştı. Tam o sırada sabaha karşı kendisiyle birlikte ormana gelen avcılardan birini gördü. Avcı, delikanlıyı görünce gözleri büyüyerek. Sen nasıl çıktın, demekle hemen dönüp korkuyla eve girdi. O gün akşama dek delikanlıyı bir odaya kapattılar. Hacı Efendi'nin cenazesi okunup gömülünce ertesi gün Kâhya yanına delikanlıyı da aldırarak –gözlerini çevirip de tek laf etmemişti çocukla– atına bindi ve Üsküdar'daki Kadı Selim Efendi'nin yanına gitti. Kadı efendi olanları bir de delikanlıdan dinledi: Efendim, dedi delikanlı, ben ormanda tüfek sesinden korkup da yuvarlanınca, bu yuvarlandığım yer de bir burç gibi dik bir yaka olup ben bunun dibindeki bataklıkta bir zaman baygın yattım. Sonra acayip, konuştu konuşacak bir geyiğin yardımıyla yolumu buldum. Ama geyik o kadar güzel, öyle kınalı bir geyik idi ki anama benzemekle ben bu geyiğe avcılar elinden bir zarar gelmesin diyerek tüfeğimi kaldırıp şöyle havaya bir el ateş ettim. Ama Kâhyamın söylediğine göre kurşun gidip Hacı Efendi'nin başına saplanmış. Siz beni ya öldürün, ya da ben bu vicdan azabıyla zaten yaşayamam. Delikanlı bunları söyleyince Kadı Kâhya'ya işkille baktı, çocuğa acımakla, delikanlı, dedi, mademki efendini kaza eseri vurdun, öyleyse biz de şöyle adaletli olalım: Seni eski hisarın burcundan atsınlar, ölürsen ölürsün, yaşarsan da yolun açık olsun. □

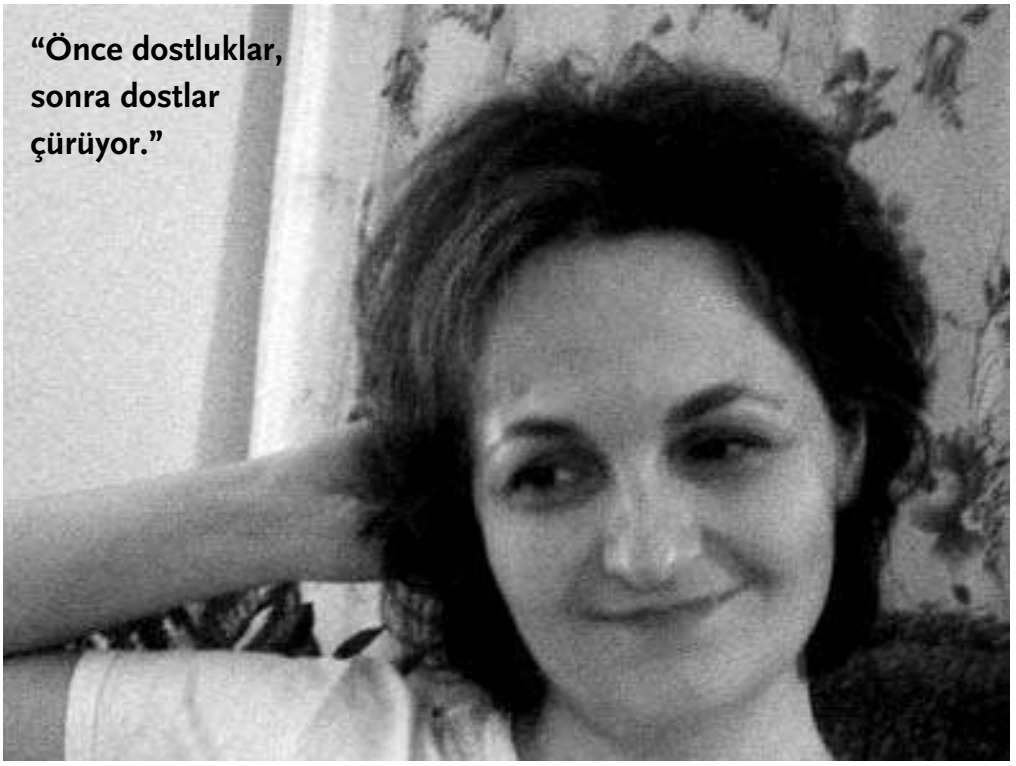
HALİDE EŞBER

Her Eylül Yağmur Yağar

1
Çaydanlık

YEŞİLİ KAÇMIŞ DEMİR KAPININ TAM KİLİT YERİNDE PARMAK KALINLIĞINDA zincirler şakırdıyor. Fırtınadan kopan başıboş rüzgâr var gücüyle vuruyor kapıya. Dar, uzun sokaktaki bütün kapılara vuruyor... büyük ıslıklarla, geriye çekilip çekilip atıyor kendini yeniden... yeniden ve yeniden... Sokağın bir ucundan bakıldı mıydı birbirine yaslanmış evlerin –hem de taş, korkusuz, güçlü duran evlerin– tir tir titrediği anlaşılabiliyor ama... kimseler yok!

Hava öylesine kapalı ki akşam mı sabah mı belli olmuyor. Demir kapının yüzyıllar önce işlenmiş motifleri yağmurdan, tuzdan, yaşlılıktan dökülmüş, rengini kaybetmiş. Bir zamanlar şöyle bir gözü değeni, büyülenmişcesine donduracak görkemi eğilmiş, üst katlar-

dan düşen koca bir kalasa yaslanmış, ha yıkıldı ha yıkılacakmış gibi duruyor. Rüzgâr vurdukça zincirler şakırdıyor. Uzunlu kısalı zincirler defalarca sıkı sıkı dolanmış, dökme demir aslan yelelerine... ve şakırdıyor. Zincirin bir halkası kırık bir dişe takılı kalmış. Kükremeler geçmiş zamanda bir yerlerde dolaşıyor, bugüne gelmiyor. Sokaktan kimse geçmiyor.

Binanın girişi bir yerlerde maviye çalan kayalardan parça parça sökülüp getirilmiş, duvar ustalarının elleriyle yeniden bütün olmuş. Ve üstüne, ağır ateş tuğlaları yan yana, üst üste dizilirken ter dökülmüş, maharet dökülmüş, incelik dökülmüş. Pencerenin pervazında kök salmış dikenler çırpınıyor. Kalın, ahşap panjurların kanatları kırılmış, tahtaları eksilmiş. İçlerinden birisi hesap sorarcasına vuruyor pencereye rüzgârla birlikte. Vurduğu camlardan biri uzun zaman önce yok olmuş, öbürünün tuzla buz olmuş parçalarının tozları parıldıyor, panjurlar çırpındıkça... İç camlar sıkı sıkı tutunmuşlar birbirlerine ve aradaki boşlukta, ahşaba dantel gibi işlenmiş çiçeklikler duruyor... biraz kararmış. İçerden bir yerlerden koyu mavi bir aydınlık perdedeki ilmeklere vuruyor. Kayıklar, evler, uzun etekli kızlar eriyip akmışlar ahşap döşemelere lime lime. Ama eriyen evlerin dumanı tütüyor onca geçen yıla rağmen... perdenin tavana uzanan ilmekleriyle göğe yükseliyor. Ve hâlâ tütüyor.

Evin eşyaları alelacele boşaltılırken, merdivenin kenarında, tırabzan aralığında küçük bir kamyon unutulmuş. Küçük bir çocuğun avucuna sığacak kadar küçük, ahşap bir kamyon. Dört tekerleği de sapasağlam duruyor. Yan düştüğü için açılmış kasası kırmızı boyalı, kapılarının üzerinde incecik pencereleri var. Oyuklarına kurtlar varamamış. Bir çocuğun gözü, uzanıp yakalayamayan eli, geçen hayat içinde tam 'o ân'a çakılı kalmış. Rüzgâr, ıslıklarla odalarda dolaşıp, merdivenlerden inerken buna hiç aldırmıyor. Ta iki kat yukarıdan, çatı katının çürümüş merdivenlerine sızan yağmur sularının yolundan, zamanın açtığı ve büyüttüğü delikten geliyor. Sonra zincirlerin sıkı sıkı tuttuğu kapının aralığından da sızıyor. Girişte bırakılmış ceviz sandığın etrafından dolaşıp iç kapının camlarına dokunuyor. İşlemelerini silmek için yalıyor, sürünüyor ve hırpalıyor. Ürpertmek için arıyor. Bir damla gözyaşı arıyor örneğin, ya da bir inilti. Ama yok. Hiç kimse yok! Hiçbir şey yok!

Büyük, taş mutfağın kuzinesi kıpırdıyor... dışarıda fırtınaya dönen rüzgâr değmişçesine. İnce çıtırtılarla üstüne yapışmış tozları silkeliyor. Parça parça dökülüyor dört yanına yapışmış erkek sesleri... uğuldayan bir kalabalık halinde önce şehre, sonra sokağa, eve, kucağındaki oğlanı tartaklayarak kenara koyup kadına varıyor. Ocağın üstünde çaydanlık fokurduyor. Mutfağın tam ortasındaki büyük masanın ayağı kırılıyor. Örtüsü, örtünün dantel kenarları, vazonun içindeki tek bir gül parça parça oluyor. Sıkı sıkı topladığı uzun örgüsü kapanın elinde kalıyor. Eteğinin özenle tutturduğu dikişleri, gömleğinin tığla işlenmiş düğmeleri, çoraplarının diz üstü lastikli kurdeleleri açlık böğürtüleriyle biçim değiştiriyor. Çaydanlık ocağın üstünde kararıyor. Her yanı yanık kokusu sarıyor.

Rüzgâr hiç dinmiyor. Alacakaranlık sararıyor. Büyük sessizlik içinde ahşap radyodan biri cızırtılı sesleniyor. Galiba haberler yankılanıyor, çınlıyor, yitip gidiyor. Çıt çıkmıyor. Rüzgâr besteler yapıyor. Vazgeçiyor, ıslık oluyor. Karanlıkta ıslık çalmak uğursuzluk sayılıyor. Dudaklar kilitleniyor, kapılar kilitleniyor. Zincirler vuruluyor. Anahtarlar dostlara veriliyor. Önce dostluklar, sonra dostlar çürüyor. Dar, uzun sokakta yüzyıllardır esen rüzgâr, denizi, denizin tuzunu, yağmuru getiriyor. Evlere, taş duvarlara, demir kapılara, ahşap panjurlara vurup vurup kaçıyor. Çaydanlığı yok etmek, bir akşam demlenmeden kavrulan ve hâlâ orada öylece duran, o zaman dilimini silip süpürmek istiyor. Geriye çekilip çekilip atıyor kendini yeniden... yeniden ve yeniden. □

Albert Sabanoğlu

Sorular

Bahçenin öbür ucunda iki katlı küçük bir ev vardı. Adam eve yakın, bir bağın köklerinin üzerine eğilmiş duruyordu. Barış'ı duyunca bir an durakladı, arkasına döner gibi oldu, sonra işine devam etti. Ancak kendisine iyice yaklaştığında kafasını kaldırdı.

"Ne haber?" dedi, sanki birbirlerini daha dün görmüşlermiş gibi.

Kafa daha yuvarlaktı, saçlar yer yer beyazlamış, göbek daha saygıdeğer bir hal almıştı, yüz hatları da yumuşamıştı biraz... Ama Barış'ın, otuz yılın getirdiği o yeniliklerin arkasında o her zamanki zeki, meydan okuyan bakışı ve alaycı gülümsemeyi görmesi birkaç saniye bile sürmedi.

"İzzet Namoğlu," diye düşündü. Aynı lisede olduğu gibi, ad ve soyadını sanki tek bir kelimeymiş gibi tek nefeste söylemişti kendi kendine.

"Otur, keyfine bak," dedi öbür adam. Evin önündeki boş alanda gelişigüzel duran beyaz, ağır birkaç sandalyeyi ve masayı gösterdi. Yaptığı işi bırakmamıştı gene de. Barış, bahçeye yüzü dönük sandalyelerden birine oturdu.

Ev basit, ama temiz ve bakımlıydı. Aslında ne evin kendisi ne de etrafı Barış'ın beklentilerine uyuyordu. Nedense, çocuksu bir hayal gücüyle Namoğlu'nun bir çeşit modern Robenson Krüzo olduğunu düşlemişti. Buraya gelmekle hata ettiğini anladı.

Sonra kedileri gördü. Onları daha önce görmemiş olmasına şaşırdı; yolculuğun yorgunluğundan ve ilk baştaki şaşkınlığından olmalıydı. Onlarca, belki de yüzlerce kedi vardı. Duvarlarda, taşların arkasında, yüksek otların arasında, ağaçların dallarında... Hepsi de heykel gibi hareketsizdiler, bazıları Barış'ı sabit ve meraklı bakışlarla süzüyorlardı.

Namoğlu işini bitirmişti. Masaya doğru geldi ama oturmadı.

"Yolculuk uzun sürdü değil mi?" dedi. "Bira ister misin? Su?"

"Bira."

Eve girdi, elinde iki dolu bardakla geri döndü. Bardakları masanın üzerine koydu. Sonra rüzgârın çimlerin üzerine taşıdığı yabani otları, yaprak ve tozları süpürmeye koyuldu. Bu arada birkaç kez eve girip çıktı.

Kedilerin bazıları sessizce onun peşinden gidiyorlardı.

Barış güçlükle Ada'dan şehre bir sonraki vapurun saatini hatırlayabildi. O anda kalksa acaba yakalayabilir miydi vapuru? Onu kestirmeye çalışırken kafası karıştı. Bir haftadır üzerinde çalıştığı bir problemin detayları tam da o anda tekrar aklına gelmişti; sayılar, değişken maliyetler, makroekonomik kısıtlamalar, en iyi çözüm, Avrupa yakasında şık bir

barda şarabını yudumlayan bir müşterisinin asık suratı...

Silkindi. Namoğlu karşısına oturmuştu.

"Haydi şerefe," dedi.

"Şerefe," dedi Barış.

"Uzun zaman oldu."

"Evet. Korkutucu neredeyse."

Gülmeye çalıştı. Ama karşısındakinin bu konuda daha fazla konuşmaya niyeti olmadığını görünce sustu.

"Buradasın ya. Önemli olan o," dedi Namoğlu.

"r"leri gırtlakta yuvarlayarak söyleyen o kaba ses. Hangi konuda konuşursa konuşsun, beliren bir kızgınlık emaresi. Evet, o eski Namoğlu'nun izleri.

"S. Hanım birazdan burada olur," dedi Namoğlu, "temizliğe yardımcı oluyor."

Birasının çoğunu içti. Barış etrafını seyrediyordu. Bahçenin bir kısmı ısınmaya başlamıştı ama ağaçların gölgeleri geri kalanını serin tutmaya devam ediyordu.

"Odan, içeriye girince sağdaki ilk oda. Yatağın hazır. Temiz havlu ve gereken diğer şeyler var." Durdu, aklına birden gelmiş gibi ekledi: "Gece kalıyorsun herhalde."

"Evet... evet.."

Başka ne cevap verilebilirdi ki?

S. Hanım geldiğinde Barış, Namoğlu'nun tavsiyesine uyarak sahile indi. Diz boyu çalı ve makilerin arasından kısa bir yürüyüşten sonra küçük bir koya iniliyordu. Kıyıda yarısı kum, yarısı kayalık bir plaj vardı. Kıyıya yakın yerlerde suyun rengi, içindeki yosunlardan dolayı koyu yeşil tonlarındaydı.

Barış plajın hemen üzerindeki kayalardan birine oturdu. Bulunduğu yerden kumda uzanmış birkaç kişi kuşbakışı görünüyordu. Güneş şiddetle suratına vuruyordu. Ekonomi problemini tekrar ele aldı. Çözüm somutlaştığında onu kabul ettirmek için yapabileceği birkaç politik manevrayı düşündü. Keşke şu anda bilgisayarının önünde olsaydı! Vaktini kaybediyordu, sinir bozucuydu ama yapılacak bir şey yoktu; Namoğlu'ya gece kalacağını söylemişti.

Sonra hatırladı: Namoğlu'ya bir şey sormaya gelmemiş miydi ayrıca?

Güneş biraz indiğinde plajın öteki ucunda birkaç kişi voleybol oynamaya başladı. Barış bir an yıllar önceki bir sabaha geri gitti. Uzak bir ülkedeydi, buna benzer bir plaj, okyanus. Tek başına seyahat ediyor, her gün yeni bir yerde kimsenin tanımadığı biri olarak uyanıyordu. O sabah kendi yaşında genç çocukların voleybol oynamasını seyrederken dalıp gitmişti. Onların neşesine, özellikle genç kadınlardan birinin vücuduna, hareketlerindeki ahenge hayran kalmıştı. Sonra ansızın top sahadan çıkıp Barış'ın bulunduğu yere doğru gelmiş, o genç kadın topu almak için yaklaştığında Barış'a gülümseyerek bakıp,

"Bize katılır mısın?" demişti.

Soruyu daha tam anlayamadan, "Hayır," demişti.

Kadın tekrar gülümseyip gitmişti.

"Şimdi olsa evet derdim. Kesin," diye geçirdi içinden. "Artık önemli değil de ondan."

Karşı kıyıda, şimdi şehrin siluetini oluşturan yüksek beyaz binaları görüyordu. Çok uzakta sayılmazlardı.

Gece olduğunda Namoğlu basit bir yemek sofrası kurdu; şarap, salata, kızarmış balık, biber.. Barış daha önce oturduğu sandalyede hiç kıpırdamadan oturuyordu. Vakit ilerledikçe içindeki huzur artıyordu. Sabaha, yani gitmesine sadece birkaç saat kalmıştı.

Karanlıkta parlayan gözler gördü. Kedilerin bir yerden bir yere hareket ederken çıkartmış olabilecekleri belli belirsiz bazı hışırtılar duydu. Hafif bir rüzgâr yanı başındaki ma-

Albert Sabanoğlu uzun yıllardır İspanya'da. Madrid'de öğretmenlik yapıyor. Öykülerini yalnızca *AdamÖykü*'de yayımlamıştı, şimdi de *NotosÖykü*'de yayımlıyor. Yayımlanmaya hazır öykü dosyasına yayıncı bulamıyor.

MUHAMMET ŞENGÖZ

nolya ağacını sallıyordu.

"Rüzgâr değişti," dedi Namoğlu.

Barış bir an düşünmeyi kesti, cümlenin olası devamını bekledi.

"Bu gece sivrisinek olmayacak demektir," dedi Namoğlu garip bir sinirle. "Şansın var. İyi uyuyabileceksin."

Barış'ın dikkati tekrardan dağılmıştı.

Namoğlu masanın üzerinde görünmeyen bir telde asılı olan iki ampulü yakmıştı; yemekleri tabaklara koyarken geniş alnını ve dikkatli bakışını belli belirsiz aydınlatıyorlardı.

"Bu şarap," dedi Namoğlu, "adada yapılmış bir şarap. Yukarıdaki manastırda. Fena da değil doğrusu."

Barış dalgınlığından çıkar gibi oldu.

"Unutmuştum," dedi Namoğlu, "senin şarapla aran yoktur fazla. Alkolle de. Değiştin mi yoksa?"

"Pek sayılmaz. Ara sıra bir-iki kadeh içiyorum ama pek anlamam bu işten."

"Ben de çok anlamam aslında. İnsan arada bir şeyler öğreniyor işte."

Barış yatağa yatar yatmaz uyuyakaldı ama az sonra uyandı ve uzun süre uyanık kaldı. Yatağında dönüp duruyordu. Gece ilk başta göründüğünden daha sıcaktı, rüzgâr artmamıştı. Martılar pencereye yakın deli çığlıklar atıyordu. Onların gitgide yükselen sesleri Barış'ta bir panik hissi yarattı. Evin içinde mi dışında mı olduklarını kestiremiyordu. Dama vuruyorlardı, sanki yukarıda birilerine işkence ediliyordu. Ne olduğu belli olmayan başka

sesler de vardı. Barış çözmesi gereken ekonomi problemine, giriş ve çıkışlara, tutarlılık sınırlarına, olası finansman biçimlerine sıkı sıkıya sarılmayı denedi. Kendini, çalışma masasında canlandırmaya çalıştı ama başaramadı. Sonra projeyi kudretli, zarif erkek ve kadınlardan oluşan bir topluluğa sunduğunu düşledi. Herkesin kendisini alkışladığı, herkesi baştan çıkardığı o zirvedeki an, önünde açılan sonsuz olanaklar... "Evet, evet bu benim işte." İronikti gene de, buraya kendilerinden kaçmak için geldiği her şeye sığınmıştı birdenbire.

Bir süre sonra bütün o düşünce ve hesaplar kısır bir döngü içine girdi. Üzerinde düşünülecek iş kalmamıştı ama gece hâlâ zifiri karanlıktı. Zaman, Barış da dahil herkesi ve her şeyi içine çeken koca bir kuyuydu sanki. Canavarların eve saldırdığını, denizin en karanlık yerinde meydana gelen bir depremin adaya dev dalgalar yolladığını, genel bir mali kriz ve ekonomik çöküş meydana geldiğini, gece yarısından sonra ortaya çıkan vampirleri düşledi. Martılar biraz susmuştu ama şimdi de uğursuz bir ses çıkaran başka bir kuş belirmişti. Arka planda da, şehirden mi adanın öteki yanından mı geldiği belli olmayan sürekli bir uğultu vardı –hep orada olmuştu da yeni mi farkına varıyordu acaba? Bu arada uyuyakalmıştı; sonradan hatırlamayacağı kabuslar gördü. Sabaha karşı ezan sesiyle uyandı.

Güzel geldi kulağına o ses. Az sonra tan yeri ağardı, gök yumuşak mavimsi beyaza dönüştü.

Beklenmeyen bir dinginlikle yataktan kalktı. Bitmişti artık, istediği an geri dönebilirdi. Dışarıdaki sandalyede oturmuş, Namoğlu'nun uyanmasını beklerken tüm yorgunluğu birden üzerine çöktü. Kafasında uyumsuz sesler dolaşıp duruyordu. Doğru dürüst düşünmenin imkânı yoktu. Sabah çok yavaş ilerliyordu, bütün dünya kayıtsız uyumaya devam ediyordu. Sessizliğin içinde birkaç kedi, kocaman gözlerle kendisini izliyordu. Uyumuşlar mıydı acaba? Yoksa bütün geceyi tetikte mi geçirmişlerdi? Önemli değildi. Beklemekten başka yapılacak bir şey yoktu.

Sonra Barış bir kez daha, aslında oraya Namoğlu'ya bir soru sormaya geldiğini hatırladı. Soruyu tam olarak kafasında belirlemiş değildi ama ne olduğu hakkında az çok bir fikri vardı. Onu netleştirmeye çalıştı, daha önce de defalarca yaptığı gibi.

"Yirmi beşinci yıl toplantısındaydım," diyecekti Namoğlu'ya. "Biraz düş kırıklığına uğradım, bu tür toplantılar genelde öyledir zaten. Gelmeyenler arasında sen de vardın. Oradakilerin çoğu bir şekilde geçen yıllarda yaptıklarının, 'başardıklarının' bilançosunu çıkarmakla meşguldüler. İçimizde dürüst, birbirlerini gördükleri için gerçekten çok duygulananlarımız yoktu demek istemiyorum, vardı. Ama hiçbirimiz –kesinlikle hiçbirimiz– senin '25. Yıl Kitapçığı'na yolladığın 'biyografi'nin benzerini yollama cesaretini gösteremedik, gösteremezdik. 'Adada kedilerime bakıyorum,' diyordun orada. Başka hiçbir bilgi yoktu; ne adres, ne meslek, ne 'başarılar listesi', ne aile ve çocuklar... sadece o tek cümle.

Aradan geçen yıllarda, günlük mücadelelerin içinde benim boşluk ve hüzün hislerim arttıkça, o cümle de gitgide daha sık aklıma gelmeye başladı. Seni ve kedilerini düşündüm, senin aslında içimizde meselenin özüne en yakın yaşayan, en az boşlukta olanımız olup olmadığını merak etmeye başladım. Sonunda bu, kafamda büyük bir soru işareti haline geldi."

Evet, soru bu olacaktı. Böylesine net bir tanımını ilk defa şimdi yapabilmişti. Ama aynı zamanda da, bu soruyu ev sahibine sormanın saçma olacağını hissediyordu şimdi, belki de adaya geldiğinden beri gördüklerine dayanarak.

Namoğlu az sonra uyandı. İlk yaptığı iş bahçenin yamaca yakın bölümüne doğru birkaç adım atmak oldu. Orada durup neredeyse doğduğundan beri miyop olan gözlerini kıstı ve bir süre denize doğru baktı. Sonra eve girdi, elinde biraz kedi mamasıyla tekrar dı-

şarı çıkıp yemeği bahçenin belirli noktalarına dikkatlice dağıttı. Hayvanlar koşarak geldiler. Namoğlu kedilerin bazılarını bakışlarıyla sıkı sıkıya teftiş etti. Hepsinin iyi olduğuna kanaat getirdikten sonra masayı ve evin önünü toparladı, evin içinden bir örtü getirerek sofrayı kurmaya başladı.

"İyi uyudun mu?" diye sordu, sanki Barış'ı o an görmüş gibi.

"Evet," diye yalan söyledi Barış.

"Bugün çok sıcak olmayacak. Biraz sisli olur belki. Öğleden sonra rüzgâr çıkar herhalde."

"Yardım edeyim mi?"

"Gerek yok. Önemli değil."

Çay, beyaz peynir, zeytin, domates, salatalık, reçel getirdi. Evden, adadan, havadan sudan azar azar konuşarak kahvaltı ettiler.

Sonra, artık zamanın geldiğine karar veren Barış, Namoğlu'ya adadan şehre giden vapurların saatlerini sordu.

"Sabah her saat başı var," dedi Namoğlu. "İstediğin zaman dönebilirsin. Şu bana yardım edecek bahçıvan inşallah bugün gelecek, ben çalışıyor olurum. Kaç gündür gelirim, gelirim deyip gelmiyor."

Sinirlendiğinde hep yaptığı gibi gözlerini kırpıştırdı. Biraz daha çay getirdi. Sonra birden,

"Bir kere çok içtiğini hatırlıyorum ama," dedi.

"Evet. Bir kış gecesiydi yanılmıyorsam. Öteki çocuklarla beraberdik. Yılbaşıydı belki de..."

"Bilmiyorum. O eski anıların hepsi birbirine karışıyor artık."

"Şimdi söyledin ya, ben çok iyi hatırladım," dedi Barış.

"İkimizi birlikte sarhoş görmek komik olmuştur herhalde," dedi Namoğlu. "Sen sınıf birincisiydin, ben de sonuncusuydum neredeyse. Senin için ilginç bir tecrübeydi, benim için ise uzun bir düşüşün sadece bir basamağı."

Durdu, sonra o son söylediği kelimeleri savarcasına bir hareket yaptı. Suratında keyifsiz bir ifade belirip hemen kayboldu.

"Benim için de o kadar kolay değildi," dedi Barış kendi kendine konuşur gibi. "Değişik bir şekilde zordu."

Bu konuda daha ileriye gidemeyeceklerini biliyordu. Gene de geçmişten bir dizi sahnenin gözünün önünden geçmesini engelleyemedi; Namoğlu'nun sırf ellerinin gücüyle sınıfta bir bardağı kırması, diğer öğrencilerin önünde bir hocaya hakaret edişi, kafeteryada Dostoyevski karakterlerine has –özellikle kızların önünde, bazen diz çökerek– kendi kendine acımayla dolu patlamaları...

Barış'ın beklediğinin aksine tekrar konuştu. Üstelik de sesi daha rahattı:

"Eminim buraya geldiğinde Zorba gibi bir şey görmeyi bekliyordun. Hayal kırıklığına uğramış olmalısın."

"Beklediğim gibi olmadığı doğru. Ama hayal kırıklığına uğradığım söylenemez."

Bu defa doğruyu söylemişti. Ama sebebini açıkla deseler açıklayamazdı.

"Gördüğün gibi, başka bir şey yok," dedi Namoğlu kısa bir sessizlikten sonra. "İnsan bir yolda ilerliyor işte. Bir süre sonra onun dışına çıkmak çok zorlaşıyor. Prensip olarak başka bir yola girmek her zaman mümkün. Ama gerçekte öyle değil, onu önleyen bir güç var. Neyse... Belki en sonunda beklenmeyen bir şeylerin farkına varırım, güzel hikâyelerde olduğu gibi."

"Ben de bazen aynı şeyleri hissediyorum," dedi Barış.

"Namoğlu'nun sırf ellerinin gücüyle sınıfta bir bardağı kırması, öbür öğrencilerin önünde bir hocaya hakaret edişi, kafeteryada Dostoyevski karakterlerine has kendi kendine acımayla dolu patlamaları..."

Ama sadece bazen.

Sonra kafasında bir süredir dolaşan bir soruyu sormadan edemedi:

"Tıp diplomanı aldın mı sonunda?"

Namoğlu'nun cevap vermesini beklemiyordu ama verdi:

"Aldım. Birkaç kere bıraktım okulu, geri döndüm, sonunda aldım. 'İrade gücüyle'. Hep irade gücünden bahsetmez miydik o zamanlar? 'İradeni kullan İzzet.' Kullanabildim sonunda. Ama doktorluk yapmadım hiç."

Barış hatırlamıştı. Hem kendisi, hem de birçok sınıf arkadaşı bu uğurda savaş vermişlerdi. Namoğlu doktorluk diplomasını bir alabilse hayatı kurtulacak, kendi kendini yok etmeye son verebilecekti. Her şey kendisine bağlıydı. Sonra gitgide ondan haber almaz olmuş, Namoğlu ve sorunları yavaş yavaş hayatından çıkmışlardı.

Öteki sınıf arkadaşlarından da doktor olan çoktu. Barış, içlerinden en az birkaçının Namoğlu'nun yirmi beşinci yıl kitapçığına yolladığı yazıyı görünce, kendi kendilerini ciddi bir şekilde sorgulayacaklarını da tahmin edebiliyordu. Belki de öyle olmazdı. Tam olarak kestirebilmek zordu.

Namoğlu ayağa kalktı.

"Dediğim gibi, saatte bir vapur var. İstediğin zaman gidebilirsin," dedi.

Masanın üzerindekileri kaldırmaya başladı. Barış'ın orada olduğunu yeniden unutmuş gibiydi.

Saat ilerlemiş, hava iyice ısınmaya başlamıştı. Namoğlu'nun meteoroloji tahminleri yanlış çıkacağa benziyordu. Barış üzerine tekrar yorgunluğun çöktüğünü hissetti. Düşünceleri dağıldı, gözkapakları kapandı, kafasının içinde sinekler uçuşmaya başladı. Öğleden sonra, sıcak biraz azaldığında dönmeye karar verdi.

Bir ağacın gölgesinde oturdu. Saatler geçti. Bahçıvanın geldiğini, Namoğlu'yla tartıştığını duydu. Sonra ikisinin toprakla boğuşmasını, yere vuran metalin sesini, soluk soluğa kalışlarını, durup kısa kısa dinlenmelerini...

Sonra Namoğlu'nun kendisine seslendiğini duydu:

"Burada eski bir bağın kökleri var. Onları ortaya çıkarıp bağı yeniden büyütmeye çalışıyoruz. Her şey iyi giderse, biraz gelirimiz bile olabilir buradan."

Barış kalkıp onlara yardım etti. Bahçe duvarının altındaki otların arasında gizlenmiş kocaman tekir bir kediyle onun hemen yanında, yemyeşil güzel gözlü siyah bir kedi vardı. Onları daha önce de görmüştü sanki. Büyük tekir olanı ona merhaba dermiş gibi gözlerini kırpıştırdı.

Yemek sırasında, Namoğlu'nun hayatında bir kadın olup olmadığını merak etti ama yüksek sesle sormadı, çünkü kendi ailesi hakkında konuşmayı hiç istemiyordu. Aslında başka birçok sorusu vardı ama hepsi de sanki sorulur sorulmaz anlamlarını kaybedecekler gibi geliyordu. Vazgeçti.

Akşamüzeri küçük koya yürüdü gene, aynı kayaların üzerinde oturup kumsalı, denizi seyretti. Kıyıya yakın denizin değişik yeşil tonlarda olduğunu gözlemledi. Daha açıkta su metalik bir maviye dönüşüyordu, dalgalı ve hürdü.

Düşüncelerini toparlayamıyordu. Sadece hayal edebiliyordu.

Güneş biraz daha indiğinde küçük voleybolcu grup plajın aynı köşesinde belirdi. Barış bir süre onları izledi.

Sonra eve geri döndü. Namoğlu etrafı temizleyip, her şeyi yerine yerleştirmekle meşguldü. Bir ara durup kedilerden birini uzun uzun okşadı, sonra işine devam etti.

Barış adada bir gece daha kalmaya karar verdi. □

29 YILLIK TECRÜBEMİZ İLE KAĞIDA DEĞER KATMAYA DEVAM EDİYORUZ.....

Heidelberg 4 Renk CD 102, 2 Renk SM 102, 2 Renk SM 102, 4 Renk SM 52, 2 Renk GTO, 1 Renk SORD, 1 Renk SORD, 2 Renk Harfi Vaka, 4 Renk Tensor WFR, 2 Serili Perforasyon Sayısal Fotoğ, Tiflerik Numaratör, Spiral Kesimler, Müller Martini ACCORO-TC08 Tutkal, Wohlenberg CB Tutkal, Müller Martini Frans Tel Dikiş Presto, Cilt Üretimi, Baskı Harmanlama, Folyo Giydirme, Fotokopi Giydirme, KAMA, Is (Uzaklaşım), Varak, Gofre, UV Lak, Shrink, IM-2 Sıcaklar

ERTEM
BASIM YAYIN DAĞITIM SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

www.ertem.com.tr

MERKEZ: Namık Alper Mah. 23. Sk. No:19
Balgat/ANKARA
Tel. : (90312) 284 18 11 (pbx)
Faks : (90312) 284 37 66

BASKI TESİSLERİ: Eskişehir Yolu 12. km
Temelli/ANKARA
Tel. : (90312) 616 51 00 (pbx)
Faks : (90312) 616 51 72

SİNE ERGÜN

Kahve

SEVGİLİM ALTI AYDIR YURTDIŞINDAYDI. ON GÜN SONRA DÖNECEKTİ. EVİ dönüşü için hazırlamıştım. Küçük odayı karanlık oda yapmıştım. Fotoğrafçıydı.

Okuldayken telefonum çaldı. Sevgilimin yakın arkadaşıydı. Almanya'ya gittiğimizde evinde kalmıştık, suskun, iri gözlü bir kız arkadaşı vardı. Bir süreliğine burada olduğunu söyledi. Görüşelim, dedi, akşam için sözleştik.

Hava çok sıcaktı, akşama doğru biraz serinlemişti ama yine de sıcaktı. Evin sokağının köşesindeki meyhaneye gittik. Erkeklerin iş çıkışı uğradığı, iki tek atıp eve gittiği, erken kapanan bir yerdi. Gürültülüydü, sigara böreklerini hep yakarlardı ama severdim.

Planlarımızdan söz ettik, ben okul bitince dramaturgi yüksek lisansı yapacaktım, sevgilimle o gitmeden yazmaya başladığımız senaryoyu bitirecek, beraber İstanbul'a taşınacak, para biriktirip Güney Amerika'ya gidecektik. O, suskun, iri gözlü kız arkadaşıyla evlenecekti. Hem kızı seviyordu hem de Almanya'da kalmak istiyordu. Bil bakalım kızımız olursa adını ne koymaya karar verdik, dedi. Bir iki tahmin yaptım, tutmadı. Hadi, dedim, söyle o zaman. Senin adını koyacağız, dedi. Kız arkadaşım geldiğinizde seni çok sevdi, adının da kulağa çok hoş geldiğini düşünüyor. Sevindim, doğmamış bir bebeğin adımı alacak olması hoşuma gitmişti.

Bütün gece konuştuk, arada kirli camekândan bakıyordum. Tek tük arabalar geçiyordu. Bira ancak ılıktı ve camekânın ardındaki tek kadındım.

Saat on iki olduğunda ışıklar kapandı. Biz istemeden hesap masaya geldi, ödeyip kalktık. Hadi, dedim, bana gidelim. Tamam, dedi, bir iki bira alalım önce.

Elinde poşet, yokuşu çıkarken ardından baktım, nefesini duyabiliyordum. Çok sigara içerdi ve şişmandı. Yürümek en sevmediği şeydi.

Eve gidip birer bira daha içtik, ertesi gün dersim vardı, uykusuzdum, salonda ona yatak açtım, gidip yattım.

Uyandığımda, önce ne olduğunu anlamadım. Sonra kalktım, mutfağa gittim, evdeki en keskin bıçağı aldım, karanlık odaya gittim, yere uzandım, sandalyenin minderini kafamın altına koydum, elimde bıçak, elim minderin altında, hava çok sıcak, uyumaya çalıştım.

Kalktım, yanına gittim. Uyuyordu. Bıçağı tam göğsüne diktim, elim havada öylece durdu, sonra indi, kalktı, tekrar indi.

Uyandığımda telaşla bıçağa baktım, rahatladım, terlemiştim.

Sabah odadan çıktığımda kapının önündeydi. Uyandın mı, dedi, ben de kahvaltılık bir şeyler almaya gidiyordum. Gerek yok, dedim. Mutfağa gittim. Kahve içer misin, diye seslendim, İçerim, dedi. Makineye kahve koydum, su eklerken mutfak kapısında beni izliyordu. Dün akşam ne yaptın, anımsıyor musun, dedim, sol elim cebimdeydi. Yüzüme baktı, dudakları kıpırdandı. Yatağıma geldin, dedim. Anımsadığını biliyordum, ama söylemeyecekti, anlattım.

Önümde diz çöktü, başını yere eğdi. Böyle bir şeyi nasıl yaptım, dedi, hiç anımsamıyorum, gerçekten, bıçağı çıkarıp tezgâha koydum. Kahve makinesi son kez homurdandı, kendime kahve koydum, onun bardağına da, Ayağa kalk, dedim, kalktı, Kaç şeker, Ben alırım, dedi, tombul parmakları şeker kavanozuna daldı.

Kahve fincanı elimde mutfaktan çıktım, Onun yüzüne nasıl bakarım, diye mırıldandı ardımdan, sevgilimden söz ediyordu, geri döndüm, bıçağı elime aldım, korkuyla ellerini kaldırdı, onu soyacakmışım gibi, bunu niçin yaptığımı bilmiyordum, olabileceklerden korkuyordum, bir yandan olabilirdi de, buna hazırdım, Benim yüzüme nasıl bakacağını düşün, o kim oluyor, sen kim oluyorsun, ne oluyor.

Bir elimde bıçak, bir elimde kahve, salona gittim. Koltuğa oturdum, camdan dışarı baktım, tek tük araba geçiyordu. Kapıda durdu, bir süre bana baktı, Sana yazabilir miyim, dedi. Ne yazacaksın? Mektup, dedi. Hayır, yazamazsın.

Gideyim mi, dedi. Git, dedim.

Biliyordum, anımsıyordu, benim anımsamadıklarımı da. Uzatmak istemiyordum, oldu bitti işte, dedim kendime, neyse ne.

Kahveden bir yudum aldım, sokaktan gürültüyle bir kamyon geçti, kapı kapandı. □

NOTOS KİTAP-EVİ

Edebiyatın hayal adalarına yolculuk

Çağdaş dünya edebiyatının büyük yaratıcısı.

"Sanatın, yüksek, yetkin ve şanlı Edgar Allan Poe, diğerine verdiğimiz Gautier'den ya da Walter Scott'tan çok daha farklı bir yere gidiyor. O, ve onun mistik yapıdaki adamları için şöyle diyeceğim: 'Onlar ancak rüyalar'dır."

Charles Baudelaire

"Onun deneysiz ve sağduyularla dolu yaşamın kendini cinayete ya da deliliğe sunuş emrini anlamak için, Poe'nun eline altında bir sağlık memuru vardı. Herkesin aşırı rahatlık ve kullanışlılık için bir zehir duyduğu yaşamda, aşırı bir dayanıklılık duygusundan sonuçlar sağlayan, onun yaşamı kasvetli ama evrensel bir önem için dayandığı, mantıklılıktan sıyrılmıştır."

Marie Bonaparte

İngilizceden çeviren: Mehmet Fuat
128 sayfa • 14,5*19,5 cm • Aralık 2007
15 YTL • Büyük Kitaplar 004

En iğneli öyküleri yazdı.

"Edgar Allan Poe kadar zengin bir ... geçmişi, Amerika'dan daha gerçekçi, O. Henry'den daha eğlenceli..."

"I. Dünya Savaşı'nda bütün askerler SAKI okuyordu..."

William Locke

"Kısa boylu, gözleri gözlüklü, kasap gibi bir mizah yeteneğine ... öyküleri SAKI'nin ... I. Dünya Savaşı öncesi İngiliz toplumunun kayıtsız tabakalarına bıçak gibi saplanıyor... SAKI'de İngiliz evlerinin korunaklı dünyasından çıkmamız mümkün. Paris'in ortasında oturursunuz kendinizi SAKI'nin dürtüsünde zeki hayvanlarından, kurt çocuklu Rus ailesinin kedileri, hain susamurları, akıllı geyikler, zavallı kaplanlar, hırsız çocuklar, zeki gerçek kadınlar, sivri dilli delikanlılar ... ile süslenmiş bahçelerinde çim yemlerini yudum layan düşsel ve dürtüsel bir edebiyat."

Tom Sharpe

İngilizceden çeviren: Tahir Özgüven
160 sayfa • 13,5*19,5 cm • Ocak 2008
13 YTL • Edebiyat-Öykü 004

Bir kuşağın 25 öykücüsü Geleceğe yön verenler

Öykünün Şimdiki Zamanı, öykücülüğümüzün bugünü üstüne yeni yorumlar da üretmeye çalışan özgün bir değerlendirmenin ürünü. Türkiye'de kendi alanında benzeri olmayan bir seçki.

Semih Gümüş'ün Bugünün Üstatları olarak nitelediği kuşağın önüne geçen yirmi beş öykücüsü şunlar:

Mehmet Bayezit, Cemil Kavukçu, Hasan Çakır, Hasan Çağlı, Mehmet Öztaş, Hasan Özkan, Kadir Oktaşçı, Mehmet Günsür, Muzaffer Müngen, Mehmet Zaman Sarıoğlu, Metin Celal, Faruk Ulay, Özcan Karabulut, Hasan Ali Toptaş, Hakan Günday, Ayfer Tunç, Müge İplikçi, Barış Bıçakçı, İnan Çetin, Doğan Yeniel, Aslı Erdoğan, Bahriye Çelik, Bekir Koç, Hüseyin Yelpın, Metin Kaygusuz, Faruk Duman.

256 sayfa • 14,5*21,5 cm • Kasım 2007
18 YTL • Başvuru Kitapları-Antoloji 002

Şaşırtıcı bir öykü.

Katedral, Gerçekçi bakış açısıyla bir dönüşü ve güçlü bir Amerikan edebiyatının başlangıç öykülerinden Raymond Carver'ın en bilinen öyküsü. Yaşamının son yıllarında yazdığı bu öykü, Carver'ın ulaştığı yazınsal düzeyin de şaşırtıcı bir göstergesi.

Sıradan insanın yalnızlığı, anlam ve telaşeyle ilgili hoş yaşantılar... Umut vadeden bir gündelik sıradanlık sırasında yaşamın değiştiğini duygusu ve algısıyla ilgili... Carver'ın benzersiz bakışlarıyla yaşamın yeğinleşmiş yeni bir örneği.

---

89 sayfa • 11,5*16,5 cm • Ekim 2007
6 YTL • Büyük Kitaplar 005

Eskimeyecek bir metin.

Okuma Üzerine, Marcel Proust'un bireyle kitap arasındaki ilişkiyi ve özgün bir okuma edimi olarak okumayı irdelediği bu denemi kaynaklarına yaptığı yolculuğu içeren bir anlatı.

Hiç kuşkusuz, okurluk bireyler arasındaki dostluğa davetiye çıkarır ve sonuna bir dostluk bitirir. Ama en sıradan dostluğun temelinde bir hayal gücü ve bir oyun, ötekiyle birlikte yeni bir dünya yaratma isteği yatar. Bu da okurluğu bir yaşam biçimine dönüştürmek için yeterli bir nedendir.

Marcel Proust

---

71 sayfa • 11,5*16,5 cm • Ekim 2007
5 YTL • Büyük Kitaplar 004

Selim İleri'nin anlatı dünyasının sıradışı örneklerinden.

İleri'nin İstanbul'unda yaşayan bir romancının geçirdiği değişimin anlatısı. Kapalı İktisat, dönemin siyasal ve toplumsal yaşamından habersiz bir bireyin, bir sayfa arının ardından gelişmiş ve kendi içinde yozlaşmasını bir öyküsü Kapalı İktisat. Selim İleri'ye hep eklediği gibi anlatılan durum ve dönem ile hesaplaşma bu kez de bir ahlak soyutlaşmasıyla yansıttığı bir ilişkiyi anlatıda yazılmış Kapalı İktisat, bir okur öyküsünü değil, kısa romanı gibi okunmalı.

---

79 sayfa • 11,5*16,5 cm • Eylül 2007
5 YTL • Büyük Kitaplar 003

Yaşar Kemal'in unutulmaz ilk öyküsü.

İnsanın hayat karşısındaki yenik duruşunu bıkkınlık çatışmasında anlatan ve etkileyici bir şiirsellikle kaleme alınmış Yaşar Kemal, Pis Hikaye'de Tadın'ın öyküsü unutulmaz bir trajediye dönüşür. Pis Hikaye, Yaşar Kemal'in yazdığı ilk öykü. Aradan yaklaşık yıl sonra 1944'te yazılmış ama uzun süre yayımlanmayan bu öykü ile Yaşar Kemal klasiğine dönüşmüş. Bugün de heyecanla okunuyor. Pis Hikaye'de anlatılan eski günlerde insanın yaşamış olduğu trajiğe karşılık olarak, aradan yaşayarak Yaşar Kemal, Yaşar Kemal yazarı gibi ve anlatının başlangıcındaki yazarı değişimini gösterir.

---

95 sayfa • 11,5*16,5 cm • Mayıs 2007
7 YTL • Büyük Kitaplar 002

Evrensel dehadan benzersiz bir metin.

Leonardo da Vinci, Paragone'de bir yandan resmi temel alarak bir de özellikle heykel şiiri ve müzikle karşılaştırır. Bir yandan da resmi ve felsefeyle ilişkilerine değinir. Paragone, tam anlamıyla görsel bir sanat üzerine düşünce dünyasında bir dönüm noktası, her sanatçı birbirleriyle ilişkileri benzerlikleri ve farklılıkları yeniden düşünmemizi sağlıyor. Hiçbir zaman eskimeyecek bir metin.

İtalyancadan çeviren: Kemal Atakay
115 sayfa • 11,5*16,5 cm • Tamamı renkli resimli • Mayıs 2007
15 YTL • Büyük Kitaplar 001

Sözcüklerin öyküsü.

Nazlı Kuleyin çocukluğundan bugüne bütün yaşantılarında, O sözcüklere dokunarak bu sözcüklerin öyküsünü yazmaya başlamış. Bu serüveni sonunda Hayat İçin Bir Kahve Molası'nı yazmış. Bir sanatçının kendini sahaf zengin bir sözcüksiniz yolculuğunda bir kitaplar bulduğuna kuşku yok. Nazlı Kuleyin, hayat için verdiği her kahve molasında sözcüklerin sihirli dünyasında yolculuğuna bizi de yolculuğuna çağırıyor.

---

151 sayfa • 11,5*21,5 cm • Eylül 2007
12 YTL • Başvuru Kitapları-Dil 001

MURAT YALÇIN

Şen Saat

Cana rakibi handan edersin
Ben bi nevayı giryan edersin
Bigânelerle ünsiyet etme
Bana cihanı zindan edersin

DAR KAPIDAN BAŞIMA EĞEREK İÇERİ SOKULDUĞUMDA, MÜZEYYEN SEnar'ın, guguklu saat kümesini geniş bir salona çevirdiğini gördüm. Selamımı duymadı. Ağır bir talaş kokusu burnumu sarıp sarmaladı. Kahverengi kordonlu saati bileğimden çıkarıp içinde gezindiği saatten başını kaldırasıya beklemeye, kulağım şarkıda –bravo Giriftzen Asım Bey!– saatleri incelemeye koyuldum. Adamın arkasında, heybetiyle dükkânı dolduran kuyruklu saat, daha canlı geldi bana, bana bakıyordu. İlahi halkasını idare ediyor, tozlu saatler ondan feyz alıyordu.

Tabeladaki "Ethem Gümüş" kimin adıydı? Şu sim saçlı, sağ gözündeki büyüteçle masa lambasının aydınlattığı saati kurcalayan ellerin üstüne eğilmiş kafa mı? O saate, ben ona dikkat kesildim. Boy boy zeytinyağı şişeleri ve sabun kalıpları dolu tezgâhın altında yatan pasaklı bir köpek betona koyduğu somağının üstünden tek gözle dükkânı izliyordu belki.

Şarkı bittiğinde de elinde cımbız saatin içinden çıkmazsa boğazımı temizler, bir selam daha çakarım, derken, gözündeki büyüteç düştü terden.

"Hassiktir!"

Kara bulutlar geçti yüzünden, bozuldu beni görünce. Bir esnaf sükûnetiyle toparlanıp "Buyrun?" diyebildi sonra. Elimde terleyen saati uzattım.

"Pilini yeni taktırmıştım ama dün gece durdu?"

"Bakarız..." dedi boğumlu bir sesle.

Karnı deşik saati kenara itti, kör gözlerini tavana dikerek yerdeki büyüteci ele geçirdi. Kapağını çıkardı, inceledi, cımbızla yokladı.

"Şoklama yapacağım..."

"Nesi var?" dedim, çocuğunu muayene ettiren baba endişesiyle.

"Pili sağlam. Su geçirmiş olabilir. Çalışırsa ne âlâ, yoksa içini değiştirmek gerekir. On, on beş milyonluk masraf demektir bu da. Bakalım..."

Saatin içine bir sıvı akıttı. Siyah bir sabun kalıbı şeklinde ibreli bir aletin üstüne tuttu. Şoklama deyince bir tıkırtı olacak sandım. Ses çıkmadı.

"Tamamdır! Sudan korursanız iyi olur!"

"Borcum ne kadar?"

"Bırakın bir şeyler."

Cüzdanımı çıkarıp kararsız kaldığımı fark etti, "At beş kuruş, yeter!"

"Ethem Bey siz misiniz?" dedim parayı uzatırken, "Bursa'nın ufak tefek taşları" çalıyordu radyoda.

"Evet, otuz beş yıl oldu... Ben aslında Sanat Musikisi ile uğraşırım –Otursanıza, şu tabureyi çekin!"

Üstünde siyah bir poşet duran taburenin ucuna iliştim.

"Yabancı mısınız?"

"İstanbul'dan..."

"İlk defa mı geldiniz?"

"Evet. Şans eseri buradayım sayılır."

"Nasıl yani?"

"Adını duymuştum, haritadan yerini öğrendim, bir parça da kitap karıştırdım, merak edip geldim?"

"Çok ilginç... Beğendiniz mi bari?"

"Tam düşündüğüm gibi, hatta daha iyi."

"Meslek?"

"Diş doktoruyum."

"Ne güzel... Ben de kendi çapımda güfteler kaleme alıyorum. Musikimizin önde gelen üstatlarıyla yirmi dört saat istişare halindeyim. Sızımız büyük tabii... Afedersiniz, musikimizin içine işemeye çalışanlar var bugün."

"Hassiktir!" çekerkenki sert/ters suratı belirdi yine, sesi öfkeyle donandı. Bir kova su yetiştirdim:

"Maalesef öyle. Yerden göğe haklısınız. Ben de az çok meraklıyım. Eski kayıtlardan dinlerim mümkünse..."

"Ne güzel, ne güzel... Sizin gibi insanlara ihtiyacımız var işte. Yeni nesilden de bilinçli insanlar çıkıyor, umutlanıyor insan böyle... Efendim, biliyorsunuz davamızı, derdimizi paylaşacak insan bulmak da zor bugün. Meydan 'derekât-ı süfehâ'ya kaldı... Benim büyük oğlanı bu şuurla yetiştirdim. Psikolojik olarak şuuraltına yerleştirdim bazı değerleri... Muhteşem bir ses, sağlam bir kulak... Ben demiyorum, üstatların önünde okudu, onların kanaati bu! Ama maalesef hakkıyla kullanamıyor."

"Ne iş yapıyor?"

"Ticarete atıldı. Kolay değil tabii. Bugün sesiyle yaşayanları görüyoruz. Kimlerin önünde kaç perende atarak, ne rezillikler içinde yürütüyorlar. İstisnalar var ama (sanki içinden birkaç isim saydı) bir elin parmağını geçmez."

Daha başka neler geçti içinden, hepsini ortaya dökmekten çekindi. Duraladı. Dizginlenmesi zor bir attı, başını diken, burnundan soluyan. Yutkundu.

Sustum. Konuşmayı sürdürüp sürdürmemekte tereddüt geçirdiğini anlayınca sustum, belki konuşur diye. Saatlerin curcunası içinde sustuk. Elimde kaldı saat, kapağındaki yazıyı okudum:

"C77979F-50 CS WATER RESISTANT BASE METAL BEZEL STAINLESS STEEL BACK ORIENT WATCH CO., LTD. JAPAN"

Saati takıp doğruldum. Kalkmak üzereyken arka cebinden dörde katlanmış, kıçının

şeklini almış bir kâğıt çıkardı.

"Müsaade ederseniz daha yeni kaleme aldığım bir güftemi sunmak isterim."

"Ne demek, memnuniyetle!"

Kılık değiştirdim. Ethem Gümüş'ün yönettiği bir nezaket sirkinin üyesiydim artık. Onlarca saatin arasında, transistorlu radyonun havalandırdığı bu daracık yerde Gregor Samsa'ydım. Dahası o küçük büyütecin yerini mi aldım?

Okumaya hazırlanırken konuşma sesine döndü: "Hiç kolay iş değil tabii. Yeni kaleme aldığımı söylüyorum ama bitmiş sayılmaz. İnanın, hilafsız altı ayımı aldı. Baktığınızda nedir, iki dörtlük, bir nakarat. (Sırıttı.) İş o kadar basit değil ama bir bestekâr kadar nota bilmek, engin bir müzik bilgisi, kültürü lazım evvela. Kelime kelime, hatta hece hece çalışmalı. Sonsuz bir sabır velhasılkelam, herkese nasip olmaz. Edebiyata, şiire hâkim olmak, derin vukufiyet sahibi olmak... Uzatmayayım, çileli bir uzun yol...."

Kâğıdın köşelerini düzelterek baktı, baktı, başkasının elyazısını sökmeye çalışırcasına kaşlarını oynattı. Vitrindeki cam tabelanın gölgesi yüzünde deniz anası gibi yüzdü.

ŞEN SAAT
Ethem Gümüş

saat pimi
saat pili
kayış bulunur

Kuyruklu saat, saatlerin pîri olmaktan çıkıp adamın müridi oldu. El pençe divan durup, başını sağ omzuna yatırdı. Krem rengi kadranındaki solgun Romen rakamlarının arasından fırlayan iki göz gizli bir işaret çaktı, bütün saatler durdu. Tezgâhtaki köstekli "Şimendifer" içine kapandı. Sedef ve kemik hokkalar zamanı esir aldı. Guguklu saat guguğunu içine attı, yutkunup kaldı. Akrepler yelkovanların altına saklandı. Ahşap saatlerin içini kalbura çeviren kurtlar bile mola verme bahanesiyle sindi.

Okuyamadı. Her an zembereği boşalmış bir hırıltıyla ağlayabilirdi.

"Neyse, yine uğrarım, o zaman da okursunuz..."

"Hayri İrdal"ı anımsadım, sonra Hisar'ı duydum sokağa çıkar çıkmaz: "Zaman her şeyle aramızı açar. Zamanın mezarına bir zaman daha gömülür."

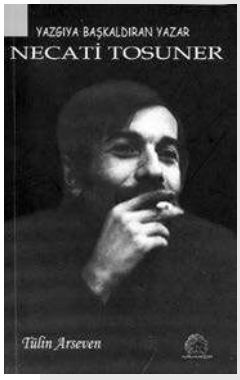
Gömülen zamanı hangi saat gösterecekti? □

(*Şen Saat*, Can Yayınları, 2007, 2. basım)

Tülin Arseven'den Necati Tosuner kitabı

Yazgıya Başkaldıran Yazar Necati Tosuner adlı çalışmanızda Necati Tosuner'i inceliyorsunuz. Bu seçiminizin nedenlerini anlatır mısınız?
2004 yılının Haziran ayında Hece Öykü'de Necati Tosuner'in öykücülüğü üzerine bir yazım yayımlandı. Bu yazının yayımlanmasından bir yıl sonra Necati Tosuner'den, söz konusu yazıyı yeni gördüğünü, böylesine geç görünce de onu Necati Tosuner öldükten sonra yazılmış bir yazı olarak algıladığını ve yitirilmiş bir şeyi bulmuş gibi bir sevinç yaşadığını bildiren bir mektup aldım. Bu çalışma, Necati Tosuner'in bu sevinci duymasının ve benimle de paylaşma inceliğini göstermesinin yarattığı bir düşüncenin ürünüdür.

İncelemenizi hazırlama süreci nasıl gelişti?
Uzun ve yorucu olan bu süreç, Necati Tosuner'in bütün eserlerini incelemek, yazarın eserleri ile öykü ve roman sanatlarına ilişkin olarak yazılan her yazıyı, yapılan her eleştiriyi değerlendirmek şeklinde özetlenebilir.

Necati Tosuner'in edebiyatımızdaki yerini nasıl görüyorsunuz?
Necati Tosuner, eserlerinde insanın yalnızlığını, çaresizliğini ve kimsesizliğini derinden duyumsatıyor. Türk edebiyatının bu usta yazarı, sevgiyle ve içtenlikle "insan"a, "insan"ı farklı bir bakış açısıyla anlatıyor. Necati Tosuner bugünün olduğu gibi, geleceğin okurunun da tanımaktan, okumaktan zevk duyacağı bir yazardır.

Osmanlı Edebiyatına Bakmak... Bir Daha Bakmak!

Serdar Soydan

Bugün oldukça popüler bir kelime olan "ötekileştirme", bir tür nesne-özne ilişkisini işaret etmektedir. Eşitsiz bir ilişkidir bu; nesnenin tüm gerçekliği ve nitelikleri ile iradeleşmesinin önünü kapayan, onu kendi belirlediği sınırlar içinde tutan, kısıtlayan bir öznedir söz konusu olan. Yani öznenin, nesne olarak kurguladığı, üzerinde kurduğu bir çeşit tahakkümdür de denilebilir "ötekileştirme" için.

Önyargı ise, bu eşitsiz ilişkilenmenin kâh sebebi, kâh sonucu olabilir. Yani bazen önyargılı olduğumuz bir konuda ötekileştiriciyken, bazen ötekileştirdiğimiz bir konuda önyargılıyızdır. Değişmeyen; önyargı ve ötekileştirmenin hep bir arada, iç içe bulunduğudur sanırım.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nden Osmanlı Edebiyatı'na bakış da benzer bir nitelik taşır; en azından yeni devletin kültürel anlamda kendini var etme çabası süresince ötekileştiricidir, önyargılarla kuşanmıştır.

Victoria R. Holbrook, Osmanlı şiirinin poetikasına dair yepyeni bir bakış getiren *Aşkın Okunmaz Kıyıları* adlı kitabının önsözünde, bu duruma dikkat çeker ve Osmanlı İmparatorluğu'ndan kopan devletlerin, kendilerini, yüzyıllar boyunca parçası oldukları bu imparatorluğa karşı tanımladığını belirtir. "Ve kendilerine birer ulusal tarih kurgularken, bütün bu yeni devletlerin -1923'te kurulan T.C. de dahil- geçmişlerindeki Osmanlı kültürünü marjinalleştirmeleri sebepsiz değildi. (…) Her yeni doğan ulus, modern devlet için gerekli olan edebi kurumu -ulusal söylemi anlatan ve kişilere daha okuldayken aşılanan bir edebi kanon (yüceltilmiş yapıtlar listesi)- Osmanlı kültürünün belirli öğelerini retorik olarak bastırmak ve dışlamak yoluyla kurmuştur." Holbrook'a göre, bütün bu devlet-ler arasında cumhuriyet Türkiyesinin benzersiz bir yeri vardır, çünkü Osmanlı İmparatorluğu ile modern Türk kültürleri arasında bir kimlik sürekliliği bulunmaktadır. Peki, bu denli sürekli bir kimlik yahut edebiyat söz konusu iken neden böyle bir ayrışmaya gidilmiş, Osmanlı mirası büyük oranda dışlanmıştır?

Ahmet Sipahioğlu, Türkiye'ye ve Türk'e özgü bir üslup olup olmadığı üzerine sesli düşündüğü "Bize Özgü bir Üslup Var mı?" başlıklı yazısında, yeni olanın, içerisinde filizlendiği kültürel alanla olan ilişkisine değinirken, "eski rejim'in yaşamdan ne kadar kopuk olduğunun, gerçeği nasıl yanlış ya da tersyüz ederek gösterdiğinin, ne kadar hatalı ve ikiyüzlü olduğunun kanıtlanması gerekir. Eski bir üslup, ancak bütün suç ve günahları bir bir sayıp döküldükten sonra or-tadan kaldırılabilir. İnfaz çabuk olmalıdır; yoksa 'eski', fırsatını bulur bulmaz yeniden, 'yeni rejim'i bir yerlerinden didiklemek suretiyle içeriye nüfuz edebilir. Artık miadını doldurmuş ve geçersiz ilan edilen bir eski tarza saldırı, bir kural olarak, 'eski rejim' den bir önceki bir üsluba, bir döneme atıfta bulunarak gerçekleştirilir. Eski rejimin öncesinde yer alan o dönem daha gerçekçi, daha dürüst ve daha doğaldır. O, dejenere eski üslubun yıkıp geçtiği, dikkate almadığı ya da kasten katlettiği bir altın çağdır," der ki, gerçekten de, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kültürel inşasında bu bir öncekine gidiş, Osmanlı öncesi Türk kültürüne dayandırılmak isteniş gözlemlenebilmektedir. Hasan Ali Yücel başkanlığında

NotosÖykü'nün Aralık-Ocak, 7. sayısının kapak konusu olan "Edebiyatımızda büyük önyargılar", Serdar Soydan'ın yazısının da konusu. Soydan'ın tartışmaya yaptığı katkı, yeni yazıların da önünü açabilir.

dünya edebiyatından yapılan pek çok çeviri ise, ibrenin gösterdiği diğer bir tarafı işaret etmektedir.

Tam da Hasan Ali Yücel'in bu çeviri seferberliğini başlattığı ve dört yüz doksan altı eserin Türkçe'ye kazandırıldığı sırada, Agâh Sırrı Levent, Osmanlı Edebiyatı üzerine bir inceleme yayımlar. İncelemesinin sonunda da kendi kendisine sorduğu, "Osmanlı Edebiyatı nasıl bir edebiyat değildir?" sorusunu maddeler halinde cevaplar. Buna göre:

Osmanlı Edebiyatı üst başlığı altında toplanan şiir ve nesir geleneğini tüm boyutları ile kavramak için, birincil kaynaklara, yani Osmanlı'nın edebi külliyatına ulaşmak, bu birikimi incelemek gerekir. "Ötekileştirilenin" iradeleşmesi, çok katmanlılığı ve farklı çehreleri ile var olabilir hale gelmesi ancak bu sayede mümkündür.

1. Divan edebiyatı, içinde bir hayat hamlesi taşıyan canlı bir edebiyat değildir.
2. Divan edebiyatı içtimai bir edebiyat değildir.
3. Divan edebiyatı orijinal bir edebiyat değildir.
4. Divan edebiyatında tabiat güzelliği yoktur.
5. Divan edebiyatı beşeri değildir.
6. Divan edebiyatında yerli tip yoktur.
7. Divan edebiyatında tabii aşk yoktur.
8. Divan edebiyatında konu bütünlüğü ve güzelliği yoktur.
9. Divan edebiyatı hakikî edebiyat değildir.
10. Divan edebiyatında sanat serbestliği yoktur.
11. Divan edebiyatı milli ve milliyetperver bir edebiyat değildir.
12. Divan edebiyatı dini bir edebiyat değildir.
13. Divan edebiyatının lirizmden nasibi azdır.
14. Divan edebiyatı hamasi bir edebiyat değildir.

Levent'in değerlendirmeleri, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Osmanlı edebi mirasını dışlayan, küçümseyen, yani ötekileştiren zihniyetini belgelemekte ve yeniden üretmektedir. Yukarıda listelenen bu on dört madde, altı yüz senelik bir edebi birikim içinden seçilecek pek çok eserle değillenebilir. Ki Osmanlı Edebiyatı alanında yapılan her araştırma, ortaya çıkarılan her metin zaten buna hizmet etmektedir. Ancak bu zihniyetin, en azından hüküm sürdüğü ve muhalif sesleri bastırdığı dönem içinde, kendisini mutlaklaştırdığı ve bugün Osmanlı Edebiyatına dair sahip olunan pek çok önyargının müsebbibi olduğu da açıktır.

Osmanlı Edebiyatı, halen külliyatının önemli bir bölümünü görünmez kılacak bir şekilde "Osmanlı Şiiri" yahut "Divan Edebiyatı" adıyla anılmakta, ders kitaplarında Levent'in yargılarına benzer ibarelerle tanıtılmaktadır. Yahut münacat, naat, kaside gibi Osmanlı Edebiyatında kullanılan türler ve aruz vezninden etkilenen Turgut Uyar'ın *Divan* adlı şiir kitabına dönemin pek çok genç şairince gösterilen tepkiler, bu edebi geleneğin ne denli olumsuz kodlandığı yahut dışlandığını gözler önüne serer.

Ancak Uyar'ın 1970 tarihli yenilikçi kitabı bir değişimi de imlemektedir. Osmanlı Edebiyatı 70'li yıllardan itibaren gitgide daha çekici, daha çok ürün verilen bir alan haline gelmekte, pek çok eser yeniden okuyucu ile buluşturulmakta ve modern okuma teknikleri ışığında incelenmektedir.

Osmanlı Edebiyatı üst başlığı altında toplanan şiir ve nesir geleneğini tüm boyutları ile kavramak için, birincil kaynaklara, yani Osmanlı'nın edebi külliyatına ulaşmak, bu birikimi incelemek gerekir. "Ötekileştirilenin" iradeleşmesi, çok katmanlılığı ve farklı çehreleri ile var olabilir hale gelmesi ancak bu sayede mümkündür. Ancak bu sayede Osmanlı Edebiyatını kuşatan önyargılar çemberi yırtılacak; dışarıda bırakılan, tek tipleştirilen, aşağı görülen ve yok sayılan bu külliyat hak ettiği yere gelebilecektir. □

Edebiyat eğitiminde Suçlayanlarla suçlananların ezberleri

Bu ülkenin en önemli sorunu nedir? sorusuna önemli bir çoğunluğun "eğitim" yanıtını vermesi boşuna değil. İyiden iyiye köhnemiş anlayışlar ve kitaplarla yürütülen edebiyat eğitimi *NotosÖykü*'nün de sürekli ilgi alanında bulunuyor. Edebiyat dersleri, özellikle ortaöğretimde öğretmenlerin inisiyatifiyle olumlu biçimde yapılacağı gibi, nice olumsuzluklar da taşıyabilir. Edebiyat öğretmenliği yanı sıra yaratıcı yazı alanında da üretkenliklerini bildiğimiz iki yazarımız, konuyu nitelikli bir tartışma düzeyine çıkarıyor.

Melike Koçak

Edebiyat derslerinin nasıl yapıldığı ya da yapılmadığı farklı yerlerde, zamanlarda; tartışıldı. Tartışmalar, ağırlıklı olarak "suçlama" halinde gelişti ve gelişmekte.

Suçlayan, kimi zaman akademi, kimi zaman edebiyat, kimi zaman bizzat mesleğin içinden kişilerdi.

Suçlayan, suçlaması esnasında aynı ezberlerle suçladı. Aruz kalıplarının öğretilmesi, klasiklerin zorunlu olarak okutulması; ana düşünce nedir, şair/yazar ne anlatır soruları; öğretmenin bile okumaması; dilbilgisi çalışmalarına ağırlık verilmesi; giriş, gelişme, sonuç kompozisyonlarının yazdırılması; metnin okumalarında parmağınla takip et, arkadaşının kaldığı yerden devam et direktiflerinin sınıflarda çınlaması; tahtaya kalk emriyle sorulan üç sorunun sonunda notların gelmesi, test sınavları...

Suçlayan, alternatif olabileceğini, farklı bir duruş sergilenebileceğini aklına getirmedi; bunu görmedi, göstermedi. Ezberleri üzerinden kurdu düşüncesini, dillendirdi ve bu tekrarladı durdu, tekrarlamakta hâlâ.

Suçlanan, ezberlerine devam etti, suçlamalara kulağını tıkadı. Edebiyatın öğretilebileceğiydi onun ezberi; kendi hocalarından daha farklı, başka olduğu, asla ezberci olmadığı; edebiyat metninin genel kültür bağlamında yararlı olduğu, şairin/yazarın metinde kendini anlattığı, tema, belirlemenin metin çözümlemek olduğu, yeni yeni de kuram okumaları yapılması gerektiği...

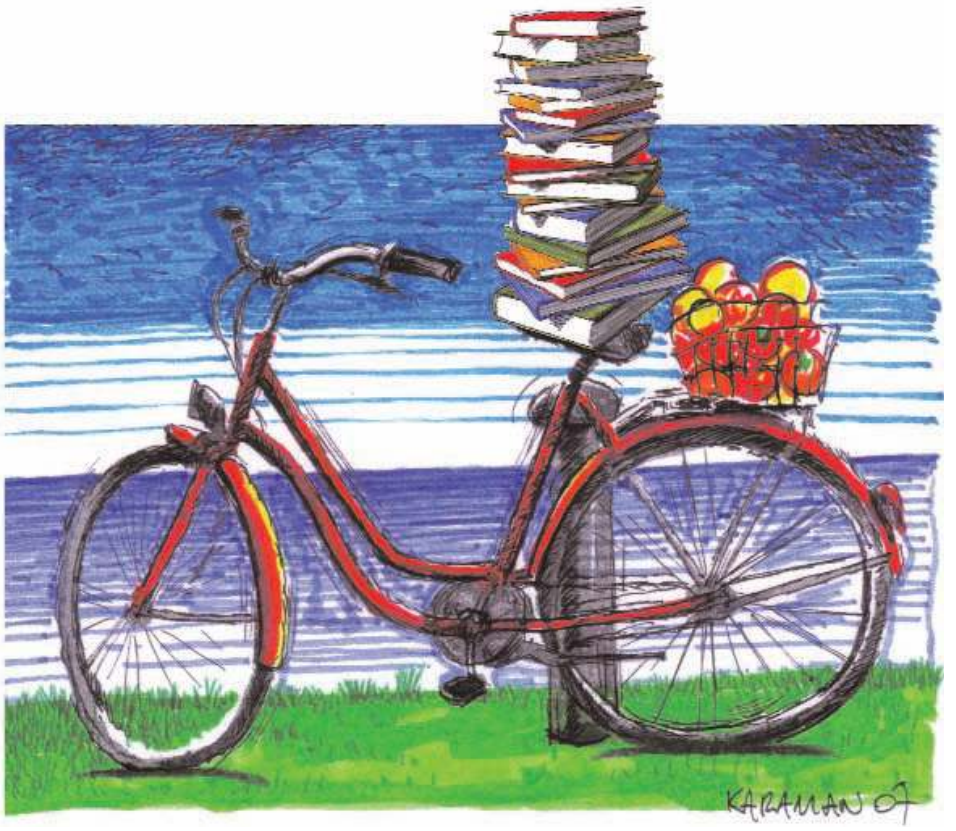
İkisinin de varlığı kabul edilebilirdi; peki, arada sıkışmış, bu ezberlerin dışında yolunu çizmeye çalışanlar yok muydu? Suçlayan ve suçlananlara göre, yoktu elbette; onlar tam da "öteki"lerdi; "tu kaka olanlar", "eski köye yeni adet getirenler", "çok bilmişler", hadi biraz daha ileri gidelim, "ukala, kendini beğenmiş olanlar". Öyle ya da böyle, onlar vardı ve artık kendi kurdukları, kurmaya çalıştıkları dünyadan ses vermeliydiler.

Suçlayan ezbercilere

Aruz kalıpları ezberletilmemektedir, içinizi ferah tutunuz. Uyağın da hecenin de aruzun da şiirin iç ritmini kurduğu, anlamdaki iniş çıkışlarla ilişkisi, paralelliği, kulaktaki tınısı verilmektedir. "Al da bu romanı oku!" denmemektedir, üzülmeyiniz; Dostoyevski ile Camus'yü, Kafka ile Oğuz Atay'ı, Çehov ile Cemil Kavukçu'yu, Halit Ziya Uşaklıgil ile Yusuf Atılgan'ı, Ahmet Mithat Efendi ile Orhan Pamuk'u, Nedîm ile Nâzım'ı, Şeyh Galip ile Attila İlhan'ı, Yunus Emre'yi... bir arada okumakta, okurken kendi metinlerini üretmektedir "öteki" öğretmenle buluşan birey.

Kimselere ana düşünce sorulmamakta, metnin sesini duymanın yolları gösterilmektedir her birinin farklı sesi olduğu hep beraber keşfedilerek. Siz üzülmeyiniz; her alanda düzelme sağlanmış da sizlerin uykuları edebiyat eğitimindeki açmazlar, yanlışlar yüzünden kaçmaktayken, bir nebze ferahlasın içiniz.

Ah, o okumayan öğretmenler! Ne kadar haklısınız. Nasıl olur da siz düşünen, sorgulayan, eğitime bu kadar kafa yoran, araştırmacı insanlar olarak genelleme yanlışına düşer

MEHMET KARAMAN

de öğrencisini dergiyle, sinemayla, resimle buluşturan; Marquez'le, Murathan Mungan'la, Salinger'la, Nâzım'la tanıştıran; Yunus'u, Nesimi'yi, Nedîm'i anlamasını sağlayanları görmezden gelirsiniz. Belki sizin de yakındığınız öğretici kişilere örnek vermek üzere anabilirsiniz bu "öteki"leri; o zaman edebiyat eğitimine bir ışık tutup, alternatifinizi söylemiş olursunuz ki, sizin alternatif önerilerinize, sorunları dile getirirken bir türlü dile getirmediğiniz çözümlerinize edebiyat eğitimcilerinin ne çok ihtiyacı vardır. Çünkü bu yaratıcı, analitik düşünme üzerine kurulu, bireye saygılı (!) sistemde edebiyat eğitimindeki sorunları da çözünce güllük gülistanlık olacaktır ülke. Unutmadan; kimse parmağıyla takip etmiyor artık; öyle rahat ki çocuklar, "Dalmışım kaçırdım hocam, kusura bakmayın," diyor; siz de acaba ne derdi var diye düşünüp, orada hiç kurcalamayıp, sonrasında derdini dinliyorsunuz. Yazık size, bize, "Evladım, niçin takip etmiyorsun"la büyüyenlere. Ve daha nice kaygılarınız için çok da sıkmayın canınızı, bir yerlerde başka işler yapılmakta, biliniz bunu. Yardım etmek, sorunu çözmekse amacınız, atölye çalışmaları, forumlar, sempozyumlar... Gazeteler, sanal ortamlar... Ne güne duruyor? Hep birlikte düzeltiverelim edebiyat öğretmenlerini, gerisi kolay.

Suçlanan ezbercilere

Not düşelim; suçlamalara sebep olmaları, çoğu zaman Kafdağı'ndan inememeleri, olduğu gibi görünmeyip eylemiyle söylemlerinin çelişmesi, bulundukları kurumun ismini, cismini arkalarına alıp da ezberlerini cilalayıp sürdürmeleri sebebiyle onlara söylenecekler biraz daha uzun olacaktır.

"Edebiyat öğretilebilir." Edebiyat kurallardan, kalıplardan, bilgilerden oluşmaz. Edebiyatın ve edebiyat eserlerinin tanımları yapılamaz. Edebiyat, kalıp, köşeli tanım ve açıklama cümlelerine sığmaz. Bu yüzden de tarihler, açıklamalar, tanımlamalar, bilgileri öğretmek edebiyat öğretmek değildir. Edebi bakış kazanmak için gerekli akademik donanım verilebilir, bunun edinilmesi sağlanabilir. Edebi bakış kazandırmanın, edebiyat eserine bakmanın yolları açılabilir. Edebiyatın estetiği, hazzı, yaratıcılığını; okur olmayı, okur niteliği kazanmayı; edebiyatın içinden insanı, hayatı, evreni, kendini tanımayı öğretmenin kesin kuralı, yolu yordamı yoktur. Amacımız bilgi yüklemek yerine bunlara dair sorular sordurabilmekse, "Edebiyatı en iyi ben/biz öğretirim, öğretiriz," yargısından ve gösterisinden uzaklaşılması gerekmez mi?

"Biz, hocalarımızdan daha farklı, daha doğru yoldayız." İlkin, bizlerin aldığı eğitimde her şeyin yanlış olduğu yargısından sıyrılarak çıkılmalı yola. Her zaman olduğu gibi yanlışlarla doğrular bir arada idi bizim eğitimimizde. Toptan seven, toptan yok edenlerden olmamalı. Geçmişte de, farklı olanın doğumu için sistem içinde sancılarla kıvranarak yolunu çizenleri bu kadar kolay silip atmayalım. Daha standart ve klasik bir yöntem hâkimdi, evet, peki bugün bunu yıktığını iddia edip de yine aynısını yapmak, yerine yenisini kuramamış olmak yanılsama değil midir? Şimdilerde standartları yıkmaya, köşeleri yok etmeye çalışan, bunu sahiden yapan üç-beş kişinin dışında yapılanlar, yapıldığı söylenenlerle çelişmekte. Bir şiirden hareket edip de şiiri unutarak "cezbedici", ama konuyu dağıtan görsellerle, yönlendirilmiş okumalarla; belirlenen dört, beş temayı esas alıp buradan coğrafya, tarih, sosyoloji kavramlarını tartışmaya uzanmak ne öncekilerin yanlışlığını, ne bugünün doğrulunu kanıtlamaz. Bu tutum, metne dair okuyucunun yönlendirildiğini, çözümleme/anlama/yorumlama/alımlama alanının daraltıldığını; metnin sesinin, renginin, biçiminin, anlam katmanlarının unutulduğunu, unutturulduğunu; metnin "genel kültür edinme" aracı olarak okunduğunu gösterir.

"Edebiyatta ezberci bir yöntem izlemiyoruz." Sadece edebiyat değil,

tüm öğretmenler bir araya gelsin de ÖSS gibi sahici bir duvar karşısında bu söylemin arkasına sığınmaktan vazgeçsin; bilgilerle, seçeneklerle beyinleri pek de güzel kuşattıklarını, kuşatmak zorunda kaldıklarını; kimileri de bundan hoşlandığını itiraf etsin. Analitik düşünme üzerine kurulu yeni dört yıllık müfredatla ÖSS sorularının çelişkisini, bu müfredatı yaşama geçirecek öğretmenlerin üniversitelerde yetiştirilip yetiştirilmediğini biri açıklasın.

"Edebiyat metni tarih, coğrafya vb. dallara dair genel kültür kazanmak amacıyla okunur." Metin, metnin sesini duymak, kuytularında dolaşmak, dilini çözmek; oradaki insanı, durumu, duyguyu, düşünceyi, kavramı, sorunu, çatışmayı bulmak, anlamak; bilinci, bilinçaltını didiklemek için okunur, ilkin sadece kendi içinde ve kendisi için. Bu yüzdendir ki, bir metni öncelikle yazıldığı dönem, coğrafya bağlamında çözümlemek, metne bilgiyle bakmak, metinden uzak düşmektir. Bir edebiyat metni, tarihi, coğrafyayı, olayları, dönemi aynen aktarmaz; kurmacadır o. Öğrenci, ilkin bunu bilmeli, bu ışıkta bakmanın yolunu yordamını öğrenmelidir. Hal böyle olunca, bir şiir okuyup da o dönem hakkında bilgi toplamaya kalkmak ya da tarih kitabını açıp bilgileri toplayıp metne bakmak edebiyat dışı bir okumaya, yanlışa öğrenciyi itmektir. Metin içinde gezi bitmiş, herkes zihninde metnini kurmuştur da ondan sonra devreye girer tüm bu bilgiler. Değil mi?

"Edebiyat metninde yazar ya da şair kendini anlatır." Evet, "Şair/yazar kendini nasıl hissetmiş, niye böyle söylemiş, başından geçenleri anlatmış..." soruları ve cümlelerinden yola çıkmak da edebiyat metnine uzak düşmek; yaratıcı ile yaratılanı ayırmamak yanlışıdır. Bu, dünden bugüne çokça tekrarlanan bir yanlıştır: Metni, biyografinin anahtarı olarak görmek eğilimi.

"Metin incelemek, metindeki kavram ve temaları belirlemektir." Yalnızlık teması belirlenmiştir şiirden ya da engeller teması mesela. Orada hemen yalnız insanlar hatırlatılır, onların koşulları; bu temadaki şarkılar, filmler anımsanır peşinden de. Yalnızlığı doğuran sebepler konuşulur, hatta tarihte yalnız ölenlere kadar uzanılır. Şiir incelemesi tamamlanmıştır; hatta film, şarkı, haber gibi başka pek çok malzemeden de faydalanılmıştır. Peki, bunların neresinde söz konusu şiirin iç göndermeleri, derinliği, görünen ve görünmeyen yapısı, dil kurgusu, anlatım teknikleri çözümlenmiştir?

Şair ne de güzel demiştir değil mi, "Yanık yanık koksa karanfil" diye. "Karanfil kokusunu anımsar mısınız, bu koku, size neleri hatırlatır; haydi herkes yarın bir karanfille gelsin derse." Şiir unutulmuş, şiir dışı alanda bolca gezilmiştir; bunun adı da farklı yöntem, yenilik, renkli ders olmuştur!

"Metin, mutlaka bir kuram bağlamında okunmalıdır." Bu, henüz tam olarak ezberlenememişlerden, ezber rafında yerini almak üzere parlayanlardan. Çocuk kitaba uzakken, "Hadi bakalım, yapısalcı bakıştan bu metni çözümleyelim." Ne kadar hoş çağrı! 100 temel eser dayatması ile arasında nasıl bir fark vardır? İlk amaç, çocuğu bir metne çekmek, onunla ilişki kurmasını, ona yakın durmasını sağlamaktır ki bu başarılabilirse bir sonraki adımlar gerçekçi olur.

Edebiyat eğitiminde "öteki"

Öteki'nin derdi okumayı, dili, edebiyatı öcü, cıs, korkulan, kaçılan olmaktan çıkarma; geleneği de bugünü de verebilmek; adını koymadan da olsa yazdırmaktı. Öğrenen kişinin, yazdığı deneme de olabilirdi, öykü de, fıkra da; hatta çizerek de anlatabilirdi derdini öğrenen kişi. Önemli olan, onun anlatmasıydı; girişi, gelişmesi, sonucu değildi. Dünya değişiyor, değişen dünyada insan da değişiyordu. Öteki'nin derdi sıfatın bir kişiyi, rüyayı, aşkını anlatmak için kullandığın bir sözcük olduğunun farkına vardırmaktı. Öteki'nin derdi edebiyattaki aşkı, trajediyi, deliliği, dahiliği keşfetmenin yollarını gösterebilmek; şairi, yazarı sırça köşkünde göstermeyip dokunmasını, işitmesini sağlamak, onları buluşturabilmekti. Öteki'nin derdi, öğrenen kişinin okuduğunda, izlediğinde insanı, olanı, olmayanı, olması gerekeni; farklıyı, başkayı, uyumsuzu tanımasını sağlamaktı. Neyin nereden geldiğini, kökün bugünü doğurduğunu, beslediğini, bir aradalığı, yereli ve evrenseli bir arada verebilmekti. Bunun planı programı yoktu. Bu, üniversitelerde öğretilmeyen, anlatılmayandı. Bu, mesleğe değil, edebiyata gönül vermiş olmak demek; meslekle, mesleğin kutsallığı ezberiyle değil, edebiyatla yaşamak; yaşamla, insanla, dün'le, bugün'le bağlarını kopartmamak; köşeli, kalıplaşmış, ezberlere tutunmamak, bunları, sunulanı, koşullandırılanı reddetmek; çatlak, aykırı ses olmaya çalışmak demekti.

Çocuk kitaba uzakken, "Hadi bakalım, yapısalcı bakıştan bu metni çözümleyelim." Ne kadar hoş çağrı! 100 temel eser dayatması ile arasında nasıl bir fark vardır? İlk amaç, çocuğu bir metne çekmek, ona yakın durmasını sağlamaktır ki bu başarılabilirse sonraki adımlar gerçekçi olur.

Öteki, bunu uysal uysal, kendi köşesinde, değebildiği, ulaşabildikleriyle yaparken, sistemin içinde kalıp da sistemi kullanarak bu başka olanı kurmaya çalışırken sesinin duyulmasına gerek duymadı; ama ezberci zihniyet boş durmuyordu. Öteki'nin sesini duyurması gerekiyordu. □

Alp Er Tunga Öldü mü, Alper Tanga Giydi mi?

Makbule Aras

Kimileri, "*Ölü Ozanlar Derneği*'ndeki John Keating'lerden elimizde yeterli sayıda olsa, okullardaki edebiyat eğitimi de bu hale gelmezdi!" düşüncesine öylesine iman etmiş ki, bunun, bir öpücükle bütün kurbağaların prense dönüşeceğine inanmaktan daha ütopik olduğunu bile fark edemiyor.

Müthiş bir saptama var: "Edebiyat öğretmenleri öğrencilere edebiyatı sevdirmek yerine onları edebiyatın zevkinden uzaklaştırıyor!" Böylesine tehlikeli ve yüzeysel saptamaların yapıcı olmaktan, sorunu çözmeye hizmet etmekten uzak olduğu çok açık. Edebiyat eğitimimize dair sorunlar olduğu su götürmez bir gerçek, ama sorunun kaynağı topyekûn edebiyat öğretmenleri değildir, yalnızca edebiyat öğretmenleri hiç değildir.

Öncelikle niçin bir başka alan değil de, edebiyat bu kadar sorun yaratıyor, herkesin hariçten ve dahilden gazel okumasına olanak yaratacak kadar malzeme sunuyor, buna bakmak lazım. Bu konuda eleştiri yapmak çok kolay, belki de haz verici. Nihayetinde herkesin bu konuda eleştiri yapmaya yeteceğine inandığı Türkçesi, anlat anlat bitmez bir edebiyat öğretmeni malzemesi, ezber ettiği başlıkları var.

Edebiyat eğitimindeki sorunların kaynağını "sistem"e bağlayarak topu belirsiz, muhatabı bulunmayan bir alana atmak değil bu yazının amacı. Gerçekçi bir açıdan bakıp akılcı bir açılım sağlamak.

Edebiyat, sanat mı bilim mi?

Edebiyat eğitimi veren fakülteler ile eğitim fakültelerinin çoğunda, akademik içerik, edebiyatın bilim tarafı ön plana çıkarılarak yapılmakta; ancak bu kapsamda nedense edebiyat kuramları ya hiç yer almamakta ya da içi yeterince doldurulamamış başlıklar olarak sırıtmakta. Asıl sorunu yaratansa, edebiyat konusunda bir sanat eğitiminin olmaması, edebiyatın sanat olarak algılanmasını sağlayacak sistemli bir çabanın oluşturulamaması. Durum böyle olunca da, edebiyat asık yüzlü, eli bastonlu huysuz bir ihtiyara dönüşüyor.

Dil tarihine, edebiyat tarihine, yüzyıllar boyu verilmiş eserlere, döneme, yazara ve daha pek çok konuya bilimsel bir bakış açısıyla bakma savaşına giren edebiyat fakültesi öğrencisi ne edebi eserin hazzına ulaşabileceği fırsatı buluyor ne yazar/şairle sahici, sıcak bir ilişki geliştirebiliyor. Bunun sonunda da edebiyat eğitimi, üç beş edebiyat fakültesi dışında, bilinmesi gerekenler manzumesi olarak klasik bir yapı içinde veriliyor ve maalesef günümüz edebiyatına kadar ulaşamadan sona eriyor.

Edebiyat hem bir bilim hem bir sanat olduğuna göre, bu işin eğitiminde her iki başlığın da yer alması gerekmez mi? Ülke gerçekleri nedeniyle severek edebiyat okumayı seçenlerin sayısının çok az olduğu da hesaba katılırsa, edebiyat bölümlerinden mezun olanların "edebiyatçı" kimliği ya hiç oluşmuyor ya da kazara böyle bir kimlik oluşmuşsa hızla törpülenerek yok oluyor. Bu da mezunların, edebiyatı yalnızca bir geçim aracı olarak görmesine ve edebiyatçılığın ya da edebiyat öğretmenliğinin de "edebiyat memurluğu"na indirgenmesine neden oluyor. Edebiyat yalnızca bir iş olarak görülünce de Alp Er Tunga'nın ölüp ölmediğinden öteye gidemiyor mesele.

> Bu kadar köklü, zengin bir edebiyatın geçmişten bugüne geçirdiği evreleri lise müfredatına alıp tıkıştırmaya kalktığınızda bir çözümsüzlük yumağına dolanıveriyorsunuz.
>
> Edebiyat müfredatı yeniden biçimlendirilirken ölçme sisiteminde herhangi bir değişiklik yapılamadığı gibi müfredata ilişkin yenilikleri uygulayacak öğretmen donanımı, teknik imkânlar, kısacası somut koşullar da görmezden geliniyor.

Edebiyat Memurlarının Hiç mi Kabahati Yok?

Edebiyat eğitimi üniversitede bu hantal yapı içinde insanın ruhunu karartacak biçimde verilirken, şansı olanlar, bu yapıyı sarsan birkaç hocadan aldıkları tadımlık derslerle edebiyatın sanat tarafının büyüsüne kapılıp ona sevdalanabiliyor. Geriye kalansa sele kapılıp gidiyor. Ancak bu sele kapılıp gidenleri bütünüyle hak-

lı görmek de mümkün değil; çünkü yapının hantallığından silkinmek için en ufak bir çaba göstermeyenler, pencereleri kapalı odalarda yaşamaktan hiç rahatsız olmayanlar da var.

Elbette ki kişi sanattan anlamak zorunda değil, kendini bu konuda geliştirmek zorunda da değil; ama burada söz konusu olan meslek nedeniyle bireysel seçimlerdeki özgürlük alanı o kadar genişleyemiyor, genişlememeli. Çünkü alanı ne olursa olsun bir öğretmen, öğrencilerine karşı sorumludur ve edebiyata karşı en azından merak oluşturmakla yükümlüdür; bu, onun asli görevidir. O halde bu donanım kendisine üniversite eliyle kazandırılamamışsa o bunları az ya da çok ama olanaklarını sonuna kadar kullanarak edinmek zorunda. Bu noktada, bireysel gelişimleri konusunda hiçbir çaba sarf etmeyen, sarf edenleri de "Öğrenemediniz mi daha, okuyun, okuyun!" sığ görüşüyle küçümseyerek kendi tembelliklerini bu pişkin tavırlarının gölgesinde semirten edebiyat öğretmenlerine söylenecek söz bulamıyorum.

Lise öğrencisinden ütopik beklentiler

Gelelim liselerdeki duruma, edebiyatı üniversitede nasıl öğretiyorsak lisede de aynı içerikle öğretmeyi amaç edinmiş bir politikamız var. Bu kadar köklü, zengin bir edebiyatın geçmişten bugüne geçirdiği evreleri lise müfredatına alıp tıkıştırmaya kalktığınızda işin içinden kimsenin çıkamadığı bir çözümsüzlük yumağına dolanıveriyorsunuz.

Sözlü dönem Türk edebiyatından alıp modern Türk edebiyatına gelene kadar edebiyatın geçirdiği değişimleri anlatabilmek ne kadar mümkündür? Üstelik edebiyat denen alanın anlaşılabilir olması sosyolojisinden tarihine, psikolojisinden coğrafyasına, ekonomisine, pek çok disiplinden birikime sahip olmayı gerektiriyorken! Yapmaya çalıştığımız en kabasından 6. yüzyıldan başlayarak 21. yüzyıla kadarki edebiyatımızı dört yıl içinde anlatıp öğretmek! Bunun kadar ütopik bir amaç olabilir mi? Bir lise öğrencisinden hem bu kadar yüzyıl içinde ortaya konan edebiyat ürünlerini tanımasını, hem bunların yazar ve şairleri hakkında bilgi sahibi olmasını, hem pek çok edebi bilgiye sahip olup bunları kullanarak edebi metinleri çözümlemesini, bu arada dilbilgisi kurallarını en ince ayrıntısına kadar bilmesini, kendisini hem sözlü, hem yazılı yetkin bir biçimde ifade edebilmesini bekliyoruz. Bu kadar bilgiyi her döneme dair estetik haz yaratarak nasıl verebilirsiniz?

Bugünün gencinin hayat koçu var, sinir terapisti, dersanesi, ipod'u, msn'i, servisi, testleri, sanal dünyası, gerçek sorunları var. Her şeyden önce, bugünün genci bir yatırım aracı. Hayatı çok erken yaşta çözmüş olmanın dayanılmaz ağırlığıyla yaşıyor.

Yine yeniden edebiyat programları

Buradaki sorunun kaynağı herkesin fark edebileceği gibi, edebiyat eğitimi nasıl olmalıdır'a kafa yormadan bir yol tutturmuş olan ve o yolun doğruluğunu pek de sorgulamayan eğitim politikamızda. Hep yenileştirmeler, çağa ayak uydurma adımları atılmaya, köhnemiş bakış açılarından uzaklaşılmaya çalışılıyor ama bu konudaki iyi niyetli çabalar amacına bir türlü ulaşamıyor.

Milli Eğitim Bakanlığı iki yıl önce yine bir adım attı ve yeni edebiyat programları ortaya koyarak çok iyi niyetli, yapıcı ve yenilikçi bir yaklaşım içine girmeye çalıştı; ama bu değişim, sistemin bütününe çok çeşitli sorunlar nedeniyle bir türlü yayılamadığı için çok da amacına ulaşamadı. Sistem denen şey bir bütündür ve bütünün her parçası o yeni yaklaşıma göre biçimlendirilmelidir.

Analitik düşünen bireyler yetiştirmeyi hedefliyoruz ama onların bilgi ve becerilerini hedeflerimizle örtüşebilecek ölçme araçlarıyla değil, ezbere dayalı bir araçla ölçüyoruz. Bu çelişki ortadan kalkmadığı sürece öğrenciyi edebiyatın hazzına yaklaştırmak da zorlaşıyor. Çünkü öğrenci çok haklı olarak, "Bana filanca öğrenci alım sınavında sorulacak olanlar nedir, onu öğret, zamanım kıymetli, edebiyatın hazzının sırası değil!" diyor.

Edebiyat müfredatı yeniden biçimlendirilirken ölçme sisiteminde herhangi bir değişiklik yapılamadığı gibi müfredata ilişkin yenilikleri uygulayacak öğretmen donanımı, okulların teknik imkânları, kısacası somut koşullar da görmezden geliniyor. Bu da her şeyin bir belirsizlik ve kargaşa içinde eriyip gitmesine, "mış gibi" yapılmasına, "mış gibi yapılması"ndan başka çıkar yol kalmamasına neden oluyor.

Her şeyi "öğretelim!"

Bozulması gereken bir yapı, arızalı bir bakış açısı var burada. O bakış açısı da "Her şeyi öğretelim!"den bir türlü uzaklaşamıyor. Bu yüzyılda en kolay şey bilgiye ulaşmakken biz hâlâ "öğretelim" diyemeyiz; her alanda olduğu gibi edebiyat alanında da öğrenmeye merak ve heves yaratmak olmalı amaç. Bugünün gencine edebiyatı bu tıkış tıkış bilgi içeriğiyle vermeye kalkmak ve bu içerikle onda edebiyata ilgi uyandırmayı ummak kadar gerçekten uzak bir beklenti olamaz.

Bugünün gencinin hayat koçu var, sinir terapisti, dersanesi, ipod'u, msn'i, servisi, testleri, sanal dünyası, gerçek sorunları var. Her şeyden önce bugünün genci bir yatırım aracı.

MEHMET KARAMAN

Bugünün genci ne yapıp edip ana babasının kendisine yaptığı yatırımın hakkını vermeli, şöyle bol para kazanabileceği bir bölüme kapağı atmalı. Bugünün genci oyunu da, arkadaşlığı da, öğrenmenin hazzını da çoktan unuttu. Hayatı çok erken yaşta çözmüş olmanın dayanılmaz ağırlığıyla yaşıyor. Materyalist dünyada materyalist beklentilerle "a mı, b mi, c mi?" seçenekleri arasında beyni uyuşarak, kendilik bilgisi edinemeden, psikolojik travmalarla büyüyor bugünün genci. Ve biz ona hâlâ soruyoruz: "Alp Er Tunga öldü mü?" Edebiyat öğretmenlerinin bu ve benzeri soruları sormaya teşne olduklarını hiç sanmıyorum. Ama öğrenciyi bir üst basamaktaki eğitim-öğretim sistemine alırken kullandığımız ölçme araçları ve ölçülenlerin içeriği değişmedikçe, öğretmene bu soruları sormaktan başka çıkar yol kalmıyor; çünkü birileri tepelerden bir yerlerden hâlâ aynı soruların cevabını öğretip öğretmediğini soruyor edebiyat öğretmenlerine.

"Şimdi yeni şeyler söylemek lazım"

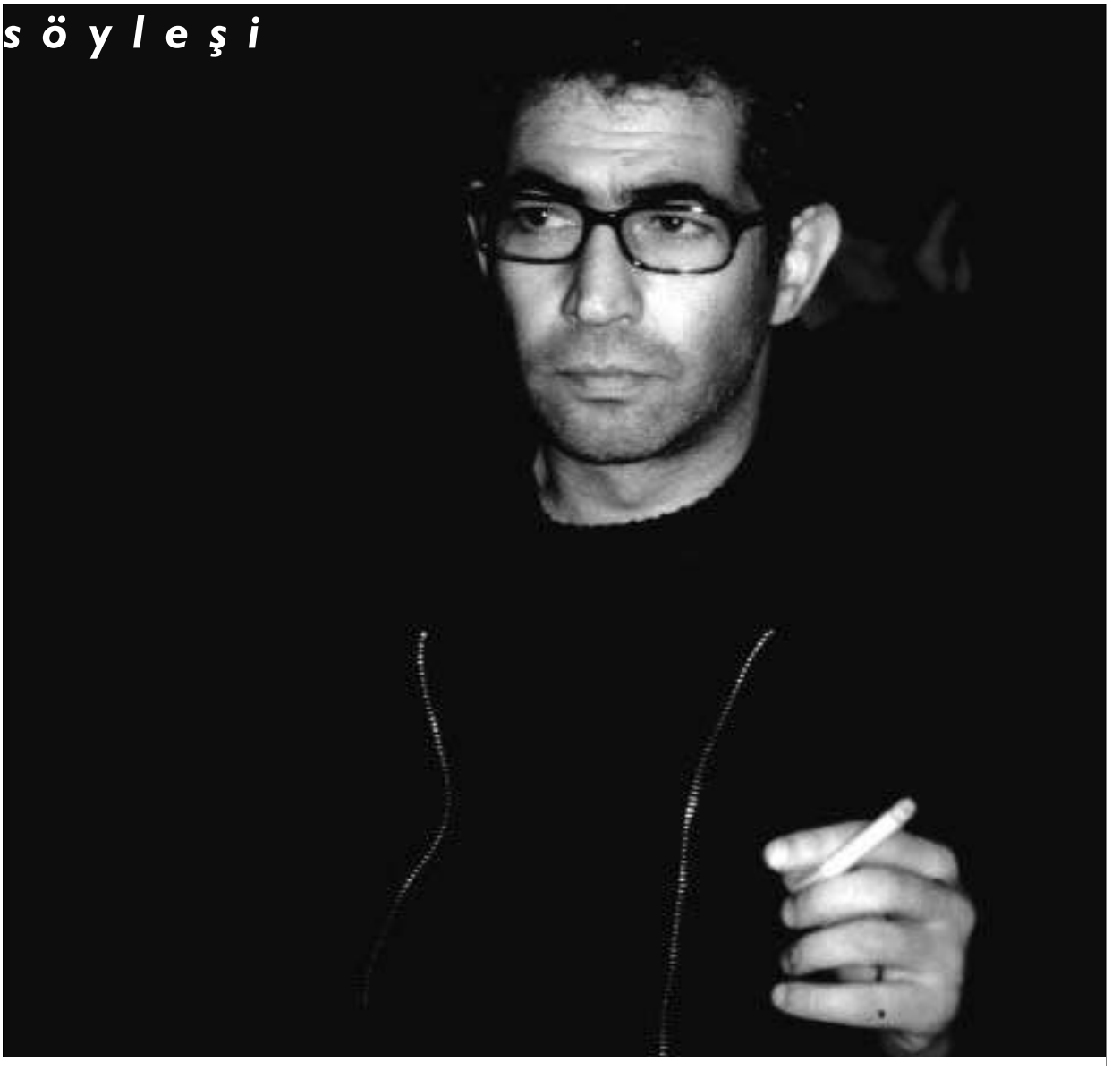
Bu sıkışıp kalmaya rağmen edebiyat memuru olmayıp edebiyatı hayata tutunma yolu bilen bazı edebiyat öğretmenleri, ne yapabilirimin azabıyla soruna kendi olanakları ölçüsünde bireysel çözümler getirmeye, yel değirmenleriyle savaşmaya, tıkış tıkış müfredatın arasında dar zaman tünelleri yaratıp Robinson Crusoe'nun adasına götürmeye uğraşıyor öğrencilerini. Kimsenin görüp anlamaya çalışmadığı bugünün gençliğine kendi bildiği hayata tutunma yolunu öğretmeye, onu edebiyatla kazanmaya çalışıyor. Bu edebiyat öğretmenlerinin ve onlara destek olup olanak sunan okulların sayısının hiç de az olmadığı ise aşikârdır.

Sorunun çözümü yukarıda da söz edildiği gibi her şeyi, her bilgiyi öğretmeye çalışmaktan vazgeçmekle mümkündür. Modern metinlerin okutulup modern yöntemlerle çözümlenmesi, öğrencinin kendini anadiliyle hem yazılı hem sözlü en iyi biçimde anlatabilmesi eksenine oturtulmalı edebiyat müfredatı.

Sorunun çözümü yukarıda da söz edildiği gibi her şeyi, her bilgiyi öğretmeye çalışmaktan vazgeçmekle mümkündür. Modern metinlerin okutulup modern yöntemlerle çözümlenmesi, öğrencinin kendini anadiliyle hem yazılı hem sözlü en iyi biçimde anlatabilmesi eksenine oturtulmalı edebiyat müfredatı. Bazı Avrupa ülkelerinde olduğu gibi bir dönem boyunca tek bir kitap üzerinden döneme dair sosyolojik, tarihi, edebi okumalar yapmak, eseri didik didik incelemek, yazara dair saptamalar yapmak, disiplinler arası iletişim kanallarını açmak, eserden yola çıkarak yaratıcı çalışmalara yönlendirmek, görsel malzemeleri sürece dahil etmek, öğrenciyi gerçek anlamda merkeze taşımak gibi onlarca başlık üzerinden yeniden biçimlendirilmeli edebiyat dersleri.

Böylece edebiyata dair sahici, kalıcı bir ilgi ve merak uyanır. Bu merak uyandıktan sonra da o öğrenci istediği yerden istediği bilgiye ulaşır, Alp Er Tunga'dan hiç söz edilmese de, merak edip bu bilgiye ulaşabilir, Alp Er Tunga'nın ölüp ölmediğini keşfettiği gibi, onunla kendisi arasındaki değişmez insani değerlerin de farkına varır ve emin olun, "Alp Er Tunga Öldü mü?" başlığını, sıkıştırıldığı alanın baskısından kurtulmak, bir hava deliği açmak için "Alper Tanga Giydi mi?" matrağına indirgemekten edebiyatın anlamsızlığını ve gereksizliğini savunmaktan vazgeçer.

Biz, "Aman kültürümüzün temel taşları bunlar, vazgeçemeyiz, her şeyi öğretelim, temel eserler listeleri yapıp zorla okutalım!" telaşından ve yanlışından kurtulamadıkça, öğrencide edebiyata karşı ilgi uyanmasını beklemek hayalden öteye gidemez. □

HAKAN ŞENOCAK

"Benim galiba sistemle ilgili sorunum var..."

SEMİH GÜMÜŞ

***Sevgili Nefret*'ten sonra yıllar geçti ama yeni bir öykü kitabı gelmedi. Hakan Şenocak öyküden uzaklaştı mı?**

Hayattan uzaklaştım. Ne eve sığıyorum, ne bahçeye. Arada Üsküdar'daki eskicileri geziniyorum, o kadar. İçimden hiçbir şey yapmak gelmiyor. Yine de öykü karalamaları giriyor araya. Kendimi bir şeyler yazarken buluveriyorum. Kağıtların, sigara paketlerinin üzerine karaladığım şeyler oluyor, öyle kötü yazıyorum ki, sonra okuyamıyorum. Yine de bitmeye yakın, çoktan bitmiş olması gereken bir dosya var elimde ama işte yine aynı elim onu bitirmeye yanaşmıyor. Bütün bunlar da Irak'ın işgal edilmesiyle başladı. Kendimi çok çaresiz hissettim. Sonra Hrant öldürüldü. Yazmak anlamsızlaştı sanki. İnsanlar ölüyor, sen ne yazmasından söz ediyorsun gibi oldum. Kendimi ağaç kütüklerinden heykeller yontmaya, eskici-

Hakan Şenocak 1980'den sonra yayımlayan öykücü kuşağının önde gelen öykücülerinden. Hep kendi adasında yaşadı. Ne dışardaki hayata gönül indirdi, ne edebiyatın çekim merkezlerine kapıldı. Bu arada son yıllarda veriminin de düşmeye yüz tuttuğu görülüyor. Öykücülüğünü ve edebiyat dünyamızı konuştuk onunla. "İlgi zamanında olursa iyi oluyor, uzun zaman görünmüyorsan, senin de gözlerin görmemeye başlıyor," diyor.

lerden ahşap objeler toplayıp onlarla uğraşmaya verdim. Uğraşmak derken, onarıp bir şeye benzetmeye yani.

Edebiyat dünyasıyla barışık olmadığını biliyorum. Hatta öfkelerinle yaşadığını da. Belki uzun hikâye ama bu konuyu açabiliriz...

Böylesi bir söyleşinin en güzel yanı ne biliyor musun, öyküde usul usul kanayacağına, burada kütür kütür yazabiliyorsun. İnsanı sevmiyorum Semih. İnsan denince ırkçı, dinci, gerici, insanı sevmeyen, akıllı birileri önceki cümleme takılır muhtemelen, öyle pis bir canlı geliyor aklıma. Ne Türkü, ne Kürdü! Sen güzelim Hrant'ı öldürmüş topraklarsın. Ölenler, ölmekte olanlar ve ölecek olanlar da cabası!

Edebiyat dünyasından çok güzel arkadaşlarım var ve her birini de seviyorum. Tanımadığım, karşılaşmadığım birçok edebiyatçıyı da öyle uzaktan seviyorum. Benim galiba sistemle ilgili sorunum var. Vakti zamanında, kaç yılıydı unuttum, Kıbrıs'a gitmiştik, edebiyat etkinliğine. Hatırlarsın. O arada bir olay olmuştu, hiç unutamıyorum. Füsun Akatlı koca koca edebiyatçıları bir çocuğu azarlar gibi azarlamıştı. Onlar sahnenin üstündeydiler, Füsun Akatlı izleyicilerin arasındaydı. Ne olmuştu da durup dururken çıkıp öyle celallenmişti, hatırlamıyorum. Ne gözlerime, ne kulaklarıma inanabilmiştim. Ben izleyicilerin arasındaydım, olayla ilgim yoktu ama azarlayanla azarlananlar arasında bu olayın öylece bitmesi sahiden çok şaşırtıcıydı. Söylemişimdir sana belki, ben edebiyat ortamını öyle yakından filan izleyen birisi değilim, sen ya da Özcan dergi çıkaracaksınız da onu izleyeceğim. Bir de bazen arkadaşlardan haber geliyor, şöyle bir dergi çıkarıyoruz, izle diyorlar, izliyorum, öykü ver diyorlar, elimde bitmiş bir şey olursa veriyorum. O kadar. Bir de kendi köşemde oturup bir şeyler karalıyorum işte. O yüzden, Füsun Akatlı'yı tanımıyordum bile. Genç öykücüleri nasıl izlediğini fark etmiştim ve hoşlanmamıştım bundan. Sonra mevzu anlaşıldı tabii. Ödül jürileri, gazetelerde, dergilerde gücü olmak... Bir de orda bir "şaka" yapmıştı: Fethi Naci öykücüleri ona vermiş... Ne gibi, nasıl? İşte o zaman edebiyatın da bir sistemi olduğunu anladım. Evet o saate kadar nasıl anlayamamıştım, şaşırtıcı. Anlayamamıştım, çünkü sistem mistem umurumda değildi. Adam oturmuş usul usul, kendi kendine öykü yazıyor. Ne yapacak yani, o öyküleri güç olarak mı kullanacak? Para, ün, iktidar için mi kullanacak? Bunların olabildiğini bilmiyordum. Artık biliyorum ve tiksintiyle karşılıyorum. Bir de Murathan Mungan var. Ben çok severdim eskiden, sonra yazdıklarını iyiden iyiye okuyamaz oldum. Asıl diyeceğim o değil, şu: "Ben starım" diyor. "Yirmi beş yıllık moda mı olur, ben moda değilim, starım," diyor!. Oturup yazı yazan insan neden star olmak ister, iddia eder, kızar, kendini edebiyat ortamının üzerinde değerlendirir, bilmiyorum. İster istemez uzaklaşıyorsun. Genç edebiyatçılar da bir başka. Neredeyse yaşlı yazarların ölmesini isteyecekler kendilerine yer açılsın diye. Bu yüzden İhsan Oktay Anar'a çok saygı duyuyorum. Sen onca güzelliğe imza at, ama ortalarda dolaşma. Hasan Ali Toptaş da öyle. Çok say-

Kimileri senin yazdıklarını büyülü gerçekçiliğin ardılı olarak değerlendirdi. Ben de bu değerlendirmeye büyük ölçüde katılıyorum. Dili, anlatım biçimi, kurduğu dünya, fantezilerle, düşlemle iç içe örgüleri gibi nedenlerle. Sen kendin nasıl değerlendiriyorsun?

Bu büyülü gerçekçilik meselesini ben Márquez'den sonra öğrenmiştim. Oysa onu hazırlayan yazarları, mesela Juan Rulfo'yu okumuşluğum filan da vardı. Birkaç yazar daha vardı ama şimdi adları gelmiyor aklıma. Bir büyülü gerçekçiliktir, edebiyat dünyasında fırtına gibi esiyordu. Kim unutabilir ki örneğin, *Yüzyıllık Yalnızlık*'ı? Ya da *Sevgili Arsız Ölüm*'ünü Latife Tekin'in? Murathan Mungan'ın *Cenk Hikâyeleri*'ni? Sonra nasıl oldu da ben de büyülü gerçekçilik içinde değerlendirildim, hâlâ bilmiyorum. Vardır değerlendirenlerin bir bildiği diyorum ama büyülü gerçekçiliğin o rengârenk dünyası benim öykülerimde de var mı, buna yanıt veremiyorum bir türlü. Belki karşı gerçekçi metinler yazdığım ve büyülü gerçekçilik de karşı gerçekçilik içinde olduğu için benzetiliyorumdur. Bunu en iyi sen değerlendirebilirmişsin gibi geliyor bana.

Olumsuz olanları bir yana bırakırsak, üstelik *Naj* ile çıtayı senin de tepeye koyduğunu düşünüyorum. *Naj* en çok ilgi gören kitabın oldu. "Naj" adlı öykü nedeniyle belki. Neydi *Naj*'ın sırrı?

Haklısın, en çok ilgi gören kitap *Naj* oldu. Çıktığında bazı anketlerde yılın iyi kitapları arasında adı geçmiş. Bir başka ankette yirmi beş yılın en sevilen on öyküsü arasında gösterilmiş. Senin hazırladığın antolojide de öyle, bugünün ustaları arasına adım karışmış.

Naj'ın ilgi görmesinin nedeni, aşkın sınırlarına dair fikir yürütmesidir, diye düşünüyorum. Aşk aslında nedir, sorusunun peşine düşmesidir gibi geliyor bana. Adam sırılsıklam âşık olduğu karısını âşığına götürüyor ya, odur mevzu. Demek var insanda böyle bir iç çatışma. Onu ne kadar seviyorum? Kendimi sevdiğim kadar mı, daha mı fazla? Kendimi daha fazla seviyorsam bu aşk olur mu? Onu kim için seviyorum? Yalnızca kendim için mi, yoksa aynı derecede, hatta daha fazla, onun için de mi? *Naj* bu açıdan farklı bir bakışa sahipti. Ona âşıktın, bu yüzden özgürlüğüne saygı duydun ve yokluğuna çekildin.

gı duyulası bir sessizlik içindeler. Şov yapmıyorlar. Sistemin dışında davranıyorlar. Onlar gibi birkaç isim daha sayılabilir peşine düşülse. Aslında sistemin vitrininde olanlardan çok daha fazlası sistemin dışında var, ama yoklar işte.

Özellikle de eleştiriyle mi kavgalısın?

Eleştiriyle kavgam yok, çünkü eleştiren yok. İnsan yazıyor, bir şey anlatıyor orada. Aslında yazar yalnızca anlatmaz, anlatılmak da ister, kendini anlamak ister çünkü. Bu önemli. Yazarın kendini anlama çabası. Nasıl anlayacak? Kendisi anlayacak, nereye kadar? Sonrası, anlayamadıkları, eksik kalanlar... Biri anlatacak ona. Kim? Akıllı biri. Nesnel. Donanımlı, çözümleyici. Büyük resmi görebilen, insanı tanıyan, gözleri keskin, kulakları dikkatli, dokunuşlara duyarlı, metnin içindeki sesleri birbirinden ayırt edebilen, anlamlandıran... Evet, bir eleştirmenden söz ediyorum. Yazarların buna ihtiyacı var, çözümleyen birine inanmaya. Bu, eksiklik olarak duruyor tepede. Bir gün Sema Kaygusuz, "Bu ülkede çözümleyebilen birilerine ihtiyaç var," demişti. Aynı sıkıntıyı o da duyuyor demek ki. Yani sorun ünlenmek filan değil, anlaşılmak. Oysa in cin top oynuyor.

Ama eleştirmenler edebiyatın bekçisi değil. Onları da öteki yazarlar gibi almamız gerekmez mi? Dolayısıyla bir romancının sorumluluğu ne kadarsa, eleştirmenin de o kadar değil midir?

Aslında bu sorunun yanıtını vermiş gibi oldum. Ben eleştirmenlerden değil filozoflardan söz ediyorum. Bir eleştirmen nedir? Hangi derinliklere sahiptir? Okuru ve yazarı ne kadar anlar? Bir metni çözümlerken yazarını da çözümlemez misin aslında. Bunu sıradan bir eleştirmen yapabilir mi? Bunu filozoflar yapabilir yalnızca. Felsefeyle görebilen. Görür, söyler ve yazarın, "Bu evrende yalnız değilim," diye düşündüğünü hisseder. Çünkü aynı dert onun da başındadır. Romancı istediğini yazar, eleştirmen/filozof bu konuda sınırlıdır, mevcut olanla uğraşmak zorundadır. Bu yüzden hem özgürlük alanları dardır, hem de hata yapmamak zorunda olduğu için sorumluluğu ağırdır. Ama bir romancının sorumluluğuyla eleştirmenin sorumluluğu aynı mıdır, nedense bunu yanıtlayamıyorum. Sen o kadardır diyorsan, o kadardır. Sana inanıyorum.

Hakan Şenocak, ilk kitabı *Karanfilsiz*'den başlayarak kuşağının göz önünde tutulan yazarlarından oldu. Gene de yetmedi mi bu ilgi? Yoksa o ilginin ardında boşluklar olduğunu mu düşündün hep?

İlgi güzel bir bahçe Semih. Özellikle genç yazar için. Yazmayı sürdürebilmesi için gerekiyor. Suskunlukla karşılaşırsa ruhu üşür, bırakır yazmayı. Sen bu konuyu yanlış hatırlıyor olabilirsin. *Karanfilsiz* 1988'de çıktığında görülmemişti. O zamanlar toplumcu gerçekçilik göz önündeydi. Sonra bir kitap daha yazdım, o da görülmedi. Bıraktım yazmayı. Küstüğümden filan değil, ne bileyim, kitaplaşmak gereksizmiş gibi. Madem ben yazıyor ben okuyorum, niye kitaplaşsın, A4'lerden okurum gider. Oysa gerçekçilik çizgisi dışında yazan pek öykücü de yoktu ama demek ki memlekette öyle bir ihtiyaç da yokmuş. Kısacası, öyküler sessizlikle karşılandı. On yıl filan neredeyse dergilerde bile görünmedim. Kendi kendime yazdım bir şeyler. Bir arkadaş öykülerimi alıp da, huzur içinde uyusun, Erdal Öz'e götürmeseydi, yoktum, hiç olmamış gibiydim. *Naj* çıkınca gözlerin üzerime çevrildiğini hissettim. İnsanlar benimle öykülerim hakkında konuşmaya başladı. Yeniden heyecanlanmaya, yeniden yazmaya başladım, çünkü boşluğa fırlattığımı sandığım enerji bu kez bana geri dönmüştü. Onca yıldır yazıp bir kenara bıraktığım tomarlardaki yazılar çalışılmayı bekliyordu artık. Sonra kitaplar peş peşe geldi biliyorsun. Burada ilginç olan başka bir nokta var ki, sahiden şaşırtıcı. Benim kitaplarımı görünür kılanlar eleştirmenler değil, gazeteciler oldu. Bir de söylendiğine göre, üniversite öğrencileri arasında dolaşmış kitaplar. Okunurluğumu artıran sanırım üniversite öğrencileri. İlgi zamanında olursa iyi oluyor, uzun zaman görünmüyorsan, senin de gözlerin görmemeye başlıyor.

Öykülerin benim için de, kuşağımızın yazdıkları için de yukarıya kon-

muş bir çıtayı her zaman aşar. *Öykünün Şimdiki Zamanı*'na aldığım yirmi beş öykücüden biri de sensin. Gene de anlaşılamadığını mı düşünüyorsun?
Benim hazırladığın antolojiden önce haberim yoktu, bu yüzden sıkı bir sürpriz oldu. Sonra kitabı aldığımda ne çok sevindiğimi söylememe gerek yok. Onurlandırıldığımı hissettim. Hem de öyle bir zamanlamayla geldi ki kitap, böyle bir şeye ne çok ihtiyacım varmış diye düşündüm.

Bence öykülerinin en belirgin yanlarından biri, acıyla iç içe olması. Nedir bunun nedeni? Sen mi yaşadın bu acıları, yoksa hayata karşı bakış açından mı geliyor?
Dünya tek gezegenimiz ve yükseklerden düşen karpuzlar gibi birbiri ardınca bir orada bir burada patlayıp duruyor. Oysa insan, düşünen, sezgili, sevgili insan birbirinden güzel renklerle bezeyebilirdi bahçeyi. Oysa bakıyorsun, komşunun evi darmadağın bombalarla. Kendi evinin de, dahası ruhunun da dağıldığını hissediyorsun. Sokakta ırkçılığı hissetmeden yürüyemiyorsun. Kirliliği. Düşmanlığı. Dünya güzeli Hrant'ın öldürülmüş olmasını kafan almıyor bir türlü. Derken, insandan kesiyorsun umudu. İnsan başkasının acısını anlayabilen yüksek canlı, insan başkasının acısını anlayamayan alçak canlı! Ruhundaki savrulmuşluk, kızgınlık, kırılmışlık bir biçimde yaptığın şeylere de yansıyor. Güzel bir şey yapabilmesi varken, neden kötü bir şey yapıyor sorusunun yanıtını bulamadığın sürece de anca gidiyorsun!

Ölüm, yalnızlık, ruh çatışmaları... İzlekler de böyle..
Önlenebilir acılar var hayatta. Buna rağmen önleyemiyorsan, "ölüm, yalnızlık, ruh çatışmaları..." İnsan açlıktan bir ayda da ölebilir, on beş yılda da, otuz yılda da. Hızlı ya da usul. Bunları görüp de bir şey yapamıyorsan oluyor öyle ruh çatışmaları. Karmaşık canlılarız. Sen bir canlıya akıl ver, sezgi ver, sevinç ver, sonra bir süre sonra, "Bak bu da ölüm!" diye bir saçmalık çıkar karşısına. Fazlaca aptalca, hatta saçma!

Arada bir de *Yoldan Çıkmış Yazılar* yayımlandı. Gezi yazılarını sürdürebilecek misin?
Boş ver gezi yazılarını. Hayatta uğraşmam öyle bir şeyle artık. Zaten pek de istekli yayımlamadım onları ama yazılmıştı bir kere, çıksın açığa dedik işte.

Peki edebiyatımızda olup bitenleri, yeni yazarları, yayımlanan kitapları izliyor musun?
İzlemiyorum. Öyle bir tutkum yok. Birisi şunu oku, buna bak filan derse ancak öyle. Tembellikten değil de artık, nasıl diyeyim, içimde yer yok. Bir parkta oturup rüzgârı, öteki sesleri dinlemek, yaprakları seyretmek iyi geliyor. Yine de o kadar vahim değil. Kitap eklerini kaçırmamaya çalışıyorum. Öykü dergilerini izliyorum. Yeni çıkan kitaplardan bazılarını okuyor ya da okumaya çalışıyorum. Ama bir "edebiyat kişisi" olmaktan çok uzağım.

Yakın geleceğe dönük tasarılarından söz eder misin?
İntihar etmeyeceğim. Gözlerimi kapayacağım. Kulaklarımı da tıkarım, olur biter. □

Bir kuşağın 25 öykücüsü

Geleceğe yön verenler

Öykünün Şimdiki Zamanı, öykücülüğümüzün bugünkü durumu, sınırları ve geleceğine ışık tutacak bir araştırma ve inceleme ürünü. Kadir ve kaliteyi ıskalamadan bir seçki. Sunuş yazısı: Bugünün Ustaları olarak nitelediği kuşağının farklı ve kendi yolunu bulmuş öykücüsü yazılar:

Mevlut Bayrak, Vüsat Bekiroğlu, Sevinç Çokum, Mahir Ünsal Eriş, Hasan Özadalı, Kemal Özkaracalı, Mehmet Sabancı, Muzaffer Mazgan, Mehmet Zaman Sezgin, Mario Levi, Pınar Kür, Özcan Kozaklı, Hasan Ali Toptaş, Hakan Şevki Ak, Asiye Uzun, Müge İplikçi, Barış Bıçakçı, Ersan Çevik, Doğan Yurdalan, Ayfer Doğan, Bilge Çelik, Sibel Kültür, Murat Yalçın, Semra Kavgacı ve Ersan Ertaş.

İNKILÂP KİTAP

Edebiyatın dönüşü nedir?

Yazarın romanı.

Andrés Fava'nın Güncesi, yazarlık yaşamının ilk yıllarında, genç Cortázar'ın, roman kişisi Andrés Fava aracılığıyla sorduğu sorulara dair bir kitap. Yazarın işi nedir? Yazar kafasında kurduklarını nasıl öyküye döker, okuru nasıl oluşur? Metin nedir? Nasıl oluşur? Kitabın içine serpiştirilen metinlerarası göndermeler, bu büyük Arjantinli yazarın çıraklık yıllarında neler okuduğunun, hangi metinlerle, hangi düşünsel birikimle yoğrulduğunu kendi homurtusu kadığının ipuçlarını veriyor.

Cortázar okuru: Hiç insan bir kadar kurbandır. Eserlerini okumamak korkunç sonuçları olan, sinsi ve ölümcül bir hastalıktır. Hiç gelişmeyen bir insanın durumu gibi. Kişi yavaş yavaş mutsuzlaşır... ve belki de yazar yazar suçları ödüyor.

PABLO NERUDA

NOTOS KİTAP

Sanat Yayınları Mahmut Dinçel
Yayın No:
Birinci Baskı
İSTANBUL

Sanat Dağıtım
Alfa Dağıtım
Tel: (0212) 516 94 20 - Faks: (0212) 519 30 60

İLK 10 ÖYKÜ KİTABI

1980'lerden önceki zamanlarda gençlerin kendi arkadaş gruplarında okuma listeleri yapıp disiplinli okumalar içine girdiklerine sık rastlanırdı. Daha çok politik kitaplar, sosyalizmin temel yapıtları ya da edebiyat klasikleriyle ilgili bu okuma listeleri çoğu kez tamamlanamadan kalır, ama bu arada listenin ilk sıralarındaki önemli kitaplar da okunmuş olurdu. Okuma listeleri her zaman yararlıdır. Böylece hem bir anda akla gelmeyecek kitaplar düşünülüp bir liste oluşturulur, hem de disiplinli bir okuma dönemi yaşanır. O arada ne okunursa kârdır. Birbiriyle ilintili kitapları art arda okumanın yaratıcı düşünsel katkısı da elbette önemlidir. Belki genç okurlar arasındaki arkadaş çevrelerinde bugün de sürdürülen bir alışkanlıktır bu. *NotosÖykü*, daha çok geçmişte kaldığı görünen bu olumlu alışkanlığının özellikle yeni yazar adaylarına yol göstermek için canlandırılmasına önayak olmaya, bunun için de somut önerilerde bulunmaya başlıyor. Bir okuma sırası da gözeterek.
Bu sayıda: İLK 10 ÖYKÜ KİTABI. Gelecek sayıda: İLK 10 ROMAN.

Alemdağda Var Bir Yılan
Sait Faik, 1954

Sait Faik'in sağlığında yayımlanan son ve üstünde en çok durulan kitabı. Bu kitaptan sonra öyküyle ilgili yerleşik yargılar bütün bütüne yıkıldı, Sait Faik'in ne denli büyük bir yaratıcı olduğu bütün yönleriyle anlaşıldı.

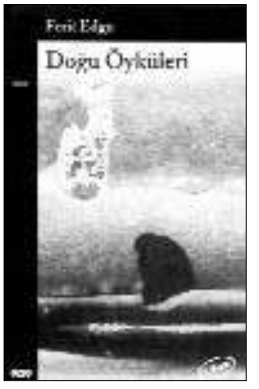

Alemdağda Var Bir Yılan'dan sonra öykücülüğümüzün önüne yepyeni bir kanal açıldı. Öykünün biçim arayışlarının ucu artık açıktı.

"Hikâyenin biçimini yenileştiren Sait Faik, bu kitaba kadar gerçekleştirdiği yeniliklerle yetinmiyor, bu kitapta yepyeni biçimler deniyor; topluma da, doğaya da –daha önceki hikâyelerinde görmediğimiz– yepyeni açılardan bakıyor..."
– Fethi Naci

Doğu Öyküleri
Ferit Edgü, 1996

Ferit Edgü'nün *Kimse* ve *O*'dan sonra Doğu serüvenini taşıdığı öyküleri, öykücülüğünün de ikinci döneminin doruk noktalarını oluşturur. Gene iletişimsizlik karabasanı, dil sorunu, karşılıklı anlaşamama. Özellikle "Mirza" ve "İbramın Oğlu İbramın Öyküsü", edebiyatımızda yazılmış en güzel öyküler arasında anılabilir.

"Ferit Edgü'nün öykü dili, Doğu Öyküleri'nde de dupduru, titizlikle yalınlaştırılmış, seçilmiş bir saydamlıkla yoğrulup kendini dışavuran, dolayısıyla paylaşmacı, yoğunluğu içinde ayrıntıları da incelikle değerlendiren özellikleriyle belirlenir."
– Semih Gümüş

Dost-Yaşamasız
Vüs'at O. Bener, 1952-1957

Vüs'at O. Bener'in ilk dönem öykülerini topladığı iki kitabı bir süredir tek kitap olarak yayımlanıyor. Ele aldığı durumları, ilişkileri, kişilikleri olduğu gibi bırakmayan, soyutlamalarla başka tür bir gerçekliğe ve kuşkusuz yazınsal bir düzeye çıkaran tutumu, öykülerinin en başarılı yanını gösterir. Bu iki kitaptaki öykü dili son dönem öykülerine göre çok yalındır. Yalınlığına aldanmadan, söylenenin ardında ne söylenmek istendiğini düşünerek okumak, genç yazar için bulunmaz anlamlar, fırsatlar, biçimler koyacaktır ortaya. "Okumaya nereden başlamalı" sorusuna verdilecek ilk yanıtlar arasında yeri sağlamdır.

İshak

Onat Kutlar, 1959

Öykücülüğümüzde tek kitabıyla bu ölçüde değer verilen ikinci bir yazar yoktur. *İshak*'ı 23 yaşında yazmış Onat Kutlar. O gün bugün elden düşmedi. Masalsı, yer yer gerçeküstü, gizemli, bazen çocuk gözünden anlatılan bu öyküler, çok titiz bir işçiliğin ürünü. İmgeli, şiirsel ve yalın dili unutulmazlaştı.

"İshak, 'uzakta bir başına' duruyor bir ada gibi. .... Onat Kutlar, ... İshak'taki dokuz hikâye ile bugün de yaşıyor. Bunu akıldan çıkarmamak gerek. Ve Onat'ın bütün çalışmalarını yeniden değerlendirmek gerek."

– Fethi Naci

Önce Ekmek

Orhan Kemal, 1968

Orhan Kemal'de öykü kendiliğinden gelmiş, hayatın içinden çıkanları doğallıkla aktarmış gibidir. Ama o kişileri o canlılıkta yazmak, öykü kişilerini sürekli konuştururken durumları, sorunları irdelemek kolay değildir. Yapaylığa, doğalcılığa düşüverirsiniz. Orhan Kemal ise bir kısa öykü ustası. *Önce Ekmek* onun bir geç dönem kitabı. Olgunluk dönemi üründür de denebilir. Gündelik hayatta olup bitenleri nasıl yazmak gerektiği üstüne düşünülürse, önce Orhan Kemal okunabilir. İyi bir ders yerine geçer. Halktan, sıradan, ama çok çeşitli yaşantılardan seçilmiş çok sayıda kişi; dolaysız ve sert bir dilin nasıl öykü dili olabileceği; artık eksikliği daha çok görülen diyaloglaların nasıl en kolay işmiş gibi yazıldığı... *Önce Ekmek* dersinin başlıklarından.

Parasız Yatılı

Füruzan, 1971

Parasız Yatılı otuz yedi yıl önce yazılmış. Oysa sanki bugün yazılmış gibi duruyor. Yazarın hüneri mi, gelecekte de yaşayacak yazarın sırrı nerede bulunur mu, bir yargıda bulunacaksak, *Parasız Yatılı*'yı öykücülüğümüzün başyapıtları arasında saymakla yetinebiliriz. Üstelik art arda gelen öteki iki kitabı, *Kuşatma* (1972) ve *Benim Sinemalarım* (1973) ile birlikte okunduğunda, *Parasız Yatılı*'nın değeri daha artar. Çünkü bu ilk kitapla kendine özgü bir öykü anlayışı edinmiş, en önemlisi, bir öykü dili kurmuştur Füruzan. Ve tümü de hacimli üç öykü kitabını art arda yayımlamıştır ki, bu düzeyde bir verimlilikle ilk kez karşılaşılmıştır. O gün bu gün, öykünün bizim edebiyatımızdaki yerini sağlamlaştıran çelik bir çivi gibi durur Füruzan.

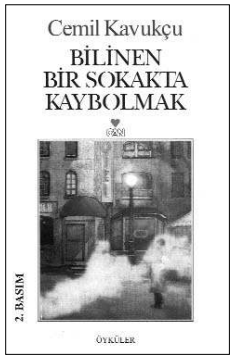

"(Parasız Yatılı) hikâyeye saygınlık kazandırmıştır."

– Ece Ayhan

Bilinen Bir Sokakta Kaybolmak

Cemil Kavukçu, 1997

Cemil Kavukçu'nun öyküleri bilinen dünyaları anlatmaz, onların ötesine geçirir bizi. Belki bizim için sıradan sayılmayan, ama belli ki Cemil Kavukçu için sıradan yaşantıları; gene bizim için sıradan sayılmayan, kıyıda kalmış, ama belli ki Cemil Kavukçu için sıradan öykü kişilerini anlatır. *Bilinen Bir Sokakta Kaybolmak*'ta "Aslangöz"den "Nolya"ya, öykücülüğümüzün unutulmaz öykülerinden bazılarını da bulabilirsiniz. Bunlar aynı zamanda Cemil Kavukçu'nun da en güzel öykülerinin bir bölümü. Geçen kuşaklardan sonra öykü edebiyatımızda derin bir iz bırakmaya aday hangi öykücü geldi, diye sorulduğunda, ilk akla gelen adlardandır Cemil Kavukçu. Yazmaya başlarken hangi yoldan kısa sürede ustalığa ulaşıldığının izi de sürülebilir.

Korkuyu Beklerken

Oğuz Atay, 1976

Oğuz Atay çağdaş Türk edebiyatının en önemli romancılarından biri olarak değerlendiriliyor. O aynı zamanda öykücülüğümüzün de ilk sıralarındadır. Bütün öyküleri bir kitapta, *Korkuyu Beklerken*'de toplandı, ama bu tek kitabı da öykücülüğümüzün nadir yapıtlarından biri oldu. Üstelik bir anlayışın izini sürmeden, kendinden önceki ustalara da bağlanması olanaksız, tamamıyla özgün bir yaratıcılığın ürünü *Korkuyu Beklerken*.

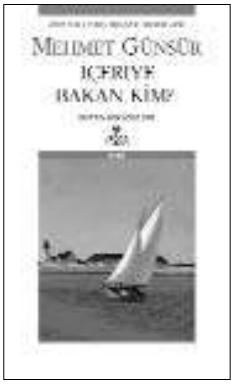

"Oğuz Atay, hikâyelerini, hak verdiği besbelli olan kişilerinin değil, karşı safın merceğinden yazmaktadır. Bu da onun hikâyesine, çok gizli bir ironinin yanı sıra, özel bir estetik tavır sağlamaktadır. Bireysel, hastalıklı durumlar, değinip geçilemeyecek bir genelliğe ulaşabilmiş durumlar aracılığıyla söyler sözünü Atay."

– Füsun Akatlı

İçeriye Bakan Kim

Mehmet Günsür, 2002

Mehmet Günsür, tümü bir kitapta toplanan öykülerinde, acele edilmeden olgunlaştırılmış, yazarını merak ettiren öyküler yazdı. Kısa öykünün gerektirdiği bütün öğelerin ustaca yazıya geçtiği, çok az öykü yayımladı. Belki kusursuzluk arayışından. "Hırça Mapası" ve "İçeriye Bakan Kim" adlı iki öyküsü son dönem öykücülüğümüzün en parlak örnekleri arasında duruyor.

"Belki onun öykülerindeki dünyaya pek yabancı olmadığım için, okur okumaz, özel bir ilgi duymuştum yazdıklarına. Olabilir. Ama öykülerinin gerçek kişilerden, olaylardan yola çıkıp onları geçmişten bugüne (yazılan öyküye) taşımadaki başarısını günümüz öykücülerinden pek azında görüyoruz."

– Ferit Edgü

Baharda Yine Geliriz

Barış Bıçakçı, 2006

Baharda Yine Geliriz de gösterir ki, Barış Bıçakçı sıradan şeyler yazan çok sıradışı bir yazar ve bunun için onun bundan sonra yazdıklarının gecikmeden okunması, ödenmesi gereken bir borç duygusu gibi taşınabilir. Barış Bıçakçı'nın öykü anlayışı, dili, anlatımı, öyküyü bulma ve yaratma biçimiyle bir bütün olarak çok yalındır, ama yalınkat bir düşüncenin kavrayamayacağı zenginlikte anlamlarla kurulmuştur.

Barış Bıçakçı'da Amerikan öykücülerinin hayatın ayrıntılarını insanların davranışlarında ve kısıtlı sözlerinde bulan gerçekçi tutum var. Raymond Carver'ca bir tutum, ama onun karanlık yanıyla değil, hüzünle yetinen hali. Gerçek hayatmış gibi görünse de *Baharda Yine Geliriz*'de anlatılanlar, değildir aslında. Yalnızca edebiyattır ve edebiyat öteki biçimler içinde varolurken bir de böyle dışavurur kendini dedirten bu öyküler, yeni yazar adaylarının ilk uğrak noktaları arasında yer alıyor.

notoskitap.blogspot.com

Her gün bir kez tıklamak yeter.

ŞAKİR DOĞAN

Yorgunum, Bir Bira İçip Gideceğim

TEK BAŞINA OTURUYORDU İHTİYAR. DALGINDI, İÇERİ GİRDİĞİMİ GÖRMEdi. “İyi akşamlar,” dedim. Yavaşça başını bana doğru çevirdi, belirsizce gülümsedi. Sonra, Otur, diye eliyle işaret etti. Önündeki birayı gösterdi. “Yorgunum, bir bira içip eve gideceğim,” dedi.

Buzdolaplarının uğultusu sessizliği bastırıyordu. Üçümüzden başka kimse yoktu içerde. Pazar akşamları sokak birden sakinleşirdi. Ancak geç saatlere doğru birkaç müşteri gelirdi.

Hem aşçı yardımcılığı, hem de garsonluk yapan genç, tezgâhın arkasında burnuyla oynuyordu. Kendisine baktığımı fark edince yılıştı. Elini kirli önlüğüne sildi. “Hoş geldin abi, bira çekeyim mi?” Önümdeki kutu birayı görmezlikten gelir, her akşam aynı şeyi sorardı. Yüzüne ters ters baktığımda, “Özür dilerim abi, patronun emri,” derdi.

Özenle geriye taradığı saçları hafifçe ıslaktı, yeni kalkmış olmalıydı İhtiyar. Sanırım önündeki de ilk birasıydı. “İş buldun mu?” diye mırıldandı. Dün de sorusuna yanıt vermemiş, susmuştum.

Bacaklarından rahatsız olduğu için, elli yaşlarında emekliye ayrılmıştı. Tek odalı bir evde yalnız yaşıyordu. Kimi zaman iş bulamadığıma kızar, “Ben olsam bir günde iş bulurum,” derdi. Bir kere sarhoş olunca, birkaç yıl çalışmadığını, sokaklarda yattığını ağzından kaçırmış, bir daha da bu konuya değinmemişti.

Cebinden sigara paketini çıkardı. Siyah çerçeve içindeki, ‘ÖLDÜREBİLİR’ yazısını hışımla yırttı.

Yaklaşık beş ay önce, “Eğer içkiyi bırakmazsan, uzun yaşamazsın,” demişti doktoru. Ama ölüm onu yalnızca iki gün korkutabilmişti. Üçüncü akşam yine içmeye başlamıştı. Bir sigara yaktı, bir de bana uzattı. Birasından büyük bir yudum içti. “Lütfen, bir bira daha çek,” diye aşçı yardımcısına seslendi. Parmakları arasında titreyen sigarayı kül tablasına bıraktı. Yorgun bakışlarını sessiz, sakin sokağa dikti. Kafasının içinden neler geçirdiğini merak eder, ama söylemeyeceğini bildiğimden sormazdım. Genç yaşlarında yüzünü bir kez gördüğü, babası olduğunu sonradan öğrendiği adamı düşünmediğini bilirdim.

Boşu alıp, dolu bardağı koydu garson. İhtiyar mırıldanır gibi teşekkür etti. Bakışları hâlâ dışardaydı. Sokak lambasının yanındaki kestanenin ince dallarını kımıldatıyordu rüzgâr. Bir araba hızla geçti dar yoldan. Bir adam karşı kaldırımdan bize bakarak uzaklaştı. İhtiyar birasını eline alıp, “Şerefe,” diyerek havaya kaldırdı. Usul usul biranın yarısını içti. Ağzını mendille sildi. Yorgun bir sesle, “Biramı içip hemen gideceğim,” dedi.

İhtiyar, bir akşam arkadaşlarıyla kasabanın birahanesine gider, o zaman on yedi yaşlarındadır. Bardan geçerken sarhoşun biri kolundan tutup, "Annen nasıl, iyi mi?" diye sorar. Şöyle bir bakar İhtiyar, dövebileceğini gözüne kestirince, kolunu kurtarıp adamın yakasına yapışır. "Sen kimsin, annemi nereden tanıyorsun?" Adam korkar, seslenmez ve bir daha da karşısına çıkmaz. Sonra o adamın babası olduğunu annesinden öğrenir.

İki kadın girdi içeri, otuz yaşlarındaydılar. Sarmısak soslu, ekmek arası döner istediler. Paket olacakmış. İhtiyar donuk bakışlarını onlara çevirdi. Bir süre süzdü. "Ne güzel şeyler," dedi kendi kendine. Birasını bir dikişte bitirdi, bir sigara yaktı. Yine kendi halinde düşünmeye koyuldu.

Kimi zaman bana, "Sen oğlumdan üç yaş büyüksün," derdi. Oğlu otuz iki yaşındaymış. "Oğlum," derken ne gözleri buğulanır, ne de üzülürdü.

İhtiyar askerliğini bitirince kasabaya geri döner. Kendi yaşlarında bir kadınla tanışır. Bir zaman birlikte yaşarlar. Çocukları olur. Ama İhtiyar bir gün arkasına bile bakmadan kasabayı terk eder. O zaman oğlu altı aylıkmış. O günden sonra da bir daha çocuğunu görmez. Bazen çok içince, "Kadın yosmaydı, belki de çocuk benden değildi," diye konuşurdu.

Garsonun getirdiği biraya şöyle bir baktı. "Bu birayı içip eve gideceğim, yorgunum," dedi. Önümdeki kutu birayı eline alıp salladı. Boştu. Bira getirmesi için garsona seslendi. Bu ara kapı açıldı. Ramazzotti küçük sevimli köpeği Suzi'yle içeri girdi. Köpeğine yine İtalyanca bir şeyler söylüyordu.

Ramazzotti altmış beş yaşlarındaydı, bu sokağa birkaç ay önce taşınmıştı. Bu saatlerde köpeğini gezdirmeye çıkarırdı. Takma adını çok içtiği ramazzotti'den almış, burada da ona aynı adla seslenirlerdi.

Paltosunu yere serdi, Suzi hemen kıvrılıp üzerine uzandı. Neşeli bir sesle, "Merhaba İhtiyar, nasılsın?" dedi Ramazzotti. İhtiyar seslenmedi, ters ters baktı. Takma adı olmasına rağmen kendinden yaşlı birinin de 'İhtiyar' demesine kızardı. Onu birkaç kez uyarmıştı, ama o hep bildiğini okurdu.

Yine neşeli bir sesle, "İhtiyar, birer içki içer miyiz?" Hemen, "Üç ramazzotti," diye bağırdı.

Ramazzotti içkisini bitirince, Suzi'yi okşayarak uyandırdı. Paltosunu giydi, köpeğini kucağına alıp gitti.

Üzgün, içten bir sesle, "Ne tatlı şey Suzi. Bu sevimli hayvan olmasa, Ramazzotti bu kadar neşeli olamazdı herhalde," dedi İhtiyar.

Kızlı oğlanlı bir grup gürültüyle içeri girdi. Tembel tembel bir köşede oturan garson isteksizce ayağa kalktı. On altı, on yedi yaşlarındaydı gençler. İki döner, iki lahmacun, üç de kola alıp çıktılar.

"Geç oldu, ben kalkayım," dedim.

"Lütfen, biraz daha otur. Birer bira daha içelim."

Garsona hemen iki bira söyledi.

"Bu akşam çok düşünüyor, az konuşuyorsun."

"Bir düş gördüm, onu düşünüyorum."

Şaşırmadım. İhtiyar düş görmeyi çok severdi. Kimi zaman düş görebilmek için, yataktan kalkmadığını söylerdi. Kendi yorumunu da katarak uzun uzun anlatırdı gördüğü düşü. Ama düşleri hep birbirine benzerdi. Ya gökyüzünde bir kuş, ya denizde bir balık, ya da yüksek bir dağın yamacında bir kaya parçası olurdu.

"Gökyüzünden hızla yere düşüyordum. Ölüm benim için kaçınılmazdı artık. Gövdemin parçalanacağını düşündüğüm an, içimdeki sesi duydum. Farz et ki, bir kuşsun, kanat

MUHAMMET ŞENGÖZ

çırpsana, diyordu. Kollarımı kanat gibi kullanmaya başladım. Uçuyordum. Bir süre bulutların arasında dolaştım, sonra iyice alçaldım. Ormanlık bir alandı, görebildiğim kadarıyla aşağıda insanlar çalışıyordu. Süzüldüm ve yavaşça yere indim. Yaşlı, sakallı bir adamın yanına vardım.

'Ben de sizinle çalışabilir miyim?' diye sordum. Adam tatlı tatlı gülümsedi, omzuma usulca vurarak,

'Olmaz,' dedi.

'Neden?' diye sordum.

'Çünkü sen daha yaşıyorsun,' dediğinde uyandım. Bir daha da uyuyamadım."

Buruk bir mutluluk yayıldı İhtiyar'ın yüzüne, ama bu fazla sürmedi. Dudaklarından uçup gitti. Yorgun, yeşil gözlerindeki belirsiz ışık da söndü. Kurumaya yüz tutmuş çınar yaprakları gibi oldu yanakları. Sigara parmakları arasında titriyordu.

Yaklaşık üç hafta önce de anlatmıştı buna benzer bir düşünü. Gözlerimin içine bakıp yorum yapmamı, en azından bir şeyler söylememi beklemişti. "Anlamlı, güzel bir düş," demiş, susmuştum.

"Ben artık gideyim," dedim.

"Ama biranı bitirmedin."

"Kalsın, canım istemiyor."

"Bir bira daha içip, ben de gideceğim."

Beni evine bir kez davet etmişti İhtiyar. Büyük bir balkonu vardı. Asansörlü bir apartmanın beşinci katında oturuyordu. Güzel bir yaz akşamıydı. "Biramızı balkonda içelim," demiştim. Balkonda oturmasını sevmediğini söylemişti.

Kendi hesabımı ödeyip dışarı çıktım. Sokak ıssızdı, rüzgâr şiddetini artırmış, kaldırım kenarında sıra sıra dizilmiş ağaçların dallarını kıracak gibi sallıyordu. □

BERNA MEHMETOĞLU

Düş Bitimi

BEN SADİ YORULMAZ. BİRAZDAN SAĞ ŞAKAĞIMDAN GİRECEK KURŞUNUN beynime saplanmasıyla, kırk üç yıllık düşsel varlığımı gözünüzün önünden kaldırmış olacağım. Tek amacım bu değil. Düşünüze ve dolayısıyla romanınıza kendi irademle bir son vermek. Bitmedi. Neler çevirdiğinizi herkese anlatıp rezil sırlarınızı ortaya çıkarmayı da bir borç biliyorum.

Evet, sizin deyişinizle düş bitti. Ama kötü bir düştü ve bu yüzden onu ben bitiriyorum Aysel Hanım.

Bu mektubu yazıyorsam, biraz da, cenazemin ardı sıra yürüyecek üç beş dostun yüzünde şaşkın bir ifade görmek istemediğim içindir. Her şeyi bilsinler. Bilsinler de ayaklarını denk alsınlar bundan sonra. Şimdi sözüm sana Nezahat Hanımcığım. Yıllardır ne iyi komşuluk ettin. Öyle çiçeğinin solmasına, telefonunun çalmamasına, torunlarını göremediğine falan üzülüp durma artık. Her şey bir düşmüş meğer, değmez. Koca bir ömrü pul ettiler Nezahat Hanımcığım. Canımın içi Meliham'ı hiç yaşamamış saydılar. Fotoğrafına baktıkça bana da öyle gelirdi. Nerdeyse ben de inanırdım hiç yaşamadığına. Ardından bıraktıkları da mı düş derdim sonra. Şu evde onun elinin değmediği, onun yapıp çıkarmadığı bir şey var mı? Bana diktiği gömlekleri giydikçe inanıyordum onun bir zamanlar bu evde yaşadığına. Ama ortalıkta utanmaz yazarlar varmış meğer. Nereden bilebilirdik. Eline kalemi alan başlıyormuş düş kişileri yaratmaya. Senin benim aklım ermez bu işlere. Neler dönüyormuş meğer hepsini anlatacağım. Bazıları çok rahatsız olacak bundan. Huzuru kaçacak bunu yapanların. Giderayak hiç değilse bu kadarını yapmak istiyorum.

Düş bitti diyorum, ben diyorum ama, düş bitti.

Tıpkı o hırpani kılıklı adamın bana söylediği gibi. Her şey o gün başladı desem, yalan olur mu bilmem. Onun söylemesiyle, çocukluğumdan bu yana bildiğim ama bir türlü dillendiremediğim bir gerçeği, sözcüklere giydirilmiş olarak duydum da öyle başladı desem. Evet, her şey o gün başladı.

Görenlerin deli deyip kafalarını çevirip bakmayacakları türdendi adam. Oradan buradan bulduğu kazağı, gömleği üst üste giymiş, en üste de yerlere kadar inen cüppe gibi bir palto geçirmişti. Sönmüş sigarasını çekip duruyordu habire. Benden ateş isteyecekti kesin. O daha istemeden, "Gel yakalım," dedim.

"Yok," dedi, "o kendi kendine yanar."

Deliydi gerçekten. Başıma iş almamak için gülmemeye çalıştım. Arkamı ona döndüm

otururken.

O gün 310 numaralı otobüsün o duraktan geçmeyeceği bir günmüş meğer. Sabırla gün sonuna dek bekledim. Yandaki ağacın altına bağdaş kurup oturmuştu. Ne o kalktı yerinden, ne ben otobüsü beklemekten vazgeçtim. Ne de kendi kendine yanacağını beklediği sigarası yandı.

Ertesi gün ikimiz de aynı yerdeydik. O, ağacın altında. Altına bir minder almıştı. Ben durağın metal oturaklarında. İnatla 310'u bekliyordum. Durağa her yeni gelenle aynı şeyi konuşuyordum. Seferden kaldırılmış olsaydı haberimiz olurdu herhalde. Sık geçmez onlar. Dünden beri bekliyorum ama... Kimse bir şey bilmiyordu. İkindiye yakın bir vakitte o otobüsü benden başka kimsenin beklemediğini fark ettim. O yöne giden başka otobüslere biniyorlardı herhalde. Ben ısrarla bekliyordum. Bir de az ötemde yanmamış sigaralı adam bekliyordu benimle birlikte. Durmadan bana bakıyordu.

Üçüncü gün yine aynı yerlerimizdeydik adamla. Bu kez ben de bir minder attım altıma. Nasılsa geleceği yoktu otobüsün. Buna inanmıştım ama yine de beklemekten alıkoyamıyordum kendimi.

"Sigaran yanmadı," dedim adama.

"Sen öyle düşündüğün için öyle görüyorsun," dedi bana. "Oysa ben yandığını görebiliyorum. Dumanlarından halka bile yapabiliyorum, bak."

Sigarasını çekip çekip görünmez dumanlarını suratıma doğru üfledi. Öyle sahici yapıyordu ki yanmadığını söylemek ayıp olmuştu biraz. Gerçekten de yanıyormuş, demek istedim.

"Yandığına inanacağım neredeyse," çıktı ağzımdan.

"Benim söylediklerime inansan iyi olur," dedi.

Bir tehdit miydi şimdi bu. Aksini söylersen fena olur mu diyordu yoksa. Bulaşmaya gelmezdi pek.

Onu bırakıp duraktakilerle konuşmaya çalıştım. Ama benim o adama yaptığımın aynısını onlar bana yapıyordu sanki. Sorularımı duymazdan geliyorlar, ben orada yokmuşum gibi davranıyorlardı. Yandakiyle konuştuğumu görmüşler, akıllarınca beni de ondan sayıyorlardı herhalde. Üç gündür gelmeyen bir otobüsü beklediğime göre biraz da öyleydi galiba.

Dördüncü gün:

"Niye buradasın?" diye sordu yandaki.

"Bilmem," dedim. "Belki bugün gelir. Peki ya sen niye buradasın?"

"Senin için," dedi, görünmez bir duman üfledi bana doğru.

"Niye benim için olsun, ne ilgisi var?" dedim.

"Sana söyleyeceklerim var," dedi.

İlgileniyor gibi yaptım. Neler saçmalayacaktı bakalım.

"Söyle o zaman."

"Düş bitti," dedi sakin bir tavırla.

"O ne demek şimdi?" dedim.

"Yani sen bir düş kişisiydin Sadi Bey."

Adımı biliyor olması kanımı dondurdu. Arsızca devam ediyordu konuşmaya.

"Şimdi düş bitti. Seni sildiler. Delete tuşuna bastılar ve geri dönüşüme gönderdiler. Artık senin için hiç gelmeyecek bir otobüsü boşuna bekliyorsun. Öbür insanların da artık seni görmek istemediklerini fark etmiş olmalısın."

"Beni nereden tanıyorsun sen?"

"Seninle ilgili her şeyi biliyoruz. On yıl önce karın Meliha'yı kaybettin ve film orada

Berna Mehmetoğlu öyküleriyle önce *AdamÖykü*'de göründü, sonra gözden kaybolur gibi oldu. Elbette öykü yayımlama konusundaki olanaklar onun için de sınırlayıcı. O aradan sonra *NotosÖykü*'de görünüyor.

koptu. Her sabah uyandığında, bugün yaşanacak ne var ki, diye sorup durdun ve on yıldır yeni hiçbir şey yaşamadın. Bu da çok sıkıcı olmaya başladı, öyle değil mi? İnanın bu bizim için de sıkıcı."

Neler söylüyordu bu adam böyle? Hiç kimseye anlatmadıklarımı nereden, nasıl bilebilirdi? Söyleyecek hiçbir şey bulamıyordum. Yoktu ki. Doğruydu hepsi. Karımın ölümüyle bitmişti her şey. Öncesi de suya yazılan yazılar gibiydi ki zaten. Adamın yanına koştum. Heyecanlanmıştım birden.

"Sen az önce bir şey söyledin. Neydi o? Düş..."

"Düş bitti dedim."

"Ben bunu biliyordum. Salıncaklı parkta sallanırken anlamıştım daha. Henüz çok küçüktüm. Ayaklarım yere değmiyordu. Kendi başıma inemiyordum bir türlü. Karşımdaki bankta annem tanımadığım bir adamla oturuyordu. Salıncaktan inebilsem, o adam anneme vuramazdı. Ağlamazdı annem. İnmeye çalıştım, düştüm. Annem görseydi kucağına alırdı mutlaka. Bacaklarına sarılsaydım o adamla gitmezdi, biliyorum. Annem giderken, Burada bekle, komşu teyze seni almaya gelecek, dedi. Parktan çıkıp gittiler. Başımın üstündeki ağaçlar daha da uzadı birden. Yerdeki çimenler boyumu aştı. Ben kayboldum. Ağlamana gerek yok, diyordum habire kendime. Bunların hiçbiri gerçek değil. Annen yok, park yok, sen yoksun. Her şeyin bir yok olduğunu o gün anladım."

"Şimdi söyle bakalım," deyip adama saldırdım. Omuzlarından tutup sarstım önce. Afalladı. Hiç beklemiyordu bunu. Oturduğu yerden kaldırıp, yumruklamaya başladım. Boş bir çuval gibi düştüğü yerde kalıyordu. Hiç karşılık vermiyordu bana.

"Söyle," diyordum habire. "Bu düşü kim kuruyor. Kim alt üst edip boka çeviriyor hayatımı."

Burnundan kan boşandı. Daha fazla vurmamam için kolunun gerisine sakladı kafasını.

"Tamam söyleyeceğim. Vurma artık. Bu caddenin devamında solda iki katlı bir ev göreceksin. Orası şu ünlü yazar Aysel Eren'in evi. Evinin verandasında çalışır çoğunlukla. Şimdi gitsen orada bulabilirsin," dedi.

Öfkem yatışınca acıdım adama.

"Üzgünüm. Çok uğraştım ama bir anlama oturtamadım," diyordu karşımdaki kadın. Kısa boylu, eciş bücüş bir şeydi. Takındığı küçük kız çocuğu bakışları yaptığı işi ele vermiyordu ilk başta. Ama konuşmaya başlayınca sesindeki üstten bakmacı ton yüreğimi kanatmaya başlamıştı. Seni yazmaya yıllar önce başladım diyordu bana. Karısını kaybetmiş bir adamın yalnızlığını yazmak istedim ama beceremedim, diyordu. Beceremediği benim hayatımdı. Aşkımdı, Melihamdı. Sevdiği kadının yokluğunu annesinin yokluğuyla... Neler diyordu böyle. Kulaklarım uğuldamaya başladı ve gerisini duyamaz oldum. Demek annem...

Bütün bir hayatı elinden alınmış bir adam ne hisseder? Öfke mi? Kırgınlık mı? Artık hiçbir şey hissetmiyor olmam, onun benim ne hissedeceğimi artık yazmadığı için miydi? Bir anlama oturtamamış öyle mi? Anlam bulamamanın her sabah damağımda bıraktığı kekre tadın sebebi buydu demek. Hiç değilse bunu öğrenmiş olmakla avunmalı mıydım? Ya diğerleri? Anlamsızlıklarına anlamsız sebepler bulmaya çalışanlar? Bir sebep olması şart mıydı?

"Peki şimdi ne olacak?" dedim. Sesim buz gibiydi.

Masadaki taşınabilir bilgisayarın ekranında adımın yazılı olduğu dosyayı gösterdi.

"Bu dosyayı sildiğimde yok olacaksınız," dedi bana.

"Ama yine de beni bilmeye devam edeceksiniz. Kafanızda olacağım öyle değil mi? Romandan söz ettiğiniz birkaç kişi de, örneğin bana gönderdiğiniz o adam da biliyor olacak. O halde beni nasıl tümden yok edeceksiniz?"

"Bu hiçbir zaman olmayacak," dedi yazar. "Ölmüş bir yakınımızı anar gibi seni de anacağız. Bir süre sonra daha az hatırlarız ve giderek unuturuz. Biraz daha yok olmuş olursun o zaman. Senin için böylesi daha iyi inan. Çok acı çekiyordun. Karının ölümünü doğal karşılayamadın bir türlü. Ne kadar uğraşsam hayatın akışına uyum sağlayamadın?"

"Bunu yazmak istemiyor muydunuz?"

"Evet, ama bir yere kadar. Her gün aynı şeyleri düşünüp aynı şeyleri yapan birini kim okumak ister? Hele o günlükler?"

"Bütün bunlar sizin fikriniz değil miydi yani?"

"Sanmıyorum. Ben yazmaya başladıktan bir süre sonra kahramanlar kendi başlarına hareket etmeye başlar çoğunlukla. Sen eski yaşadıklarına o kadar bağlı kaldın ki yeni hiçbir şey yaşamadın."

"Roman da bir türlü ilerlemedi."

"Evet, üzgünüm."

"Şimdi evime gidiyorum ve o aygıtı kapatmanı ve bu düşü bitirmeni bekliyorum, doğru anlamış mıyım? Sizden son bir şey isteyebilir miyim?"

"Tabii ki," derken benim için bir şeyler yapabilme umudu ışıdı yüzünde. Vicdanını biraz olsun susturabilecek bir şeyler.

"Gece on ikiden önce beni silmeyin. O saate dek komşularımla vedalaşıp anılarımı son bir kez hatırlamak istiyorum," dedim.

"Benden kimseye söz etmemen de gerekiyor ama. Bu konuştuklarımızı kimse bilmese iyi olur."

"Bir kurguda yaşayan ve öyle olduğunu bilmeyen daha çok kişi var değil mi? Peki ya komşum Nezahat Hanım? O da mı?"

"O bir yazar arkadaşımın öyküsünün kahramanı."

"Anlıyorum," dedim.

Söz dinler, uysal bir kahraman gibi göründüm o an. Vedalaştık. Benden ayrıldığına üzülüyor gibi bir hali vardı. Belki de gerçekten üzülüyordu. Ama romanını bitiremediğine büyük ihtimalle. Kararttığı hayatlar pek umurunda değildi. Birkaç sevgi sözcüğü söylemeye çalıştı bölük pörçük. Bense gırtlağıma dek kinle dolmuştum.

Eve gider gitmez onun planlarını bozacak bir şeyler yapmaya koyuldum. O düğmeye basmadan önce kendi hayatıma kendim son verecektim. Dolabın çekmecesinde, orada niçin durduğunu hiç bilemediğim tabanca geldi aklıma. Tanrım onu oraya o bırakmıştı ve şimdi oturmuş kendimi nasıl öldüreceğimi yazıyor olabilirdi. Edimlerimin gerçekten bana ait olduğunu nasıl bilebilirdim? Hiçbir zaman onun düşleminden çıkamayacaktım belki de. Bunu hiç bilemeyecektim.

Onu rahatsız etmenin bir yolu da olan biteni herkese anlatmaktı. Bir mektupla her şeyi anlatmaya karar verdim. Onun bütün sırlarını dökecektim ortalığa. Mademki anlamsız bir hayat yaşamıştım, bu son yaptığımla bir anlam bulurdu belki.

Evet Aysel Hanım, sizden önce davranıp ben bitiriyorum düşünüzü.

Bir kurşun sonrası Meliham.

Son olarak size şunu söylemek isterim. Ama unutmayın Aysel Hanım, siz de bir kurgusunuz. □

"O düğmeye basmadan önce kendi hayatıma kendim son verecektim. Dolabın çekmecesinde, orada niçin durduğunu hiç bilemediğim tabanca geldi aklıma."

GÜRCAN KURT

Yolda Beyaz

– ARABAYI VERSENE, BİRAZ SÜREYİM!

– Hadi lan ordan; bu virajlı yolda hayatta olmaz.

– Versene oğlum! Biz de en az senin kadar kullanırız.

– Tabii! Söylemesi kolay! İleride düzlüğe çıkınca alırsın; başımızı belaya sokma şimdi.

– İyi ulan, tamam! Kırk yılda bir heves ettik; onda da...

Gerilim var aramızda. Çamların arasında yol alırken bir önceki gün yaşananların yorgunluğunu bir türlü belleğimizden atamıyoruz. Gereğinden uzun ve sert tartıştık dün akşam. Yine de buluruz arayı. Araya iki espri sıkıştırır, samimi oluveririz yeniden. Bu BEN'im için böyle tabii; Remzi'yi bilemem.

Keskin bir virajın ucundan "Off be!" bile denemeyecek kadar ani beliriverdi deniz; sere serpe uzandı önümüze. Ne kadar da özlemişim... Biraz üzerinde pamuk bulutlar serin, dingin. Mavi ve yeşil her yer; açık. Remzi arabayı şahlandırdı; dört nala koşturuyor şimdi. Çam ormanına özgü sesler hızlanıyor; kuşlar susuyor; bizi izliyor. Rüzgâr pencereden içeri doluyor. Gerilimi unuttuk. Erteledik mi yoksa?

Kumsaldayız. Kanguru bacaklı karıncalar bir oraya bir buraya koşturuyor güneşin altında. Dikenler kumsalın önüne set çekmiş. Sağımızı solumuzu çize çize geçiyoruz dikenleri; BEN'i nedense daha bir fazla çiziyorlar.

Rüzgâr asi; açıktaki balıkçılar hareketli; deniz tersten esen poyraza teslim; ne yapacağını şaşırmış; yine de uysal.

Çocuk gibi koştura koştura daldık suya. Yosun gibi yüzüyorum; serbest salınımdayım. Deniz teslim rüzgâra, dalgalara; BEN mi olmayayım? BEN'i bıraktıkça daha az batıyorum; suyun yüzeyi alıyor; sakin sakin şekillendiriyor bedenimi. BEN deniz; deniz bulut; bulut gökyüzü. Unuttum, unutuldum.

Gözlerimi yummuşum. Ne zaman sırtüstü oldum; hatırlamıyorum. Arkadaşıma bakınıyorum. Görünmüyor. Kumsal? Sahi, nerede kumsal? Kumsal yerine ıhlamurdan, çınardan bir yeşillik var sahilde. Güzelim ağaçlar yan yana saf tutmuş öndeki düz beyaz kayaların hemen gerisinde rüzgârın müziğiyle oynaşıyorlar. Beyazlığın ve ağaçların üç tarafı boz rengi yüksek kayalarla çevrili. Solumdaki kayaların zirvesinden küçücük bir şelale önce havada damlalanıyor; sonra şapır şapır iniyor denize.

Suyun içine bakıyorum. Gümüş balıklar kaynaşıyor. Aralarında kınalı sargozlar, çapraz kuyruklu, siyah papazbalıkları... Nerdeyim ulan? Sessizlik... Ağustosböceği de mi yok

burada? Çıt yok.

Yaramaz bir bulut tarafından takip ediliyorum yüzerken; güneşten koruyor fedakârca. Şelalenin serinlettiği suda sessizliğin büyülü tınısını dinleye dinleye hayallere dalmışken sahil çağırıyor BEN'i. Ani ve karanlık bir çağrı bu; uyuyorum yine de. Ses çıkarmadan; adeta suyu okşaya okşaya üçgen bir kayaya çıkıyorum. Sere serpe uzanıyorum beyaz kayalara.

Uyumuşum. Mideme yediğim yumrukla kendime geldim. Arkadaşım karşımda. Karanlık bir mağaradayım; bağlıyım. "Ne vuruyon yavşak" demeye kalmadan tok sesi gümbürdüyor:

– Dünü unuttum mu sandın lan? Neden bırakıp gittin?

– Ne alakası var hocam? Yeter be! (Sert bir tokat şakladı suratımda) Lan puşt! Çözsene! Çöz de göstereyim dünya kaç bucak!

– Özür dileyeceksin.

– Hadi ulan ordan. Anamdan babamdan özür dilememişim, senden mi dileyecem? Yavşak!

– Dileyeceksin!

– Bak Remzi; yeter vurup dur... Lan yeter vurmasana be!

Ağzım yüzüm kan içinde kaldı. Fena dayak yiyorum; hem de en yakın arkadaşımdan. Neye niyet, neye kısmet? Hani biz her şeyden kaçmak için çıkmıştık yola? Bu mağara neresi? Binlerce gölge var içeride. Kim bu gölgeler?

– Özür dilesene lan! Evine ve işine döneceksin oğlum. Bu tatilde kendimizi bulacağız dediysek illa kabak çiçeği gibi açılman mı gerekir? Niye tadını kaçırıyorsun bazı şeylerin?

– Burası neresi?

– Rüyadasın. Uyanınca evinde, yatağında mışıl mışıl uyuyor olacaksın.

– Bu gölgeler kim?

– Sana yakın insanlar. Hani şu seni çok sevip de hiç takmadıkların var ya! Onlar işte! Beni elçi gönderdiler. Dün akşam yaptıkların ve fazla ileri gittiğin için özür dileyeceksin.

– Dün ne yapmışım ben oğlum? Hasta mısın lan sen?

– Çük gibi bıraktın gittin oğlum; bok mu vardı ağaçların içinde?

– Yalnız kalmak istedim; o kadar hocam. Ne var bunda? Yapmadığım bir şey mi sanki?

– Daha önce de alıp gittin başını; doğrudur. Ama artık yeter! Daha fazla yalnız kalamazsın; en azından ben varken kalamazsın. Boşuna mı en yakın arkadaş olduk?

– Hocam sen böyle değildin eskiden. Bu hassasiyet nedir lan? Çok mu duygusal oldun? (Şaaaak!) Hay seni de, yedi ceddini de...

– Özür dilemezsen daha çok dayak yersin. Kamil, bak öldürürüm seni.

– Ne bok yersen ye be! Bugünden sonra seni tanımıyorum!

Benim için gerçekten canlı tek insanı da yitirdim; Remzi yok artık!

Aç kalmış bebekler gibi ağlıyorum; tutamıyorum kendimi. Kanım çekiliyor bir yandan; sanki gizli bir dudak beynimle kalbimi birleştirmiş; içindekileri son gücüyle vakumluyor. Ağlamasam; öleceğim. İçimde bir şeyler buharlaşıyor; mağaranın dar girişinden uçup sonsuzlukta yoğunlaşıyor yeniden. Kirli bulutlar oluşturuyor; yağmur olup temizlenmek üzere bekleyen bulutlar. Gözyaşlarım içimde yağmur; kalbimi yıkıyor. Zayıf düşüyorum; sonsuz bir ışık hevesiyle dayanıyorum yine de. Remzi hâlâ dövüyor BEN'i. Tokatların, hayalarıma inen tekmelerin etkisi kalmadı. Artık acı yok; tatlı yok. Gözyaşı bol, duygu yok. Son gücümle "Son–suz–luk" diye haykırıyorum hayal meyal.

Yoldayız yeniden:

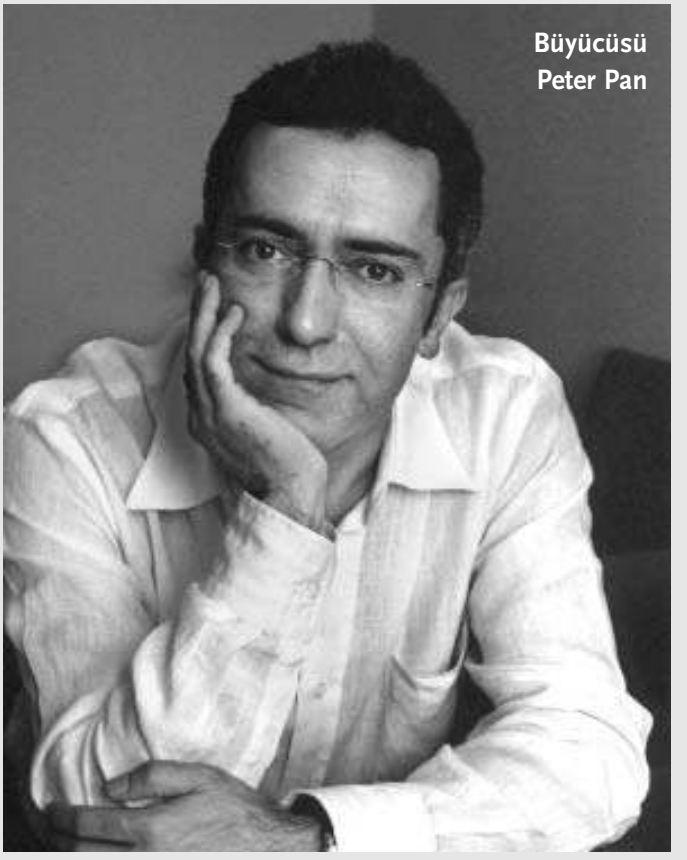
– Arabayı versene, canım kullanmak istiyor.
– Hadi lan ordan; bu virajlı yolda hayatta olmaz.
– Sağa çeker misin Remzi kardeş? Rica ediyorum!
– Öff be; al ulan al, ne halin varsa gör!
– Eyvallah! □

Attila Şenkon'un yeni romanı, *Sustum Duydun mu*

Yakında yayımlanacak yeni kitabınızdan söz eder misiniz?
1995'te *Ten Yükü* ile başlayıp 2002'de *Bıyık İzi Yalanları* ile süren üçlememi tamamlayacak *Sustum Duydun mu*'yu yayınevine teslim ettim. *Ten Yükü*'nde taşınamayacak kadar ağır, sıyrılamayacak kadar yapışkan bir yükten; *Bıyık İzi Yalanları*'nda görülemeyecek kadar ince, silinemeyecek kadar derin bir izden söz etmiştim. Üçlemenin son kitabı olan *Sustum Duydun mu*'da ise atılmayan, ama duyulması beklenen sessiz bir çığlık var.

Uzun zamandır sürdürdüğünüz radyo programları ile nasıl bir dinleyici çevresine ulaştığınızı ölçebiliyor musunuz?
Edebiyat, müzik, sinema dünyasından sanatçıları konuk ettiğim Gece Yatısı adlı programım dördüncü yılına girdi. Gecelikleri, pijamaları, diş fırçaları, ille de başucu kitaplarıyla yatıya gelen dostlarımla TRT Radyo-1'de canlı olarak gerçekleştirdiğim bu programın özellikle edebiyat sevenler ve düzeyli sohbetleri özleyenler tarafından dinlendiğini biliyorum.

Ankara'da yaşamanın yazarlığınız üstünde olumsuz etkileri var mıdır?
Ankara kırk beş yıllık dostum benim. Onu her zaman çok sevdim, onun da beni sevdiğinden hiç kuşku duymadım. Böyle uyumlu bir birliktelikten olumsuzluk doğabilir mi? Ankara bana, huzur içinde çalışabilmenin ön koşulu olan sakin, dingin ortamı sağlıyor. Düşlerin ise başka kentlere, ülkelere ulaşabilmesi için ne bilete, ne de pasaporta gereksinimi var biliyorsunuz.

Büyücüsü Peter Pan

Bu sıralarda neler okuyorsunuz, yeni tasarılarınız neler?
İlk romanı *Uçurtma Avcısı* ile bütün dünyada ilgi uyandıran Afganlı yazar Khaled Hosseini'nin henüz dilimize çevrilmemiş olan *A Thousand Splendid Suns* adlı ikinci romanını okuyorum. Büyümemek üzerine kurulu bir romanın ilk tümcesini yazmak için ise Peter Pan'ın bir gece yarısı pencereden usulca çalışma odama süzülmesini bekliyorum.

CEYHAN ÖZYILDIZ

Beyaz Köpüklerde Bir Yansıma

BEYAZ KÖPÜKLERE BAKIYORUM.

Yüzümü acıtan, sızım sızım sızlatan köpüklere...

Benimle birlikte yokuş ağağı yürüyen, yürüdükçe yüzüme yüzüme çarpan beyaz köpüklere...

Hayatımı söküp alan, eritip, büzüştüren, dalgalandıran, koyu kırmızı bir lekeye dönüştüren köpüklere!

Az önce sarı taşları rüzgâr ve yağmurdan ufalanmış, toprak damlı köhne bir evin penceresinden atıldılar aşağıya. Pembe yanaklı, yuvarlak yüzlü, başında kırmızı kepi ve Skufomata'sıyla sevimli bir Rum bayandı. Yüzüme tiksintiyle acıma arası bir bakışla baktıktan sonra, bir sineğin üzerine döker gibi, suyun hepsini ayaklarımın dibine döküverdi. Küçük bakır kazanı birkaç kez ileri geri sallayarak; tümünün akıp gittiğine emin oldu. Rengini yıkandığı sulara kaptırmış perdeleri alelacele kapatarak –büyük bir ihtimalle– kusmaya gitti!

Bir heyecanla ve anlayamadığım bir coşkuyla akıyor; çamaşır suyu mu, yoksa irinli bir su mu ölümcül bir hastanın teninden silinen ya da donundan akıtılan?

Benim gibi onlar da takılıyor yuvasından çıkmış beyaz taşlara. Tökezliyorlar biraz, sonra yeniden bir yol bulup kendilerine, artık sürüklenmelerine gerek kalmayacak bir çukur bulma umuduyla yol alıyorlar. Benim de ulaşmaya çalıştığım o derin çukur gibi... Her adımda azalarak ve azaltarak umut dolu yüreklerini bilmeden, çok azı varabilecek...

Gidiyorlar işte! Beni, ten döküntüsü, bok artığı gibi, yüzüm ve gökyüzü arasındaki hiçlikte bir başıma bırakarak. Gidiyorlar...

Girne'den gelip adanın içlerine giden yolcuların güneşin yakıcılığından kısa bir zaman olsun kurtulmaları için mola verir arabacılar ve katırcılar. Yolcuların terden yanmış bedenlerini zeytin ağaçlarının gölgeliklerinde serinlettikleri, yorulan hayvanların kuyulardan çekilen sularla yıkanıp dinlendirildiği yerdir Beşparmak Dağları'nın yarılarak büyük bir kapı araladığı Boğaz. Boğaz'dan aşağı indiklerinde kupkuru mesarya ovasının ortasında bir vaha gibi karşılarına çıkan Lefkoşa'yı görür bu yolcular uzaklarda. Venediklilerden kalma yüksek ve kalın hisarlarla korunan bu eski Türk, yeni İngiliz kentine kuzeyin giriş kapılarından biri olan ve Girne Kapısı, Proveditor Kapısı gibi adlarla anılan kapıdan girer yolcular.

Kapıdan geçişleriyle cami minareleri, çan kuleleri, manastır duvarları ile Lusignan, Ve-

nedik ve Türk stili evleri, çeşme ve su kemerleri, hanları, hamamları, sarayları, hurma, elma, kiraz ve portakal ağaçlarıyla bezeli pitoresk bir şehir dikilir karşılarına. İlerledikçe parlak deniz yeşili, portakal ve kırmızı renklerde elbiseleriyle Ortodoks kadınlar ile beyazlar içinde ışıl ışıl bir çift gözden başka başka bir şeyini göstermeyen, hızlı adımlarla işlerini halletmeye çalışan feraceli, yaşmaklı Müslüman kadınları görürler. Ara sokaklara daldıkça terziler gelir yollarına, iplikçiler, başka bir sokağa girdiklerinde kilimciler... Mahallenin birinde Rumlar sirtolarını oynarken Türklerin evinden kına gecelerinin müzikleri yükselir; ince saz, keman, zurna... Frenkler, Latinler, Maronitler, Araplar, Türkler ve Rumlar sayesinde her sokakta ayrı sesler ve ayrı kokular sarar ziyaretçileri. Gördüklerine hayran kalırlar.

Yıllar önce bu kapıdan geçmiş ve buraya hayran kalmış bu yolculardan biri, kentin Bahçeler mahallesindeki, yüzü sudan oyuk oyuk olmuş, derisi kalkmış, tepesi delinmiş evinden çıktı. Kısa boylu, yuvarlak yüzlü adam, o kadar zayıflamıştı ki, bir yıl önce üzerine tam gelen, en kaliteli kumaştan yapılmış İtalyan tarzı takımı şeker çuvalıymış gibi duruyordu. Gecenin güne döndüğü, çangarların henüz havuzlarını doldurmadığı o loş zamanda, yalpalaya yalpalaya yürüyordu. Gece çok içmiş, gene karanlık bir köşede içmiş, gene yüzüne tiksintiyle acıma arasında –belki de ikisi de– bir bakışla bakılmıştı.

Midesi delinmiş gibi ağrıyordu. Son zamanlarda olduğu gibi bugün de doğru düzgün bir şey yememiş, ha bire içmiş, içmiş, içmişti. Lefkoşa'nın labirente benzer dar sokaklarında bilinçsizce ilerliyordu. Kimi zaman bir çıkmaz sokağa dalıyor, kimi zaman başıboş köpekler tarafından kovalanıyordu. Bastığı yeri göremediğinden altı sökülmüş ayakkabıları deve pisliğine bulanmıştı. Damarlarını dolduran Commendaria birazcık geri çekilmiş olmalı ki, bir an nereye gidiyor olduğunun ipucunu ucundan yakaladı. Taşımacılık işinde olduğu, katırcıların geleceği, Baf'a gidecek bir yük işini konuşacakları, bu nedenle Büyük Han'ın dibindeki küçücük yazıhanesine doğru gittiği hatırına geldi. Bir şey daha hatırladı bu arada: Bu hatırladığının da çok eskide kaldığı!.. O günden sonra iş miş umrunda olmamış. Birkaç kuruşa karnını doyurması için değil de, yapayalnız olduğunu unutturan alkolü alabilmesi için ihtiyacı olmuştu. Hava giderek aydınlanmaya başlamıştı. Tenekeciler birer birer dükkânlarını açıyor, sokakta çekiç sesleri yankılanmaya başlıyordu. Orfanides'in kahvesinde oturup bir çorba içerim diye düşünürken ayaklarının dibinde patlayan bir kazan dolusu su, korkudan ayılmasına neden oldu. Rum kadının suyu dökmeden önceki yüz ifadesini Rumların İtalyanları sevmemesine bağlamak istedi. Bunu çok istedi üstelik ama, başaramadı. Elini, görenin midesini bulandıran, derisi kaçmış, dudakları erimiş kırmızı yüzünde gezdirdi. Ayaklarının dibinde akan beyaz köpüklerde, yüzünün bir yıl önce haşlanmazdan önceki görüntüsünü aradı.

Yüzümü saran ağrının bir bölümünü, buldukları ilk çukura çullanan köpüklere bırakarak yürümeye devam ediyorum. Öbür bölümü hep benimle!..

Lusignan krallarının taç giydiği, Türklerin namaz kıldığı, bizlerin İsa'mıza yakardığımız ve bu nedenle St. Sophia, Ayasofia, Selimiye gibi adlarla çağrılan lanetli ve katil katedralin yanından geçiyorum. Birinin adımı sellendiğini, ardından göğsümü yırtan keskinlikte bir çığlık attığını duyuyorum. Yüreğim ezile ezile, hızlı adımlarla kaçıyorum....

Bandabuliya'da serin sabahın, koltuğunu kızgın öğleye teslim etmesinden önce meyve, sebze ve et alışverişlerini tamamlamaya gayret edenlerin uğultusunu geride bırakmaya çalışıyorum, sıklaştırdığım adımlarımla. Seslerden kopmak, yazıhaneme gidip her şeyden, herkesten kaçmak istedikçe adımı heceleyen fısıltılar, acımayla karışık iğrenme yüklü ka-

çamak bakışlar büyüdükçe büyüyor, yalnızca yüzümü değil, yaşam denen ruhu da benden alıyordu. Artık mahalle aralarında rastladığım düğünlerini durup izlemiyor, bir gün Türklerin bu güzel âdetiyle evleneceğimin, sevdiğim kadının da Türk kızları gibi ağlatılma töreniyle ağlatılacağının hayallerini kurmuyordum. Lefkoşa akşamlarında arkadaşlarımla yaptığım sohbetler, katıldığım davetler, av günleri çok gerilerde kaldı bu rezil yaşamımda.

Anatolia... Sen de çok eskilerde kaldın güzel kadın. En son bir yasemin ağacının yanında öpmüştüm seni, saçların...

"Saçların, saçların rüzgârla birlikte bu akşam, yüreğime doluyor biliyor musun? Esme! demek geliyor içimden, esme rüzgâr!"

"Esmesin o zaman. Ellerin dağıtsın saçlarımı sevgilim. Sevgilim Konstanza..."

"Parmaklarım kıyar mı saçlarını okşamaya sanıyorsun, ya incitirsem bir telini, dökülür de heba olursa bu toprakta! Verdiğin ilk hediyeydi bana saçların. Kesmiştin, bir tutam göndermiştin, işlemeli Türk mendilindeydi. Kokusu açalyaydı, güldü. Ne kadar çok öptüm, ne kadar çok okşadım bilemezsin."

"Bak artık yanındayım Konstanza. Birlikteyiz. İsa aşkına öp beni sevgilim, İsa aşkına öp..."

Kovalarken bir cep hırsızını, ayağımın takılıp çamaşır kaynatılan kazanın üzerine düşüşüm ve son kez görüşüm seni ertesi güne rastlar. Nerdesin Anatolia, lanet kadın nerdesin? Yaralarım değil de o bakışın ve gidişin acıtmıştı yüzümü. Sonrası...

Gözlerinde gördüğüm irin ve acı ve yıkım ve isyan, boğazımdan kalbime akmış, orayı da yüzüme benzetmişti. Seni bir daha göremedim.

"Gözlerinde gördüğüm irin ve acı ve yıkım ve isyan, boğazımdan kalbime akmış, orayı da yüzüme benzetmişti. Seni bir daha göremedim."

Aşk hikâyesini tüm Lefkoşalıların bildiği yüzü yanık adam, gözlerine yerleşmiş ıslaklıkla Büyük Han'ın yanından geçti ve tek masalı, tek sandalyeli yazıhanesine kapandı. Camlardaki toz, içeride katıla katıla ağlayanı gizledi ama, eski meşe kapı duyanları hüzünlendiren hıçkırıkları dizginleyemedi. Hıçkırıklar dalga dalga yayıldı ve uzak köylerin birindeki halk ozanının yüreğine sindi:

Hz. İsam Meryem Anam, Havariler,
Apostolos Andrea'm ve tüm Azizler,
bana yardım edin, güç verin ki dayanabileyim.
Vuku bulan bu aşk hikâyesini tasvir için şiir yazayım.
Kibar dostları hoşnut etmek için sözlerime nereden başlayayım?
Size Konstanza ve Anatolia'nın aşkını anlatabilmem için,
önce sessiz olmanız gerek.
Hıristiyanlar ve Müslümanlar biraz daha yakına geliniz.
Dinledikçe yürekleriniz kederle dolacak
Çoğunuz ağlamaklı olacak
Çok değil. Bundan beş yıl önce,
Lefkoşa surlarından içeriye bir yolcu girdi.
Ardında üç deve, iki katır yük geliyordu.
Çok zengindi.
Dinleyin çok mühim meseledir.
Bu adam Katolik Hıristiyan idi.
Lefkoşa'yı çok beğendi.
Bir Türk paşadan büyük bir ev edindi.

Ceyhan Özyıldız
(1973, Lefkoşa) KT Sanatçı ve Yazarlar Birliği Yönetim Kurulu üyesi. *Halkın Sesi* gazetesinde kültür-sanat yazıları yazıyor. Şiir ve öyküleri *Yeni Pygmalion*, *Nea Ebohi*, *Turnalar* ve *Defne* gibi Kıbrıs edebiyat dergilerinde yayımlandı. Türkiye'deki bir dergide yayımlanan ilk öyküsü "Beyaz Köpüklerde Bir Yansıma".

Asiller hemen onu kabullendi.
Paşalar ile yemek yer, lordlarla ava çıkar idi.
Her yanı kadınlarla dolar idi.
Bir gün bir eğlencede, bir kadın gördü.
Kadına âşık oldu.
Kadının adı Anatolia idi.
Kadın Ortodoks Hıristiyan idi.
Tüccar Hacıbapas'ın kızı idi.
Hacıpapas'ı hepiniz bilirsiniz.
İplik işi yapar. Çok zengindir.
Kavuşmalarına izin vermedi.
Âşıklar gizli gizli mektuplaştı. Haberleşti.
Böyle yıllar geçti.
İkisi de alev alev idi.
Birbirlerine şiirler yazarlardı.
Birbirlerini hayal edip şarkılar söylerlerdi.
Sonra dayanamadılar, buluşmaya başladılar.
Sevdaları Loredano ile Yula'nın sevdalarını aşmış idi.
Gaddar baba evlenmelerine hiç izin vermedi.
Tanrı onu affetmesin. Ölüsü çürüsün, bulunamasın.
Sevenleri ayıranlar. Hiç gülemesin.
Durun biraz soluklanayım,
esas mesele bundan sonradır anlatayım.
Bir gün adam bir kadının kesesini aşıran
bir cinganenin peşine düştü.
Rastlantı eseri oradan geçmekteydi.
Hiçbir şey yapmadan oradan düz geçebilirdi.
İyi yürekli adam cinganeyi yakalamak için sokağa daldı.
Kadınlar sıra sıra kazanlarda çamaşır yıkıyorlardı.
Ayağı takıldı büyük bir kazanın içine düştü.
Kötü yandı. Derisi kabardı. Topak topak oldu.
Yüzü koyulaştı, kıpkırmızı oldu. Saçları döküldü.
Dudakları büzüldü.
Bunu duyan Anatolia, babasının engellemelerine karşı
sevgilisinin yanına gitti.
Onu tanıyamadı. Çok ağladı.
Sevdiği adamı böyle görünce kahroldu.
Tanrıya isyan etti. İnancı kalmadı.
Ona yaşayamaz, ölür dediler.
O kadar kederlenmişti ki kendini kaybetti.
Sevdiği adamın ölümünü göremezdi.
Ağlaya ağlaya St. Sophia'nın, yani Selimiye'nin üzerine çıktı
ve kendini yüksekten avluya bıraktı.
Oracıkta hemen öldü.
Adam bunu duydu ve
yaşamdan koptu.
Deli oldu, divane oldu.

İçkici oldu. Her şeyini kaybetti.
Bir gün..
Olay buraya kadar değildir daha var anlatacaklarım.
Önce şu kağıtlardan satın alın.
Alın da başka hikâyeler öğrenin.
Loizi dostunuza her kim destek olursa
cennetin kilidini eliyle açacaktır.
Teşekkür ederim. Sağ olun.
Evet, bir gün...

Yüzü ve kalbi yaralı adam yıkılana kadar içmişti. Yıkıldığında akşam oluyordu, ayıldığında gece! Sallana sallana yazıhanesinden çıktı. Hayal meyal görebildiği kadarıyla adımlarını Levanten Mahallesi'ne doğru uzattı. Bu mahalle hırsızların, katillerin, sarhoşların mekânıydı. Lefkoşa'nın batakhanesi ve kerhanesi, curcunası ve hengâmesi buradaydı. Sabaha kadar meyhaneden meyhaneye dolaştı. Öğleye doğru sızdığı son masadan kalkarak sokağın birine daldı. Büyükçe bir konağın önünde durdu. Kapısını çaldı ve içeriye girdi.

Buradayım yine, bir gün çarşıda dolanırken gördüğüm, Anatolia'ma çok benzeyen, kokusunu taşıyan kadının evinde. Üç odalı üst kattayım; ne zaman ağır gelse hasret ve aşk, buradayım. Anatolia'dan kaçmak ya da ona varmak için.

İşte geliyor! Titriyorum. Kalbim uçuyor. Oturduğum yatağa uzanacak az sonra, çıplağım. O da çıplak olacak. Saçlarından açalya ve gül kokusu yayılacak, derken pencereden esen hafif bir rüzgâr saçlarına değecek ve ben onları incitmekten korkarak okşayacağım.

Uyuyacağız sarılarak. Akşam olunca, bir aylık içki paramı orada bırakarak çıkacağım.

Yaram daha çok kanayacak... □

ŞENAY EROĞLU AKSOY

Cebimdeki Çığlık

YATAKTA DOĞRULARAK PENCEREDEN DIŞARIYA BAKIYORUM. GECE sessizce uzanmış dört bir yana. Biliyorum birazdan bir çocuk kadar sıska bedenini ve kanlı topuklarını sürüyerek sokak lambasının altına gelecek. Öylece durup ilerideki yıllardır kullanılmayan demiryoluna doğru bağıracak. "Dina... Dina..." Sonra kimsenin göremediği bakışları yüzüme dönecek.

Hastaneye yattığımda, eğrilmiş omurgamı ortasından kırıp etimi kemiğimden ayıracak ölüm, artık bitti demiştim. Olmadı. Paslı ağzım tatlı sabahları unuttu. Benimle doğanlar çoktan göçüp gittiler. Şehrin içinden akan ırmak bile yorgun, suyu çamurlu akıyor. Günlerdir buradayım. Doğurgan bedenim susuz kalmış bir yaprak gibi kuru, buruş buruş. Girdiğim evler eksik. Her gün yanımdan geçen tekerlekli sedyelerden birine kaskatı uzanmak istiyorum. Artık bitse, gelip alsa ölüm vereceklerimi... Alacaklarını. Bekliyorum kapım açılmıyor.

Sabahları oğlum uğruyor, uzaktan yüzüme bakarak doktorla uzun uzun konuşuyor. Eriyen kemiklerimden, düşüremedikleri şekerimden söz ediyorlar. Bir keresinde, "İnsanın kendiyle hesabı bitmedi mi, ömrü de bitmiyor," demiştim doktora, oğlum uzun uzun bakmıştı yüzüme tıpkı o gecelerdeki gibi...

O gecelerden birinde elinden tutup ırmağın üstündeki taş köprüden hızlıca geçirmiştim oğlumu. Gergindim. Yan yana yapılmış evlerin ortasındaki avluda durduğumuzda: "Nereye gidiyorsun?" diye sormuştu. "Hemen döneceğim," demiştim. Aradan yıllar geçse de o gecelerde nereye gittiğimi biliyor...

Dün koridordaki sessizliği yırtan koşturmaca 502'deki adam içindi. Neden zamanı gelenleri durdururlar ki? Sabahları çürümüş bir bedene uyanmanın, her gün parça parça ölmenin ne demek olduğunu bilirler mi? Yaşıtlarını yitirdikten sonra yıllarca yürüdüğün sokakların bile yabancı olduğunu... Nereden bilecekler bedenleri bu kadar diriyken!

"Buyurun hanımefendi," diyor yemekleri dağıtan hastabakıcı. Yüzüne bakıyorum. Gülümsüyor. Kahvaltıda yumurta ve peynir veriyorlar. İçim almıyor. Biraz yesem, midem koca bir taş parçası yutmuşum gibi ağırlaşıyor avuçlarımdan ateş fışkırıyor. Yanımda yatanlar niçin yemediğimi soruyorlar. Cevap vermiyorum. Kimseyle konuşmuyorum, konuşsam anlayacaklar mı? Koridorun sonundaki odada yatan bir kadın var. Benden küçük. Ressammış. Saldırgan, kendini beğenmiş. Ne zaman karşılaşsak kolumdan tutup kulağıma eğiliyor: "Unuttuğumu sanma fotoğraftaki sensin," diyor. Şakaklarımdaki damarlar ferini yitiriyor onu gördükçe. Kalbim yaralı bir kuş gibi çırpınıyor. O, hastaneye geldiğin-

Henri Cartier-Bresson, Gestapo işbirlikçisinin sorgulanması, Dessau, 1945.

den beri geceler daha da zor geçiyor. Bazı günler titreyen başımı gövdemden ayırsın istiyorum. Ama olmuyor. Kirli bir paçavra gibi sürükleniyorum geçmişin ayakları altında.

Sonra yine gece oluyor ve aynı adam kanayan topuklarıyla geliyor sokak lambasının altına. Yıllar öncesine dönüyorum. Artık çok uzaklarda kalan evimde çocuklar koşturuyor. "Kim aldı bunları içeri," diye bağırıyor kocam çocukları göstererek, ben teker teker çıkarıyorum hepsini. Arkalarından bakarken yıllardır yan yana oturmamıza rağmen, nasıl aramızda gizlendiklerini düşünüyorum, aslında bize hiç benzemediklerini. Sonra oturduğum yerde kalemi kâğıdı alıp birer birer yazıyorum isimlerini, adreslerini. Zarfı özenle kapatıyorum.

Cebime koyduğum isim listesiyle hemen aşıyorum kontrol noktalarını, beni iyi tanıyor subaylar. Neredeyse iki gecede bir odalarına girip uzatıyorum kâğıtları. Sarı kafalı askerler her defasında kapıda karşılıyor beni. Subayın odasına giriyorum. Zarfı alıyor sonra birer bardak viski dolduruyor kristal bardaklara. Duvarda asılı büyük portreye doğru kaldırıyoruz kadehlerimizi, üniformalı subay parmaklarının ucunda yaylanarak anlatıyor nereleri aldıklarını, tüm dünyayı nasıl temizleyeceklerini. Bardaklar birbirine değdiğinde çıkan çın sesiyle mutluluğum artıyor, daha da coşuyor yüreğim subayın sözleriyle, ertesi gün kâğıda yazacağım adresler teker teker geçiyor aklımdan. Öyle coşkuluyum ki, bizim mahallenin dışında oturanların isimlerini nasıl öğrenebileceğimi düşünüyorum hatta ülkemdeki tüm isimleri.

Otururken çamurlu ayaklarımı öne uzatmıyorum iyice çekiyorum koltuğun altına doğru. Görevine bağlı bir asker gibiyim soru sormadan yapıyorum her şeyi, onlar çıkabilirsin dediklerinde çıkıyorum.

Taş köprünün üstünde yürürken ırmağın suyuna bakıyorum. Etraf karanlık, ırmak da karanlık akıyor. Oğlumu bıraktığım evin önüne geldiğimde üç kez vuruyorum kapıya. Aralanan kapıdan gururla giriyorum. Avluyu dolduran insanlar coşkulu. Uzun uzun konuşuyor "Ötekiler"den söz ediyoruz. Kollarını indirip kaldırarak nutuklar atıyor bazıları. Sonra mahallelerde geriye kimlerin kaldığından konuşuyoruz. Unuttuğumuz isimleri ha-

tırlatıyor bazıları. Gece ilerlerken oğlumun elinden tutuyorum köprüyü geçiyoruz. Artık nereden geldiğimi sormuyor. Giderkenki suskunluğum yok, konuşuyoruz. Gece kalkan trenin sesini duyuyorum. Bir zamanlar sığır taşınan vagonlara üst üste yığılan insanların çığlıklarını. "Hadi," diyorum oğluma, "şarkı söyleyelim." Elimden sıkı sıkı tutuyor. Sesimiz karanlık ırmağa akıyor. Dünyayı bizden ibaret sanıyorum.

Hemşire elindeki temiz çamaşırları dolaba yerleştiriyor. Kırışmış alnım sabaha kadar kıvrandı yine ortasına saplanan ağrıyla. Göz göze geldiğimizde "Uyandınız mı?" diyor isteksiz bir sesle, sonra hastane bahçesinde tekerlekli sandalyeyle dolaşmaya çıkarıyor beni. Kalabalık. İnsanlar acıyarak bakıyor çürümüş ama hâlâ yaşayan bedenime. Şişmiş parmak eklemlerim bir boncuk gibi sert ve yuvarlak duruyor. Büyük ceviz ağacının altında duruyoruz. Hemşire yanımdan uzaklaşarak ilerideki arkadaşlarıyla konuşmaya başlıyor. Hırıltılı nefesimi duyuyorum.

Odadan her çıkışımda yastığın altındaki fotoğrafı cebime koyuyorum. Bazen geceliğimi değiştirirken şöyle bir bakıyorum; kırılmış, bazı yerlerde alttaki beyaz kart çıkmış ortaya, niye yırtıp atmadığımı bilmiyorum. "Cebimde durduğunu bilen var mı?"

Yapayalnız oturduğum ağacın altında fotoğrafa bakıyorum; masanın başında ayakta duruyorum. Karşımda oturan adam, masanın üstüne koyduğu kağıtlarla geçmişi deşiyor. Dağıttığımız bildiriler, yazdığım isim listeleri önümde duruyor. Adam ara vermeden gaz odalarında ölen çocuklardan söz ediyor. Etrafımı saran kalabalık uğultu halinde konuşuyor. Umursamaz, kanıksamış görünseler de olacakları merak ediyorlar. Omzuma yapışan kadın öfkeli. Hızlı hızlı sarsıyor bedenimi ama içimde birikenlere dokunamıyor, canımı daha çok acıtsın istiyorum. Olmuyor. Başımı yerden kaldırmadan avucumu sıkıyorum. Etrafımdakiler... Bunlar geride kalanlar mı? Artık tren çalışmıyor. Çıkarıp diktiler karşıma vagonlardaki çığlıkları isimleriyle birlikte. "Dina... Dina..." Çocuğun babası kalabalığın arasından haykırıyor. "Onu gördün mü?" Başımı kaldırmıyorum adamın sesi kırılıyor "Onu trene sen attın!" Ağlıyor mu?

O gece düşünmeden gidiyorum tren garına. Her yan hayvan pisliği kokuyor. Bir gün önce, "Gel de gör, nasıl korkuyorlar vagonlara binerken," demişti karargâhtaki subay. Vagonlara üst üste yığılan insanlara bakıyorum. Bir çocuk ağlıyor... Dina küçük bedenini kurtarmaya çalışmıyor, öyle kolayca atıyorum ki onu vagona. Belki bağırmasa hiçbir şey yapmaz seyrederdim olanları. Ama önce küçük kızın çığlıkları sonra annesinin yalvaran bakışları... Ayrılmak istemiyorlar. Hiç düşünmeden kolundan tutuyorum çocuğu. Hareket eden trenden sarkan kadına uzatıyorum. Geride ayağından düşen ayakkabısı kalıyor. Kırmızı.

Fotoğrafı tekrar cebime koyuyorum, hastanenin koridorlarından sessizce geçiyoruz. Hemşire yatağa yatmama yardım ediyor birazdan gece uzatacak kollarını yine sokaklara.

Bugün de sabah zor oldu. Pencerenin önünde duran oğlum, "Taş köprüye götüreyim mi seni," diyor. "Olur," diyorum titreyen başımla. "Bu, sokaklarla son buluşmam, vedalaşma gezisi olsun," diye düşünüyorum. Oğlum, kolumdan tutarak kalkmama yardım ediyor. Bastonumu tutuyorum. Titreyen bedenim yavaşça yataktan kayıyor yastık yana düşüyor. Ayağa kalktığımda çarşafın üstünde duran fotoğrafı görmüyorum. Oğlum fotoğrafı alıp bakıyor.

Aramızda bir duvar gibi duran dillendirilmemiş sır yerle bir oluyor. Yuvasının sıcaklığını kaybetmiş bir kuş gibiyim. Elindekini alıp cebime koyuyorum. □

Mehmet Yeşilbaş

Sitem

HAYAL MEYAL HATIRLARIM BABAMIN KIRPIK BIYIKLARINI, EVE GİRİŞİNİ ve başındaki şapkayı gelişigüzel fırlatışını. Sen tatlı bir sitemle şapkayı kaldırıp alırdın, söylene söylene onun elindekileri mutfağa götürürdün. Biz babamla oyalanırken, senin, birleştiren, ılık sesin duyulurdu. "Hadi çocuklar yemeğe." Sesin, huzur ve sevinci içimize salardı. Yüzünde tebessüm belirirdi. Tebessümün, mutlu bir aile olduğumuzu müjdelerdi. Biz, senin sıcaklığınla kenetlenir, yemek masasına dizilirdik. Ben hep babamın karşısına geçip oturmak isterdim, sen bilirdin. Küçük Mayki'yle her akşam bunun mücadelesini verirdik. Ama Mayki hiç oturamadı, sen istedin diye, babamla bakışarak yemek yerdim. Hepimiz de biliyorduk ki, akşam yemeğine çok önem veriyordun. Ne de olsa birlikte olduğumuz anların en önemlisiydi. Akşam yemekleri ve babamın yüzü, ailemizin, paylaşımın coştuğu andı. Zaten başka zamanlarda böylesine mutlu bir aile olamıyorduk ki. Babamızı akşam sofrasında hissediyorduk. Tüm çaban da bunun için değil miydi? Bizi bir arada tutup, sevgi halkasını daha da genişletmekti. Dişi kuş olmak bunu gerektiriyordu ve bu da senin kaderindi. Ta ki onsuz geçen bir akşam yemeğine kadar.

Yine akşamdı ve babam daha gelmemişti. Sesin kısılmış, rengin solmuştu. Penceredeydin, karşısına geçmemize şiddetle kızdığın yerdeydin. Hava daha da kararmıştı, ne göreceğini umut ediyordun ki? Yine de inadına ayrılmadın pencereden. Dışarıda silah sesleri ve koşuşturmalar vardı, biz alışmıştık, sen de alışmıştın. Ama, o akşam tuhaftın. Patlayan her silah sesinde irkiliyordun. Korkularını bize de bulaştırdın. Ben on üçümdeydim, Mayki beşindeydi. Daha çocuktuk, senin çocuklarındık ve korkup, şefkate sığınmak istedik. Ben bunu fazla belli etmemeye çalışıyordum. Ama Mayki, çok tedirgindi ve sende hissettiği ürkekliğini bana sokulmakla geçirebileceğini sanıyordu. Zoraki birkaç kelimeyle zihnini meşgul ettim. Şimdi onunla ne yaptığımı bile hatırlamıyorum. Ben de farkında olmadan onunla kaygılarımı gideriyordum. Tüm korkularımız, kaygılarımız bir kapı gıcırdamasına emanetti. Babam içeri girse, sen de içeri girecektin. Korkularının ne kadar da gereksiz olduğunu anlayacaktın. Sevincini fazla belli etmeyip, hemen tanıdığım annem olacaktın. Küçük Mayki heyecanlanıp babama koşacaktı ve sen sevinçten belki de mutfakta ağlayacaktın.

Şafak sökerken çıkardı ve akşam yemeğinde gelirdi. O da bilirdi senin bu konudaki hassaslığını ve hiç kaçırmazdı akşam yemeğini. Ama olmadı, ilk kaçırdığıydı, belki de ilk olmasındandı senin korkun. Ne iş yaptığını hiç bilemedim. Senin de tam olarak bildiğini

"Bu fotoğrafın öyküsünü yazar mısınız?"da bu sayı iki öykü seçildi. Şenay Eroğlu Aksoy ile Mehmet Yeşilbaş, kendilerini daha yeni gösteren iki genç öykücü, iyi bir başlangıç.

zannetmiyorum. Seviyordun ve susuyordun. Hem şimdiye kadar sorun da çıkmamıştı. Hepimizin karnı doyuyor, ihtiyaçlarımız gideriliyordu. Gecelik mutluluk yetiyordu bize. Gelen her şey geceyle gelirmiş, şimdi daha iyi anlıyorum. Seni de bir gece kaybetmedik mi? Ne kapı gıcırdadı ne de sen gözlerini pencereden aldın. Babam da o gece eve gelmedi. Öbür gelecek geceler gibi. Kimileri kaçırıldığını, kimileri de öldürülmüş olabileceğini söyledi. Bazıları da Gestapo'nun elinde olabileceğini söylediler. Ama yokluğunu gideremediler. Belki sen olmasan, onun yokluğuna alışabilirdik, ama senin de yokluğun buna eklenince, büsbütün özler olduk. Dalıp giden gözlerine yaşlar birikiyordu. Gözlerin bir şeyleri kaşırken, donuk ellerin küçük Mayki'nin saçlarında kayboluyordu. Soframızda sadece yemek vardı. Gözümüz boş sandalyeye takılıyordu. Bize acı verdiğini biliyordun, sen daha çok acı çekiyordun ama yine de sandalyeyi masadan almıyordun. Sen, babamızı özlüyordun, bizse seni. Anlamaya çalışmadım, anlayamazdım da, anlamamı da bekleme. Kendini benden mahrum ediyordun. İçime kapandım, ilgi bekledim. Sonra Mayki'ye karşı azalan şefkatin beni ilginden vazgeçirdi. O, daha çocuktu, sıcaklığını arıyordu. Senin soğukluğunda bendeki sıcaklığa sığınıyordu. En azından onunla ilgilenseydin. Sendeki değişimi, küçük bedeni kaygıyla seyrediyor, annesinin geri gelmesini istiyordu. Zamanla dönersin diye sabredebilir, soğukluğuna alışabilirdim. Ama ya Mayki, küçücüktü, bari onu anlayabilseydin.

Artık ev de seni sıkmaya başladı. Gün ortasında dışarı çıkardın ve "Mayki'ye bak" deyip kaybolurdun. Gece kapı önünde birileriyle fısıldaşır ve içeri girerdin. Bizim uyumuş olduğumuzu sanıp ağlardın. Annemi özlüyordum, seni tanıyamıyordum ve ben de ağlıyordum.

Zaten babamın ne iş yaptığını bilmezdim, karanlık suratlı adamlarla buluş konuşurdu. Mahallede kimse onu sevmezdi. Ama senden bahsedilince iyi şeyler dile gelirdi. Okuldan dönüyordum, ondan bahsettikleri şekilde senden de bahsettiler. Sen de karanlık suratlı adamlarla görüşüyormuşsun. Onların kötülüklerine alet oluyormuşsun. Gestapo'nun kim olduğunu bilmiyordum, ama babamı bulmak için onunla işbirliği yapıyormuşsun. Biliyordum, babamın öldüğüne inanmıyordun ya da inanmak istemiyordun. Ama insanların senin hakkında böyle konuşmaları içimi acıtıyor ve bana acı veriyordu.

Ne babamı bulabildin ne de karanlık suratlılardan vazgeçebildin. Günler birikip ay oluyordu. Biz iki kardeş birbirimize yetmeye çabalıyorduk. Her şeye rağmen varlığın yine de bizim yaşam kaynağımızdı. Sen bizim annemizdin, tek sahibimiz. Senin bu haline de alıştık. Bu halini bile ne kadar çok özlediğimizi bilemezsin.

Kalabalıklar kaynıyor, sokaklar, "işbirlikçilere ölüm" sloganıyla inliyordu. İyi ki vardın, o hengâmede sen de olmazsan kime sığınacaktık. Oturduğumuz sokakta sesler yükseliyordu. Sen daha gelememiştin, o gün anlamıştım, akşam yemeğinde babamın karşısında niçin oturmamı istediğini. Mayki'nin ellerini kavradım, "Hadi annemi bulmaya gidelim," dedim. Hiç ses çıkarmamıştı. Beraber, seslere, bağrışmalara doğru ilerliyorduk. Korkularımın üstüne gitmeliydim, sen hep öyle söylerdin. Eski bir fabrika bahçesinde biriken insanlara ulaştık. Tek ses, tek koku vardı; ölüm. Ölüm sessizliği aniden kalabalığı susturdu. Haykıran, yuhalayan, kınayan insan sürüsünden sonu bekleyiş başladı. Mayki'ye döneceğimi söyleyip kalabalığı yardım, yarmamla geriye çekilmem bir oldu.

Onca sorulan soruya hiç mi verecek cevabın yoktu. Bizi anlatsaydın, belki affederlerdi. □

Bu resmin öyküsünü yazar mısınız?

KOMET, *Vaincu d'alcool*

NotosÖykü'den genç yazarlara çağrı.

Öykü yazma tutkunuzu yönlendirebileceğiniz bir alan, kendinizi dışavurabileceğiniz bir zemin bulamıyor, yazdıklarınızı nasıl değerlendireceğinize karar veremiyorsanız, **NotosÖykü** sizin için uygun bir yol açıyor.

NotosÖykü'nün her sayısında duyurulan bir konuda yazılan öykülerin değerlendirmesi sonunda seçilen bir öykü, dergideki öteki öykülerle birlikte yayımlanıyor.

Genç yazarlar bunu bir yarışma olarak düşünebilir, ama öteki öykücülerle değil, her genç yazarın kendiyle yarışması. İlgi ne çok olursa, seçilen öykü de o denli güzel olur.

Bu sayıdaki konumuz bir resmin taşıdığı anlamlar. Değerli ressamımız Komet'in bir resmi.

Yukarıdaki resimden çıkarak yazılıp bize gönderilenlerin değerlendirilmesinden sonra seçilen öykü, **NotosÖykü**'nün Nisan-Mayıs 2008, 9. sayısında yayımlanacak.

Resmin derinliğine ne denli yaklaşılırsa, yazılacak öykü o denli başarılı olur.

Her ânın, her fotoğrafın ya da resmin öyküsü yazılabilir. Konumuz bir resmin anlattıklarıysa, önce verilmiş bir andan çıkılacak, ama öykülerin başarısı, o ânı sonra kurmacaya dönüştürme ustalığına bağlı olacaktır.

Katılımcıların göz önünde tutması gereken ilkeler

1. Öyküler, editor@notoskitap.com e-posta adresine ya da 0212 252 38 05 numaralı faksa, Bu fotoğrafın öyküsünü yazar mısınız? başlığıyla, öykülere ad vererek gönderilmelidir.
2. Yazılacak öyküler 400-900 sözcük arasında olmalıdır.
3. Öykülerin son gönderilme tarihi 1 Mart 2008'dir.
4. Katılımcılar gerçek adlarını kullanmalıdır.

- Yayımlanmak için seçilen öykünün yazarı 1 yıllık **NotosÖykü** aboneliği ve **Notos Kitap**'tan kitap armağanı kazanır.
- Gerekli görüldüğünde, yayımlanmak için seçilen öykülerin sayısı çoğaltılır.

"Geçmekte olan zamanın geçişini" duyuran öyküler

ŞEN SAAT'teki öyküler, "anlatılan"ın –büsbütün önemsizleşmese de– ikinci plana atıldığı, anlatımın, dilin, sesin öne çıktığı metinler. Dilin, sesin cazibesi anlatılan olayların, öykü kişilerinin cazibesinin önünde. Hoş, Murat Yalçın, cazip kişilerin değil, gördüğümüzde kim olduklarının, ne yaptıklarının farkına zorlukla varacağımız, hatta görmeden yanlarından geçeceğimiz kişilerin öykülerini yazıyor çoğunlukla.

Ses benzerliklerinde anlama dair bir şeyler bulunup bulunmadığını soran –sormakla yetinmeyip izini süren, yanıt arayan– bir yaklaşım, öykülerin içinde birdenbire kendini hissettirebiliyor *Şen Saat*'te. "Hayal-i Hakikiye Sahneleri"nde öykü kişisinin kaleme aldığı metinlerde uç örneklerini gördüğümüz bu yaklaşım, başka öykülerde de mevcut. "Üçgenin İç Acıları" adlı öykünün başlığını gören, "iç açı" ile "iç acı" arasındaki ses benzerliğini hemen fark edecektir, ama Murat Yalçın'ın öyküsünde 180 derece üçgenin iç açılarının toplamı olmadan önce yataylığa işaret ediyor:

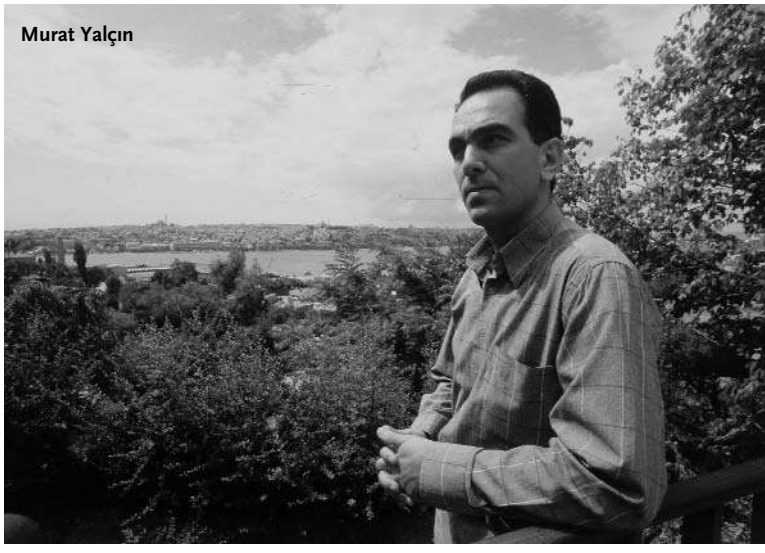
"Kalkmalı. 180 derecede kalmaktan yorgun bedenimin iç acılarını toplayan bir üçgene dönmeli. Ama nasıl? Üçgen, bir sesin aldığı biçim içimde."

Bu son cümle, bu kısacık öyküdeki üç farklı olguyu (zamanı?) bir bütüne taşıyor gibi. Öykünün başındaki rüya; rüyada görünüp görünmediğinden emin olamadığımız, ama rüyadaki kapının anlatıcıya çağrıştırdığı Kâni Dayı; anlatıcının halet– i ruhiyesi. Öykünün son cümlesi net bir bütünleme sunmuyor okura. Bu son cümleyle öyküdeki boşluklar dolmuyor; okur eline alnına çarpıp, "Tabii ya," demiyor. Belki sadece sözünü ettiğim üçlünün farkına varıyor, bu üçlünün arasındaki ilişkiyi, ilişki olasılıklarını kurmaya başlıyor. Sonu belirsiz bırakılmış öyküler, romanlar, filmler için kullanılan beylik deyiş vardır ya, "okur sonunu kendi tamamlayacak" gibisinden; Murat Yalçın bu öykünün sonunu değil tamamını tamamlamayı okura bırakıyor. "Ucu açık bir öykü" de denebilir –okurun zihin kaleminin ucunun açık olup olmamasına göre farklı biçimlerde algılanabilecek bir öykü. Yalçın'ın bıraktığı açık ipuçları da var, bunları bütünlemeye çalışacak olanlara yardım edecek. Şunu da belirtmek gerek: Bütün ipuçlarının verildiği, okurun dikkatinin bütünü bulmaya yeteceği öyküler değil Murat Yalçın'ın öyküleri. Okur hafiyeliğe değil sezgisini açmaya davet ediliyor.

Ses benzerlikleri iç acı/iç açı'dan ibaret değil bu öyküde. "Yattığım yerden bir çabanın sonunu, bir çıbanın başını bekliyordum. (...) Çırpılan ağacın yapraksız dalında çırpı ayaklı bir kuş." Çabanın-çıbanın; çırpılan-çırpı... Bunları ses benzerliklerinden öte, yazarken yazarın sesin çağrısını, çağrışımını kabullenişi olarak kabul edebiliriz, sanırım.

Başka öykülerde de benzerleri var: "Kalabalık bir parça da alabalık sürüsüdür ("Tabut")"; "Kasaba kasabı", "hüznü şenlendirici", "CANSEVER PİDE" ("Sıtkı"), "Uzaktan yakınım" ("Kızıl Bayır")... Bu ses benzerliklerinin her birinde yeni bir anlam yaratma ya da bir başka noktaya işaret etme isteği vs. yok –edebiyat metni içinde bazen de kelime oyunu sadece kelime oyunudur– ama bunların sıklığı bir iki söz söylemeyi büsbütün abes olmaktan çıkarabilir.

En başta belirttiğim gibi, öykülerde ses benzerliklerinin öne çıktığı bu gibi örnekler, Murat Yalçın'ın anlatımı, anlatılan'ın önünde gördüğü izlenimi uyandırıyor. Sesin çağrısıyla öykünün akışı kesilmiyor, ama anlatıcı sesin çağrısına kulaklarını

Murat Yalçın

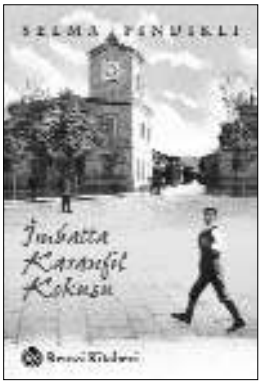
kapamıyor, bu çağrının cazibesine kapılmakta sakınca görmüyor, öykü, akacağa yere dilin/sesin çağrısına dolandıktan sonra varıyor.

"Kafesçi Sıtkı, sağ kulağı sargılı, kirli sakallı karşıma dikildiğinde dağdağalıydım." "S", "k" ve "ğ" seslerinden oluşan bir iç uyak, bir ezgi var bu cümlede örneğin, aynı zamanda gizlenmiş bir Van Gogh. Sese, müziğe verilen önem, okuduğumuz öyküde anlatılanlara, öykü kişilerinin ruh hallerine kapılmamıza mani oluyor, bir tür yabancılaştırma efekti etkisi gösteriyor. Metnin bir kurgu olduğunun giderek daha sık vurgulandığına tanık oluyoruz günümüz öyküsünde. Yazarlar, çoğu zaman, anlatıcının bir şeyler anlatıyor olmasının da bir başkasının anlatısı olduğunu fark ettirerek yaparlar bunu –metnin içinde metin. Murat Yalçın bunu daha minimal biçimde duyuruyor, sesin çağrısına kapıldığı cümlelerde.

Şen Saat'teki öyküler için, "geçmekte olan zamanın geçişi"ni duyuran öyküler, denilebilir. "İnsan Karaltısı"ndaki kadın için söylenenler, öbür öykü kişileri ya da anlatıcıları için de geçerli olabilir: "Geçmiş hayatlara, başkalarının zamanlarına sürüklenmekten alamıyordu." Başkalarının "şimdiki zaman"ı, anlatıcı için geçmiş ya da gelecek olabilir, ama içinde bulunduğu zaman olmadığı kesin. Hava raporlarındaki kelimeleri ödünç alabiliriz burada: Bir gerçek zaman var, bir de hissedilen zaman. Yalçın'ın öyküleri hissedilen zamanın peşinde. İnsanın kendi geçmişindeki bir ânı hissedilen bir zaman dilimi olarak şimdiye taşıması, ya da bir başkasının zamanını, ona yakıştırdıklarıyla ya da onun adına uydurduklarıyla kendi zamanı kılması... "Korkma Şeyi" adlı öyküdeki çocuğun bir an fark ettiği gibi, yazmak böyle bir şey zaten. □

BEHÇET ÇELİK

Murat Yalçın, *Şen Saat*
Can Yayınları, Aralık 2007, 132 s.

Öykülerle İzmir'in yakın tarihi

DAHA önce *Ankara İstasyonu* adlı öykü kitabında Ankara'yı öyküleştiren Selma Fındıklı, bu kez *İmbatta Karanfil Kokusu* adlı öyküler toplamıyla İzmir'i öyküleştiriyor. Kentlerin tarihlerine öykülerle baktığı bu iki kitabıyla da ödül kazandı Selma Fındıklı. *Ankara İstasyonu*'yla 1998 Yılı İş Bankası Edebiyat Büyük Ödülü'nü, *İmbatta Karanfil Kokusu*'yla 2007 Sait Faik Öykü Ödülü'nü aldı.

On dokuzuncu yüzyılın ortalarında İzmir limanının yapılmasından (bugünkü Kordonboyu), İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasına kadar olan zaman dilimindeki İzmir, *İmbatta Karanfil Kokusu* öykülerinin mekânı. Aslında sadece öykülerin mekânı olarak değil, arka planda bütün öykülerin kahramanı olarak duyumsatıyor kendini o güzel şehir. Öykülerin adlarının altına tarihler düşülmüş. İlk öykünün tarihi "Evvelbahar 1863", son öykünün ise "Sonyaz 1939". İzmir'in yakın tarihinden yetmiş altı yıllık bir dönem. İzmir Osmanlı'dan bugüne göçlerin çok yaşandığı şehirlerin başında geliyor. Bu dönemde birçok halka ev sahipliği yapmış İzmir. Halkların ortak yaşam merkezi olmuş. Balkanlardan, Rusya'dan, İtalya'dan, Yunanistan'dan, Girit'ten göçüp İzmir'e yerleşen insanlar. Savaşlardan kaçıp gelenler, mübadeleyle gelenler... Ekim devriminden kaçıp İstanbul'da barınamayan Beyaz Ruslar... Ermeniler, Yahudiler, Rumlar, Türkler hep iç içe yaşamışlar, ortak bir kent kültürü oluşturmuşlar. Kitaptaki öykülerin neredeyse tamamının kahramanları anayurtlarından göçüp İzmir'i yurt edinen insanlar. İnsanların acıları, sevinçleri, aşkları, sıkıntıları, açmazları, iç dünyaları... Bütün kahramanlarına sevgiyle yaklaşan Selma Fındıklı, halklar arasında ayrım gözetmeyen bir insan sevgisiyle dokuyor öykülerini.

İmbatta Karanfil Kokusu'nun bir başka gizli kahramanı da "dil". 1863-1939 yılları arasındaki döneme özgü dil zenginliğini özenle işliyor Selma Fındıklı. "Alayişten Hazzetmem Efendim! / Evvelbahar 1863" adlı ilk öykünün eski sözcük ağırlıklı diliyle, "Radyomuz Olsaydı... / Sonyaz 1939" adlı öykünün dili arasındaki fark, tarihsel olarak sadece İzmir'in yaşadıklarını değil Türkçenin de yaşadıklarını, gelişimini duyumsatıyor okura. İzmir

Selma Fındıklı

halklarının çeşitliliği de, öbür öykülerde kullanılan dilin ve kültürün çeşitliliği olarak çıkıyor karşımıza. "Arrivederci Smyrna...", "Kendi Halinde Bir Adamım Ben...", "Cinderella", "Ah Petersburg..." adlı öykülerde o dil çeşitliliği İzmir'in kent kültürü zenginliğiyle yoğruluyor. Öyküler kahramanlarının ağzından anlatılıyor. Bu anlatım, dil çeşitliliğinin öne çıkmasında, dilin işlenmesinde daha fazla olanak sunmuş ya-

zara. Dil işçiliği bu kitabında öne çıkıyor Selma Fındıklı'nın.

Tarihsel arka planın kullanılmasına günümüz öykücülüğünün pek de ilgi gösterdiği söylenemez. Selma Fındıklı, *Ankara İstasyonu*'nda da, *İmbatta Karanfil Kokusu*'nda da, tarihe yaslıyor öykülerini (romanlarında olduğu gibi). Ama bu, insan gerçekliğini, insan sıcaklığını anlatmasına engel olmuyor. Öykülerin içine ne kadar tarih sızıyorsa, o kadar İzmir, imbat sızıyor, halkların, insanların yaşamları sızıyor. Ayrıntıların ustaca kullanımı ve zenginliğiyle sahicileşiyor öykülerin kahramanları. Tarihsel bilgiyi öykülemenin içinde ustaca eritiyor Selma Fındıklı, gene de bir iki yerde tarihsel bilginin öykünün değerini düşürmese de, zedeleyecek biçimde kullanıldığını belirtmek isterim.

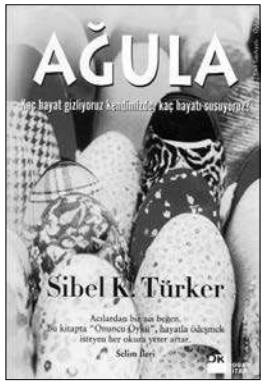
Kentleri ve insanlarını, o kentin tarihi, kültürel, dilsel yapısına yaslanarak anlatmayı seviyor Selma Fındıklı. Ankara, İzmir... Sırada İstanbul mu var, acaba? Ne güzel olur...

□ KADİR YÜKSEL

Selma Fındıklı
İmbatta Karanfil Kokusu
Remzi Kitabevi, 2007, 154 s.

Zehrin halleri

SİBEL K. Türker'in *Kalp(Y)azan* ve *Öykü Sersemi* adlı kitaplarından sonraki üçüncü öykü kitabı *Ağula*. Türker, 2006 Haldun Taner Öykü Ödülü'nü kazandığı bu kitapla yazmak, yazar olmak, kendinin ne kadarını yazmak gibi bazı durumları öykülerine başarıyla yedirmiş. Ancak hepsi bu kadar değil.

Genelde tüm okurların düştüğü yanılgı: Yazarın cinsiyetini bilerek okumaya başlamanın çizdiği sınırlara zaman zaman yenilmek. Genç yazar-yaşlı yazar gibi kadın yazar-erkek yazar ayırımının anlamsızlığının hissedildiği anlardır bunlar. Türker'in öyküleri de öncelikle bu açıdan şaşırtıcı. Yazar ya da değil çoğu insanın içine düştüğü, her şeyi kendi cinsiyetinin göz süzgecinden geçirerek algılama ve yansıtma tuzağına yenilmememek bir gereklilikse, yazar bunu yerine getirmeyi bilmiş.

"Suskun Bir Çocuk" kitabın ilk öyküsü. Çocukların hislerinin ne kadar kuvvetli olduğunu, zamanın insanı belki de bir gerileme (evet, büyümek!) hediye ederek karşıladığını hatırlatmasıyla ilginç. (Sezen Aksu şöyle der bir şarkıda: "Unuttum bildiğimi doğarken, umudum ölmeden hatırlamak.") Sadece çocukluk duyarlığından beslenmiyor bu ilk öykü, yazarın yazdıklarının ne kadar kendisi olduğuna ilişkin her okurun kafasında istemsiz olarak doğan o soru işaretlerini de ele alıyor ustaca. Ve ekliyor öyküdeki yazar kişi: "Bu öyküyü yalnızca, anlattıklarımda ne kadar kendim olduğunu merak eden kişiler için yazdım." Öykü içinde öykü, yazar içinde yazar... (Almodovar sessizce göz kırpardı bu öyküyü okusaydı.)

Kitapta çocukların ve çocukluğun öne çıktığı bir öykü daha var: "Sevmek Öldürmek". Ancak bu öykü anlatımının sadeliği ve insan ilişkilerine iki küçük erkek çocuk arasındaki arkadaşlıktan –farklı bir açıyı bularak– bakmasıyla sivriliyor. İktidar ve sevme halleri ne kadar düşman ve ne kadar arkadaştır? "Herkes sevdiğini öldürür" mü Oscar Wilde'in dediği gibi, yoksa önce sevdiğimize benzemeyi başarıp sonra benzerimizi mi öldürürüz?

Bir savaşta kolunu ve bacağını kaybetmiş Memet'in öyküsü "Hayat-Memet Meselesi" ile sonuncu öykü "Film Şeridi"ndeki Deli Dul sevdiklerine ulaşamamalarıyla birbirine benziyor; ancak "Film Şeridi" içiçe geçen yapısı ve sonundaki yazar itirafıyla çok katmanlı ve daha başarılı bir öykü olmuş.

Türker'in öyküleri arasında "Onuncu Öykü", "Kuş Biçimi" ve "Kuyumerdivenayna" yazarın tercihi olduğu anlaşılan bir şekilde öbür öykülerden daha farklı bir anlatım biçimi taşıyor. Öbürlerine göre, daha üstü kapalı, dil açısından daha bilinmezli. Ama bu öykülerin değerlerinden eksiltmiyor, sadece okurun metin içinde dürterek uyandırıyor, olumlu anlamda yoruyor.

"Abeze" ve "İade-i Hürriyet" adlı öykülerde biri yazar, öbürü gözleri görmeyen (!) bir seyyar satıcı iki adamın ağzından kafamızdaki ikilikleri anlatıyor. Söylediklerimizle yaptıklarımız arasındaki uçurumları... Bazen bilinçli, bazen bilinçsiz kandırmalarımızı. Hem kendimizi, hem başkalarını. "Boş Mermer Yazıları"ndaki genç kadın ise, bile isteye kanıyor. Hatta pes ediyor diyelim, gücü kalmadığı için. Öyküler içinde kara mizah duygusunun en öne çıktığı öykü "Yıldızların Işığı". Burada yine inanç-inançsızlık, kandırma-kandırılma olgularının nasıl iç içe geçtiği başarılı bir şekilde işlenmiş.

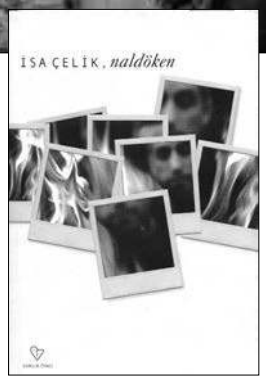
Öyküleri sınıflandırmak zor. Böyle bir şeye gerek de yok sanıyorum. Bazen arkadaşına nerdeyse âşık bir oğlan, bazen ezilerek ezmeyi öğrenen bir kız çocuğu. Bazen tek kol ve bacaklı bir gazi, bazen kan görmeye dayanamayan bir kasap. Bazen oyuncu olmaya karar veren eski bir hırsız, bazen çok tanıdık bir yabancıyla birden karşılaşan genç bir kadın... Hepsi bir yerde buluşuyor sanki. Kendi kendilerine kalmış olmanın yarattığı zehirlerini yavaş yavaş içiriyorlar okura. Tıpkı Türker'in istediği gibi: "İçine akıttığın sadece birkaç damla. Yazarın içti-

ğinden... Öldürmez. Öyleyse bu kitabın okuyanı da içsin.” □

YALÇIN TOSUN

Sibel K. Türker, *Ağula*
Doğan kitap, 2007, 154 s.

İsa Çelik

İsa Çelik’in “Taşlı, çakıllı yol”u

MERSİN Gülnar doğumlu, yılların fotoğraf sanatçısı İsa Çelik, 2006 yılında İskele Yayıncılık’tan çıkan *Dur Gitme* kitabının ardından, ikinci öykü kitabı *Naldöken*’de de Taşeli Platosu’nun insanlarını anlatıyor. Semih Gümüş’ün, *Öykünün Bahçesi*’nde “en kentli, dolayısıyla yaşanan anlara en yatkın tür” olarak tanımladığı öykü, *Naldöken*’de “en taşraya” yaklaşıyor.

Altı öykünün yer aldığı kitapta, ilk beş öykü köy-kasaba gerçekliğinde, son öykü ise kentte geçiyor. Bu sahici altı öykü de, insanda buruk bir hüzün bırakıyor. Yürek paralayıcı ağıtlarla örülmüş ölüm hikâyesi, namus cinayeti, gencecik bir kızın yaşıtları mektebe giderken babası yaşında bir erkekle evlendirilmesi gibi konuları ığıl ığıl örüyor İsa Çelik satırlarında; Cemal Süreya’nın çok sevdiği lafında olduğu gibi “yağmuru anlatmıyor, yağmuru yağdırıyor.”

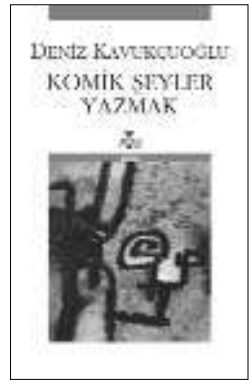
Öykülerin teması ve kurgusundan evvel dili göze çarpıyor. Öykülerinde Taşeli Platosu ağzını kullanmasını, Taşeli Platosunda doğup büyümesine ve Türkçenin en bozulmamış hallerinin orada olmasına bağlıyor İsa Çelik. Yerel sözcüklerin bu derece kullanılması –kitabın sonunda 11 sayfalık, 288 maddelik bir sözlük var–, az sözcükle yaşamını sürdürme tembelliğinde ve alışkanlığındaki şehir insanına bambaşka bir mecra açsa da, her bir yerel sözcükle karşılaşıldığında sözlüğe gidip kaldığı yere tekrar dönmek, kişinin öykünün bütünlüklü atmosferine girmesine bir nebze de olsa ket vuruyor. Ama belki de bu olumsuzlamanın da en büyük getirisi, kitabı ikinci kez okumak; *Naldöken* ikinci kez okunmayı hem yerel sözcükleri sindirme hem de gerçeklikten uzaklaşmış beton insanına “insan”ı, insanın saf ve naif halini anlatması açısından hak ediyor. □

TUĞBA ERİŞ

İsa Çelik, *Naldöken*
Varlık Yayınları, 2007, 128 s.

Geriye kalan hüzün

Deniz Kavukçuoğlu, geçtiğimiz yılın sonlarında ikinci öykü kitabı *Komik Şeyler Yazmak*’ı yayımladı. Kitapta daha çok İstanbul öyküleri var, İstanbul’u yaşamış, İstanbul’u sevmiş, İstanbul’un geçirdiklerine tanıklık yapmış karakterler bir bir öykülerini anlatıyor ve yerlerine çekiliyorlar.

Öykülerdeki yoğun duygu ise, konunun İstanbul olmasından belli, özlem... Geçmişe, eski güzel günlere, eski güzel insanlara, sokaklara, bir arada mutlulukla yaşamaya... duyulan özlem. Deniz Kavukçuoğlu ne isterdi bilemiyorum ama kitabı bitirdikten sonra okura kalan, hüzün. Son bir yılda yaşananlar, öldürülenler, öldürülmeye çalışılanlar, üstü kapatılan suçlar, sokaklarda kinin, nefretin simgesi gibi beyaz berelerini gururla taşıyanlar ne yazık ki bu hüznün yanına bir de umutsuzluğu katarak ilerliyor.

“Levon Amca” öyküsü ayaküstü bir muhabbetten doğuyor. Anlatıcının çocukluk komşusu yaşlı Ermeni Levon’la yad ettiği geçmiş günler de diyebiliriz. Kısa bir öykü olmasına rağmen bu anımsayış 1960’lı yıllarda yaşanan kırık bir aşkın hikâyesini de anlatıyor bize. Açıkça söylenmese de evlerini terk etmeye, bırakıp gitmeye zorlanan Rumlardan Marika’yla Niko’nun hikâyesi bu. Annesi hasta olan Niko bu topraklarda kalır, Marika ise Yunanistan’a gider...

“Levon Amca”nın hemen ardından gelen “Madam Katina”, bir önceki öykünün ağızda bıraktığı kekre tadı artıracak, emin olun. Yine aynı yıllarda, kalp hastası bebeğini almasını bile beklemeden Türkiye’den

Yunanistan'a gönderilen Madam Katina'nın yıllar sonra yurduna yaptığı ziyareti ve evinde oturan Türk komşusunun sırrını anlatıyor öykü. Diyaloglardaki yapaylık ya da Madam Katina'nın inandırıcılıktan uzak iyiliği okuyana "bu kadar da olmaz" dedirtse bile, satır aralarında anlatılanlar bir dönemi, zorunlu göçü, ayrılıkları hissettirmekte okura.

"Kapıcı" öyküsünde de "Kuaför" öyküsünde de farklı yaşamlar anlatmayı denemiş Kavukçuoğlu. "Kapıcı"da köyden kente göçmüş bir kapıcının umutlarını, yapamadıklarını köyden getirdiği bir kayısı (yörükramazan) fidanına yüklemesini anlatıyor. Anlatıcı apartman sakinlerinden biri, apartmanın renkli simaları, kapıcının yaşadıkları öyküye renk katıyor. Yazarın okura birkaç kere fidanın neyi simgelediğini anımsatması, apartmanda yaşayanların, hatta kapıcı Burhanettin Çavuş'un bile tipten öteye gidememesi öykünün aksayan tarafları.

Aynı sorun "Kuaför"de de yaşanıyor. Azınlıkların anlatıldığı öykülerde Deniz Kavukçuoğlu'nun o yaşamları, insanları çok iyi bildiğini duyumsuyoruz, anlatılanlar yerli yerine oturuyor. Oysa "Kuaför"de Kürt sorununa Kürt karakterlerin bakış açısıyla bakmaya çalıştığında, anlatılan umutsuz bir aşk da olsa didaktik diyaloglara, şablon tiplere yer verdiğinde, doğal olmayan bir şeyler göze batıyor, okuru rahatsız ediyor.

"Bir Yeni Yıl Sabahı Kurtuluş"ta bir Ermeni'nin karşıladığı yeni yılı anlatıyor. Kitapta en sevdiğim öykü bu oldu, diyebilirim. Belki Kurtuluş'ta çalıştığımdan, yaşadığımdan, belki öykünün sonunda hemen yumuşayıveren Recep Efendi yüreğime bir nebze olsun umut tohumu serptiğinden... 1 Ocak günü berber dükkânını açarken bereket getirsin diye kaldırımda nar kıran Agop Usta'ya diklenen, "haddini bil" diyen Erzincanlı Recep, Agop'un artık sineye çekmekten vazgeçip güzel güzel anlatması, insanlık dersi vermesiyle yumuşar, "dağdan gelip bağdakini kovmak" deyiminin doğruluğunu anlayıp o da bir nar kırar... Ne demeli? Keşke herkes Recep gibi biraz düşünse mi, düşünüp de doğruyu bulsa mı?

Belki o zaman 19 Ocaklarda atılacak olan "Hepimiz Ermeniyiz" sloganının ne demek istediğini anlar insanlar, sayılara, maskelere, sözcüklere takılmadan...

Deniz Kavukçuoğlu *Komik Şeyler Yazmak*'ta bize aklına takılanları anlatıyor, bu bazen âşık bir delikanlı, bazen çocukluğunu yaşayamamış bir subay çocuğu, bazen her şeyini kaybetmiş bir şarkıcı... Çokça da yerinden yurdundan edilmiş, gittiği her yere sürgünlüğünü götürmüş, aklı toprağında kalmış Rumlar, Ermeniler... İyi ki anlatıyor, geriye kalan hüzün de olsa, geçmişe özlem de olsa, anımsamak, unutmamak da yeter bazen. □

BANU YILDIRAN GENÇ

Deniz Kavukçuoğlu
Komik Şeyler Yazmak
Can Yayınları, 2007, 165 s.

Köpek Suratlı Maymun

BAZI hayvanların insanlarla yan yana geldiklerinde komik tarafları olan canlılar oldukları ortaya çıkar. Yalnız başına bir hayvanın hareketleri veya birkaç hayvanın birbirlerine karşı olan hareketleri, istisnalar hariç, insanı çok da fazla güldürmez. Ancak hayvanların insana –gülebilen bir varlığa– yönelen davranışları bizlere komik gelir. Ayağını sahibine uzatan bir kedi veya köpek bizleri rahatlıkla gülümsetir. İnsan taklidi yapan bir maymun veya insana has davranışlar sergileyen bir ayıya hangimiz gülmeyiz ki? Ancak bire bir insan taklidi yapan bir hayvan fazla komik sayılmaz çünkü ona hayvan denemez artık. Yaroslav Haşek'in "Köpek Suratlı Maymun" adlı öyküsündeki hayvan tamamen sıra ve sürü dışı davranışları olan bir yaratık; yaptıklarına bakılırsa, ona sadece "Köpek Suratlı Maymun" demek onun tamamını anlatmaya yetmeyebilir. Bu kitapta yer alan öbür öykülerde sıradan insanların yaşamlarında var olan mizahı görürüz ama "Köpek Suratlı Maymun" adlı öyküdeki maymun oldukça sıra dışı bir hayvandır. Belki de kitabın böyle bir öyküyle başlıyor olması kitaptaki öbür öykülerin kahramanlarına önyargılı yaklaşmamıza neden oluyor. Geriye kalan öykülerdeki insanlar hem günlük hayatta karşılaştığımız insanlara göre hem de kitaba adını veren "Köpek Suratlı Maymun" adlı hayvana göre sıradan kişiler. Bunu "Turist Rehberi" adlı öyküdeki rehberlerin yaptıkları rehberlikten kolaylıkla anlayabiliyoruz. Rehberler, turistlere gezdirdikleri şehrin turistlerce merak edilecek hiçbir özelliğinin olmaması sorununu ilginç, ekonomik ve eğlenceli bir yöntemle çözmüşlerdir. Eprahim Kishon, Aziz Nesin gibi yazarların öykülerindekine benzeyen, beklenmedik bir zekâ kurnazlığı vardır bu öyküde. Böylece hem turist rehberleri iş yapar hem de o yöredeki barlar... "Arkadaşım Hanuşka" adlı öyküde ise herkesin bir hayat hikâyesinin olduğunu bir kez daha görürüz; ancak Hanuşka'nın hayat hikâyesi mizahi bir hikâyedir. Bu öyküde ve "Hırsız Şeyba'nın Seferi", "Hırsız Şeyba'nın İsyanı" adlı öykülerde, Şeyba'nın

Haşek

başından geçen olayların o dönemin, zengin karı-koca ilişkilerinin ve polis-hırsız kovalamacısının meydana getirdiği durum komedilerine tanık oluruz. Ayrıca hırsız Şeyba'nın hırsızlıktan cezaevine girmesi, orada kendisine dini törenlerde –fazladan bir parça börek karşılığında– dini bir görev verilmesi ve daha sonra börek parçasının verilmemesi üstüne, kendisinin de dini görevi bırakması gibi bir hırsızın başına gelebilecek ve mizah yaratmanın önemli unsurlarından olan bir çelişkiler zincirini görürüz. "Ochsenhausen'de Tatsız Bir Durum" öyküsünde ise devleti yöneten üst kademelerde, tarih boyunca örnekleri sıkça yaşanmış tipik bir "Kral Çıplak" örneği var. Majesteleri Prens Aldar'ın düpedüz bunadığını ve devleti yönetemeyecek duruma geldiğini herkes bilir ama kimse kolay kolay, kral çıplak, deme cesaretini gösteremez. Kitap bir maymun öyküsüyle başlar ve alkollü bir final öyküsüyle son bulur. "Miha Gamo'nun Yemini" kitabın bitiş öyküsüdür. Alkol her zaman mizah yazarlarının işini kolaylaştırmıştır. Yazar sıkılır öykü kahramanı alkole başlar. Miha Gamo da bir gece, kızını kime verdiğini unutacak kadar çok içmiştir. □

AZİZ GÜLTEKİN

Yaroslav Haşek
Köpek Suratlı Maymun
Çeviren: Ülkü Tamer
Merkez Kitaplar, 2007, 111 s.

Yutulması zor öyküler

90'LI YILLARIN ikinci yarısından itibaren *AdamÖykü*'de öyküleri yayımlanmış olan Şule Tankut Jobert ilk öykü kitabı *İstanbul Vedalaşmayı Bilmez*'le okuyucuyla buluştu. *Adam Öykü* dışında *Milliyet Sanat*, *E* ve *Hece* dergilerinde öykü, deneme ve kültür sanat yazıları yazan Jobert, bu ilk kitabında on dokuz öyküsüne yer vermiş.

Öykülerin geneline bakıldığında büyümek temasının ağır bastığı görülüyor. Kitabın arka kapağındaki tanıtım yazısı daha ilk cümlesinde bu durumu vurguluyor: "Şule Tankut Jobert bu ilk kitabında bizleri bir büyüme serüvenine eşlik etmeye davet ediyor..."

Öykü kişileri düşünüldüğünde çocuklar ve ilk gençliklerini yaşayanlar ağır basıyor. Hayatın en yavaş geçen ama dönüşü imkânsız o zamanları, öykülerin hüznü sıradanlaştırmadan aktaran dokusuna sinmiş. Bazen dedenin ardından tutulmuş geç bir yasta, bazen çilekli şekerlere bulanmış pişmanlıklarda gösteriyor kendini. Bir kuaför çırağının acı bir tecrübeyle birden büyümesini anlatan "Emincan'ın Büyüdüğü Gün" bu öyküler içinde bir adım öne çıkıyor. "Çocukluğum" ve "Büyüme Sancısı" adındakiler de, gene benzer minvalde ilerlemiş ama bir şekilde farklılaşmayı başarmış öykülerden ikisi olarak beliriyor.

Büyüme sancılarının hüzne ve anlama-anlamlandırma çabasına yakın durduğu öyküler yerini zaman zaman, öteki kavramını temele almış olanlara bırakıyor. Bunlar hep doğduğu yerlerden uzaklara düşmüş, hayata katlanma savaşını böyle bir ek zorlukla taşımaya çalışan kişilerle dolu. Fransa'ya eğitim için giden, hem öksüz hem yetim Japon Satoko'nun iç acıtan ve ısıtan öyküsü "Yara İzi" ve Strazburg'da soğuk bir kış zamanında ağır hesaplaşmalara giren Sıla'nın öbür gurbetçilerle birlikte anlatılan öyküsü "Sıla" ilk akla gelenler. Burada da, kişilerin kendilerine ve insanlara duydukları yabancılık hissi, yabancı bir yerde olmanın verdiği hisle pekiştirilmiş.

Kitabın kapanış öyküsü "Büyüme Sancısı"nda İstanbul'u terk eden kadın şöyle der: "Sende aradıklarımı başka bir yerde bulma umuduyla, yanılgının labirentinden çıkamamış avuntusuyla, bırak uzaklardan seni özleyeyim..." Öbür gidenler niçin gittiler diye merak ediyor okuyucu. Onlar neyi özleyerek hayata tutanacak? Peki niçin hep uzaklaşmalıyız? Gitmek tek çare midir anlamak (ya da devam edebilmek) için?

Ama "Koyu Mavi Bir Kaşkol' adlı öyküdeki kızın niçin gittiğini biliriz yurtdışına. Hiç görmediği büyükelçi babasını görmektir amacı. Peki soğuktan titreyen o kız, babasıyla ilk ve muhtemelen son görüşmelerinden sonra babasının koyu mavi kaşkolunu atmış mıdır o boz nehre?

(Hani o yabancı kokudan kurtulmak için.) Öncesi ve sonrası olduğuna inandıran öykülerden biri daha bu. Hayal kurduran, düşündüren.

Özellikle "Hayal Meyal", "Partena Kirva'", "Aşkın Karanlık Yüzü" adlı öyküler biraz daha sert ve zorlayıcı. "Hayal Meyal" ise kurgusu ve anlattıklarının netliğiyle öbürlerine göre daha çarpıcı. Ancak bu netlik sığlık getirmemiş, aksine garip bir derinlik duygusu veriyor. Yine bir ötekiyle yaşanamamış ya da az yaşanmış bir aşk. Sonrası hiç çıkmayan bir leke olmuş kadının içinde. Ne kadar uğraşsa nafile!

Evet, on dokuz öykü var bu kitapta. Uzun bir yazma sürecine yayıldığını belli eden bir anlatım kendini gösteriyor bütüne bakıldığında. Hepsinde çok özenli bir dil kullanılmış. İnsan olmanın verdiği ortak acılarımız, bu topraklarda doğmuş olmanın ekledikleriyle biçimlenmiş. Olmamızın istendiği insanla, olmak istediğimiz insanın bitmeyen savaşı bazen öne çıkmış.

Büyümenin demir leblebisini yutmaya çalışırken, hemen her öyküde muzip bir çocuk nanik yapıyor okuyucuya. Hoş görün lütfen siz onu. Henüz bilmiyor olsa da, bir gün o da büyüyecek! □

YALÇIN TOSUN

Şule Tankut Jobert
İstanbul Vedalaşmayı Bilmez
Donkişot Yayınları, Aralık 2007, 142 s.

Düşle dolan boşluk

SÖZCÜKLER neyin üstünü örter? Ölü bir köpeğin? Uzak bir dostun anısının? Ayrılığın? Unutuşun? Ya da gerçekten örtebilir mi üstünü yaşamın barındırdığı boşlukların?

Düşler yaşama koşut başka bir boyut, ama yine aynı boşluk, belki bu defa dolma olasılığı taşıyor sözcüklerle. En azından denenebilir.

Birgül Oğuz'un *Fasulyenin Bildiği* adlı ilk kitabı düş-gerçek, yaşam-ölüm arasında sözcüklerle boşluğu yamama denemesinin öyküsü. Alçakgönüllü bir deneme, imkânsızlığın bilgisini yine içinde barındırıyor.

2007 Yaşar Nabi Nayır ödüllü kitap on bir öyküden oluşuyor. Öykülerin en belirgin ortaklığı biçemdeki yalınlık. Bu yalınlık Oğuz'a, söylemek istediğini bulandırmadan okura aktarma olanağı sağlıyor.

Kitabın ilk ve belki de en çarpıcı öyküsü "Pepe"den bir alıntı: "Gömülmemiş bir ölüyü gömmeye çalışıyor. Toprak değil, yüzlerce ad atıyor ölünün üstüne. Ve yetmiyor. Çukur dolmuyor."

Birgül Oğuz'un her öyküsü keskin bir yoksunluk duygusuyla bitiyor. □

S.E.

Birgül Oğuz, *Fasulyenin Bildiği*
Varlık Yayınları, Aralık 2007, 72 s

Sovyet kitab ve artistik fotograf sergisi açıldı

Maarif vekilimizle Sovyet büyükelçisi arasında hararetli nutuklar söylendi. Merasimde başvekil de bulundu.

Ankara 1- Sovyet kitab ve artistik fotoğraf sergisi bugün saat 18,30 da Halkevi salonlarında merasimle açılmıştır. Sergide 1300 kitab, 200 muhtelif fotoğraf teşhir edilmektedir.

Açılma merasiminde Başvekil, Maarif Vekili, bir çok mebuslarla Hariciye ve Maarif Vekâleti ileri gelenleri hazır bulunmuşlardır.

Sovyetler Birliği büyük elçisi B. Terentiev, Türk-Sovyet dostluğunun yeni bir kültürel tezahürünü teşkil eden bu sergiyi açarken türkçe olarak bir nutuk irad etmiştir. B. Terentiev, bu serginin Sovyet Rusya – Türkiye arasında kültürel işbirliği zincirinin mütenevvi mahiyetli halkalarından birini teşkil ettiğini söylemiş ve kıymetli yardımlarından dolayı Maarif Vekili B. Hasan – Âli Yücele ve Halkevi başkanı B. Ferid Celâle teşekkür etmiştir.

B. Hasan-Âli Yücel güzel bir nutukla cevab vererek, bu serginin Sovyet Rusya-Türkiye dostluk münasebetlerinin yeni bir tezahürü olduğunu söylemiş ve Sovyetler Birliğinin basım tekniğinde elde ettiği yüksek başarıları ve fotoğrafçılık hakkındaki erakkiyatını tebarüz ettirerek nutkunu şöyle bitirmiştir.

"Senelerden beri sıkı bir dostlukla komşu olduğumuz Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği ile aramızda mevcud ve sulhün devamına matuf olan siyasi münasebetlerimizin, bugün burada güzel bir örneğine şahid olduğumuz kültürel ve artistik münasebetlerle kuvvetlendirilmesini memnuniyetle telâkki ediyoruz. İki komşu ve dost millet arasında böyle yeni bir dostluk tezahürüne vesile hazırlamak lütfunda bulunan Sovyet büyük elçisi sayın B. Aleksey Terentiev 'e samimi teşekkürlerimi sunarak sözümü bitirdim."

Maarif Vekilinin alkışlarla karşılanan bu nutkundan sonra sergi gezilmiş ve bilâhare davetliler zengin bir büfede izaz olunmuşlardır.

Akşam, 2.6.1939, s.2

Pazar yerlerinde temsil

Dahiliye vekâleti halkın kültür seviyesini yükseltmek için tedbirler aldı

Ankara 8 (Telefon) – Dahiliye vekâleti, halkın kültür seviyesini yükseltmek için çok güzel ve orijinal tedbirler almıştır. Halkevlerine devam edemiyen halk kütlelerinin mütekâsif bir surette bulundukları pazar mahalleri gibi yerlerde temsiller verilmesi alınan tedbirler arasındadır.

Bundan başka halkın çoklukla okuduğu Âşık Kerem, Leylâ ile Mecnun, Battal Gazi ve emsali kitapların daha güzel bir üslûbla yazılması temin edilecektir. Halkın toplantı yerlerine asılan resimler daha iyi ve inkılâbı canlandıracak şekilde yaptırılacak ve bunlar çok ucuz bir fiyatla dağıtılacaktır.

Akşam, 9.5.1937, s.2

Türk dili kullanmıyanlar

Bu gibilerin cezalandırılmaları hakkında kanun teklif edildi

Ankara 5 (Telefonla) – Manisa mebusu B. Sabri Toprak Milli Türk Dili yerine yabancı dil kullananların cezalandırılmaları hakkında bir kanun teklifi yapmıştır. Bu teklif Büyük Millet Meclisi Dahiliye ve Adliye encümenlerine havale edilmiştir.

Akşam, 6.1.1983, s.2

İnan Çetin

Onur Göktepe: "Papatyaları İncitmesinler"i okurken anlatıcının coşkusunu ve heyecanını duyumsamamak olanaksız. Bu özellik kimi riskleri de beraberinde getirir. Sözgelimi, öykünün işlevini hafifletebilir. Sizin öykünüzde de bu risk bazı paragraflarda kendini gösteriyor. Anlatıcının onca acı ve dehşet verici sahneleri sloganvari bir biçimde dile getirmesi buna örnek gösterilebilir. Bununla birlikte, resimle kurduğunuz ilişki başarılı. Daha soğukkanlı bir bakış açısı ve etkileyici bir atmosfere gereksinim duymalıydınız.

Saliha Fersadoğlu: Öykünüzde ilk göze çarpan olumsuzluk kurgusundaki zayıflık. Daha geniş bir pencereden bakmış olsaydınız, etkileyici bir öykü çıkarabilirdiniz. Buluşunuz ve sözcük seçiminiz yıpranmış olmaktan uzak, bu konuda söyleyecek sözüm yok, ama anlatmak istediğinizi tam olarak anlatmamış, tabloyu yarım bırakmışsınız duygusu veriyorsunuz. Her şeye karşın, bir zenginlik ve derinlik var öykünüzde. Dilinizdeki zenginliği, kurgu ve olay örgüsüyle buluşturabilirseniz, yukarda sözünü ettiğim eksikliklerin üstesinden kolayca gelebilir ve etkileyici öyküler yazabilirsiniz.

Sema Öztekin: Resimdeki atmosferi değişik bir bakış açısıyla ele almışsınız. Kesik tümceler ve bol üç noktalar, yaratığınız atmosferi devindirmesi bakımından olumlu bir seçim. Ama kanımca, biraz fazla dağınık öykünüz. Anlatıcının ruhsal durumunun, içinde bulunduğu bilinç kaybının iyi yansıtılmadığını söylemeliyim. Dilinize gelince, bazen gereksiz yere tümceleri bozmanızı anlayamadım. Bunun öyküye ne yararı olduğu üstünde düşünmelisiniz. Yanlış yerde kullandığınız virgüller de okumayı güçleştiriyor.

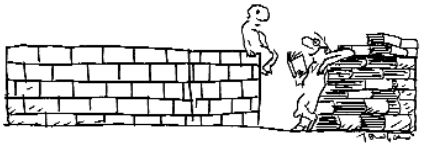
Cengiz Akın: "Yeni Yolcular" kurgusu ve atmosferiyle etkileyici bir öykü. Öykünün sonuna doğru resimle kurulan ilişki de başarıyla kotarılmış. Kısa öyküde sözcüklerin ritminin daha güçlü olması, dilin bir kanaviçe gibi işlenmesi öykünün dünyasını genişletmekle kalmaz, okura deşifre edilmesi gereken boşluklar da bırakır. Yanlış anlaşılmak istemem; diliniz temiz ve düzgün, ama benim söylemek istediğim şu: "Yeni Yolcular", ezici nitelikteki anlamı, dilin titreşimli hazzına yeğleyebilirdi.

Emel Balcı: "Siyah Kaplı Defter" resim öykülerine gelen başarılı çalışmalardan biri. Öykünüz baştan sona ilgi çekiciliğini yitirmiyor. Basit ama merak ettirici bir mesafeli duruş ve samimi anlatımıyla dikkat çekici. Finalinde mürekkebin bitmesi, ölüm metaforuna dönüşüyor. Güzel bir buluş. Şunu söyleyebilirim ki, öykünün bütün yükünü finale yüklemişsiniz, belki bu yükü hafifletebilir ve baştan derece derece artan güçlü bir atmosfer yaratabilirdiniz. Böylece, mektup olarak da okunabilecek metninize başka boyutlar kazandırabilirdiniz.

Can Ender Gökçe: "Oldukça Garip Bir Hikâye"nin başlıca sorunu anlatının, yalnızca resmi açıklamakla yetinmesi. Konuyu açımlamada yeterince çaba harcamamışsınız. Diliniz temiz. Akıcı bir anlatımınız var. Ancak özellikle atmosfer yaratmak için biraz daha çalışmanız gerekir.

Demet Çaltepe: Öykünüz merak uyandırıcı bir başlangıçla açılmasına karşın, ilerledikçe aynı duyguların bir tekrarı olmaktan kurtulamamış. Böylesine kısa öykülerden beklenen; her sözcüğün belli çağrışımlarla hareket etmesi ve anlatılmak istenen konuyu sezdirerek derinleştirmesidir. Yalın, temiz, kıvrak bir diliniz var. Bu önemli yeteneğinizi özgün buluşlarınızla desteklerseniz, daha iyi öyküler yazabilirsiniz.

Mutlu Alaf: "Şeker, Martı-Ben" yalın ve temiz anlatımıyla dikkat çekici bir öykü. Resimle güçlü bir bağ kuramamışsınız ama başlangıçtaki hücre atmosferi oldukça başarılı. Daha iyi öyküler olmasaydı, öykünüz yayımlanabilirdi. Bir öykünün nasıl kurulacağını, ilerleyeceğini biliyorsunuz. Bu öykünüzden yola çıkarak söyleyebilirim: Daha iyi öyküler yazacağınızdan kuşkum yok, elbette daha çok okuyarak ve öykü sanatı üstüne daha çok düşünerek. Başka öykülerinizi de gönderin. Değerlendirileceğinden eminim.

Özcan Yılmaz: Öykünüzün, iyi bir başlangıca sahip olmasına karşın, finalinin başarılı olduğunu söylemek güç. Başından beri sürdürdüğünüz etkileyici anlatımı ve dil tadını finale de yansıtabilseydiniz daha iyi bir öykü olabilirdi. Biraz acele ettiğiniz açık, ama bunun üstesinden gelebileceğiniz görülüyor yazdıklarınızdan. Art arda sıraladığınız birkaç tümceyle, aslında tüm anlattıklarınızın gücünü, etkisini zayıflatmışsınız. Belki yanılıyorumdur, ama bunun üstünde düşünmenizi öneririm.

Sedat Kaygalak: "Muhbir" resim öykülerine gelen çalışmalardan –burada değerlendirdiklerim– en iyisi ve dikkat çekicisi. Resmi çok boyut-

lu bir bakış açısıyla öyküye yedirmeniz yerli yerinde. Anlatıcı duygusallığın bataklığına saplanmadan, soğukkanlılığını koruyarak öyküyü sonuna kadar başarıyla götürüyor. Eksik olan, dilin ritmi rahat ve akıcı bir anlatımınız var ama tümcelerinizde anlatıdan daha ileri giden bir dil zevki olmalı. Zihin sarhoşluğundan söz etmiyorum, yalnızca hem bir anlam üreten hem de bir arzuya, zevke, hazza yanıt veren dilden söz ediyorum.

Sinem Ertuğ: "Melita" ağırbaşlı ve okuru içine alan bir başlangıçla açılıyor. Ben tam bu duyguyla öykünün süreceğini beklerken ansızın bitiverdi öykü. "Tüm acılar toplumdan mı kaynaklanıyor acaba." Bu tümceye yol açacak neyin anlatıldığını anlayamadım. Bundan önceki film fikri de havada kaldı böylece. Ama tüm bu olumsuzluklara karşın, görebildiğim kadarıyla iyi anlatıcısınız. Bunu geliştirebilirseniz, iyi öyküler yazabilirsiniz.

Çağla Bayraktar: "Dondurmacı" eksik kurgusuyla yarım bırakılmış bir öykü. Ali'nin duyguları iyi yansıtılmış ancak öykü derinleşemeden bir çırpıda anlatılmış ve bu da konunun üstünden öylesine geçilmiş izleniminin doğmasına neden olmuş. Neyi niçin anlattığınızı iyi düşünmelisiniz; öyküyü böylece daha sağlam temele oturtabilirsiniz.

"Duman" adlı öykünüz de "Dondurmacı"da olduğu gibi, çocukluk anıları üstüne kurulmuş. Uzun tümcelerle yarattığınız atmosfer –bir önceki öyküde de var bu– başarılı. Ancak öyküde yerli yerine oturmayan, eksik parçalar bulunuyor. Sözgelimi, "Duman" yalnızca naif bir anı parçacığından başka bir şey çağrıştırmadı bende. Konu seçimi ve kurgusunun üstünde düşünmelisiniz.

"Mahkumiyet" ilginç bir öykü olabilirdi. Size önerim, güzel ve temiz dilinizi ve etkileyici tümce kurma yeteneğinizi kalıplaşmış düşüncelerden kurtarmanız. Genel söylemler üstünden kişinin duygu ve düşüncelerini ve elbette çelişkilerini yansıtabilmeniz hem güç hem de kısa öykünün yapısına pek uygun değil. Borges'i okumadıysanız, okuyun. Ne demek istediğimi daha rahat anlarsınız.

Deniz Başar: "Gazi Kadınlar Sokağı" eli yüzü düzgün bir öykü. Bu-

nunla kastettiğim şudur: Yazının mimarisine hâkimsiniz ve diliniz düzgün, abartısız. Şu var ki, daha fazlasına gereksinimi var öykünün. Beklenti, kayboluş kokusu ve bir anlamda kadercilik olarak okunabilecek fal baktırma sahneleri yeterince birbirini besleyememiş.

"Unutmak Üzerine" bir deneme-öykü. Sınırları zorlamanız ve bu zorlamadan kurmaca bir yapı yaratmanız övgüye değer. Zorlamayı olumlu anlamda kullandığımı belirtmeliyim. Anlatımınız oldukça rahat ve aksamadan, tökezlemeden olaya bağlı kalarak öyküyü nasıl açımlayacağınızı biliyorsunuz.

Daha adından başlayarak ve ilk tümcesiyle "Karakter Değiştirme Oyunu"nu zevkle okuyacağımı düşünmüştüm. Bunun iki nedeni vardı: İlki, yukarda değindiğim öykülerinizdeki başarı, ikincisi ve en önemlisi de, öykünün daha ilk tümcesinin vuruculuğuydu. Ama ne yazık ki, öykü ilerledikçe hayıflandım. Bana göre, bunca güzel malzemeyi harcamışsınız. Bu öyküyü yeniden ele alıp yazabilirsiniz, inanıyorum ki, üstünde yeterince çalışırsanız güzel bir öykü çıkarabilirsiniz.

"Sırlar ve Numaralar"da yaratıcılığınız ipuçlarını veriyor. Doğrusu, sizden daha yetkin ve güzel öyküler beklememizin pek çok nedeni var, bunu gösteriyorsunuz. Ama eksiklerinizi iyi tahlil etmeniz gerekecek. Sözgelimi, bu öykünüzdeki düşünsel boyutu ya da bilgiyi yazının bir bütünleyicisi olarak kullanıp etkileyici bir atmosfer yaratabilirdiniz, kanımca öykünüzün gereksinimi bu. Anlatınızı deneyselliğinizden ödün vermeden de hikâyeleştirebilirsiniz.

"Acı Kaybımız" ve son öykünüze gelince, zevkle okudum. Ama, metinsel gerçekliği göz ardı etmeden, sahiciliği üstünde düşünün derim.

Egemen Ergüler: "Şehir, Ölüm ve Mersin" bir cinayet öyküsü. Birkaç diyalogdan başka, havada kalmış her şey. Kısa öykünün başlıca gücüdür sezdirmek. Yoğun anlatıyı gereksinmesinin nedeni budur. Sanırım, doğmamış çocuğun geleceğinden söz ederken bu ilkeyi uygulamış olsaydınız, öykünüz hem daha etkileyici olurdu hem de Hakan üsteğmenin Kıbrıs silüetine bakıp neler düşündüğünü siz söylemeden de anlardık. Ayrıca, üsteğmenin ramazan aylarını neden sevmediğini anlamakta güçlük çektim.

"Baltimore"de de aynı eksiklikler göze çarpıyor. Daha başarılı bir öykü ama bu öyküyle neyin amaçlandığını bilmek ister okur.

"Ölü Jack" minimal bir öykü. Öbür öykülerinizde gördüğüm eksiklik bu öykünüzde de var.

Mustafa Dölek: "Heykelin Öyküsü" ilginç deneyselliğiyle dikkat çekici. Anlatıcının kentlerin karanlığı üstüne bir söyleve dönüşen şiirselliği öyküyü ne yazık ki zayıflatmış. Duyguların fazla abartıldığı kanısındayım ve bundan ötürü anlatılmak istenen konu da, deneysellik de güme gitmiş. Coşkunuzu kontrol edebilirseniz, elbette öykünün yapısına uygun olmak koşuluyla, daha iyi öyküler yazabilirsiniz.

"Uranyum Âşıkları"nda aşk-yaşam, ölüm ikilemini doğal bir biçimde yansıtmışsınız. Yeterli mi? Hayır. Seçtiğiniz konu ve konuyu

ele alış biçiminize söyleyecek sözüm yok. Ama sanki bir parça okuma zevkini azaltıyor diliniz. Dilinizin bozukluğu değil, tam tersine diliniz oldukça düzgün ve temiz; bununla birlikte, bir incelik istiyor, daha kıvraklığa ve bir parça okuru alıp götürecek üsluba gereksinimi var. Sadece anlatmakla yetinmeyin, anlatılanı ortalama bir söylemden kurtarmanın yollarını da arayın.

Sefa Geyik: "Bir, İki, Sonsuz" hem dil ve anlatım hem de kurgusu bakımından derli toplu bir öykü. "Birinci Çoğul Şahıs", "Güzellik" de aynı. "Kılıç Yarası, Bıçak Yarası" öbür öykülerinizden farklı, daha ilginç bir kurgusu var. Kimi eksiklikleri olmasa öyküleriniz yayımlanabilir. Eksik olan, kurgunun yerli yerine oturmamış olması, dört öykünüzde de. Öykülerinizden birkaç paragraf çekip alınsa bir şey değişmeyecek gibi. Öykü üstüne kuramsal kitaplar okuyorsunuzdur ama daha fazla okumanın yararını görebilirsiniz.

Selin Sol: "Arayış" temasını oyuna çeviren ve her fırsatta tanıdığı bu duyguyu altüst eden "Varla Yok"un eksiği, algılanan ama görünmeyen sahneler. Diliniz bu algılanmayı bir şölene çevirebilirdi ama olmamış. Kuru bir anlatımla olayın ve düşüncelerin çevresinde dolanmışsınız. "Etli Türlü Pişerken"de anlattığınız konuyu yeterince derinleştirememişsiniz, sıradan bir monolog düzeyinde kalmış. Daha çok öykü ve roman okumanızı ve bunu yaparken seçici olmanızı öneririm.

Ahmet Yüce: "Kül", bir çaresizlik öyküsü, ama öyküde tek ilgi çekici nokta, anlatıcının finaldeki durumu olmuş. Anlattıklarınızı iyice tartın, nerede neyi niçin anlattığınızı ve en önemlisi nasıl anlattığınızı düşünün. Eksikliğinizi kolayca görebileceğinizi sanıyorum. Dile bir tat, haz kazandırmalısınız.

Aycan Okay: "Ölüm Haberi" bana (okura) sezdirdikleri bakımından başarılı bir öykü. Taşıdığı gizemi ustalıkla sonuna kadar korumayı sağlamışsınız. Eksik olan, öykünün gizemli ve acı atmosferine uygun sözcük seçimini yapamamanızda, yanılmıyorsam. Öykünüzün tüm etkileyiciliği ve büyüsü dilde olmalıydı, çünkü konuyu yeterince açmamışsınız. Yazısal mimariyi göz ardı etmeyin hiç.

Erkan Küçük: "Y-R-Y-R-S-N" kısa tümcelerden oluşmuş uzun bir tümce gibi. Ama bu uzun tümce yeteri kadar etkileyici değil; ki böylesine kısa öykülerin başarısının temelinde etkileyici oluşları ve suskunlukları vardır. Kişi, mekân, anlatım, amaç üstüne daha fazla kafa yormalısınız.

Filiz Sorgun: "Kongre", konusu, kurgusu ve anlatım biçimiyle keyifle okunuyor. Ancak öykünün yarısından sonra bu keyif verici anlatım yerini bir özete bırakıyor sanki. Kolaya sığınmayı seçmemiş olsaydınız baştan sona doyurucu bir yazısal metin ortaya çıkabilirmiş. Bu öykünüzden anladığım kadarıyla dile ve anlatıma çok daha özen göstermelisiniz. Temiz ve düzgün bir diliniz var ama bunu nasıl işleyeceğinize ve etkileyici kılacağınıza karar vermelisiniz. Konusu ve işlediği tema bakımından "Kongre"ye yakın bir öyküyü (okumadıysanız) okumanızı öneririm: Truman Capote'nin "Miriam". Kitabı adı: *Gece Ağacı*.

Hatice Tekin: "Her Cuma" anlatım biçimi ve tekniğiyle öbür öykülerden ayrı bir yerde. Özgün bir biçeminiz yok ama klasik yöntemle bir öykünün nasıl anlatılacağını iyi biliyorsunuz. Domuz saldırısının, haksızlılara karşı ilahi adalet metaforuna dönüşmesini de doğrusu övgüye değer bir yetenekle anlatmışsınız. Ancak ben bunu inandırıcı bulmadım; büsbütün gerçeklik üstünden yürüyorsunuz ve absürd diyebileceğimiz bir sonla noktalıyorsunuz öykünüzü. Haksızlık etmeyeyim; bekçinin bir iması var: "Bizle bir dertleri var da nedir anlayamadık." Yine de daha çok inandırıcı öncül olaylara, düşüncelere, tümcelere gereksinimi var böyle bir finalin. "Her Cuma"yı tekrar gözden geçirip fazlalık ve eksikliklerinden temizlerseniz daha iyi bir öykü olacağı kanısındayım. Bir öneri: Yayımlanması için daha kısa öyküler gönderin dergilere.

Nar Abrahamyan: "Lanetli Gölge" kişinin kendi kendine hesaplaşmasını öyküleştirmek bakımından iyi seçilmiş konusu ve sağlam kurgusuyla dikkat çekici, ama gereksiz virgüllerle okumayı zorlaştırmışsınız. Diliniz temiz ve şiirselliği ölçülü kullanmışsınız. Açıkçası öykünüzün art arda sıralayabileceğim pek çok yerli yerinde kullanılmış olumlu özelliği var, ama biraz fazla anlatmışsınız. Kimi paragraflarda aynı tınıyla çınlayan benzer sözcükler duyuyoruz. Bundan kaçının ve unutmayın ki, fazla sözcükler öykünün kamburudur. Öykünüzü bir kez daha okuyun ve tek tek tümceler üstünde daha iyisini arayın. Daha iyi şeyler yazmanın yoludur bu, okumaktan başka. Daha kısa öykülerinizi gönderin dergiye, inanıyorum ki değerlendirilecektir.

Sema Sahillioğlu: Güzel Türkçeniz var. Uzun tümceler kurarak "Yangın"ın zikzak çizen anlatımını biraz daha zenginleştirmişsiniz. Ancak yersiz benzetmeleriniz bu gücü ve etkileyiciliği gölgelemiş. Bir de, bana göre, gereksiz tümceleriniz var. Örneğin: "O bir depremse, diğeri zelzeleydi, yani işlevsizdi." Deprem ve zelzele aynı anlamı taşıyan sözcükler, birinin işlevsel, öbürünün işlevsiz olmaması gerekir. Buna benzer yanlış ya da öykü içinde kendi başına buyruk tümceleriniz çok. Bu gözle okuyun öykünüzü, kullandığınız tümcelerinizin öncesiyle sonrasıyla bağlantısını düşünün. İyi bir anlatıcısınız ve anlattığınız olaylar arasında kolayca bağ kurup öyküyü çeşitlendirmeyi ve dinamikleştirmeyi iyi kotarıyorsunuz. Ancak

fazla dağınık olmadan daha etkileyici kısa öyküler yazabilirsiniz.

Sevda Yüksel: "Beyazıt Meydanı'nda Vurulmak İstiyorum" adına yakışır biçimde hüzünlü ve isyankâr bir öykü olmuş. Ama ne yazık ki, duyguların ezici hakimiyetiyle bir iç dökmeye dönüştürmüşsünüz öykünüzü. Bir parça şiirsellikle de desteklediğiniz öykünüzün üstünde biraz daha çalışmalısınız. Bu arada, kendinize yakın bulduğunuz ve öyküleme tekniği açısından önemli öykü yazarlarını okumanızı öneririm. □

Umut Dağıstan yeni romanını bitirmeye çalışıyor

***Üst Kattaki Cinler*'in ilgi gördüğü anlaşılıyor. Genç bir yazarın ilk romanının ilgi görmesi neye bağlıdır?**
Öncelikle teşekkür ederim. Aslında bu sorunuza yazarının genç veya yaşlı olması fark etmez, eğer bir roman edebi anlamda başarılıysa ilgi görmesi kaçınılmazdır, demeyi çok isterdim. Ne yazık ki diyemeyeceğim. Günümüzde çok farklı kıstaslar gözetilmekte. Her şeyden önce yazar biraz tanınıyorsa, bir süre ne yazarsa yazsın okuyucu buluyor. Bu noktadan hareket edersek, böylesi bir ortamda hiç bilinmeyen bir yazarın şansı veya şansızlığı ortaya çıkıyor. Yeni bir yazar kendini sadece kalemiyle tanıtmak zorunda. Olması gereken de bu. Buna rağmen iyi yazıldığı halde göz ardı edilen çok roman var. İşte burada kimsenin tam olarak anlamlandıramadığı faktörler devreye giriyor... Yine de duruma iyimser bakıp, iyi bir roman eninde sonunda okuyucusunu bulur yargısına inanmak gerek. Eleştiri mekanizmasının güçlü olduğu ülkelerde bu pek tabii daha erken oluyor.

İlk romanı yayımlamanın güçlüklerini yaşadınız mı?
Elbette bu çileli yoldan ben de geçtim. İlk roman denemem yayıncı bulamadı. Beğenenler çıktı ama kimse üstünde durmak istemedi. Ama zaten ben hemen kafamdaki öbür romana başlamıştım (*Üst Kattaki Cinler*). Bence yayıncı bulsun veya bulmasın bir yazar yazmak zorunda olduğu için yazar. Bastıramıyorum diye yazmayı bırakanlar zaten eninde sonunda bırakacak olanlardır. *Üst Kattaki Cinler*'i iki buçuk senede bitirdim. Keyfi çıkarıla çıkarıla, sabırla ama biraz da öfkeyle yazılan bir romandır. Bu da merkezden uzakta yaşamanın öfkesidir. Sesinizi zor duyarlar. Romanı birkaç yayınevine gönderdikten sonra da hemen yeni romanıma başladım. Uzun bir sessizlikten sonra, belki de benim şansım, ironik bir şekilde yayınevleri aynı anda sessizliklerini bozdular ve seçimi ben yaptım. Merkez Kitaplar ailesi, daha en baştan bana çok nazik davranarak, bir yazarla yayınevi arasında olması gereken manevi bağı kurdu.

Bundan sonra ne yazmaya başlıyorsunuz?
Yirmi yaşından beri düzenli olarak her gün roman üstünde çalıştım. Başka bir hayat biçimi bilmiyorum ve bu yüzden çevremdeki çoğu insanı da çok üzdüm. Onun için, romanımı bastırmaya çalışırken yeni romanımı zaten harıl harıl yazıyordum. Şu an bir seneyi aşkın bir süredir üstünde çalıştığım yeni romanımı bitirmeye çalışıyorum. Kısacası en sancılı dönemdeyim.

Hangi yazarlardan çıktığınızı düşünüyorsunuz?
Bu çok zor bir soru. Esasen ben her yazarın kafasında hayali bir yazar yarattığına ve o yarattığı yazara benzemek için çalıştığına inanırım. Her yazar size başka bir fikir verir. Kiminin dilsel yoğunluğunu, kiminin yaratığı atmosferi, kiminin diyaloglarını, kiminin kurgudaki başarısını, kimininse sadece vicdanını seversiniz ve sonra hepsini birleştirmeye çalışırsınız. Siz olmaya çalışırsınız! Ama böyle bir soruya sanırım verilecek en kötü cevap budur. İlla isim vermek gerekir! O zaman? Dostoyevski, Proust ve Nabokov beni en çok etkileyen yazarlardır. Ayrıca Halid Ziya Uşaklıgil, Ahmet Hamdi Tanpınar ve Yaşar Kemal'le aynı dili paylaşıyor olmaktan gurur duyarım.

Ergenlikten gençliğe...

Bu sayımızın "Notos Forum"unu **notoskitap.blogspot.com**'dan yayın yapan **Notos Blog**'daki bir tartışma oluşturuyor. Notos Kitap'ın dergisi ve kitaplarıyla kendi ayakları üstünde durmaya başladığını, ama ancak ergenlik dönemini atlatıp gençlik döneminin başlangıcında bulunduğunu belirtip gene yayıncılığın sorunlarına ilişkin epeyce saydam düşünceler içeren yazımıza gelen yorumlar, birbirine bağlanıp sonunda bir tartışma ortamı yaratınca, o bölümü olduğu gibi "Notos Forum"a taşımak istedik. Sayfalarımızı okurlarımızın düşüncelerine açma tutumunun göstermelik değil, gerçek olduğunu gösteren bir örnek olduğunu düşünüyoruz. Umuyoruz ki, okurlarımız da paylaşır bu düşüncemizi.

Biz de ısınıyoruz

Patronluk veya girişimcilik de diyebiliriz buna. Biraz şöyle yapalım, biraz da bilmeye çalışalım gibi küçük oyunları hesap ederek kendimizi bağımsız bir yörüngeye sokmaktan başka nedir ki, patronluk?.. İnanın her şey bir ateş yakmaktan ibaret. *NotosÖykü* de bunu yapıyor. Duman değil alevli bir ateş... Biz de ısınıyoruz

Akheron

Okurları yazarları düzeyinde

"Biraz şöyle yapalım, biraz da bilmeye çalışalım gibi küçük oyunları hesap ederek kendimizi bağımsız bir yörüngeye sokmaktan başka nedir ki patronluk?"
Notos'un, okurların da yazarların düzeyinde bulunduğu bir ada yarattığını görmek değilse Akheron'un bu tek tümcesi, nedir?
Ateşi yakanlar bir köşeye çekilmediği gibi, başına gelenin körüklediği bu ateşle çok uzun süre ısınabileceğimiz anlaşılıyor.

Semih Gümüş

Emek...

Küçük oyunlar derken patronluğu biraz küçümsemek, biraz da yüceltmek gereği duydum. Çünkü bir şeyi elde etmek başlı başına bir hesap. Yapabilir miyim? Hepsi bu... *NotosÖykü*'ye gelince, elbette ısınıyoruz. Sakın bu alışmak ile karıştırılmasın. Biz ısınıyoruz derken mücadele ettiğimizi anlatmak istiyorum. Her emek bu olmalı sanırım. KENDİNİ BİLMEK...

Akheron

Ayakta kalmak için...

Yayın dünyasında ayakta kalmak için, biraz acımasız olmak, popülere prim vermek, ayak oyunları yapmak (ayak kaydırmak), dost değil, sizi tenkitleriyle her daim zinde tutacak düşmanlar edinmek daha akıllı bir yöntem gibi görünüyor etrafa bakınca... Yanılıyor muyum ki?

Erdinç Akkoyunlu

Edebiyatta torpil

Erdinç Bey, bir ateş yakabiliyor muyuz? Sorun bu...Artık insanlar yaratıcılıklarını kullanmak istiyorlar. Ayak oyunları işe yaramaz.Birisi demişti, 'Edebiyatta torpil olmaz...'

Akheron

Gönüllü

Merhaba, İstanbul'da otursaydım, beş yarım gün gönüllü çalışmak için başvuru yapardım sizlere.

Alkalem

İtiraflar ve eleştiri

Notos Blog'da Semih Gümüş, Rousseau'nun *İtirafları*'nda gördüğümüz bir açıklıkla yazıyor yazılarını. Bu nedenle de insan yazıya yorum yaparken aynı açıklıkta olmak istiyor. Fakat fazla cümle kurmanın yazıyı amacından her harfle uzaklaştırdığını bildiğimden oldukça kısa yazmaya çalışıyorum. Bazen bir deyim, bir söz niyetimi anlatır sanıyorum. Mesela asla düzelmeyecek işler için Mevlana'nın "Eğriye ne kadar doğru desem de doğrulmaz" sözünü kullanırım. Yine de yazarak kendini anlatmayı profesyonel iş olarak yapan biri de olsanız, bazen yanlış anlaşıldığınız ya da daha fenası eksik anlaşıldığınız oluyor. İşte böyle anlarda da aklıma Zülfü Livaneli'nin, "Beni bu kadar çabuk anlamayın" sözü geliyor...
Notos Kitap'a okur olarak olumlu bakıyorum. Fakat açıkçası eleştiri yapmak da istiyorum. *NotosÖykü*'ye on üzerinden on verirsem, Notos Kitap'a on üzerinden beş, bilemedin altı veresim geliyor. Çünkü yoluna çok usta bir kaptanla henüz çıkmış bir küçük edebiyat gemisi olan Notos'un referans kitaplar, klasik ve modern klasik kitapları basmasını tercih ederim. Ama bunun da telif gibi aşılması maddi kaynak isteyen zorlukları olduğu-

nun farkındayım. Söz gelimi YKY'de biraz kıyıda kalan Yusuf Atılgan'ın eserleri Notos'tan çıksa fena mı olur? Ya da *Pis Hikaye*'si yayımlanan Yaşar Kemal'den bir Gümüş seçkisi olsa... Bilemediniz bir Cemil Kavukçu, bir Hasan Ali Toptaş bir Ayfer Tunç olsa hani... Olmayacak işler değil bunlar... Belki de Semih ağabeye gerçekten "patron" denebilecek günlerde biz bunu söylemiştik diyebiliriz o isimlerin Notos imzası taşıyan kitaplarını okurken. Ama şimdilik, birkaç dizgi ve sayfa hatası yapılmış, rafine Notos eserlerini okuyacağız... Notos Kitap'ın eleştirilecek birkaç unsuru daha var, ama bu yazının amacını aşar. Özetle iyi edebiyat peşindeki Notos Kitap'ın *NotosÖykü*'yü örnek almasını ukalalık yapma pahasına söylermiş gibi yapalım gülümseyerek, gülümsemeyi her türlü durumda sürdüreceğimizi söyleyip.

Erdinç Akkoyunlu

Eleştiri serbestliği

Önce şunu belirtmem gerekir: Notos Blog'da yapılan yorumlara, eleştiri ya da uyarıları karşılama düşüncesiyle yanıt vermiyorum. Bu kaygıyı hiç aklıma getirmeden yazıyorum. Tamamıyla karşılıklı iletişimin kesintisiz sürmesi için.
Yoksa arada sırada yapılan olumsuz eleştirilere karşılık verme anlayışım olsaydı, o eleştirileri yok saymış olurdum. Notos Blog'un da ateşi sönmeye yüz tutardı. Oysa farkındaysanız, ateş sürekli körükleniyor. Üstelik eleştirilerin pek çoğu haklı da olabilir.
Benim sorunum, Notos Blog'da yayıncılık ve edebiyat dünyamızın sorunlarına ve *NotosÖykü* ile Notos Kitap'ın serüvenine ilişkin yazdığım yazıların yanı sıra, yapılan yorumlara verdiğim yanıtlarla benzeri olmayan bir köprü kurmak.
Bir yayınevi ya da dergi yönetmeniyle okurları arasında bizimkine benzer bir interaktif, anlık ve kesintisiz düşünce alışverişinin daha önce bir örneğinin olduğunu sanmıyorum.
Geçen bir ay içinde yayımlanmış yedi yazı için yapılmış yorum ve eleştirilere yirmi yanıt yazmışım. Okurların böylesine etkin bir ilişki içinde bulundukları bir yer var mıdır, bilmiyorum. Demek ki bizimki yayıncılık dünyamızda olumlu bir deneydir. Örnek alınacaktır. Üstelik bu ilişkiyi daha sonra başka düzeylere taşımanın yollarını da düşünüyorum.
Erdinç kardeşimin eleştirilerine gelince, o eleştirileri karşılamam gerektiğini düşünmüyorum. Çoğu anlamlı, üstünde ciddiyetle düşünülmesi gereken eleştiriler bunlar.
Gelin görün ki, hangi küçük yayıncı Yusuf Atılgan, Yaşar Kemal, Cemil Kavukçu, Hasan Ali Toptaş ya da Ayfer Tunç'un kitaplarını yayımlamak istemez. Siz benim masama getirin onlardan birer kitap, bir iki ay içinde tümünü, hem de öteki yayınevlerinde örneği bulunmayan tasarımlar içinde yayımlayacağıma söz veririm.
Kolay değil. Sözü edilen beş yazarın ikisi YKY, ikisi Can Yayınları, biri Doğan Kitap'ın yazarı. Demek ki onların kitaplarını yayımlamak bugün Notos Kitap'ın hayallerinde yaşıyor. Şu var ki ve belki daha önce yazmışımdır, ben de hayalle kalkıp hayalle yatan bir insanım. Erdinç Akkoyunlu'nun yapılmasını beklediklerini bir gün yapmak için Notos Kitap'ı yaşatıyorum.
Bunun dışında, olumsuz yargılar vermek için gene de acele etmeyelim. Bugüne dek yalnızca *NotosÖykü*'nün 7 sayısı, Notos Kitap'ın 10 kitabı yayımlanmış. Erken değil mi? Bir yayınevinin ayakları üstüne dikilmesi için üç yıl gerekir. Üstelik Notos Blog üç yıl beklemek için kurulmadı, ama bu dediğimi de aklımızın bir kenarında tutalım derim.

Semih Gümüş

Çaldığım kapılar...

Can, YKY, Doğan, Merkez, Cumhuriyet ve Everest yayınevlerinin kapısını elimdekinin nitelikli olduğuna inandığım için bir buçuk yıllık zaman diliminde çaldım. Merkez Yayınları hiç okumadan öykü dosyasını iade etti. Can, ilk verişimde dört ay sonra bir e-posta ile ret cevabı gönderdi. YKY, iki buçuk ay sonra bir mektupla olumsuz yanıt verdi. Doğan ise 2009 yılına kadar öykü dosyalarına kapalı olduğunu bir mektupla iletti. Everest biraz zaman istedi, birinci yılına yaklaşıyor suskunlukları. Ha, bu arada bir de elektronik ortamda yayın yapan altkitap isimli yayıncıdan, dosyamın dil ve kurgu yönünden oldukça kötü olduğunu vurgulayan bir e-posta ile ret yanıtı aldım... Anlaşılan ben öykü dosyası yayınlatmaya uğraştıkça yayınevi ismi ve aldığım red mektuplarının sayısı da artacak. Size yukarıda Türkiye'nin hemen hemen en büyük yayınevlerini saydım. Arkalarında inanılmaz sermaye desteği var. İstediklerini basıyorlar. Özgürlük güzel şey, diyor insan bunu görünce. Notos ise... daha benim üstüne konuşmam gereksiz. Fakat diyeceğim o ki, bundan on-on beş sene sonra Notos'u bir görelim hep beraber. O saydığım beş isimden üçünün kitabı Notos'tan çıkacağına inanmıyorum, adım gibi biliyorum... Çünkü ismi büyük, öngörü ve çalışkanlığı "güdük" yayınevlerinde, artık amacı nitelikli okurla buluşmak olan birçok yazar rahatsızlık duyuyor. Notos bu anlamda kurtarıcı oldu bakış açısıyla. Ben sabırlıyımdır, biraz bekleyelim, bakalım neler olacak göreceğiz. Zaten o beş ismi verirken de amacım buydu. Notos Kitap'ı da eleştirirken şunu demek istiyordum: Semih ağabey, sen, en mükemmel kitapları yap, ben de işte yukarıdaki gibi kitaplarında açık bulamayıp afaki eleştiriler yazayım. Özetle, Notos rüzgârının daha fazla edebiyat geti-

receğine inanıyorum ileriki yıllarda ve o yazar dostlarımız da kendileri büyük yayınevleriyle sözleşmeleri bitince birer birer Notos'ta bulunacaklardır diye kehanette bulunuyorum.

Erdinç Akkoyunlu

Hayallerin ötesi

Erdinç'in savları benim hayallerimi de iki kat aşıyor. Oraya çıkan bir merdiven varsa, bizim gibi düşünenler bulur onu, ama varsa... Şu anda bilmiyorum bunun yanıtını...

Semih Gümüş

Okurlarla birebir ilişki

Benim Notos'ta en çok hoşuma giden şey, yayınevi sorumlusunun, yani Semih Bey'in burada okurlarla birebir iletişim halinde olmasıdır; yazılan her yorumu okuyor ve gerektiğinde cevap veriyor; bu tutumundan dolayı kendisini takdir ediyorum. Yayınevlerinde pek göremediğimiz bir şey bu; büyük yayınevleri için okur fazlasıyla soyut bir şey ve en iyi ihtimalle saygıdeğer birer müşteri oluyorlar, onların bu tutumu beni tiksindirmiştir hep...

Özcan Doğan

Eksiler ve artılar

Edebiyat dergileri ve özelde de öykü dergilerine olan ilgimden ötürü *NotosÖykü* hemen dikkatimi çekti. Bunda *AdamÖykü*'den kalma bir güvenilirlik sermayesinin olmasının da etkisi vardı. Fakat elimde defalarca evirip çevirmeme karşın *Notos Öyk*ü'nün ilk sayısını almadım. İlk aldığım *NotosÖykü* sayısı "Nasıl Yazar Olabilirim" kapak konusuna sahip olan dördüncü sayıydı ve dergiyi alma sebebim de derginin kapak konusunun beni mıknatıs gibi çekmesiydi. İlk dergide bana itici gelen şey kapaktı. Başlangıçta bunun sebebinin kapak resmi olduğunu düşünmüştüm. Belki de gerçekten öyledir. Kara bir tren bende ilk bakışta –eskinin, kadim olanın estetiği yerine– köhnelik ve taşranın (daha doğrusu taşranın olumsuz suretlerinin) çağrışımlarına sebep olmuş olabilir. Ancak daha sonraki sayıları görünce anladım ki –saydığım sebeplerin de olması muhtemel olmakla birlikte– sorun, doku olarak kapağın kartonunun son derece hantal olmasıydı. Belli ki resimle kapağın hantallığı birleşince, kafamda sanki taşrada amatörce ve iyi niyetle, ancak yetersizce yapılmış bir dergi izlenimi oluşmuştu. Şimdi internetten o ilk sayının kapağına bakıyorum da o çağrışımları nedense yapmıyor. Ancak bu son dediğimi şöyle bir uyarı olarak kabul etmek de gerekebilir: bilgisayar ekranında yapılan bir tasarım, kâğıdın dokusuna işlenince çok farklı görünebilir.

O ilk aldığım *NotosÖykü* sayısı olan dördüncü sayıdan sonra derginin içine girip niteliğini gördüğüm için eski sayılardan da almak istedim ve Beyoğlu'ndaki kitabevlerine şöyle bir bakındım. Kolayca eski sayıları buldum ve ilk iş üçüncü sayıyı aldım. Ancak itiraf etmem gerekir ki altıncı sayıya gelene kadar, Notos Öykü'nün kapak tasarımlarını diğer edebiyat dergilerine göre bir ilerleme olarak görsem de açıkçası pek beğenmemiştim. Bu kapaklar bence pek çarpıcı değillerdi. Sanırım edebiyat dergileri içinde en sevdiğim kapaklar (*AdamÖykü* veya *Varlık*'taki sade kapak tasarımlarını bir kenara bırakırsak) *Hayalet Gemi* dergisine ait olanlardı. Bunlar içinde de en çok 1996-1999 yılları arasındaki ve 2001'den Mayıs-Haziran 2002'ye kadar olan kapak tasarımlarını beğenirim.(www.hayaletgemi.com adresinden göz atılabilir.) Gelgör ki *Hayalet Gemi*'nin siyahbeyaz kapak tasarımları, *NotosÖykü*'nün şu âna kadar sahip olduğu ve gelecekte de hedeflediği canlı kapak tasarımlarından çok ayrı. *Hayalet Gemi*'yi örnek vermemin sebebi sadece *NotosÖykü* okurlarından tek bir tanesinin çeşitli dergilerin kapaklarını nasıl algıladığı yönünde bir fikir oluşturmaktır.

En beğendiğim iki kapak olan 6. ve 7. Notos Öykü kapaklarına gelince... Artık sadık bir *NotosÖykü* okuyucusu olan ben 6. sayının kapağını görünce resmen vuruldum. Tabii şunu da eklemek gerekir ki kapakta yer alan "Kirli Gerçekçilik" ibaresinin de bir edebiyat meraklısının –özellikle gençse– ilgisini mıknatıs gibi çekeceğini düşünüyorum. (Gerçi Kirli Gerçekçilik akımının dergi içinde yetersiz bir biçimde işlendiğini ve okuyucuya aktarılamadığı kanısındayım.) Son kapakta ise tuhaftır –bilmiyorum, kâğıtta tekrar bir değişiklik yapıldı mı – ama kapağın dokusu bile hoş bir pürüzlülükle farklı geldi ve dergiyi daha nitelikli bir nesne olarak duyumsamamı sağladı.

Bu çizgide gittiği sürece *NotosÖykü*'yü almaya devam edeceğimi sanıyorum. Ancak derginin müstakbel okuyucuları için kimi sayıların kapaklarında, şu âna kadarki stilize edilmiş çizimler bir yana, 6. sayıdakine benzer çarpıcı fotoğrafların da kullanılmasının yerinde olacağını düşünüyorum.

Arkadaşlarımdan aldığım duyumlar da kapaklar içinde altıncı sayının beğenildiği, fakat diğer kapakların pek tutulmadığı yönünde. Bunda 6. sayının kapak resminin yanında logo renginin farklı olmasının da etkili olduğunu belirttiler.

Son iki şey... Sakın ola derginin dağıtımının aybaşından üç gün önce yapılması uygulamasından ödün vermeyin. Dergiye çok şey kazandırıyor. Bir de hangi kitapçı yahut gazete-dergi bayiine gitsem Notos Öykü'nün önlerde yer aldığını görüyorum. Bu da ayrı bir artı puan.

Ozan